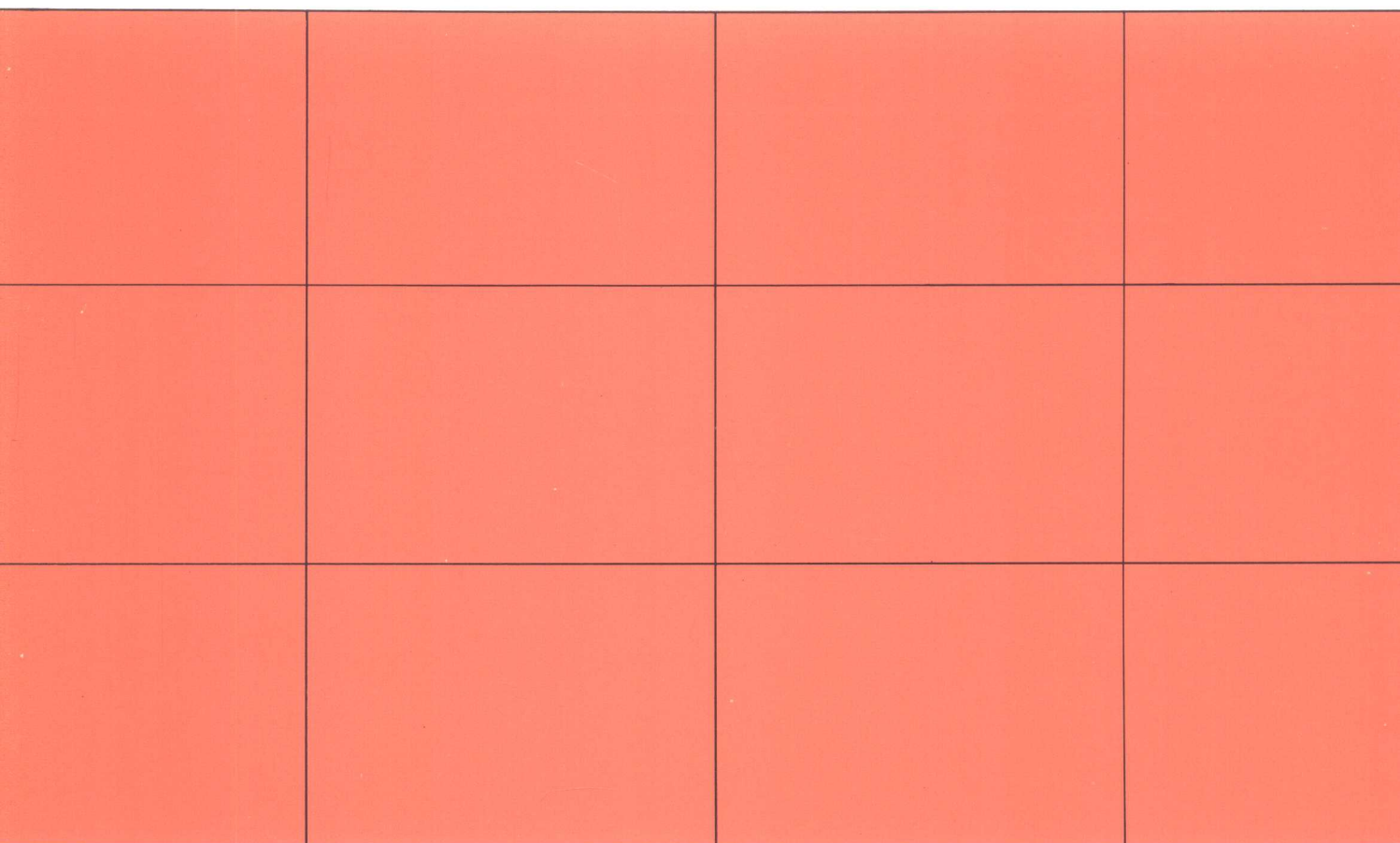

การศึกษาแนวทางการปรับปรุงบทบาทของธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การศึกษาแนวทางการปรับปรุงบทบาทของ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

เสนอต่อ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

คณะผู้วิจัย	นิพนธ์	พัพพงศกร
	ประยงค์	เนตยารักษ์
	อัมมาร	สยามวาลา
	วรวรรณ	ศุภจรรยา
	ปิยะนันท์	สุวรรณเมณะ

แผนงานเศรษฐกิจรายสาขา
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
22 พฤศจิกายน 2536

สารบัญ

บทคัดย่อ	i-viii
บทที่	หน้า
1. การขยายบทบาทการให้สินเชื่อชนบทของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	
1.1 วัตถุประสงค์	1
1.2 วิธีการศึกษา และข้อมูล	2
1.3 ลำดับความของรายงาน	3
2. การขยายบทบาทของ ธกส.	
2.1 บทบาทหลักของ ธกส. ในด้านสินเชื่อการเกษตร	4
2.2 บทบาทของ ธกส. กับเกษตรกรที่ยากจน	21
2.3 การขยายบทบาทของ ธกส. สู่อินทรีย์นอกภาคการเกษตร	24
3. ผลการศึกษาการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร	
3.1 ความหมายและความสำคัญ	33
3.2 การเลือกตัวอย่าง จำนวนตัวอย่าง และวิธีการสำรวจภาคสนาม	34
3.3 ผลการศึกษา	37
4. ผลกระทบจากการเพิ่มบริการสินเชื่อของ ธกส.	
4.1 ประเมินการความต้องการสินเชื่อจาก ธกส.	47
4.2 ผลกระทบของการขยายบทบาทการให้สินเชื่อของ ธกส.	59
5. สรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุป	65
5.2 ข้อเสนอแนะ	67
ภาคผนวก	76
บรรณานุกรม	169

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรที่กู้เงินจาก ธกส. จำแนกเป็นรายภาค ปี 2531-35	5
2.2 สัดส่วนการให้สินเชื่อเกษตรของ ธกส. ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุน ปี 2525-2535	9
2.3 จำนวนเงินกู้ของ ธกส. เฉลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2525-2535	12
2.4 การคาดคะเนปริมาณเงินลงทุนในภาคการเกษตร	18
2.5 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ ธกส. คิดกับลูกค้า จำแนกตามวงเงินกู้ และระยะเวลา ปี 2536	20
2.6 ลักษณะของครัวเรือนเกษตรที่ยากจนและไม่ยากจน ปี 2531 และ ปี 2533	23
2.7 สัดส่วนของรายได้เกษตรที่ครัวเรือนเกษตรบริโภคเอง ปี 2531 และ ปี 2533	25
2.8 จำนวนครัวเรือนเกษตรจำแนกตามแหล่งรายได้และสัดส่วนรายได้ ปี 2531 และ ปี 2533	27
2.9 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนชนบท ปี 2533	29
2.10 จำนวนครัวเรือนนอกภาคเกษตรที่เป็นผู้ประกอบการ ปี 2531 และ ปี 2533	31
2.11 จำนวนลูกค้าปัจจุบันและผู้มีโอกาสเป็นลูกค้าใหม่ของ ธกส.	32
3.1 จำนวนกลุ่มและชาวบ้านซึ่งประกอบอาชีพตัดถ่ออุตสาหกรรมในชนบท แยกตามประเภทกลุ่มและภาค	35
3.2 ประเภทอาชีพนอกภาคเกษตรและจำนวนตัวอย่าง จำแนกตามภาคและจังหวัด	38
3.3 สรุปรายงานการสำรวจรายได้และต้นทุนของกิจการต่างๆ	43
4.1 ประมาณการความต้องการสินเชื่อจาก ธกส. ในอนาคต	49
4.2 การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรและนอกภาคการเกษตรระยะสั้นต่อฐานะการเงินของ ธกส.	51
4.3 การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรและนอกภาคการเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส.	54
4.4 (ก) การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นเท่ากันทุกปี	55
4.4 (ข) การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)	56
4.4 (ค) การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)	57
4.5 อัตราดอกเบี้ยที่คิดจากต้นทุนเฉลี่ยและต้นทุนส่วนเพิ่ม 2535/36	60
4.6 ทุนดำเนินงานและอัตราส่วนของทุนดำเนินงานของ ธกส. ณ วันสิ้นบัญชี 2534-2535	61
4.7 ทุนดำเนินงานและอัตราส่วนของทุนดำเนินงานของ ธกส. ณ วันสิ้นปีบัญชี 2534-35	63
5.1 สาระสำคัญของข้อเสนอแนะ	68

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 ร้อยละของครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้า ธกส.	8
2.2 ปริมาณสินเชื่อเฉลี่ยต่อครัวเรือนของลูกค้า ธกส. ปี 2525-2535	10
2.3 สัดส่วนเงินกู้ที่ ธกส. ให้กู้โดยตรง จำแนกตามระยะเวลา	14
2.4 พื้นที่เพาะปลูกต่อเกษตรกรหนึ่งคน ปี 2504-2530	16

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่	หน้า
1.1 จำนวนตัวอย่างหมู่บ้านและครัวเรือนที่ประกอบกิจกรรมนอกภาคการเกษตร	76
1.2 ปริมาณสินเชื่อกเกษตรและสินเชื่อชนบทอื่นๆ ของ ธกส. ธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน	78
1.3 จำนวนสาขาของ ธกส. จำแนกรายภาค 2525-2535	79
1.4 จำนวนหน่วยอำเภอของ ธกส. จำแนกรายภาค 2525-35	80
1.5 จำนวนพนักงานประจำสาขาและนายอำเภอของ ธกส. จำแนกรายภาคปี 2525-2535	81
1.6 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่กู้จาก ธกส. จำแนกตามกลุ่มลูกค้า ปี 2525-2535	82
1.7 ปริมาณสินเชื่อของ ธกส. จำแนกตามกลุ่มลูกค้า ปี 2525-2535	83
1.8 ปริมาณสินเชื่อต่อครัวเรือน จำแนกตามกลุ่มลูกค้า ปี 2525-2535	84
1.9 ปริมาณสินเชื่อที่ ธกส. ให้กู้โดยตรง จำแนกตามระยะเวลา ปี 2525-2535	85
1.10 ปริมาณสินเชื่อที่ ธกส. ให้กู้แก่สหกรณ์การเกษตร จำแนกตามระยะเวลาปี 2526-2535	86
1.11 ปริมาณสินเชื่อที่ ธกส. ให้กู้แก่กลุ่มเกษตรกร จำแนกตามระยะเวลา ปี 2525-2535	87
1.12 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรจำแนกตามแหล่งและสัดส่วนรายได้และภาค ปี 2533	88
1.13 จำนวนครัวเรือนนอกภาคเกษตรที่เป็นผู้ประกอบการ จำแนกตามภาค ปี 2533	89
1.14 จำนวนหนี้สูญของเงินกู้ระยะสั้น	90
1.15 จำนวนหนี้สูญของเงินกู้ระยะปานกลาง	91
1.16 จำนวนหนี้สูญของเงินกู้ระยะยาว	92
1.17 เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อเกษตรระยะสั้นของ ธกส. (กรณี 5 ปี)	93
1.18 เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อเกษตรระยะสั้นของ ธกส. (กรณี 10 ปี)	94
1.19 เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะสั้นของ ธกส. (กรณี 5 ปี)	95
1.20 เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะสั้นของ ธกส. (กรณี 10 ปี)	96
1.21 เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อเกษตรระยะยาวของ ธกส. (กรณี 5 ปี)	97
1.22 เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อเกษตรระยะยาวของ ธกส. (กรณี 10 ปี)	98
1.23 เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะยาวของ ธกส. (กรณี 5 ปี)	99
1.24 เป้าหมายการปล่อยสินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะยาวของ ธกส. (กรณี 10 ปี)	100

ตารางภาคผนวกที่	หน้า
1.25 ปัญหาหลักในการทำกิจกรรมนอกการเกษตร	101
1.26 การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)	102
1.27 การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงิน ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)	103
1.28 การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อนอกภาคเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงิน ของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)	104
1.29 ปัญหาหลักในการทำกิจกรรมนอกการเกษตร	105
2.1 กรณีศึกษากิจกรรมนอกการเกษตร	106
2.2 สรุปกรณีศึกษากิจกรรมนอกการเกษตร	124
3.1 หลักเกณฑ์การให้กู้ของ ธกส.	155
3.2 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะและเงื่อนไขการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจที่ใช้การเกษตร ของหน่วยงานต่างๆ	164

บทคัดย่อ

1. วัตถุประสงค์

รายงานวิจัยฉบับนี้ ต้องการตอบคำถามดังต่อไปนี้

(1) ธกส. ได้ดำเนินงานครบถ้วนตามขอบเขตของกฎหมายหรือไม่ และควรแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินงานอย่างไร

(2) ธกส. ควรขยายบทบาทจาก 'ธนาคารเพื่อการเกษตร' ออกไปเป็น 'ธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท' หรือไม่

(3) ถ้าจะขยายบทบาท ธกส. ควรดำเนินการอย่างไรจึงจะอำนวยความสะดวกให้กิจการขนาดเล็กในชนบทเกิดขึ้นและอยู่รอดได้ นอกจากนั้นการวิจัยจะวิเคราะห์ลักษณะของกิจกรรมนอกภาคการเกษตรของครัวเรือนในชนบทเพื่อประเมินปริมาณความต้องการเงินทุน และศักยภาพในการกู้เงินของครัวเรือนชนบท

(4) การปรับปรุงบทบาทของ ธกส. จะมีผลกระทบต่อฐานะการเงินของ ธกส. อย่างไร

(5) ศึกษาว่าถ้าหาก ธกส. จะขยายบทบาทการให้สินเชื่อนอกภาคเกษตร ธกส. ควรมีนโยบายคิดอัตราดอกเบี้ยสำหรับกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มให้มีอัตราที่ต่ำกว่าอัตราในตลาดการเงินหรือไม่

ส่วนคำถามที่ว่า ธกส. ควรเริ่มดำเนินงานสินเชื่อนอกภาคการเกษตรเมื่อใด อยู่นอกขอบข่ายการศึกษาครั้งนี้ แท้ที่จริงแล้วฝ่ายบริหารของ ธกส. จะเป็นผู้ดีที่สุดว่าตนพร้อมจะดำเนินการเมื่อใด

2. สรุปผลการศึกษา

2.1 การศึกษาครั้งนี้พบว่า ธกส. สามารถดำเนินงานตามขอบเขตของกฎหมายได้เกือบสมบูรณ์แต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ หลังจากดำเนินงานมา 27 ปี ธกส. ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการปฏิบัติการหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการสินเชื่อการเกษตรระยะสั้น ในปัจจุบัน ธกส. สามารถให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนเกษตรได้ถึงร้อยละ 50-65 ของครัวเรือนเกษตรทั้งหมด วงเงินให้กู้ต่อรายนับว่าสูงพอเพียงต่อค่าใช้จ่ายในการผลิตและในชีวิตประจำวันของครัวเรือนเกษตร อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของ ธกส. ยังมีข้อจำกัดบางประการ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ยังได้รับบริการสินเชื่อไม่ทั่วถึง เพราะมีครัวเรือน

เกษตรเพียงร้อยละ 40-60 ที่ได้รับสินเชื่อเกษตรจากธกส. ธกส. ยังไม่สามารถให้บริการสินเชื่อแก่ครัวเรือนเกษตรที่ยากจนจำนวนกว่า 1.7 ล้านครัวเรือน และสินเชื่อส่วนใหญ่ของ ธกส. (70%) ยังเป็นสินเชื่อเกษตรระยะสั้นซึ่งคงไม่สามารถช่วยยกฐานะของเกษตรกรในระยะยาวได้

2.2 งานวิจัยนี้มีข้อสรุปว่า ธกส.ควรขยายบทบาทจากธนาคารเพื่อการเกษตร ออกไปเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท ดังเหตุผลต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างเศรษฐกิจชนบทในเวลานี้ เรามั่นใจว่าหาก ธกส.ไม่ปรับเปลี่ยนบทบาทของตน ธกส.จะไม่สามารถตอบสนองความต้องการสินเชื่อของชาวชนบทในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่กำลังเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความจำเป็นในการลงทุนระยะยาวในภาคเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และความจำเป็นที่ชาวชนบทต้องหันมาประกอบกิจกรรมนอกภาคการเกษตรมากขึ้นอันเนื่องจากผลตอบแทนจากการเกษตรกรรมลดต่ำลง การปรับเปลี่ยนบทบาทของ ธกส. ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ ธกส. ต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนลูกค้าและปริมาณความต้องการสินเชื่อชนบทที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

ก) จำนวนครัวเรือนที่มีโอกาสเป็นลูกค้าของ ธกส. ประมาณการจากข้อมูลของ ธกส. และจากการสำรวจรายได้รายจ่ายของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2533 ดังนี้

-ครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้าธกส.ในปัจจุบันรวมทั้งส่วนที่จะเป็นลูกค้าเพิ่มขึ้นจะมีประมาณ 4.51 ล้านครัวเรือน ครัวเรือนเหล่านี้จะมีความต้องการสินเชื่อเกษตรระยะยาวเพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต

-ครัวเรือนเกษตรที่มีอาชีพเสริมนอกภาคเกษตร จำนวน 2.86 ล้านครัวเรือน ครัวเรือนเหล่านี้จึงมีโอกาสจะกู้เงินเพื่อลงทุนหรือขยายกิจการนอกภาคการเกษตรของตนหาก ธกส. มีบริการสินเชื่อนอกภาคเกษตร

นอกจากครัวเรือน 2 ประเภทดังกล่าวแล้ว ยังมีครัวเรือนอีก 2 กลุ่มที่ควรพิจารณาให้สินเชื่อเพื่อประกอบธุรกิจนอกภาคการเกษตร ได้แก่

-ธกส.ควรส่งเสริมครัวเรือนเกษตรยากจนจำนวน 1.58 ล้านครัวเรือนให้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร เพราะครัวเรือนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะไม่มีที่ดินของตน และไม่มีผลผลิตการเกษตรเหลือขายในตลาด สินเชื่อการเกษตรจะไม่สามารถช่วยยกฐานะของครัวเรือนยากจนได้ นอกจากนี้ กิจการนอกภาคเกษตรมีแนวโน้มที่จะให้ผลตอบแทนสูงกว่ากิจการในภาคเกษตร

-ครัวเรือนชนบทที่ประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรจำนวน 1.62 ล้านครัวเรือน ครัวเรือนเหล่านี้จะเป็นลูกค้าสำคัญกลุ่มแรกเมื่อ ธกส. ให้บริการสินเชื่อนอกภาคเกษตร

ข) ความต้องการเงินทุนของกิจกรรมนอกภาคการเกษตร จากการสำรวจครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรจำนวน 9 จังหวัด ทำให้แบ่งประเภทครัวเรือนเหล่านี้ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

-ครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมจากราชการให้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรจะไม่ต้องการ สินเชื่อจากสถาบันการเงิน เพราะได้รับความช่วยเหลือจากราชการ

-ครัวเรือนที่ประกอบกิจการขนาดเล็กต้องการเงินทุนระยะยาวรายละ 5,000-20,000 บาท และต้องการเงินทุนหมุนเวียน เดือนละ 1,000-10,000 บาท

-ครัวเรือนที่ประกอบกิจการขนาดใหญ่ต้องการเงินลงทุนระยะยาวรายละเอียด 200,000-3,000,000 บาทและเงินทุนหมุนเวียนเดือนละ 100,000-3,000,000 บาท

ค) ปริมาณสินเชื่อชนบทที่เพิ่มขึ้น จากตัวเลขจำนวนครัวเรือนและวงเงินลงทุนที่กิจการแต่ละรายต้องการ ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถประมาณการความต้องการสินเชื่อเกษตรและสินเชื่อนอกภาคเกษตรที่จะเพิ่มขึ้นได้ ดังนี้

-ปริมาณสินเชื่อเกษตรระยะสั้น 5,440 ล้านบาทต่อปี

-ปริมาณสินเชื่อเกษตรระยะยาว 6,720 ล้านบาทต่อปี

-ปริมาณสินเชื่อนอกภาคเกษตรระยะสั้น 5,231 ล้านบาทต่อปี

-ปริมาณสินเชื่อนอกภาคเกษตรระยะยาว 7,157 ล้านบาทต่อปี

ตัวเลขจำนวนครัวเรือนชนบทที่มีโอกาสเป็นลูกค้า ธกส. และปริมาณความต้องการสินเชื่อข้างต้นแสดงให้เห็นชัดเจนว่าชาวชนบทมีความต้องการสินเชื่อระยะยาวจำนวนมากเพื่อปรับปรุงโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตร และปรับเปลี่ยนโครงสร้างอาชีพสู่กิจกรรมนอกภาคเกษตร ดังนั้น ธกส. จึงควรขยายบทบาทของตนไปสู่การให้สินเชื่อนอกภาคเกษตรและเพิ่มสัดส่วนสินเชื่อเกษตรระยะยาว สินเชื่อทั้งสองประเภทนี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนกระบวนการพัฒนาชนบทไทย

2.3 การปรับปรุงบทบาทของธกส. จะส่งผลกระทบต่อฐานะการเงินของธกส.อย่างแน่นอน
เนื่องจากความต้องการสินเชื่อที่เพิ่มขึ้นในอนาคตส่วนใหญ่จะเป็นสินเชื่อระยะยาว การพยากรณ์ฐานะการเงินของ ธกส. พบว่าหากกำหนดเป้าหมายการขยายสินเชื่อใน 5 ปี ธกส. จะมียอดเงินต้นคงค้าง 28,000 ล้านบาทหรือกว่า 2 เท่าของเงินกู้ในปีที่ 5 และกว่า 4.5 เท่าของสินเชื่อในปีที่ 10 นอกจากนั้นในปีที่ 10 ธกส.จะต้องจ่ายเงินกู้ระหว่างปีทั้งสินเชื่อเกษตรและสินเชื่อนอกภาคเกษตรเพิ่มขึ้นกว่า 36,000 ล้านบาท ตัวเลขนี้แสดงว่า ธกส. ต้องระดมเงินออมระยะยาวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และจะต้องจัดทำแผนกำลังคนเพื่อรับมือกับงานบริการที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว

2.4 การขยายบทบาทการให้สินเชื่อของธกส. ทำให้ธกส.ต้องมีนโยบายการคิดอัตรา ดอกเบี้ยที่ชัดเจน

การดำเนินนโยบายคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนเฉลี่ยทำให้ ธกส. จำเป็นต้องคัดเลือกลูกค้าที่มีความเสี่ยงต่ำ และมีฐานะดี พฤติกรรมนี้จะขัดแย้งและเป็นอุปสรรคต่อการขยายสินเชื่อแก่เกษตรกรรายากจน การขยายสินเชื่อเกษตรระยะยาว และสินเชื่อแก่กิจกรรมนอกภาคการเกษตร เพราะสินเชื่อเหล่านี้จะมีความเสี่ยงและต้นทุนสูงกว่าสินเชื่อเกษตรระยะสั้น ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงขอเสนอว่า ธกส. ควรดำเนินนโยบายโดยคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนส่วนเพิ่ม ยกเว้นกรณีเกษตรกรรายากจนซึ่งธกส.ควรสนับสนุนให้ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรเป็นกรณีพิเศษจึงควรคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนเฉลี่ย

3. ข้อเสนอแนะ

นอกจากการปรับปรุงนโยบายดอกเบี้ยและการเตรียมแผนกำลังคนและทรัพยากรเพื่อรับมือกับงานขยายบทบาทใหม่แล้ว คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะนโยบายการดำเนินงานของธกส. ในการที่จะขยายบทบาทไปเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท ดังนี้

การคาดคะเนความต้องการสินเชื่อในอนาคตพบว่าสินเชื่อระยะยาวจะมีบทบาทสำคัญมากกว่า สินเชื่อระยะสั้น หาก ธกส. มีปณิธานที่ต้องการเปลี่ยนฐานะจากธนาคารเพื่อการเกษตร มาเป็น 'ธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท' ธกส. จะต้องมีนโยบายเชิงรุกในการให้สินเชื่อระยะยาวทั้งแก่ภาคการเกษตร และกิจกรรมนอกภาคการเกษตรในชนบท นโยบายเชิงรุกไม่ใช่การยึดยึดโครงการลงทุนให้ลูกค้า แต่หมายถึงการที่ธกส. จะต้องสร้างศักยภาพในการเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนา โดยมีสินเชื่อระยะยาวเป็นงานหลัก มีการประเมินโครงการอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ธกส. จะต้องพร้อมที่จะให้สินเชื่อและมีส่วนร่วมเสี่ยงกับกิจการที่มีความเสี่ยงสูงขึ้น ซึ่งจะมีผลให้อัตราการชำระหนี้ลดต่ำลง สิ่งที่ทำลายความสามารถของ ธกส. คือ การสร้างศักยภาพในการบริหารสินเชื่อโครงการพัฒนาใหม่ๆที่มีความเสี่ยงสูงกว่าโครงการเงินกู้ในปัจจุบัน โดยไม่ต้องการอุดหนุนจากรัฐบาล และกิจการขนาดเล็กของชาวชนบทที่กู้เงินจาก ธกส. สามารถอยู่รอดและเติบโตได้

3.1 ข้อเสนอเกี่ยวกับสินเชื่อเกษตรระยะยาว มีดังนี้

-ธกส. ควรคิดอัตราดอกเบี้ยจากต้นทุนส่วนเพิ่มของการให้กู้ เพราะจะทำให้ธกส. สามารถให้สินเชื่อแก่โครงการที่มีความเสี่ยงสูงขึ้นโดยที่ ธกส. จะไม่ขาดทุนและไม่ต้องพึ่ง SOFT LOAN จากรัฐบาล และที่สำคัญคือ การคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนส่วนเพิ่มจะเปิดโอกาสให้ ธกส. ใช้นโยบายเชิงรุกโดยมีส่วนร่วมเสี่ยงกับโครงการของผู้กู้ ซึ่งจะทำให้ ธกส. มีหนี้สูญสูงขึ้น นอกจากนี้ อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวจะเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกษตรกรใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเลือกลงทุนในโครงการที่คุ้มค่าจริงๆ อัตราดอกเบี้ยสำหรับสินเชื่อเกษตรระยะยาวที่คิดจากต้นทุนส่วนเพิ่มเท่ากับร้อยละ 15 ต่อปี (แต่ถ้าดอกเบี้ยเงินออมลดลง ต้นทุนส่วนเพิ่มก็จะลดลงอีก)

-ธกส. ต้องสร้างศักยภาพในการประเมินโครงการลงทุนระยะยาว โดยเน้น risk assessment มากกว่าการประเมินโครงการทั่วไปที่เน้นเฉพาะ cost-benefit

-ธกส. จะต้องดำเนินงานให้สินเชื่ออย่าง 'โปร่งใส' คือ เกษตรกรต้องทราบแน่ชัดว่าใครจะรับภาระความเสี่ยงจากโครงการตั้งแต่ก่อนการตัดสินใจ และ ธกส. ควรมีทางเลือกต่างๆ พร้อมข้อมูลเพื่อให้เกษตรกรตัดสินใจเลือกลงทุนเอง

-ธกส. ควรมีมาตรการลดต้นทุนการกู้ของผู้กู้ เช่น อนุโลมให้เกษตรกรกู้เงินได้ไม่น้อยกว่าเงินฝากประจำที่ใช้ค้ำประกัน

-ธกส. ควรใช้ระบบการชำระหนี้เป็นจำนวนเงินเท่ากันทุกงวด (amortization) เพราะจะทำให้ภาระการชำระหนี้ในปีต้นๆ เบากว่าวิธีการชำระหนี้เงินต้นเท่ากันทุกงวด

-ธกส. ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานของธนาคารโดยพิจารณาความสำเร็จของโครงการกู้โดยรวมเหนือ ความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้แต่ละราย

3.2 สินเชื่อนอกภาคเกษตร ธกส. ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

-ธกส. ควรหลีกเลี่ยงการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรแก่โครงการพัฒนาที่หน่วยราชการเป็นผู้ริเริ่ม ยกเว้นกรณีโครงการที่ผ่านการประเมินโครงการอย่างเข้มงวดโดยเจ้าหน้าที่ของ ธกส.

-การคัดเลือกผู้ขอกู้ควรยึดหลักเกณฑ์สำคัญดังนี้ โครงการลงทุนมีปัญหาด้านวัตถุดิบและปัญหาด้านตลาดหรือไม่ จากนั้นจึงพิจารณา cash flow และ risk assessment ของโครงการลงทุน นอกจากนั้น ธกส. ควรพิจารณากำหนดขนาดของกิจการในชนบทที่มีสิทธิกู้เงินจาก ธกส. ด้วย

-เพื่อให้การประเมินโครงการลงทุนมีความถูกต้องและใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด ธกส. ต้องพัฒนาศักยภาพของการประเมินโครงการ โดยการอบรมเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการให้มีทักษะในการประเมินโครงการลงทุนประเภทต่างๆ หรือบางกรณีอาจต้องว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญภายนอกเข้ามาช่วยประเมินโครงการใหม่ๆ ส่งผู้บริหารระดับกลางและสูงไปศึกษาดูงานของธนาคารพัฒนาชนบทในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการให้สินเชื่อนอกภาคเกษตร เพื่อศึกษาระบบการค้ำประกันกลุ่มการประเมินความเสี่ยงของโครงการกู้ การประเมินรายรับ-รายจ่ายของธุรกิจ และการติดตามการชำระหนี้ เป็นต้น

-จัดทำเครือข่ายข้อมูลด้านวัตถุดิบและตลาดของสินค้าที่ชาวชนบทผลิต

-สำหรับเกษตรกรที่ยากจน ธกส. คงไม่สามารถให้สินเชื่อการเกษตรได้เพราะเกษตรกรยากจนไม่มีที่ดินของตน ทำให้ไม่มีสินค้าเหลือขายตลาดจำนวนมากพอ ธกส. จึงควรเปิดบริการสินเชื่อภาคเกษตรแก่ครัวเรือนยากจนเป็นพิเศษ โดยการสนับสนุนให้ครัวเรือนเหล่านี้รวมกลุ่มเป็นลูกค้ายกย. ตลอดจนบริการให้ข้อมูลและคำแนะนำเกี่ยวกับการลงทุนในกิจกรรมนอกภาคเกษตร

-การให้สินเชื่อระยะสั้นแก่กิจกรรมนอกภาคการเกษตรควรใช้ระบบรวมกลุ่มค้ำประกันร่วม เช่นเดียวกับสินเชื่อเกษตร แต่ขนาดของกลุ่มจะเล็กกว่าสินเชื่อเกษตร นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของ ธกส. ควรให้ความช่วยเหลือด้านการก่อตั้งกลุ่มผู้กู้ที่มีฐานะยากจนให้เข้าร่วมกลุ่มกับลูกค้ายกย. ที่ไม่ยากจนด้วย แต่ความช่วยเหลือในการจัดตั้งกลุ่มต้องเกิดขึ้นจากความเต็มใจของผู้ร่วมกลุ่มทุกคน

-นอกจากการใช้ที่ดินค้ำประกันแล้ว ธกส. ควรยอมให้ผู้กู้ที่มีเงินฝากประจำได้เต็มจำนวนเงินฝากเพื่อช่วยลดต้นทุนการกู้ของผู้กู้ นอกจากนั้น ธกส. ควรยินยอมให้มีการใช้ระบบค้ำประกันเป็นกลุ่มสำหรับสินเชื่อระยะยาว อย่างไรก็ตามธกส. จะต้องแก้ไขปัญหาค้ำประกันที่ให้ผู้กู้ในระบบค้ำประกันกลุ่มรวมหัวกันไม่ชำระหนี้คืนแก่ธกส. บทเรียนจากการให้กู้แก่โครงการพัฒนาของราชการที่ใช้ระบบค้ำประกันร่วมกันและประสบความสำเร็จล้มเหลว คือ เกษตรกรผู้กู้มิได้เป็นผู้ริเริ่มหรือต้องการลงทุนในโครงการดังกล่าว แต่เกษตรกร

ต้องการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากธกส. นอกจากนี้เกษตรกรยังเรียนรู้ว่าหากร่วมกันเบี่ยวนนี้ ทุกคนจะได้รับผลเสียน้อยกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการเบี่ยวนนี้ ธกส. จะต้องมีบทลงโทษลูกค้าที่เบี่ยวนนี้ และให้รางวัลแก่ลูกค้าที่ดีตั้งกรณีของธนาคารกสิกรามินของบังคลาเทศ

-ธกส.ควรคิดดอกเบี้ยในอัตราที่คิดจากต้นทุนส่วนเพิ่ม กล่าวคือสินเชื่อระยะสั้นคิดดอกเบี้ยร้อยละ 14 สินเชื่อระยะยาวคิดดอกเบี้ยร้อยละ 15 สำหรับครัวเรือนยากจนธกส.ควรคิดดอกเบี้ยในอัตราเท่ากับต้นทุนเฉลี่ยเพราะจะไม่เป็นแรงจูงใจให้ผู้กู้นำเงินไปลงทุนในกิจการที่ให้ผลไม่คุ้มค่า อัตราดอกเบี้ยสินเชื่อระยะสั้นสำหรับครัวเรือนยากจนคือ ร้อยละ 10.5-11.5 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาวร้อยละ 11.5-12.5 อัตราเหล่านี้ควรปรับตามภาวะการเคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยในตลาดเงินและต้นทุนการบริหารของ ธกส.

-การให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะสั้น ควรเป็นแบบเบิกเงินบัญชีเพื่อความยืดหยุ่นของการดำเนินธุรกิจซึ่งต้องการเงินทุนหมุนเวียนทุกวัน อย่างไรก็ตามการเบิกเงินเกินวงเงินที่ได้ตกลงกับธนาคารจะต้องได้รับความยินยอมจากสมาชิกในกลุ่มก่อน นอกจากนี้ ธกส. ควรคิดดอกเบี้ยทบต้นทุกเดือนเพื่อให้ผู้กู้บริหารเงินอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้บริการสินเชื่อนอกภาคการเกษตร

ผู้วิจัยขอเสนอขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ขั้นตอนการเตรียมงาน มีงานสำคัญ 3 ด้านที่ต้องการดำเนินการก่อนการเริ่มให้บริการ สินเชื่อนอกภาคการเกษตร ได้แก่

ก) งานอบรมบุคลากร เพื่อให้มีความรู้เรื่องกิจกรรมนอกภาคการเกษตร โดยเน้นหลักการประเมินโครงการการเข้าใจสภาพเศรษฐกิจ-สังคมและข้อจำกัดต่างๆของการดำเนินงานของธนาคาร ตลอดจนวิธีการดำเนินงานให้บริการสินเชื่อนอกภาคการเกษตร เช่นระบบการค้ำประกันกลุ่ม การประเมินรายรับ-รายจ่ายของธุรกิจ การติดตามการชำระหนี้ เป็นต้น นอกจากนี้ ธกส. ควรจัดทำตัวอย่างการประเมินโครงการลงทุนบางประเภทที่มีการประกอบการกันอย่างแพร่หลายในชนบท เช่น กิจกรรมผลิตตุ๊กตา งานจักสาน งานซ่อมรถประเภทต่างๆ เป็นต้น ตัวอย่างเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการอบรมเจ้าหน้าที่ และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจให้กู้ในภายหลัง

ข) จัดทำเครือข่ายข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของกิจกรรมนอกภาคการเกษตร แหล่งวัตถุดิบ และตลาดของสินค้าประเภทต่างๆ ข้อมูลเหล่านี้ต้องอยู่ในเครือข่ายที่เจ้าหน้าที่ธกส.ระดับหน่วยอำเภอสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ระบบจัดเก็บและป้อนข้อมูลเข้าเครือข่ายข้อมูลต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่หน่วยอำเภอ หลังจากตรวจสอบความน่าเชื่อถือแล้ว ข้อมูลจะต้องถูกป้อนเข้าสู่เครือข่ายเพื่อให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยอื่นๆ ทั่วประเทศสามารถเรียกขึ้นมาใช้ได้ ประโยชน์ของระบบเครือข่ายคือ เจ้าหน้าที่จะประเมินได้ว่า

โครงการลงทุนที่เสนอขอกู้มีความเป็นไปได้ทางการค้าเพียงใด นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ก็สามารถให้คำแนะนำด้านข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบและตลาดให้แก่ผู้ขอู้ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงการให้กู้ในโครงการประเภทเดียวกันจนเกิดปัญหาด้านตลาดและด้านวัตถุดิบได้

ค) งานสำรวจเพื่อระบุประเภทกิจกรรมนอกภาคการเกษตรที่มีความเป็นไปได้ทางการค้าตลอดจนจังหวัดหรืออำเภอที่มีศักยภาพด้านกิจกรรมนอกภาคการเกษตร เพื่อ ธกส. จะได้เลือกเป็นจังหวัดในโครงการนำร่องก่อน

4.2 โครงการจังหวัดนำร่อง

ก) เมื่อสามารถระบุจังหวัดที่มีศักยภาพด้านกิจกรรมนอกภาคการเกษตร ธกส.ควรประชาสัมพันธ์ให้ชาวชนบทในจังหวัดทดลองทราบถึงโครงการสินเชื่อ วิธีการขอกู้เงินจาก ธกส. และวิธีการรวมกลุ่ม

ข) วางโครงสร้างของหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านสินเชื่อนอกภาคการเกษตร โดยในขั้นต้นอาจให้เป็นหน่วยงานในสังกัดของ ธกส. ก่อน ข้อเสนอของเรามี 2 ประการ ดังนี้

- คณะกรรมการของธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบทมีหน้าที่เป็นผู้อนุมัตินโยบาย : ควบคุมการบริหาร และเป็นผู้ประสานกับกระทรวงการคลังหรือหน่วยราชการอื่นๆ ประเด็นสำคัญ คือ ลูกค้ำของธนาคาร (ผู้กู้และผู้ฝากเงิน) ควรมีส่วนร่วมเลือกตัวแทนจำนวนหนึ่งเข้ามาเป็นกรรมการด้วย

- ควรมีการกระจายอำนาจการดำเนินงาน ดังนี้ (1) กำหนดให้สาขาของธนาคารในแต่ละจังหวัดเป็น 'ศูนย์กำไร' เช่น สำนักงานใหญ่ให้เงินกู้แก่สาขาโดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 8 แล้วกำหนดให้สาขาลดดอกเบี้ยลูกค้ำในอัตราไม่เกินร้อยละ 15 วิธีนี้จะบังคับให้สาขายพยายามลดต้นทุนการดำเนินงานให้ต่ำกว่าร้อยละ 7 เพราะธนาคารจะใช้ผลกำไรเป็นเครื่องวัดผลการดำเนินงานของสาขา (2) ผู้จัดการประจำหน่วยอำเภอจะมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ ควบคุมตรวจสอบการใช้เงินกู้ และติดตามการชำระหนี้เงินกู้ (3) สำนักงานใหญ่จะทำหน้าที่ติดต่อกับรัฐบาลเพื่อสื่อสารนโยบายของรัฐไปยังสาขาในต่างจังหวัด มีหน้าที่ในด้านการฝึกอบรมพนักงาน การวิจัยและพัฒนา ตลอดจนเป็นศูนย์กลางของระบบเครือข่ายข้อมูลด้านตลาดและวัตถุดิบ

ค) กำหนดหลักเกณฑ์และระเบียบการดำเนินงานด้านการบริหารสินเชื่อ เช่น (1) หลักเกณฑ์การคัดเลือก และคุณสมบัติของผู้กู้ กลุ่มผู้กู้ และขนาดของกลุ่ม (2) วงเงินกู้ วิธีอนุมัติ วิธีเบิกจ่าย และการชำระหนี้ (3) บทบาทของกลุ่มลูกค้ำเพื่อสร้างระบบความรับผิดชอบต่อหนี้เงินกู้ร่วมกัน ระหว่างสมาชิกของกลุ่ม (4) บทบาทของเจ้าหน้าที่เบี่ยวนนี้ และการให้รางวัลผู้กู้ที่ดี เช่น การสร้างกองทุนยามฉุกเฉิน หรือ กองทุนกลุ่มลูกค้ำซึ่งสมาชิกสามารถกู้ไปใช้ได้โดยเสียดอกเบี้ยต่ำตามอัตราที่กำหนดโดยสมาชิกของกลุ่ม

ง) เริ่มให้บริการสินเชื่อนอกภาคการเกษตรในจังหวัดนำร่อง

จ) ประเมินผลโครงการสินเชื่อในจังหวัดน่านรองหลังการดำเนินงาน 1 ปี ทั้งนี้เพื่อสรุป จุดอ่อนและจุดแข็งของโครงการซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลสำหรับแก้ไขระเบียบและขั้นตอนการให้สินเชื่อออกภาคเกษตร

4.3 เริ่มโครงการสินเชื่อออกภาคเกษตรเต็มรูปแบบ

ก) จัดทำแผนการขยายบริการสินเชื่อออกภาคการเกษตร ตามศักยภาพของจังหวัด และความพร้อมด้านทรัพยากรของ ธกส.

ข) วางแผนระดมเงินฝากประจำ

ค) เริ่มโครงการขยายบริการสินเชื่อออกภาคการเกษตรทั่วประเทศ

**การขยายบทบาทการให้สินเชื่อชนบท
ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร**

**บทที่ 1
ความเบื้องต้น**

ภารกิจสำคัญของการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) คือ การเป็นสถาบันสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาภาคเกษตรโดยเป็นแหล่งสินเชื่อการเกษตรเพื่อการลงทุนของเกษตรกรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดย ธกส. คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าตลาดนอกระบบและต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ทั่วไปของธนาคารพาณิชย์ ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานมากกว่า 27 ปี เราอาจกล่าวได้ว่า ธกส. ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างสูง จนได้รับการยกย่องจากธนาคารโลกว่าเป็นหนึ่งในบรรดาธนาคารเพื่อการพัฒนาเพียงไม่กี่แห่งในโลกที่มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (World Bank 1992) บัดนี้ธนาคารสามารถให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศได้แล้ว อย่างไรก็ตามเกษตรกรจำนวนมากยังมีฐานะยากจน ขณะที่โครงสร้างเศรษฐกิจในชนบทเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกษตรกรจำนวนมากได้หันไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร เพื่อเสริมรายได้ของตนเพราะสินค้าเกษตรมีแนวโน้มราคาต่ำลงขณะที่ต้นทุนการผลิตเริ่มสูงขึ้นมาก นอกจากนั้นชาวชนบทอีกส่วนหนึ่งก็ได้มีอาชีพด้านการเกษตรเลย การปรับตัวของเกษตรกรและชาวชนบทเหล่านี้ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหารายได้และชีวิตที่ดีขึ้น¹ ถ้าหากปราศจาก สินเชื่อ คนเหล่านี้อาจไม่สามารถดำเนินกิจกรรมบางอย่างที่มีโอกาสทำกำไรสูง ดังนั้นผู้บริหารของ ธกส. จึงดำริที่จะขยายบทบาทการปล่อยสินเชื่อสู่ชนบทนอกภาคเกษตรเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและการปรับตัวของชาวชนบท รายงานศึกษาวิจัยฉบับนี้จึงต้องการศึกษาความเป็นไปได้ของการที่ธกส. จะขยายการให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนชนบทที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร

1.1 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้มีดังนี้

ก) ศึกษาว่าในปัจจุบัน ธกส. ได้ดำเนินงานครบถ้วนตามขอบเขตของกฎหมายหรือไม่ และได้ให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรมากน้อยเพียงใด การดำเนินงานที่ผ่านมามีข้อบกพร่องซึ่งควรได้รับการแก้ไขอย่างไร

¹ ในประเทศกำลังพัฒนาบางแห่งเช่น บังคลาเทศ ธนาคาร Grameen Bank ให้สินเชื่อแก่ชาวชนบทเพื่อประกอบอาชีพการประกอบการนอกภาคเกษตรทำให้ชาวชนบทมีอาชีพที่มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีข้อสังเกตว่าอัตราดอกเบี้ย ค่อนข้างสูงและวงเงินกู้คือรายต่ำมาก เพราะผู้กู้มีฐานะยากจนที่สุด ผู้กู้จำนวนมากเป็นสตรีที่นำเงินไปประกอบอาชีพค้าขาย ธนาคารใช้ระบบค้ำประกันเป็นกลุ่มคล้ายของ ธกส. (ดู Hossain 1988)

ข) ศึกษาว่า ธกส.ควรขยายบทบาทจาก 'ธนาคารเพื่อการเกษตร' ออกไปเป็น 'ธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท' หรือไม่

ค) ศึกษาว่าถ้าธกส.จะขยายบทบาท ธกส.ควรดำเนินการอย่างไรจึงจะอำนวยความสะดวกเล็กในชนบทเกิดขึ้นและอยู่รอดได้ รวมทั้งวิเคราะห์ลักษณะของกิจกรรมนอกภาคการเกษตรของครัวเรือนเกษตร และครัวเรือนนอกภาคเกษตรที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรเพื่อประเมินขนาดของตลาดผู้กู้นอกภาคเกษตรในชนบท ตลอดจนศักยภาพในการกู้เงินของครัวเรือนชนบท

ง) ศึกษาว่าการปรับปรุงบทบาทของธกส. จะมีผลกระทบต่อฐานะการเงินของธกส. อย่างไร

จ) ศึกษาว่าถ้าหาก ธกส. จะขยายบทบาทการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตร ธกส. ควรมีนโยบายคิดอัตราดอกเบี้ยสำหรับกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มให้มีอัตราที่ต่ำกว่าอัตราในตลาดการเงินหรือไม่

1.2 วิธีการศึกษา และข้อมูล

การศึกษาการขยายบทบาทของ ธกส. จะอาศัยแหล่งข้อมูลสำคัญ 4 แหล่งได้แก่ (ก) การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ปี 2531 และ 2533 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (ข) ข้อมูลสินเชื่อ และข้อบังคับต่างๆ ของ ธกส. (ค) ข้อมูลการสำรวจกิจกรรมนอกภาคการเกษตรในปี 2535 ของคณะเศรษฐศาสตร์ และบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ (ง) ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพโดยคณะผู้วิจัยในหมู่บ้านต่างๆ รวม 42 หมู่บ้านจาก 9 จังหวัด คือ ราชบุรี เพชรบุรี พิษณุโลก เชียงใหม่ เชียงราย ขอนแก่น อุตรดิตถ์ สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช (ดูตารางภาคผนวกที่ 1.1) ช่วงเวลาการสัมภาษณ์คือ ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง ตุลาคม 2536

การตอบคำถามว่า ธกส. ได้ดำเนินงานครบถ้วนตามภาระกิจหลักหรือยังจะพิจารณาจากข้อมูลการให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนเกษตรว่ามีความครอบคลุมเพียงใด นอกจากนี้จะพิจารณาขนาดของวงเงินกู้ และสัดส่วนของสินเชื่อประเภทต่างๆ

การศึกษาว่า ธกส. จะสามารถขยายบทบาทสู่นอกภาคเกษตรหรือไม่จะใช้วิธีประมาณการจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร และจำนวนครัวเรือนนอกภาคเกษตรที่เป็นผู้ประกอบการในชนบท ครัวเรือนเหล่านี้คือ potential borrowers ของ ธกส. นอกจากการคำนวณหาจำนวนลูกค้าแล้ว จะหาข้อมูลแหล่งรายได้ของครัวเรือนเหล่านั้นโดยแหล่งข้อมูลที่ใช้คือการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2531 และ 2533

เมื่อทราบจำนวนครัวเรือนที่ประกอบกิจการนอกภาคการเกษตรแล้ว ก็จะประมาณการจำนวนเงินทุนที่กิจการต่างๆ ต้องการ ตลอดจนประเมินปริมาณความต้องการเงินกู้ โดยอาศัยข้อมูลการสำรวจ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรของมหาวิทยาลัยเกษตร (2535) นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้ออกสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในชนบทด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ภาพความต้องการสินเชื่อที่ถูกต้องขึ้น และเพื่อเป็น

การประเมินศักยภาพของกิจกรรมนอกภาคการเกษตรประเภทต่างๆ เนื่องจากกิจการบางอย่างอาจเป็นกิจกรรมที่ไม่มีอนาคต (sunset industry) หากธกส.ปล่อยสินเชื่อให้มากเกินไป อาจเกิดผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของ ธกส.ได้ ผลการสำรวจจะช่วยให้คณะผู้วิจัยสามารถกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกโครงการของผู้กู้ได้

หลังจากทราบวงเงินกู้รวมแล้ว คณะผู้วิจัยจะได้ศึกษาแหล่งเงินทุนธกส.และเสนอแนะมาตรการต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมสินเชื่อนอกภาคการเกษตร

1.3 ลำดับความของรายงาน

ลำดับความของรายงานฉบับนี้มีดังนี้ หลังจากจบบทที่ 1 บทที่ 2 เป็นการประเมินบทบาทของ ธกส. ตามขอบเขตของกฎหมายปัจจุบัน และ วิเคราะห์การขยายบทบาทของ ธกส. ผู้การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ชาวนชนบทที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร บทที่ 3 เสนอผลการสำรวจกิจกรรมนอกภาคเกษตรในชนบทเพื่อประเมินความต้องการสินเชื่อในการประกอบกิจการนอกภาคเกษตรของครัวเรือนชนบท บทที่ 4 เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบของการขยายบทบาทการให้บริการสินเชื่อของ ธกส. บทสุดท้ายเป็น บทสรุป และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

การขยายบทบาทของ ธกส.

วัตถุประสงค์ประการแรกของบทนี้ คือการพิจารณาว่า ธกส. สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายเพียงใด มีเกษตรกรกลุ่มใดที่ยังไม่ได้รับเงินกู้จาก ธกส. และเพราะเหตุใด และการปฏิบัติงานของธกส.ยังมีจุดอ่อนอย่างไร ข้อมูลเหล่านี้จะมีนัยสำคัญต่อแนวทางการปฏิบัติงาน ธกส. วัตถุประสงค์ประการที่สอง คือ การวิเคราะห์โอกาสของการที่ ธกส. จะขยายบทบาทการให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนเกษตรกรและครัวเรือนชนบทอื่นๆ ที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ประเด็นการวิเคราะห์คือ ในชนบทจะมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรจำนวนเท่าใด และกิจกรรมเหล่านี้จะมีความต้องการเงินทุน และสินเชื่อมากน้อยเพียงใด ในบทนี้จะเป็นการประเมินจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร ส่วนการประเมินความต้องการสินเชื่อจะกล่าวถึงในบทต่อไป

2.1 บทบาทหลักของ ธกส. ในด้านสินเชื่อการเกษตร

ก่อนที่ ธกส. จะสามารถขยายบทบาทการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตร ธกส.จะต้องสามารถปฏิบัติงานตามภารกิจหลักที่ได้รับมอบหมายตั้งแต่แรกเริ่มตั้งธนาคาร ภารกิจนั้นก็คือการปล่อยสินเชื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรส่วนใหญ่ คำถามคือ ธกส.ได้ปฏิบัติภารกิจดังกล่าวลุล่วงไปได้สมบูรณ์หรือยัง คำตอบขึ้นอยู่กับว่า ธกส. สามารถปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรส่วนใหญ่หรือยัง และ ธกส.สามารถเพิ่มวงเงินกู้ และ/หรือ ขยายสินเชื่อระยะปานกลาง และระยะยาว แก่ลูกค้าปัจจุบันได้อีกหรือไม่

ในปี 2531 ธกส. สามารถให้กู้แก่ครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 2.6 ล้านครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 40-51 ของครัวเรือนเกษตรกร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนิยามของคำว่าครัวเรือนเกษตรกร (ดูตารางที่ 2.1) ปี 2533 ธกส. สามารถขยายจำนวนลูกค้าเป็น 3.1 ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ 45-61 ของครัวเรือนเกษตรกร หลังจากนั้นจำนวนลูกค้า ธกส. ก็ยังเพิ่มขึ้นในอัตราเท่าเดิมคือ ร้อยละ 8 ต่อปี ในปี 2535 ธกส. จึงมีลูกค้าประมาณ 3.69 ล้านครัวเรือน ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 65 ของครัวเรือนเกษตรกร ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในช่วงปี 2531-2535 ธกส. ประสบความสำเร็จในการขยายสินเชื่อจนสามารถครอบคลุมครัวเรือนเกษตรกรประมาณสองในสามของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ สาเหตุที่ ธกส. สามารถเพิ่มจำนวนลูกค้าได้อย่างรวดเร็วในช่วงเวลาดังกล่าว อาจจะเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายสินเชื่อเกษตรเป็นนโยบายสินเชื่อชนบท¹ ทำให้ธนาคารพาณิชย์เริ่มหันไปเน้นการให้กู้นอกภาคการเกษตรมากขึ้น (ดูตารางที่ 2.2) กล่าวคือในปี 2530 สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์คิดเป็นร้อยละ 35 ของสินเชื่อชนบททั้งหมด สัดส่วนนี้ลดลงเป็นร้อยละ 28.5 ในปี 2535 ใน

¹ ในปี 2530 ธกส. ให้กู้ร้อยละ 26.6 ของสินเชื่อเกษตรทั้งหมด สัดส่วนนี้เพิ่มเป็นร้อยละ 28.5 ในปี 2535 ขณะที่ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อเกษตรลดลงจากร้อยละ 66.4 เป็น ร้อยละ 65.2 ในช่วงเวลาเดียวกัน

ตารางที่ 2.1

จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรที่กู้เงินจาก ธกส. จำแนกเป็นรายภาค ปี 2531-2535

(หน่วย : ครัวเรือนและร้อยละของครัวเรือนเกษตร)

	2531	2532	2533	2534	2535
1. ครัวเรือนเกษตรที่กู้ ธกส.					
- ภาคเหนือ	697,722	760,348	829,395	912,542	991,134
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	934,804	1,058,173	1,207,713	1,352,758	1,516,984
- ภาคกลาง	589,419	606,016	635,434	662,205	689,963
- ภาคใต้	317,528	344,022	379,131	411,904	445,469
- กรุงเทพฯ และปริมณฑล	45,303	46,882	48,013	46,945	49,374
- รวมทั้งประเทศ	2,584,776	2,815,441	3,099,686	3,386,354	3,692,924
2. จำนวนครัวเรือนเกษตร					
2.1 ภาคเหนือ					
- กระทรวงเกษตรฯ	1,304,394	1,295,829	1,298,423	1,281,697	
- สำนักงานสถิติฯ	1,468,631		1,592,631		1,409,316
2.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
- กระทรวงเกษตรฯ	2,116,097	2,117,488	2,131,448	2,183,557	
- สำนักงานสถิติฯ	2,807,511		3,044,556		2,511,522
2.3 ภาคกลาง					
- กระทรวงเกษตรฯ	868,782	870,072	858,732	846,139	
- สำนักงานสถิติฯ	1,125,361		1,220,378		879,528
2.4 ภาคใต้					
- กระทรวงเกษตรฯ	692,508	718,466	734,512	766,833	
- สำนักงานสถิติฯ	889,199		964,276		799,742
2.5 กรุงเทพฯ และปริมณฑล					
- กระทรวงเกษตรฯ	58,351	55,051	50,356	52,305	
- สำนักงานสถิติฯ	109,299		118,527		54,369
2.6 รวมทั้งประเทศ					
- กระทรวงเกษตรฯ	5,040,132	5,056,906	5,073,471	5,130,531	
- สำนักงานสถิติฯ	6,400,000		6,940,368		5,654,477

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรที่กู้เงินจาก ธกส. จำแนกเป็นรายภาค ปี 2531-2535

(หน่วย : ครัวเรือนและร้อยละของครัวเรือนเกษตร)

	2531	2532	2533	2534	2535
3. สัดส่วนของครัวเรือนเกษตร ที่กู้จาก ธกส. (%)					
3.1 ภาคเหนือ					
- กระทรวงเกษตรฯ	53.49	58.68	63.88	71.20	
- สำนักงานสถิติฯ	47.51	-	52.08	-	70.33
3.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ					
- กระทรวงเกษตรฯ	44.18	49.97	56.66	61.95	
- สำนักงานสถิติฯ	33.30	-	39.67	-	60.40
3.3 ภาคกลาง					
- กระทรวงเกษตรฯ	67.84	69.65	74.00	78.26	
- สำนักงานสถิติฯ	52.38	-	52.07	-	78.45
3.4 ภาคใต้					
- กระทรวงเกษตรฯ	45.85	47.88	51.62	53.71	
- สำนักงานสถิติฯ	35.71	-	39.32	-	55.70
3.5 กรุงเทพฯ และปริมณฑล					
- กระทรวงเกษตรฯ	77.64	85.16	95.35	89.75	
- สำนักงานสถิติฯ	41.45	-	40.51	-	90.81
3.6 รวมทั้งประเทศ					
- กระทรวงเกษตรฯ	51.28	55.68	61.10	66.00	
- สำนักงานสถิติฯ	40.39	-	44.66	-	65.31

ที่มา : (1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

(2) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย.

(3) สำนักงานสถิติแห่งชาติ, เทปการสำรวจรายได้รายจ่ายครัวเรือนปี 2531 2533

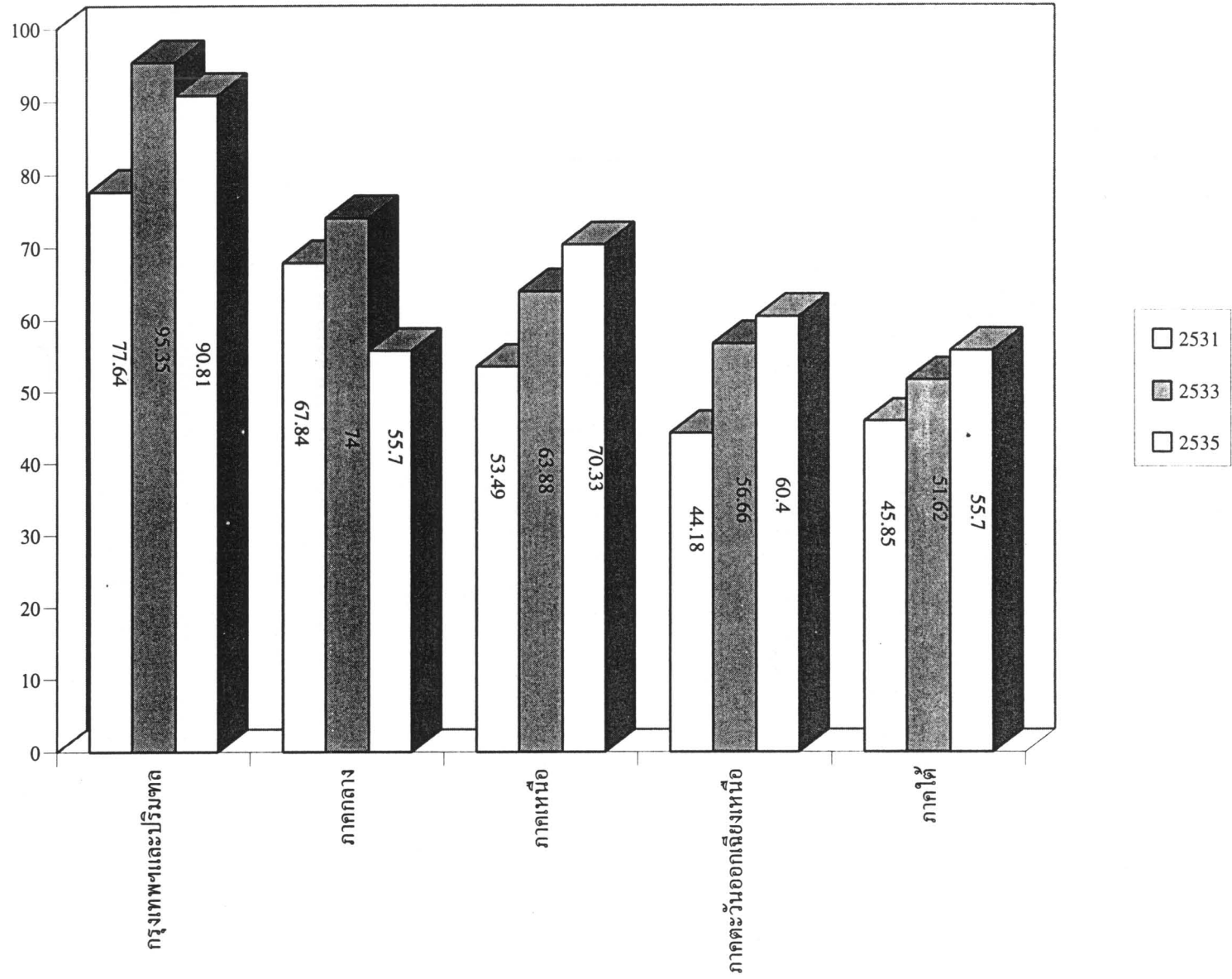
และรายงานผลเบื้องต้นจากสำมะโนเกษตรปี 2536

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

- หมายเหตุ : (1) จำนวนครัวเรือนเกษตรมีแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง คือ (ก) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรฯ และ (ข) สำนักงานสถิติแห่งชาติ คือ สำนะโนการเกษตร และการสำรวจรายได้รายจ่ายของครัวเรือน
- (2) จำนวนครัวเรือนเกษตรจำแนกตามภาคของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2531 ได้จากการกระจายตัวเลขตามสัดส่วนของปี 2533
- (3) จำนวนครัวเรือนเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2535 ได้จากสำมะโนเกษตรปี 2536 สำหรับกรุงเทพฯ และปริมณฑลได้จากการกระจายตามสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรตามนิยามของกระทรวงเกษตรฯ ปี 2534
- (4) ครัวเรือนเกษตรในข้อมูลการสำรวจรายได้รายจ่ายของครัวเรือนหมายถึงครัวเรือนที่หัวหน้ามีอาชีพหลักทางการเกษตร ส่วนนิยามในสำมะโนการเกษตรและของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ
- (ก) ครัวเรือนที่มีเนื้อที่เพาะปลูกอย่างน้อย 2 ไร่ หรือ
 - (ข) มีวันหรือควายอย่างน้อยอย่างละ 1 ตัว หรือ
 - (ค) มีเปิดไถอย่างน้อย 100 ตัว หรือ หมู 5 ตัวขึ้นไป หรือ
 - (ง) มีรายได้จากการขายพืชผลเกษตรในปี 2536 ไม่ต่ำกว่า 6,500 บาทต่อปี

รูปที่ 2.1

ร้อยละของครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้า ธกส.

ตารางที่ 2.2

สัดส่วนการให้สินเชื่อเกษตรของ ธกส. ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุน

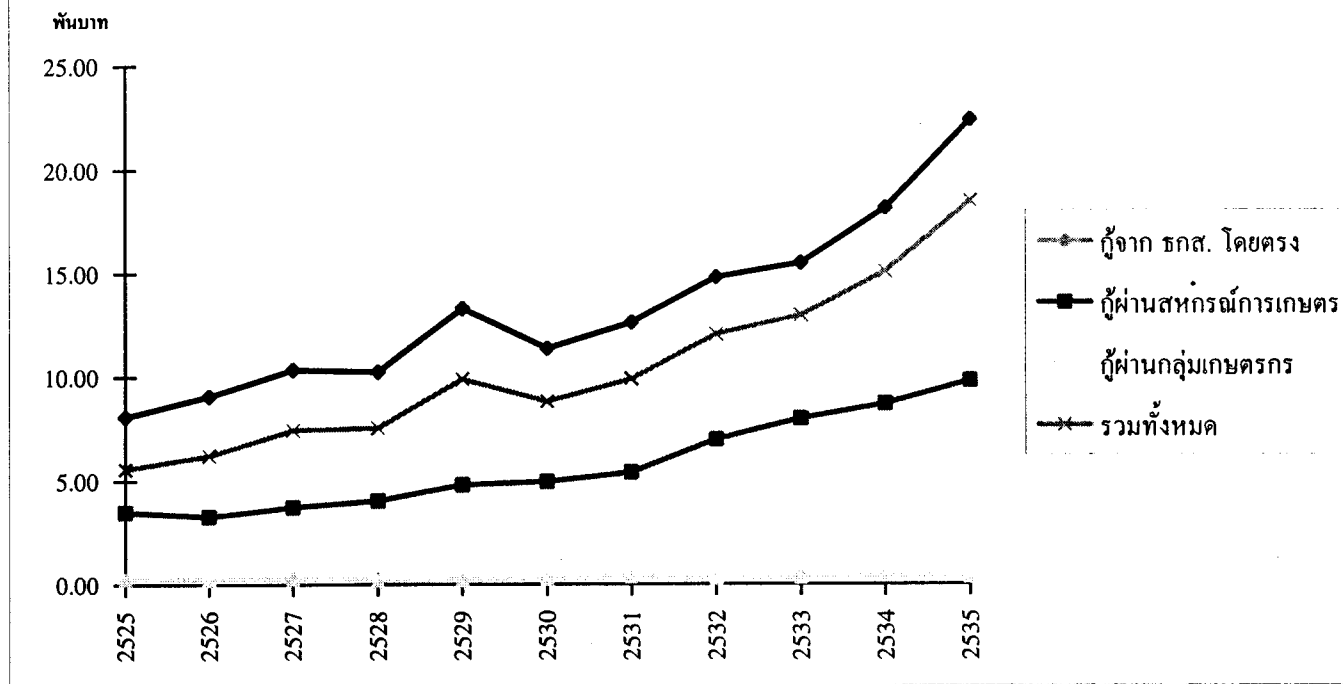
ปี	สินเชื่อเกษตร			รวม		สินเชื่อชนบท อื่น ๆ
	ธกส.	ธนาคารพาณิชย์	บริษัทเงินทุน	ร้อยละ	จำนวน (ล้านบาท)	(ล้านบาท)
2525	27.8	62.4	9.9	100.0	32,272.1	-
2526	24.3	65.6	10.1	100.0	43,594.1	-
2527	25.4	67.8	6.8	100.0	53,034.2	-
2528	25.5	68.1	6.4	100.0	55,408.0	-
2529	30.7	63.0	6.3	100.0	63,655.2	-
2530	26.6	66.4	7.0	100.0	67,067.3	58,988
2531	25.9	68.2	5.9	100.0	81,668.9	80,925
2532	26.2	67.0	6.8	100.0	106,989.9	107,078
2533	25.7	67.3	7.0	100.0	143,773.4	130,531
2534	25.0	68.4	6.6	100.0	171,013.0	184,992
2535	28.5	65.2	6.4	100.0	204,081.6	261,765

ที่มา : คำนวณจากตารางภาคผนวกที่ 1.2 ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

- หมายเหตุ : (1) สินเชื่อเกษตร หมายถึง สินเชื่อที่ ธกส. ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุนให้แก่เกษตรกรโดยตรง สำหรับสินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ปี 2535 นั้นได้รวมอาชีพรองของเกษตรกรจำนวน 862 ล้านบาทด้วย
- (2) สินเชื่อเกษตรของบริษัทเงินทุน หมายถึง สินเชื่อที่ให้การเกษตร ประมง และป่าไม้
- (3) สินเชื่อชนบท หมายถึง สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่ให้กับอุตสาหกรรมขนาดย่อม สหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ นิคมอุตสาหกรรมในภูมิภาค การค้าส่งผลิตผลเกษตร และ ธุรกิจการเกษตร

รูปที่ 2.2

ปริมาณสินเชื่อเฉลี่ยต่อครัวเรือนของลูกค้า ธกส. ปี 2525-2535

ที่มา : คูตารางผนวกที่ 1.6-1.8

ช่วงเวลาเดียวกัน ธกส. ได้ขยายจำนวนสาขาเพิ่มขึ้นจาก 82 สาขา ในปี 2530 เป็น 268 สาขา ในปี 2535 จำนวนหน่วยอำเภอ และพนักงานก็เพิ่มขึ้นในอัตราปีละ 5.5% และ 9.6% ในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย (ดูตารางภาคผนวกที่ 1.3-1.5)

หากพิจารณาการให้สินเชื่อเกษตรของ ธกส. เป็นรายภาค ในรูปที่ 2.1 จะพบว่าเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เป็นเขตที่ครัวเรือนเกษตรเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 90-95) ได้รับสินเชื่อจาก ธกส. รองลงมาคือภาคกลาง และภาคเหนือ กล่าวคือครัวเรือนเกษตรร้อยละ 67-79 ในภาคกลาง และร้อยละ 53-70 ในภาคเหนือ ได้รับสินเชื่อเกษตรจาก ธกส. ส่วนภาคอีสานและภาคใต้ยังมีครัวเรือนประมาณร้อยละ 40-55 ที่ยังไม่ได้สินเชื่อจาก ธกส. ข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นชัดว่าเป้าหมายการขยายสินเชื่อเกษตรในอนาคตควรจะเน้นที่ภาคอีสานเป็นสำคัญ ส่วนเกษตรกรในภาคใต้จะมีความต้องการสินเชื่อระยะสั้นน้อยกว่าภาคอื่นๆ เพราะโครงสร้างการปลูกพืชยืนต้นช่วยให้เกษตรกรมีรายได้สม่ำเสมอตลอดปี ต่างจากการปลูกพืชล้มลุกซึ่งมีรายได้เฉพาะฤดูเก็บเกี่ยว ทำให้เกษตรกรซึ่งปลูกพืชล้มลุกจำเป็นต้องกู้เงินมาใช้จ่ายในช่วงเวลาที่ไม่มีรายได้ และเงินออมหมดไปแล้ว

ในบรรดาครัวเรือนที่มีได้เป็นลูกค้าของธกส. (ประมาณร้อยละ 55 ในปี 2533 และ ร้อยละ 35 ในปี 2535) บางครัวเรือนเป็นลูกค้าของธนาคารพาณิชย์ (ประมาณ 5 แสนครัวเรือน ในปี 2535) บางครัวเรือนยากจนเกินกว่าจะกู้เงินจากสถาบันการเงินใดได้ (ดูตอนที่ 2.2) บางครัวเรือนก็ไม่มีความต้องการกู้เงินเลย จำนวนครัวเรือนที่จะมีโอกาสเป็นลูกค้าของ ธกส. ภายใต้ระบบสินเชื่อในปัจจุบันจึงมีจำนวนค่อนข้างน้อยคือ ประมาณ 1.6 ล้านครัวเรือน ในปี 2533 และ 1.17 ล้านครัวเรือน ในปี 2535 (ดูการคำนวณในท้ายตารางที่ 2.11)

ดังนั้นพิจารณาจากความครอบคลุมของการให้สินเชื่อเกษตร เราสามารถสรุปได้ว่า ธกส. สามารถปฏิบัติงานตามภาระกิจที่ได้รับมอบหมายในเกณฑ์ที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมอีกสองประเด็น คือ ความเป็นไปได้ของการขยายวงเงินกู้การให้สินเชื่อระยะยาวแก่ครัวเรือนที่เป็นลูกค้าปัจจุบันของ ธกส. และการขยายการให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนใหม่ที่ยังไม่ได้เป็นลูกค้า ธกส. จำนวนหนึ่งในสี่ของครัวเรือนเกษตร (ประมาณ 1.8 ล้านครัวเรือน)

ในปี 2535 ลูกค้าโดยตรงของ ธกส. มีวงเงินกู้เฉลี่ยครัวเรือนละ 18,400 บาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 5,500 บาท ในปี 2525 หรือเพิ่มขึ้นกว่า 3.3 เท่าตัว (ดูตารางที่ 2.3 และรูปที่ 2.2) และแม้จะปรับวงเงินกู้ด้วยอัตราเงินเฟ้อ ก็ยังพบว่าวงเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนมีจำนวนสูงขึ้น ถ้าเปรียบเทียบกับต้นทุนแปรผันเฉลี่ยของการปลูกข้าวโพดประมาณ 12,000 บาทต่อครัวเรือน และต้นทุนการทำนา 14,000 บาทต่อครัวเรือน² แสดงว่า ธกส. สามารถเพิ่มบทบาทการให้สินเชื่อสนองความต้องการของเกษตรกรในด้านเงินทุนหมุนเวียน และการ

² คำนวณจากข้อมูลต้นทุนแปรผันต่อไร่ในปี 2535 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและพื้นที่เพาะปลูกต่อครัวเรือนจากการสำรวจในเกษตรในปี 2531

ตารางที่ 2.3
จำนวนเงินกู้ของ ธกส. เจลี่ยต่อครัวเรือน ปี 2525-2535

ปี	จำนวนครัวเรือน เกษตรที่กู้ (ครัวเรือน)	จำนวนเงิน ให้กู้ (ล้านบาท)	จำนวนเงินกู้ เฉลี่ยต่อ ครัวเรือน (บาท)	ดัชนีราคาสิน ค้า ผู้ บริโภค (2529=100)	เงินกู้เฉลี่ยปรับ ด้วยดัชนีราคาสิน ค้าผู้บริโภค (2529=100)
2525	2,117,155	11,799	5,573	91.62	6,082.78
2526	2,167,534	13,450	6,205	95.04	6,529.05
2527	2,214,417	16,421	7,415	95.86	7,735.76
2528	2,302,724	17,350	7,535	98.19	7,673.44
2529	2,352,396	23,219	9,870	100.00	9,870.36
2530	2,480,648	21,796	8,786	102.90	8,538.79
2531	2,584,776	25,501	9,866	106.40	9,272.41
2532	2,815,441	33,832	12,017	112.10	10,719.53
2533	3,099,686	40,040	12,917	118.80	10,873.26
2534	3,386,354	50,986	15,056	125.60	11,987.51
2535	3,692,924	68,082	18,436	130.80	14,094.65

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร

หมายเหตุ : (1) จำนวนเงินให้กู้ หมายถึง จำนวนเงินที่ ธกส. ให้กู้โดยตรง ให้กู้โดยผ่านสหกรณ์
การเกษตรและกลุ่มเกษตรกร

บริโภคได้อย่างพอเพียง ทำให้ความจำเป็นที่เกษตรกรจะต้องพึ่งแหล่งเงินทุนในระบบซึ่งคิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อเดือนลดน้อยลง นับว่า ธกส. สามารถแบ่งเบาภาระดอกเบี้ยในระบบของเกษตรกรได้มาก³

มีข้อสังเกตจากรูปที่ 2.2 ว่าในปี 2535 วงเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของลูกค้าโดยตรงของธกส. (22,340 บาท) สูงกว่าลูกค้าที่ผ่านสหกรณ์การเกษตร (9,780 บาท) และผ่านกลุ่มเกษตรกร (360 บาท) เพราะ ธกส. สามารถควบคุมอัตราการชำระเงินกู้คืนจากกลุ่มลูกค้าโดยตรงได้ดีกว่ากลุ่มลูกค้าอื่นๆ

การที่ลูกค้าของ ธกส. มีวงเงินกู้เฉลี่ยสูงขึ้นอาจเกิดจาก (ก) เกษตรกรมีผลผลิตขายในตลาดมากขึ้น โดยลดการเพาะปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือน⁴ (ข) เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายในการผลิตและการครองชีพสูงขึ้น ทำให้มีความจำเป็นต้องใช้สินเชื่อเพิ่มขึ้น สิ่งที่เรายังไม่ทราบแน่ชัดคือ เมื่อมีสินเชื่ออำนวยความสะดวกในการลงทุนการเกษตรมากขึ้น เกษตรกรมีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นหรือไม่ ประเด็นนี้ ธกส. ควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเพิ่มเติมว่าสินเชื่อของ ธกส. มีส่วนช่วยให้ฐานะของเกษตรกรดีขึ้นหรือไม่

แม้ว่าวงเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของ ธกส. จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่เมื่อเทียบกับวงเงินกู้เฉลี่ยของ ธกส. กับของธนาคารพาณิชย์ซึ่งเฉลี่ยรายละกว่า 100,000 บาท นับว่าวงเงินกู้ของ ธกส. ยังมีขนาดเล็กมาก สาเหตุสำคัญคือ ผู้กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์มีฐานะดีกว่าผู้กู้เงินจาก ธกส.⁵ (ดู เยาวเรศ ทับพันธ์ 2530 : 10) นอกจากนั้นผู้กู้ของธนาคารพาณิชย์มักมีธุรกิจการเกษตร หรือกู้ยืมเพื่อเป็นค่านายหน้าและค่าเดินทางไปทำงานต่างประเทศ (นิพนธ์ พัวพงศกร 2530) ทำให้มีวงเงินกู้ค่อนข้างสูง

นอกจากนั้นการที่วงเงินกู้เฉลี่ยของธกส. มีขนาดค่อนข้างเล็กอาจเกิดจากการที่สินเชื่อส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70 ของสินเชื่อรวมของ ธกส.) เป็นสินเชื่อระยะสั้น (ดูรูปที่ 2.3) แม้ว่าในช่วง 2525-2535 สัดส่วน สินเชื่อระยะสั้นของ ธกส. จะลดลงประมาณ 4% แต่สัดส่วนสินเชื่อระยะยาวก็ลดลงจากร้อยละ 13 เป็นร้อยละ 10 ในช่วงเวลาเดียวกัน สินเชื่อที่มีความสำคัญมากขึ้นคือสินเชื่อระยะปานกลางซึ่งเพิ่มความสำคัญจากร้อยละ 12 ในปี 2525 เป็นร้อยละ 19 ในปี 2535 การที่สินเชื่อระยะยาว และระยะปานกลางมีส่วนแบ่งเพียง ร้อยละ 29 แสดงว่าภาคเกษตรของไทยยังขาดการลงทุนระยะยาว ความต้องการสินเชื่อส่วนใหญ่ยังเป็นการต้องการเงินทุนหมุนเวียนระยะสั้น คำถามสำคัญ 2 ข้อ คือ หนึ่ง เกษตรกรไทยมีความจำเป็นต้องลงทุนระยะยาวหรือไม่ คำถามข้อสอง คือ หากเกษตรกรต้องการปรับโครงสร้างการผลิต อะไรเป็นอุปสรรคทำให้ ธกส. ไม่สามารถปล่อยสินเชื่อระยะยาวเพื่อสนับสนุนการลงทุนของเกษตรกร

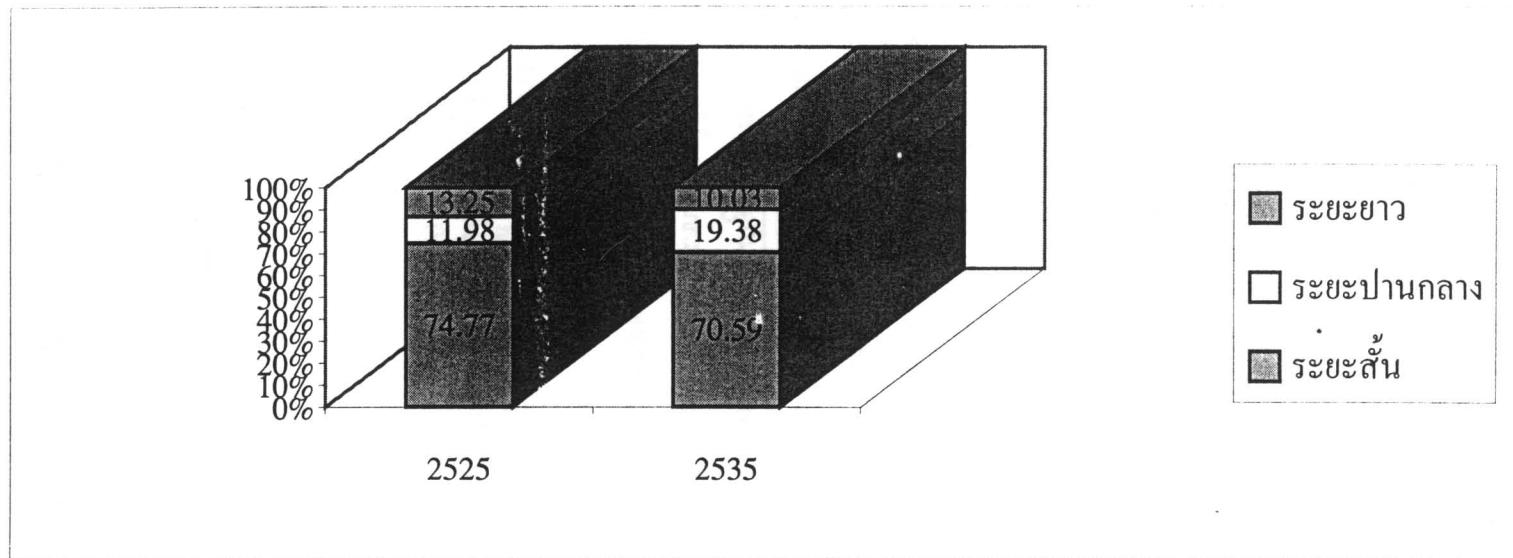
³ คาดว่าในปัจจุบันการกู้เงินในระบบส่วนใหญ่จะเป็นกรณีความจำเป็นรับด่วนหรือฉุกเฉิน เช่น การเจ็บป่วย เป็นต้น

⁴ ดูตารางที่ 2.6

⁵ ในปี 2528 ครัวเรือนผู้กู้ ธกส. มีรายได้ 45,000 บาท และทรัพย์สิน 191,000 บาท ขณะที่ครัวเรือนผู้กู้จากธนาคารพาณิชย์ในคราวนี้มีรายได้ 83,000 บาท และทรัพย์สิน 202,000 บาท (เยาวเรศ 2530 : 10)

รูปที่ 2.3

สัดส่วนเงินกู้ที่ ธกส. ให้กู้โดยตรง จำแนกตามระยะเวลา

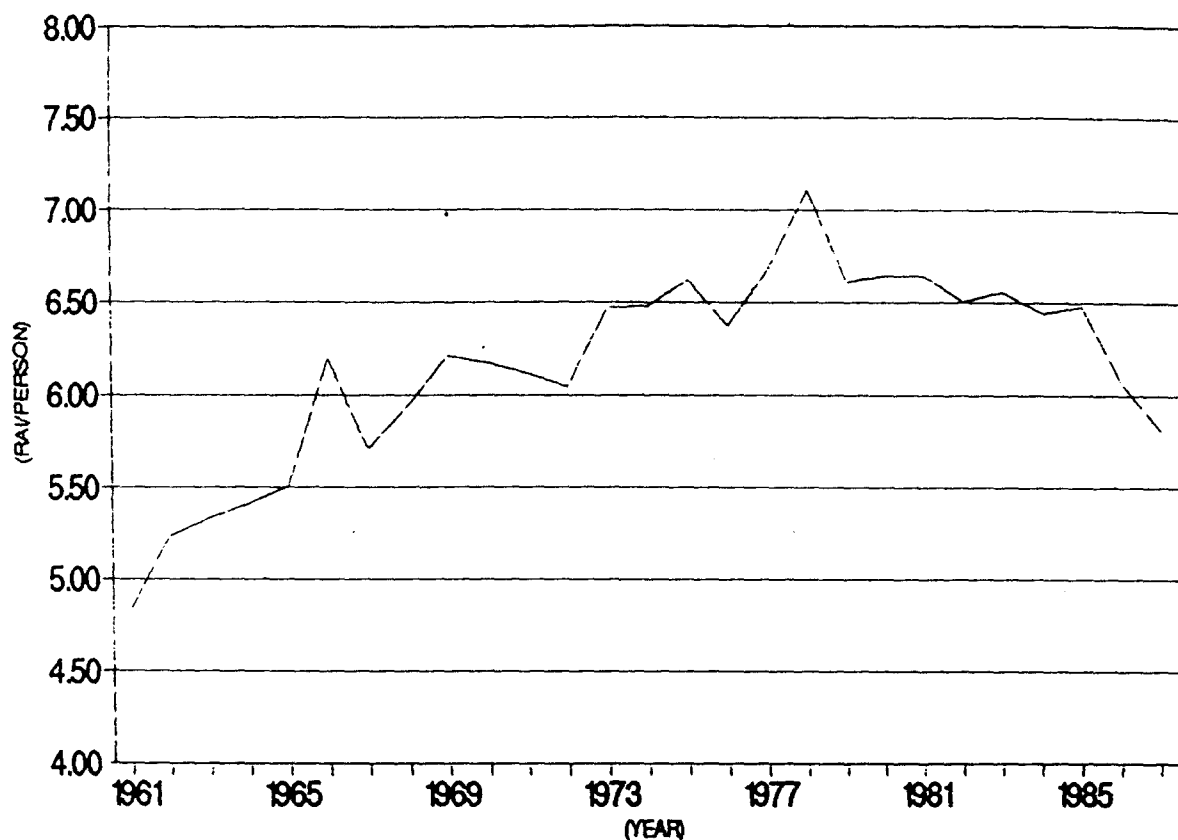
ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ดูตารางที่ 1.9)

ในเวลานี้มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญบางประการเกิดขึ้นกับภาคเกษตรกรรมไทย ได้แก่ การที่ เกษตรกรไทยไม่สามารถขยายพื้นที่การเพาะปลูกต่อหัวได้เหมือนในช่วงปี 2504-2528 (ดูรูปที่ 2.4) เพราะข้อจำกัดในการขยายพื้นที่เพาะปลูกเข้าไปในป่าสงวนและป่าอนุรักษ์ การเพิ่มผลผลิตการเกษตรและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตจะทำได้ก็เฉพาะการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน หรือการเกษตรกรรมแบบ land intensification⁶ (Siamwalla 1991) นั่นหมายความว่าเกษตรกรไทยต้องการเงินลงทุนระยะยาวเพื่อปรับปรุงวิธีการผลิตใหม่ ถ้าหากไม่มีสินเชื่อระยะยาว การจะเพิ่มปริมาณการลงทุนสุทธิในภาคเกษตรคงจะทำได้ยาก นั้นย่อมหมายความว่าประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตรจะต้องลดลงอีก การเปลี่ยนแปลงประการที่สอง ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนแรงงานจนทำให้อัตราค่าจ้างเพิ่มสูงขึ้น ในช่วงปี 2530-2534 อัตราค่าจ้างแท้จริงในภาคเกษตรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 3.5% - 4.7% เทียบกับ (-0.8%) - (-1.0%) ในระหว่างปี 2521-2529 (นิพนธ์ พัวพงศกร และ ปัทมาวดี ชูสุทธิ 2535 : 3) ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ เกษตรกรเริ่มหันมาใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวผลผลิตแทนการใช้แรงงาน เช่น การใช้เครื่องเกี่ยวข้าวแทนแรงงานคนในการเกี่ยวข้าวในภาคกลางมีการทดลองใช้เครื่องเก็บข้าวโพดในภาคกลาง และเริ่มมีการใช้เครื่องตัดอ้อยจากออสเตรเลียแทนแรงงานในภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง นอกจากนั้นยังมีการทดลองใช้เครื่องตัดอ้อยที่ประดิษฐ์ขึ้นเองภายในประเทศ เครื่องตัดอ้อยจากต่างประเทศมีราคาประมาณเครื่องละ 5.5 ล้านบาท ส่วนเครื่องตัดอ้อยในประเทศมีราคาประมาณ 1.3 ล้านบาท งานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยพบว่าขณะนี้ต้นทุนการใช้เครื่องตัดอ้อยจากต่างประเทศ (90 - 100 บาทต่อหนึ่งตันอ้อย) สูงกว่าการจ้างแรงงาน (75-80 บาทต่อตัน)⁷ ไม่มากนักในอีก 3-5 ปี การใช้เครื่องตัดอ้อยจะแพร่หลายมากในภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคเหนือตอนล่าง (ประยงค์ เนตยารักษ์และคณะ 2536) ส่วนการศึกษาของเดชรัตน์ สุขกำเนิด (2536) พบว่าในเวลานี้ต้นทุนการเกี่ยวข้าวที่สุพรรณบุรี (รวมค่าจ้างมัด และขน) โดยใช้แรงงาน (ไร่ละ 440 บาท) เกือบไม่ต่างจากต้นทุนการใช้เครื่องเกี่ยวข้าวเลย (442 บาทต่อไร่) นอกจากนั้น เมื่อมีการใช้เครื่องจักรเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว เกษตรกรมีความจำเป็นต้องลงทุนปรับพื้นที่เพาะปลูกให้เป็นแปลงยาวที่มีระดับความเสมอด้วย เช่น เกษตรกรจะต้องลงทุนปรับพื้นที่ไร่อ้อยใหม่ให้เป็นแปลงที่มีความยาวอย่างต่ำ 1 - 2 กิโลเมตร การปรับพื้นที่จะทำให้การใช้เครื่องตัดมีประสิทธิภาพเต็มที่ ไม่ต้องกลับรถตัดอ้อยซึ่งมีขนาดใหญ่บ่อยครั้ง

⁶ อย่างไรก็ตามเกษตรกรรมแบบนี้อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อภาวะแวดล้อมได้

⁷ ค่าจ้างตัดอ้อยตันละ 38 บาท ค่าจ้างขนอ้อยขึ้นรถบรรทุก 35-40 บาทต่อตัน ส่วนการใช้เครื่องตัดอ้อยไม่มีค่าแรงงานขนอ้อยขึ้นรถ เพราะรถตัดจะเทอ้อยใส่รถบรรทุกได้เลย อย่างไรก็ตามการใช้เครื่องตัดอ้อยจะทำให้รถบรรทุกขนอ้อยได้น้อยลง ประเด็นนี้ยังไม่ได้คำนวณเป็นค่าใช้จ่ายออกมา (ดู ประยงค์ เนตยารักษ์ และคณะ 2536)

CULTIVATED AREA PER AGRICULTURAL WORKER THAILAND 1961-1987

Source: Cultivated Area figures from Office of Agricultural Economics for 22 most important crops compiled by Thailand Development Research Institute (TDRI); Agricultural Workers Population Census figures and interpolatal.

การเปลี่ยนแปลงประการที่สาม คือ ผลผลิตการเกษตรหลายชนิดมีแนวโน้มราคาลดลงตลอดทศวรรษที่ผ่านมาและในอนาคต ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่เกษตรกรส่วนหนึ่งที่มีต้นทุนการผลิตสูง (marginal farmers) จะต้องหันไปปลูกพืชชนิดอื่นที่มีราคาดีกว่า เช่น อ้อย ไม้ยืนต้น และผัก บางรายก็อาจต้องเปลี่ยนไปประกอบอาชีพนอกเกษตร การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องการเงินลงทุนค่อนข้างมาก

ขณะนี้ยังไม่มี การคาดคะเนว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งสามประการข้างต้นจะทำให้เกิดความต้องการเงินลงทุนระยะยาวจำนวนเท่าใด แต่เราพอคาดคะเนปริมาณเงินทุนที่ต้องการอย่างหยาบๆ สำหรับการเปลี่ยนแปลงประการที่สอง ได้ดังนี้

การคาดคะเนมูลค่าเครื่องเกี่ยวข้าว มีข้อสมมุติว่า (ก) เกษตรกรในภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง จะใช้เครื่องเกี่ยวข้าวทดแทนแรงงานเกี่ยวข้าวทั้งหมดภายในเวลา 10-15 ปี เราไม่ทราบระยะเวลาการทดแทน แต่คาดคะเนได้ว่าอัตราการทดแทนจะขึ้นกับอัตราการเพิ่มของค่าแรงงาน เทียบกับค่าเช่าเครื่องจักร เราคาดว่า การใช้เครื่องเกี่ยวข้าวจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่ชลประทานของภาคกลาง ซึ่งมีประมาณ 20% ของพื้นที่เพาะปลูก (ข) ประสิทธิภาพการเกี่ยวข้าวเฉลี่ยเครื่องละ 18 ไร่ ต่อวัน (ค) จำนวนวันที่ใช้งาน (เฉพาะนาปี) ในกรณีที่ไม่มี การเคลื่อนย้ายเครื่องเกี่ยวข้าวไปรับจ้างเกี่ยวข้าวข้ามภาคคือ 60 วัน ถ้ามีการเคลื่อนย้ายจะใช้เวลา 120 วัน เพราะช่วงเวลากการเก็บเกี่ยวในภาคเหนือตอนล่าง และภาคกลางจะใช้เวลาไม่เกินภาคละ 60 วัน (ง) เครื่องเกี่ยวข้าวมีราคาเครื่องละ 750,000 บาท จากข้อสมมุติข้างต้น ประมาณว่า ในเวลา 10-15 ปีข้างหน้า ความต้องการเงินทุนซื้อเครื่องเกี่ยวข้าวจะมีมูลค่าประมาณ 6,100-12,206 ล้านบาท หรือเฉลี่ยปีละ 610-1,220 ล้านบาท โดยสมมุติว่าระยะเวลาทดแทน 10 ปี (ดูตารางที่ 2.4)

การคาดคะเนมูลค่าเครื่องตัดอ้อย มีข้อสมมุติดังนี้ (ก) การทดแทนแรงงานตัดอ้อยในเวลา 10-15 ปี ข้างหน้าจะเกิดขึ้นเฉพาะในภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคเหนือ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังจะไม่มี การใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงาน (ข) ประสิทธิภาพการตัดอ้อยวันละ 150-200 ต้นต่อเครื่อง ข้อสมมุติ นี้ เป็นกรณีที่สมมุติว่ามีการปรับปรุงที่ดินให้เหมาะสมต่อการ ใช้เครื่องตัดอ้อยแล้ว (ค) จำนวนวันหีบอ้อยของโรงงานเฉลี่ย 103 วันต่อปี (ง) เครื่องตัดอ้อยจากต่างประเทศมีราคาเครื่องละ 5.5 ล้านบาท จากข้อสมมุติ เหล่านี้คาดว่าความต้องการเงินทุนซื้อเครื่องตัดอ้อยใน 10 ปี จะมีมูลค่า 7,585-10,104 ล้านบาท หรือ ปีละ 760 - 1,010 ล้านบาท (ตารางที่ 2.4)

นอกจากการคาดคะเนเงินลงทุนซื้อเครื่องทุ่นแรงทั้งสองประเภทแล้ว ยังมีความต้องการเงินลงทุนระยะยาวประเภทอื่น ได้แก่ การลงทุนเพื่อปลูกไม้ยืนต้นเพื่อปรับปรุงที่ดิน การลงทุนระยะยาวสำหรับพืชอื่นๆ ตลอดจนการลงทุนด้านการประมง และปศุสัตว์ ขณะนี้ยังไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะใช้คาดคะเนปริมาณความต้องการเงินลงทุนทั้งหมดในภาคเกษตร ดังนั้นเราจึงต้องหาวิธีคาดคะเนปริมาณความต้องการลงทุนทั้งหมดในภาคการเกษตร ข้อมูลปริมาณ (capital stock) มี 2 แหล่ง แหล่งแรกคือ ข้อมูลจากบัญชีรายได้ประชาชาติ ในปี 2533 ปริมาณทุนของเอกชนในภาคเกษตรมีมูลค่า 264 พันล้านบาท โดยเป็นค่าเสื่อม 22 พันล้านบาท และเป็นปริมาณทุนสุทธิ 242 พันล้านบาท ถ้าใช้แนวโน้มอัตราเพิ่มของทุนในช่วง 2521-31 ซึ่งได้จากข้อมูล

การคาดคะเนปริมาณเงินลงทุนในภาคการเกษตร

ที่มา	(1) เดชรัตน์ สุขกำเนิด (2536) (2) ประยงค์ เนตยาภิรักษ์ และคณะ (2536) (3) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ <u>ข้อมูลพื้นฐานบัญชีรายได้ประชาชาติ</u> รวบรวมโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (4) ฝ่ายแผนงานเศรษฐกิจรายสาขา มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย <u>ข้อมูลในโครงการพลวัตของภาคเกษตรไทย</u>
หมายเหตุ	(1) ข้อสมมุติมีดังนี้ เครื่องเกี่ยวข้าวราคา 750,000 บาท (ราคาปี 2536) เกี่ยวข้าวได้วันละ 18 ไร่ ใช้เวลาเกี่ยวข้าววันปี 60-120 วัน/เครื่อง (2) การคำนวณหาจำนวนเครื่องตัดอ้อย มีข้อสมมุติดังนี้ ราคาเครื่องตัดอ้อย 5.5 ล้านบาท ตัดอ้อยได้ 150-200 ต้นต่อวัน (3) การลงทุนสุทธิ ในภาคเกษตรของเอกชน (4) สมมุติว่าการลงทุนสุทธิภาคเกษตร (ไม่รวมการปรับปรุงที่ดิน) เท่ากับ 70% ของปริมาณทุนตัวเลขปริมาณทุนคำนวณจากมูลค่าเครื่องจักรเครื่องทุนแรงการเกษตรที่ปรากฏในข้อมูลสำมะโนเกษตรปี 2521 และ 2531

การคำนวณของฝ่ายแผนงานเศรษฐกิจรายสาขา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย⁸ (เฉลี่ยปีละ 3%) ปริมาณทุนสุทธิในปี 2536 จะเท่ากับ 264,637 ล้านบาท การเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตรย่อมทำให้มีความต้องการทุนระยะยาวเพิ่มขึ้นมากกว่าแนวโน้มในอดีต และเนื่องจากปริมาณทุนสุทธิของภาคอุตสาหกรรมในช่วงปี 2513-33 ขยายตัวปีละ 15% เราจึงใช้ข้อสมมุติว่า ความต้องการทุนในภาคการเกษตรในอนาคตจะขยายตัวปีละ 10% และ 15% นั่นคือ มูลค่าทุนสุทธิจะเพิ่มขึ้นปีละ 26-36 พันล้านบาท แหล่งข้อมูลอีกแหล่งหนึ่งเป็นข้อมูลจากการคำนวณของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยในโครงการเกษตรพลวัต⁹ ฐานข้อมูลมาจากตัวเลขเครื่องจักรการเกษตรในการสำมะโนเกษตรในปี 2521 และ 2531 การคำนวณพบว่าในปี 2533 ปริมาณทุนมีมูลค่า 885 พันล้านบาท เนื่องจากปริมาณทุนสุทธิในภาคเกษตรมีค่าประมาณ 70% ของปริมาณทุนจึงคาดว่าปริมาณทุนสุทธิในภาคเกษตรจะเท่ากับ 620 พันล้านบาท แต่ตัวเลขนี้ดูเหมือนจะสูงเกินความเป็นจริงมาก เพราะปริมาณทุนที่คำนวณได้นี้สูงกว่ามูลค่าเพิ่มของภาคเกษตร 3 เท่าตัว โดยทั่วไปปริมาณทุนควรมีค่าประมาณ 1.0-1.5 เท่าตัวของมูลค่าเพิ่มเท่านั้น นอกจากนี้ถ้าหากสมมุติว่าการลงทุนสุทธิเป็นร้อยละ 10 ของมูลค่ามูลภัณฑ์ทุนในภาคเกษตร การลงทุนสุทธิในภาคเกษตรจะเท่ากับ 88.5 พันล้านบาท แต่ตัวเลขนี้ก็ยิ่งสูงกว่าตัวเลขที่คำนวณจากข้อมูลของบัญชีรายได้ประชาชาติประมาณ 2.4-3.7 เท่าตัว เราจึงตัดสินใจไม่ใช้ตัวเลขของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ความต้องการเงินทุนระยะยาวที่เพิ่มขึ้นอีกปีละเกือบ 50,000 ล้านบาทนี้ส่วนใหญ่คงได้มาจากเงินออมของเกษตรกรและธนาคารพาณิชย์บางส่วน อย่างไรก็ตาม ธกส. ก็จะมีบทบาทค่อนข้างสำคัญในการระดมเงินกู้ระยะยาวเพื่อการปรับตัวของภาคเกษตร ปัญหาสำคัญของ ธกส. มี 2 ประการ คือ (ก) ธกส. จะระดมเงินทุนจากแหล่งใด (ข) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาวควรเป็นเท่าไร และ (ค) ธกส. จะมีระบบการค้ำประกันเงินกู้ดังกล่าวอย่างไร ประเด็นทั้งสามนี้จะนำไปกล่าวในบทสุดท้าย

แม้ว่าในอนาคตอันใกล้เกษตรกรจะมีความต้องการสินเชื่อระยะยาวเพื่อการลงทุนมากขึ้น แต่เกษตรกรอาจไม่สามารถกู้ยืมได้เพราะอุปสรรคบางอย่าง อุปสรรคที่สำคัญมี 2 ประการ ประการแรก คือ อุปสรรคที่เกิดจากระเบียบการให้สินเชื่อของ ธกส. ซึ่งทำให้ต้นทุนการกู้ยืม (loan transaction cost) ของสินเชื่อระยะยาวสูงเกินไป อุปสรรคประการที่สอง คือ ปัญหาเรื่องหลักทรัพย์ค้ำประกัน เพราะสินเชื่อระยะยาวต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เพียงพอ

จากข้อบังคับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ฉบับที่ 7 และฉบับที่ 25) เราพบว่าในด้านของผู้กู้ แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาวจะต่ำกว่าเงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง ร้อยละ 1 ต่อปี (ดูตารางที่ 2.5) แต่ต้นทุนการกู้ยืมระยะยาวสูงกว่าระยะปานกลางมาก เพราะผู้กู้ต้องเสนอโครงการลงทุนระยะยาว และต้องจัดหาบุคคลค้ำประกันเพิ่มเติมจากการค้ำประกันด้วยอสังหาริมทรัพย์อีกด้วย ส่วนการ กู้

⁸ เหตุที่ไม่ใช้ตัวเลขอัตราเพิ่มของทุนจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพราะตัวเลขปริมาณทุนดังกล่าวมีความแปรปรวนสูงมาก และมูลค่าแท้จริงของปริมาณทุนในปี 2533 ต่ำกว่าปี 2513 ซึ่งไม่น่าเป็นไปได้ เพราะในช่วงหลังทศวรรษ 2520 มีการใช้เครื่องจักรทุนแรงในภาคเกษตรมากขึ้น นอกจากนั้นมีข้อสังเกตว่าข้อมูลปริมาณทุนของ สศช. มิได้รวมค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงที่ดิน

ตารางที่ 2.5

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ ธกส. คิดกับลูกค้า จำแนกตามวงเงินกู้และระยะเวลา ปี 2536

(หน่วย : ร้อยละ)

วงเงินกู้ (บาท)	ระยะสั้น	ระยะปานกลาง	ระยะยาว
ไม่เกิน 60,000	11.5	11.5	10.5
60,000-1,000,000	12.5	12.5	11.5
สูงกว่า 1,000,000	14.5	14.5	13.5

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ระยะปานกลางจะมีระเบียบขั้นตอน และต้นทุนการกู้ไถ่เคียงกับการกู้ระยะสั้น นอกจากนั้นวงเงินกู้สูงสุดของการกู้ระยะยาวและระยะปานกลางก็มีจำนวน 5 ล้านบาทเท่ากัน ในแง่ของ ธกส. เอง การให้กู้ระยะปานกลางจะได้มีดอกเบี่ยมากกว่าระยะยาว และเป็นไปได้มากกว่าหากจะปล่อยสินเชื่อระยะยาวแก่เกษตรกรรายบุคคล เจ้าหน้าที่ ธกส. คงต้องเป็นผู้จัดทำโครงการลงทุนให้แก่เกษตรกร ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่สัดส่วนเงินกู้ระยะยาวจะมีแนวโน้มลดลง โครงการกู้ระยะยาวส่วนใหญ่จะต้องเป็นโครงการของหน่วยราชการ หรือบริษัทเอกชนที่เข้ามาส่งเสริมการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน (contract farming) เท่านั้น เพราะโครงการเหล่านี้จะมีผู้เชี่ยวชาญเขียนโครงการเสนอขอเงินกู้ระยะยาวได้ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าโครงการระยะยาวเหล่านี้หลายโครงการเริ่มประสบปัญหาการชำระหนี้ เช่น โครงการปลูกมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งบริษัทเอกชนผู้ริเริ่มโครงการเลิกกิจการไปก่อนที่จะมีการเก็บเกี่ยวผลผลิต โครงการเลี้ยงวัวออสเตรเลีย (หรือวัวพลาสติก) ซึ่งเกษตรกรเลี้ยงไม่ถูกวิธีจึงไม่ให้อู่มาก ทำให้เกษตรกรไม่พอใจและมีการนำวัวมาคืนให้ทางหน่วยราชการผู้ริเริ่มโครงการ

นอกจากปัญหาที่เกิดจากต้นทุนการกู้ยืมแล้ว การที่เงินกู้ระยะปานกลางและระยะยาวมีสัดส่วนต่ำ อาจเกิดจากการที่เกษตรกรลูกค้าของ ธกส. จำนวนมากขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน เพราะ ธกส. เน้นเกษตรกรที่มีฐานะยากจน ข้อมูลของโครงการวิจัยเรื่อง สินเชื่อชนบทที่โคราช ในปี 2528 พบว่าที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ของลูกค้า ธกส. มีเพียงร้อยละ 50 ขณะที่ผู้กู้ธนาคารพาณิชย์มีที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ร้อยละ 77 ของที่ดินทั้งหมด (ยาวเรศ ทับพันธุ์ 2530) ปัญหาที่ดินของเกษตรกรไม่มีเอกสารสิทธิ์เป็นปัญหาใหญ่ของภาคเกษตรกรรมไทย ในปี 2530 ที่ดินที่มีโฉนด นส. 3 และ นส. 3ก มีเพียงร้อยละ 26 ของที่ดินทั้งหมด (Feder, et. al. 1988) นอกจากปัญหาเอกสารสิทธิ์แล้ว อาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับช่วงโอกาสการลงทุนระยะยาว แต่ประเด็นนี้ยังไม่มีการวิจัยสนับสนุน

2.2 บทบาทของธกส.กับเกษตรกรที่ยากจน

เราทราบแล้วว่าในปี 2533 - 2535 ธกส. สามารถให้กู้แก่ครัวเรือนเกษตรได้ถึงร้อยละ 45 - 65 นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ยังได้ให้กู้แก่ครัวเรือนเกษตรประมาณร้อยละ 8 หรือ 5 แสนราย (คณะกรรมการบริหารหนี้สินเกษตรแห่งชาติ 2536) ดังนั้นจึงเหลือครัวเรือนเกษตรอีกประมาณร้อยละ 25-45 (หรือประมาณ 1.7 - 3.1 ล้านครัวเรือน) ที่ยังไม่ได้กู้เงินจากสถาบันการเงินใดๆ คำถามคือ ธกส. จะสามารถปล่อยเงินกู้ให้ครัวเรือนเกษตรเหล่านี้ได้หรือไม่

เราคาดว่าครัวเรือนเหล่านี้จะประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ (ก) ครัวเรือนที่มีฐานะไม่ดีแต่สามารถกู้เงินจากผู้ให้กู้นอกระบบได้ (ข) ครัวเรือนที่ไม่มีความต้องการกู้เงิน (หรือไม่มี effective demand) เพราะมีฐานะยากจน หรือไม่มีความต้องการสินเชื่อจริงๆ (ค) บางครัวเรือนอาจได้รับสินเชื่อจากกลุ่มสินเชื่อที่ทางราชการ

จัดตั้งขึ้น เช่น กลุ่มออมทรัพย์การศึกษาของเยาวชนเรด ทับพันธุ์ (2530:5) พบว่าในจังหวัดนครราชสีมา ครัวเรือนเกษตรร้อยละ 41.6 กู้เงินจากนายทุนนอกระบบ และร้อยละ 42.5 ไม่มีความประสงค์จะกู้ นอกจากนั้น ข้อมูลจากการศึกษาของเยาวชนเรด ยังพบว่าครัวเรือนที่กู้เงินจากนอกระบบจะมีรายได้ต่ำกว่าครัวเรือนที่กู้จาก ธกส.และธนาคารพาณิชย์และครัวเรือนที่ไม่ประสงค์จะกู้เงินจากแหล่งใดๆ ก็มีรายได้ใกล้เคียงครัวเรือนที่กู้เงินจากแหล่งเงินนอกระบบ เราจึงพออนุมานได้ว่าครัวเรือนเกษตรที่เหลือประมาณหนึ่งในสี่ซึ่งยังไม่ได้เป็นลูกค้า ธกส. จะเป็นครัวเรือนที่ยากจนที่สุดในชนบท เนื่องจากในปี 2533 ตัวเลขของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงว่ามีครัวเรือนเกษตรจำนวน 6.94 ล้านครัวเรือน ดังนั้นจึงมีครัวเรือนเกษตรที่ยากจนที่สุด 25% จำนวนประมาณ 1.735 ล้านครัวเรือน การจะกำหนดมาตรการให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนเหล่านี้จะต้องรู้ลักษณะสำคัญบางประการของครัวเรือนยากจนก่อน ลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้เราประเมินความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนได้

ใครคือครัวเรือนเกษตรที่ยากจน ในปี 2531 และ 2533 จากครัวเรือนเกษตรยากจนจำนวน 1.6 - 1.7 ล้านครัวเรือน ปรากฏว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64 - 67 หรือกว่า 1 ล้านครัวเรือน) เป็นครัวเรือนชาวนา รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรอื่นๆ ซึ่งมีประมาณ 0.33 - 0.4 ล้านครัวเรือน (หรือร้อยละ 21 ของครัวเรือนเกษตร ยากจน) และที่น่าแปลกใจคือครัวเรือนเกษตรยากจนที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นลูกจ้างมีเพียง 0.17 - 0.26 ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ 11 - 14 (ดูตารางที่ 2.6) ข้อมูลนี้แสดงว่าถ้า ธกส. ต้องการบรรลุปเป้าหมายการให้สินเชื่อเกษตรแก่ครัวเรือนเกษตรอย่างทั่วถึง จะมีครัวเรือนของชาวนาและเกษตรกรอื่นอีกเพียง 1.4 - 1.6 ล้านครัวเรือนที่อาจจะกลายเป็นลูกค้าใหม่ของธกส.ภายใต้ระบบสินเชื่อเกษตรในปัจจุบัน ส่วนครัวเรือนที่เหลืออีกประมาณ 2-3 แสนครัวเรือนคงจะกู้เงินจาก ธกส.ไม่ได้ เพราะหัวหน้าครัวเรือนเกษตรเหล่านี้มิได้เป็นเกษตรกรและอาจมีรายได้จากภาคเกษตรน้อยจนไม่เข้าเกณฑ์การให้กู้ของ ธกส. ประเด็นนี้จะสะท้อนให้เห็นว่าระบบการให้สินเชื่อเกษตรของธกส.ในปัจจุบันยังมีจุดอ่อนตรงที่ไม่สามารถยังประโยชน์ให้แก่ครัวเรือนเกษตรยากจนที่มิได้เป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรโดยตรง แต่เป็นเพียงลูกจ้างหรือประกอบกิจการอื่นๆ

ปัญหาคือ ภายใต้เกณฑ์การปล่อยสินเชื่อเกษตรในปัจจุบัน ครัวเรือนเกษตรยากจนจำนวน 1.4-1.6 ล้านครัวเรือนข้างต้นจะสามารถกู้ยืมเงินจากธกส.ได้หรือไม่ เกณฑ์สำคัญที่ ธกส. ใช้ในการให้สินเชื่อ คือครัวเรือนเกษตรที่จะขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้า ธกส. ได้ จะต้องเป็นเกษตรกรที่ประกอบการผลิตทางการเกษตรและมีผลผลิตส่วนเหลือเพื่อขาย เราจึงคำนวณหารายได้เฉลี่ย และสัดส่วนรายได้เกษตรที่ครัวเรือนเกษตรบริโภคเองในครัวเรือนโดยจำแนกตามฐานะของครัวเรือนเกษตร 2 กลุ่ม คือ ครัวเรือนยากจน และ ไม่ยากจน⁹

⁹ คู่มือการจำแนกฐานะครัวเรือนในตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.6

ลักษณะของครัวเรือนเกษตรที่ยากจนและไม่ยากจน ปี 2531 และ 2533

(หน่วย : ล้านครัวเรือน)

จำนวนครัวเรือน และรายได้เฉลี่ย	2531		2533			
	ครัวเรือน ยากจนที่สุด 25% **	%	ครัวเรือน ยากจนที่สุด 25% **	%	ครัวเรือน ไม่ยากจน 75% **	%
จำนวนครัวเรือนยากจน	1.58	100.00	1.84 *	100.00	5.10 *	100.00
- ชาวนา	1.06	67.09	1.18	64.13	3.18	62.35
- เกษตรกรอื่น	0.33	20.89	0.40	21.74	1.31	25.69
- ลูกจ้าง	0.17	10.76	0.26	14.13	0.61	11.96
- อื่นๆ	0.02	1.27	0.00	0.00	0.002	0.04
รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน/ครัวเรือน)			1,328		5,666	
- ชาวนา	-	-	1,344		4,750	
- เกษตรกรอื่น	-	-	1,310		8,255	
- ลูกจ้าง	-	-	1,284		4,909	
- อื่นๆ	-	-	-		4,644	

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ เทปการสำรวจรายได้-รายจ่ายครัวเรือนปี 2531-2533

หมายเหตุ : * จำนวนครัวเรือนที่ยากจนที่สุด 25% ควรจะมีเพียง 1.735 ล้านครัวเรือน แต่ผลการ
ถ่วงน้ำหนักทำให้ได้ครัวเรือนยากจนมากขึ้นอีก 1 แสนครัวเรือน

** ดูนโยบายในตารางที่ 2.7

จากตารางที่ 2.6 - 2.7 เราพบว่าประการแรก ครั้วเรือนเกษตรยากจนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า ครั้วเรือนที่ไม่ยากจนถึง 3.5 - 6.3 เท่าตัว กล่าวคือ ครั้วเรือนยากจนที่หัวหน้าครอบครัวเป็นเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยเพียง 1,300 บาทต่อเดือน ขณะที่ครั้วเรือนเกษตรไม่ยากจนมีรายได้เฉลี่ย 4,750-8,250 บาท (ดู ตารางที่ 2.6) ประการที่สอง ครั้วเรือนยากจนจะไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง และประการที่สาม ครั้วเรือนยากจน มีผลผลิตเกษตรเหลือขายเพียงร้อยละ 50¹⁰ ขณะที่ครั้วเรือนไม่ยากจนมีรายได้เหลือขายถึงร้อยละ 70-86 (ดู ตารางที่ 2.7) ข้อมูลเหล่านี้แสดงว่าครั้วเรือนชาวนาจำนวน 1 - 1.18 ล้านครั้วเรือน อาจไม่ผ่านเกณฑ์การ คัดเลือกของ ธกส. หรือถ้าได้เป็นลูกค้าของ ธกส. ก็จะได้เงินกู้เพียงเล็กน้อยเพราะธกส. ให้กู้ยืมได้ไม่เกิน 60% ของมูลค่าผลผลิตส่วนเหลือเพื่อขาย ส่วนครั้วเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอื่นๆ (ลูกจ้างและอื่นๆ) จำนวน 0.33 - 0.40 ล้านครั้วเรือนคงจะเข้าเป็นลูกค้าของ ธกส. ไม่ได้เพราะหัวหน้าครั้วเรือนมิได้เป็นผู้ ประกอบการด้านการเกษตรโดยตรง นโยบายที่ได้จากข้อมูลเหล่านี้คือ หากธกส. ต้องการขยายสินเชื่อ เกษตรไปสู่เกษตรกรที่ยากจน ธกส. จะต้องกำหนดเกณฑ์ใหม่ในการคัดเลือกลูกค้า อย่างไรก็ตามการให้สิน เชื้อเกษตรแก่เกษตรกรยากจนอาจจะไม่สามารถยกระดับฐานะของเกษตรกรกลุ่มนี้ได้เพราะเหตุผลหลาย ประการ เช่น การไม่มีที่ดินของตน และแนวโน้มราคาสินค้าเกษตรในอนาคตไม่แจ่มใส ดังนั้นหากต้องการให้ เกษตรกรเหล่านี้พ้นจากความยากจนจะต้องส่งเสริมให้คนกลุ่มนี้หันไปประกอบอาชีพนอกภาคการ เกษตร ประเด็นนี้จะกล่าวถึงอีกครั้งภายหลัง

2.3 การขยายบทบาทของ ธกส. สู่นิเชื่อนอกภาคการเกษตร

การขยายบทบาทของ ธกส. สู่นิเชื่อนอกภาคการเกษตรมีประเด็นพิจารณา 2 ประเด็นคือ (ก) ขยายสินเชื่อให้แก่ 'ครั้วเรือนเกษตร' (ทั้งที่เป็นลูกค้าของธกส. และยังไม่ได้เป็นลูกค้าธกส.) เพื่อให้ลงทุนใน กิจ กรรมนอกภาคเกษตร และ (ข) การขยายสินเชื่อนอกภาคเกษตรให้แก่ 'ครั้วเรือนชนบท' ที่ประกอบกิจการ นอกภาคเกษตร

ก. การให้สินเชื่อแก่ครั้วเรือนเกษตรเพื่อประกอบกิจกรรมนอกภาคเกษตร

แม้ว่าข้อมูลทางราชการจะปรากฏว่าในปี 2533 มีครั้วเรือนเกษตรจำนวน 6.4 ล้านครั้วเรือน แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าครั้วเรือนบางส่วนไม่ใช่ครั้วเรือนเกษตร เพราะในปัจจุบันคนชนบทจำนวนมากมีรายได้นอก ภาคเกษตรใกล้เคียงกับรายได้จากภาคการเกษตร ในปี 2533 ครั้วเรือนเกษตรมีรายได้จากการเกษตร 2,563 บาท และมีรายได้นอกภาคเกษตร 1,953 บาท ตารางที่ 2.8 เป็นการจำแนกจำนวนครั้วเรือนเกษตรตามแหล่ง

¹⁰ ตารางที่ 2.7 ให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจ กล่าวคือ สัดส่วนรายได้ที่บริโภคเองของชาวนา เกษตรกรอื่น มีแนวโน้มลดลงระหว่างปี 2531-2533 แต่ครั้วเรือนที่หัวหน้า ครั้วเรือนเป็นลูกจ้างกลับมีสัดส่วนรายได้ที่บริโภคเองเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.7
สัดส่วนของรายได้เกษตรกรที่ครัวเรือนเกษตรบริโภคเอง
 (ร้อยละของรายได้เกษตรกร)

ลักษณะของ หัวหน้าครัวเรือน	2531		2533	
	ครัวเรือนจน*	ครัวเรือนไม่จน*	ครัวเรือนจน*	ครัวเรือนไม่จน*
ชาวนา	0.49	0.28	0.44	0.24
เกษตรกรอื่น	0.24	0.14	0.21	0.15
ลูกจ้างการเกษตร	0.20	0.13	0.35	0.19
อื่นๆ	0.16	0.12	0.16	0.10

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ เทปการสำรวจรายได้ รายจ่ายของครัวเรือน

หมายเหตุ : * ครัวเรือนยากจน หมายถึง ครัวเรือนที่มีรายได้เกษตรกรต่ำที่สุดจำนวน 25% ของครัวเรือนเกษตร ส่วนอีก 75% หมายถึง ครัวเรือนที่ไม่ยากจน การแบ่งเช่นนี้มีได้แปลว่าครัวเรือน 75% จะไม่ใช่ครัวเรือนยากจน (ในเชิงสัมบูรณ์) เพราะวิธีการแบ่งของเรามีได้เปรียบเทียบรายได้ว่าพอเพียงกับรายจ่ายหรือไม่ วิธีของเราเป็นเพียงเครื่องชี้ว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำที่สุด 25% แรก คือ ครัวเรือนยากจน

รายได้และสัดส่วนของรายได้ ก่อนอื่นขอให้พิจารณาแหล่งรายได้จากภาคการเกษตรก่อน ถ้าเราให้นิยามครัวเรือนเกษตรแบบใจกว้าง คือครัวเรือนที่มีรายได้จากภาคการเกษตรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของรายได้ของครัวเรือน ปรากฏว่าในปี 2531 และ 2533 มีครัวเรือนเกษตรเพียง 5.61 และ 5.42 ล้านครัวเรือน ตามลำดับตัวเลขนี้ต่ำกว่าสถิติจากการสำรวจรายได้รายจ่ายของครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2533 ถึง 1.3-1.5 ล้านครัวเรือน (ดูตารางที่ 2.1) ถ้าใช้นิยามที่เคร่งครัดขึ้นว่าครัวเรือนเกษตรต้องมีรายได้จากภาคเกษตรไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 จะมีครัวเรือนเกษตรเพียง 4.3-4.6 ล้านครัวเรือน หรือเพียงร้อยละ 62-66 ของสถิติทางราชการ (6.94 ล้านครัวเรือน) ข้อมูลแสดงว่าครัวเรือนเกษตรตามสถิติของทางราชการจำนวน 1.3-2.6 ล้านครัวเรือนไม่น่าจะถือว่าเป็นครัวเรือนเกษตร เพราะมีรายได้ส่วนใหญ่ (50-67%) มาจากนอกภาคเกษตร ดังนั้นการที่ธกส. จะขยายบทบาทการให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนเกษตร (ตามสถิติของราชการ) เพื่อประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตร จึงน่าจะอยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ เพราะมีจำนวนครัวเรือนเกษตรที่มีอาชีพนอกภาคการเกษตรจำนวน 1.3-2.6 ล้านครัวเรือน

ครัวเรือนกลุ่มอื่นที่มีโอกาสกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรได้แก่ครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้จำนวนมากจากการประกอบกิจการนอกภาคเกษตร ตารางที่ 2.8 แสดงว่าครัวเรือนที่เป็นผู้ประกอบการและมีรายได้นอกภาคเกษตรเกินกว่าสองในสามของรายได้ทั้งหมด มีประมาณ 0.03-0.34 ล้านครัวเรือน ผู้ที่มีรายได้นอกภาคเกษตรเกิน 50% มี 0.12-0.57 ล้านครัวเรือน ครัวเรือนกลุ่มนี้คงจะมีโอกาสเป็นลูกค้าโดยตรงของ ธกส. มากกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น เพราะเป็นผู้ประกอบการในกิจกรรมนอกภาคเกษตรโดยตรง

ตารางที่ 2.8 ให้ข้อมูลที่น่าสนใจมาก กล่าวคือมีครัวเรือนชนบทที่มีรายได้จากเงินเดือนและค่าจ้างเกิน 50% ของรายได้ถึง 0.6-1.9 ล้านครัวเรือน แสดงว่าครัวเรือนชนบทในปัจจุบันเริ่มมีกระแสรายได้ที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ ผิดกับรายได้จากภาคเกษตรที่จะไหลเข้ามามากเฉพาะในฤดูเก็บเกี่ยว ข้อมูลนี้แสดงว่าในปัจจุบันสมาชิกหลายคนในครัวเรือนเกษตร (ตามนิยามของราชการ) มีงานทำในฐานะลูกจ้าง และรายได้รวมจากลูกจ้างอาจมากกว่ารายได้จากภาคเกษตร อย่างไรก็ตามในแง่ของ ธกส. ครัวเรือนกลุ่มนี้อาจไม่มีศักยภาพที่จะเป็นลูกค้าของธกส. เพราะผู้ที่ประกอบธุรกิจน่าจะมีลักษณะชอบเสี่ยง (risk taker) ขณะที่คนเป็นลูกจ้างจะมีลักษณะไม่ชอบเสี่ยง (risk averter) ลูกจ้างที่ขาดประสบการณ์ด้านการค้าและธุรกิจต่างๆ จะมีโอกาสประกอบธุรกิจได้ค่อนข้างน้อย ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้ส่วนใหญ่ (กว่า 50%) จากเงินช่วยเหลือ (ซึ่งมีประมาณ 0.3-1.1 ล้านครัวเรือน) ก็อาจมีลักษณะไม่ชอบเสี่ยงและขาดประสบการณ์การค้าเช่นเดียวกับครัวเรือนที่มีรายได้จากค่าจ้าง อย่างไรก็ตามหากสมาชิกในครัวเรือนเหล่านี้ต้องการประกอบกิจการนอกภาคการเกษตร ครัวเรือนเหล่านี้ไม่น่าจะมีปัญหาขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียนเพราะตนมีรายได้ค่อนข้างสม่ำเสมอ แต่อาจจะมีปัญหาการขาดแคลนเงินลงทุนขั้นต้นก็ได้

ตารางที่ 2.8

จำนวนครัวเรือนเกษตรจำแนกตามแหล่งรายได้และสัดส่วนรายได้ ปี 2531 และ 2533

(หน่วย : พันครัวเรือน)

แหล่งรายได้	สัดส่วนของรายได้					
	2531			2533		
	>1/3	>1/2	>2/3	>1/3	>1/2	>2/3
เกษตร	5,614	4,586	3,275	5,418	4,326	2,207
นอกเกษตร (ประกอบการ)	862	566	341	254	123	30
เงินเดือนและค่าจ้าง	2,699	1,923	1,289	1,146	616	232
ค่าเช่า	68	28	12	463	129	28
เงินช่วยเหลือ	2,113	1,098	655	949	297	64
ครัวเรือนที่มีโอกาส ประกอบการนอกภาค การเกษตร						
	2531			2533		
- รายได้เกษตรน้อยกว่า						
- หนึ่งในสาม ¹	786			1,522		
- กึ่งหนึ่ง ²	1,814			2,614		
- รายได้นอกภาคเกษตรมากกว่า						
- หนึ่งในสาม	862			254		
- กึ่งหนึ่ง	566			123		

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ เทปการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี 2531 และ 2533

หมายเหตุ (1) ครัวเรือนเกษตรลบด้วยครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้เกษตรเกินหนึ่งในสามของรายได้รวม

(2) ครัวเรือนเกษตรลบด้วยครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้เกษตรเกิน 50% ของรายได้รวม

(3) ดูการจำแนกเป็นรายภาคในตารางภาคผนวกที่ 1.12

นอกจากครัวเรือนที่ เป็นผู้ประกอบการแล้ว ครัวเรือนเกษตรจำนวนมากจะมีอาชีพการประกอบการนอกภาคเกษตรในเวลาว่างด้วย บางรายอาจประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพรอง เนื่องจากอาชีพการเกษตรเป็นงานที่ต้องเสี่ยงจึงมีส่วคล้ายกับการประกอบการอิสระอื่นๆ ดังนั้น หากสมมุติว่าครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้จากภาคการเกษตรไม่เกิน 50% จะมีเวลาเป็นผู้ประกอบการในงานนอกภาคเกษตรได้ เราจะสามารถประมาณได้ว่าในปี 2531 ครัวเรือนเกษตรจำนวน 1.8 ล้านครัวเรือนอาจจะเป็นผู้ประกอบการได้ และในปี 2533 จะมีครัวเรือนเกษตรที่ เป็นผู้ประกอบการได้ 2.6 ล้านครัวเรือน¹¹

โดยสรุปหากเราสมมุติว่าผู้ที่ จะสามารถประกอบอาชีพธุรกิจนอกภาคการเกษตรได้จะต้องเคยประกอบกิจกรรมนอกภาคเกษตร หรือประกอบอาชีพการเกษตร (เพราะมีลักษณะผู้ประกอบการ) แต่มีรายได้จากภาคเกษตรไม่เกิน 50% จึงมีเวลาพอจะทำงานนอกภาคเกษตรได้ จากข้อสมมุติดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าจากครัวเรือน 1.17-3.62 ล้านครัวเรือนที่มีรายได้กึ่งหนึ่งจากกิจกรรมนอกภาคเกษตร ทุกประเภท¹² น่าจะมีเพียงครัวเรือนจำนวน 0.12-0.57 ล้าน ที่สามารถประกอบกิจกรรมนอกภาคเกษตรและมีความต้องการเงินทุน เพราะครัวเรือนกลุ่มนี้กำลังทำธุรกิจนอกภาคเกษตร ส่วนที่เหลืออีก 1.96 ล้านครัวเรือนไม่น่าจะมีศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการ เพราะมีรายได้ส่วนใหญ่จากค่าจ้าง ค่าเช่า และเงินโอน ซึ่งไม่ต้องการทักษะด้านการประกอบการ นอกจากนั้นครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้จากภาคเกษตรน้อยกว่า 50% ของรายได้รวม และมีโอกาสประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร จะมีจำนวนประมาณ 1.8 ล้านครัวเรือน ในปี 2531 หรือ 2.6 ล้านครัวเรือนในปี 2533 หรือถ้ายึดเกณฑ์ว่าครัวเรือนเกษตรที่ จะเป็นผู้ประกอบการได้ต้องมีรายได้เกษตรไม่เกินหนึ่งในสามของรายได้รวม ก็จะมีครัวเรือนเกษตรที่ เป็นผู้ประกอบการนอกเกษตรประมาณ 0.79 ล้านครัวเรือนในปี 2531 และ 1.5 ล้านครัวเรือนในปี 2533 (ดูตารางที่ 2.8)

ข. ครัวเรือนนอกภาคเกษตรที่มีโอกาสเป็นลูกค้าของธกส.

นอกจากการให้สินเชื่อภาคเกษตรแก่ครัวเรือนเกษตรแล้ว ในชนบทยังมีครัวเรือนของผู้ประกอบการซึ่งมิได้ประกอบอาชีพการเกษตร ครัวเรือนเหล่านี้จะมีโอกาสเป็นลูกค้าที่สำคัญที่สุดของ ธกส. เพราะสมาชิกของครัวเรือนบางคนมีฐานะเป็นผู้ประกอบการอยู่แล้ว ทำให้รายได้จากการประกอบการสูงถึง 23% ของรายได้รวม (ตารางที่ 2.9) นอกจากนั้นครัวเรือนเหล่านี้จะมีฐานะดีกว่าครัวเรือนเกษตร กล่าวคือในปี 2533 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนนอกเกษตรเท่ากับ 8,735 บาทต่อเดือน ขณะที่ครัวเรือนเกษตรมีรายได้เพียงเดือนละ 4,516 บาท (ตารางที่ 2.9) แสดงว่าครัวเรือนนอกภาคเกษตรจะมีความสามารถในการกู้และชำระหนี้สูงกว่าครัวเรือนเกษตร

¹¹ คำนวณจากจำนวนครัวเรือนเกษตร (6.40 ล้านครัวเรือน ในปี 2531 และ 6.94 ล้านครัวเรือน ในปี 2533) ลบด้วยครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้จากงานเกษตรเกินกว่า 50% (4.586 ล้านครัวเรือน ในปี 2531 และ 4.326 ล้าน ครัวเรือน ในปี 2533 ตามตารางที่ 2.8)

¹² ครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร หรือมีรายได้จากเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าเช่า และเงินช่วยเหลือ (ตารางที่ 2.8)

ตารางที่ 2.9
รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนชนบทปี 2533

(หน่วย : บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน)

แหล่งรายได้	ครัวเรือนเกษตร	%	ครัวเรือนนอกเกษตร	%
- เกษตร	2,563	56.8	612	7.0
- นอกเกษตร	227	5.0	1,999	22.9
- ค่าจ้างและเงินเดือน	607	13.4	3,959	45.3
- ค่าเช่า	520	11.5	963	11.0
- เงินช่วยเหลือ	599	13.3	1,202	13.8
รวมทุกแหล่ง	4,516	100.0	8,735	100.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ เทปการสำรวจรายได้รายจ่ายของครัวเรือน 2533

ข้อมูลจากตารางที่ 2.10 แสดงว่าในปี 2531 และ 2533 จำนวนผู้ประกอบการนอกภาคเกษตรเพิ่มจาก 1.2 ล้านครัวเรือนเป็น 1.66 ล้านครัวเรือน หรือเพิ่มขึ้น 39% เมื่อจำแนกกิจกรรมของผู้ประกอบการจะพบว่า จำนวนผู้ประกอบการในงานบริการมี อัตราการเพิ่มสูงที่สุด (122%) ถ้าคิดเป็นจำนวนผู้ประกอบการที่เพิ่มขึ้นปรากฏว่างานบริการพาณิชยกรรมและการขนส่ง มีจำนวนครัวเรือนประกอบการเพิ่มขึ้นมากที่สุด งานพาณิชยกรรมเป็นงานที่ต้องการเงินทุนไม่มากนัก แต่มีโอกาสทำกำไรงาม ในระยะหลังเมื่อชาวชนบทมีเวลาสำหรับกิจกรรมในบ้านน้อยลง ความจำเป็นต้องซื้อข้าวของเครื่องใช้ และอาหารสำเร็จรูปจากร้านค้าย่อมมีมากขึ้น ทำให้ช่องโอกาสการค้าขายมากขึ้น ส่วนอาชีพขนส่งเกิดจากการที่ชนบทมีเครือข่ายถนน กว้างขวาง และชาวชนบทที่มีเงินออมเริ่มซื้อรถบรรทุกขนาดเล็กมาประกอบการขนส่งคนและพืชผลการเกษตร อาชีพบริการเป็นอาชีพที่เติบโตควบคู่กับการเพิ่มขึ้นของรายได้ของชาวชนบท เช่น การตัดผม แต่งหน้า การซ่อมแซมรถจักรยานยนต์ รถบรรทุก และรถไถ ฯลฯ เราจะกล่าวถึงกำเนิดและพัฒนาการของกิจการเหล่านี้ในตอนต่อไป

ค. สรุป

โดยสรุป ครัวเรือนชนบทที่เป็นผู้ประกอบการและมีความต้องการเงินทุนเพื่อการดำเนินประกอบด้วย ครัวเรือนที่เป็นผู้ประกอบการในกิจกรรมอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม บริการขนส่ง และกิจกรรมอื่นๆ ในปี 2533 ครัวเรือนเหล่านี้มีประมาณ 1.62 ล้านครัวเรือน (ไม่รวมครัวเรือนก่อสร้างและเหมืองแร่) เมื่อรวมกับ ครัวเรือนเกษตรซึ่งมีรายได้กว่าหนึ่งในสามจากการประกอบการนอกภาคเกษตร 0.25 ล้านครัวเรือน และครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้จากภาคเกษตรไม่เกินหนึ่งในสามอีก 2.61 ล้านครัวเรือนแล้ว เราจะได้ครัวเรือน ชนบทที่ประกอบกิจกรรมนอกภาคเกษตรทั้งสิ้นประมาณ 4.48 ล้านครัวเรือนในปี 2533 (ดูตารางที่ 2.11)¹³ ครัวเรือนเหล่านี้คือกลุ่มผู้มีโอกาสเป็นลูกค้าสินเชื่อภาคเกษตรของ ธกส.

นอกจากนี้ยังมีครัวเรือนที่จะเป็นลูกค้าใหม่ของ ธกส. อีกสองกลุ่ม คือ ครัวเรือนยากจนจำนวน 1.58 ล้านครัวเรือน (ปี 2531) และครัวเรือนเกษตรที่ไม่ยากจน (ซึ่งส่วนมากอยู่ในภาคอีสาน) อีกประมาณ 1.6 ล้านครัวเรือนในปี 2533 และ 0.19-0.82 ล้านครัวเรือน¹⁴ ในปี 2535 ส่วนครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้า ธกส. ในปัจจุบัน (3.69 ล้านครัวเรือน) ก็อาจต้องหันมากู้เงินระยะยาวเพิ่มขึ้นด้วย (ดูตารางที่ 2.11) ดังนั้นจำนวนลูกค้าสินเชื่อเกษตรของ ธกส. (ครัวเรือนไม่ยากจน) จะมีประมาณ 3.88-4.7 ล้านครัวเรือน

อย่างไรก็ตามครัวเรือนที่ประกอบธุรกิจนอกภาคการเกษตรเหล่านี้มิได้มีความต้องการสินเชื่อทุกครัวเรือน และกิจกรรมแต่ละประเภทก็มีความต้องการสินเชื่อจำนวนไม่เท่ากัน ในตอนต่อไปเราจะใช้ผลการสำรวจหมู่บ้านเพื่อประเมินความต้องการสินเชื่อภาคเกษตรของครัวเรือนเหล่านี้

¹³ ตารางที่ 2.11 มีได้ประมาณการจำนวนครัวเรือนประเภทต่างๆ ในปี 2535 เพราะเรามีข้อมูลจำแนกครัวเรือนชนบท เฉพาะปี 2531 และ 2533

¹⁴ เนื่องจากปัญหาจำนวนครัวเรือนในปี 2535 เราจึงเสนอวิธีคำนวณ 2 วิธี (ก) คำนวณจาก (ครัวเรือนเกษตรในภาคอีสานและใต้ $\times 0.7$) - (จำนวนลูกค้า ธกส. ในภาคทั้งสองในปี 2535) หรือ (ข) (ครัวเรือนเกษตรปี 2535 สมมุติให้เท่ากับ 2533×0.7) - (จำนวนลูกค้า ธกส. ซึ่งมี 3.69 ล้านครัวเรือนในปี 2535)

ตารางที่ 2.10
จำนวนครัวเรือนนอกภาคเกษตรที่ประกอบอาชีพ ปี 2531 และ 2533
(หน่วย : ครัวเรือน)

กิจกรรม	2531	2533	อัตราเพิ่ม (%)
เหมืองแร่	10,000	9,089	(9.11)
อุตสาหกรรมและหัตถกรรม	250,000	311,243	24.50
การก่อสร้าง	20,000	40,295	101.48
พาณิชยกรรม	690,000	864,601	25.30
บริการ	100,000	222,324	122.32
การขนส่ง	120,000	214,916	79.10
กิจการอื่นๆ	10,000	2,185	(78.15)
รวม	1,200,000	1,664,653	38.75

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ เทปการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2531 และ 2533

หมายเหตุ : () อัตราเพิ่มติดลบ

ดูการจำแนกเป็นรายภาคในตารางภาคผนวกที่ 1.13

ตารางที่ 2.11
จำนวนลูกค้าปัจจุบันและผู้มีโอกาสเป็นลูกค้าใหม่ของ ธกส.

(หน่วย : ล้านครัวเรือน)

ครัวเรือน	สินเชื่อเกษตร			สินเชื่อนอกภาคเกษตร	
	2531	2533	2535	2531	2533
ครัวเรือนเกษตร	6.40	6.94	5.65	-	-
ลูกค้าปัจจุบัน ^{1/}	2.58	3.10	3.69	-	-
ลูกค้าใหม่ ^{2/}	1.74	1.60	0.19-1.17	-	-
ครัวเรือนยากจน	-	-	-	1.58	1.84
-ลูกค้าใหม่ ^{3/}	-	-	-	1.39	1.58
ครัวเรือนรายได้เกษตรน้อย ^{4/}	-	-	-	1.81	2.61
ครัวเรือนรายได้นอกเกษตรมาก ^{5/}	-	-	-	0.86	0.25
ครัวเรือนนอกภาคเกษตร	-	-	-	1.20	1.66
-ลูกค้าใหม่ ^{6/}	-	-	-	1.17	1.62
รวมลูกค้าใหม่ (1-6)	4.32	4.70	3.88-4.86	4.37	6.06

ที่มา : คำนวณจากตารางที่ 2.1, 2.7, 2.8 และ 2.10

- หมายเหตุ :
- (1) ลูกค้าปัจจุบันที่มีโอกาสกู้เงินระยะยาว
 - (2) ครัวเรือนเกษตร (ของสำนักงานสถิติฯ ในตารางที่ 1.1) - ครัวเรือนลูกค้า ธกส.
(ตารางที่ 1.1) - ครัวเรือนลูกค้าธนาคารพาณิชย์ (5 แขนงราย) - ครัวเรือนเกษตรยากจน (ซึ่งมี 25% ของครัวเรือนเกษตร) สำหรับปี 2535 จำนวนครัวเรือนเกษตรมีน้อยกว่าปี 2533 เพราะใช้นิยามต่างกัน เราจึงคำนวณหาลูกค้าใหม่จากภาคอีสานและภาคใต้ โดยใช้สูตร (ครัวเรือนเกษตรของแต่ละภาค x 0.7) - (จำนวนครัวเรือนลูกค้า ธกส. ในปัจจุบันในแต่ละภาค) ส่วนสูตรที่สอง คือ (จำนวนครัวเรือนเกษตร ปี 2535 = 6.94 ล้าน x 0.7) - (จำนวนลูกค้าธกส. 3.69 ล้าน)
 - (3) ครัวเรือนเกษตรยากจนลบด้วยครัวเรือนเกษตรที่หัวหน้าประกอบอาชีพลูกจ้าง หรืออื่นๆ (ตารางที่ 2.6)
 - (4) ครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้เกษตรน้อยกว่า 50% ของรายได้รวม เทียบกับจำนวนครัวเรือนเกษตร (ตารางที่ 2.1) ลบด้วยครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้จากงานเกษตรเกินกว่ากึ่งหนึ่ง (ตารางที่ 2.8)
 - (5) ครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้จากการประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรมากกว่าหนึ่งในสามของรายได้ (ตารางที่ 2.8)
 - (6) ครัวเรือนนอกภาคเกษตรที่จะเป็นลูกค้าใหม่ คือ ครัวเรือนที่ประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตร ลบด้วยครัวเรือนที่หัวหน้าทำงานเหมืองแร่ และก่อสร้าง (ตารางที่ 2.10)

บทที่ 3

ผลการศึกษาการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร

การศึกษาในส่วนนี้ก็เพื่อตอบคำถามว่า (1) ประเภทของกิจการนอกภาคเกษตรที่เกิดขึ้นในชนบท (2) กิจกรรมนอกภาคการเกษตรที่อยู่รอดได้จะต้องมีลักษณะอย่างไร (3) กิจกรรมนอกภาคการเกษตรในชนบทนั้นมีความต้องการใช้เงินทุนเท่าไร และมีความจำเป็นต้องใช้สินเชื่อจากสถาบันการเงินเพียงใด และ (4) กิจการที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลจะมีโอกาสเติบโตได้หรือไม่

3.1 ความหมายและความสำคัญ

ถึงแม้ว่าชาวชนบทส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการเกษตร แต่ก็มีความหลากหลายไม่น้อยที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ในบทที่ 2 เราพบว่า ผู้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรส่วนมากจะเป็นครัวเรือนเกษตร ซึ่งประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรเป็นอาชีพรองหรืออาชีพเสริมเมื่อว่างจากงานเกษตร และมีชาวชนบทอีกจำนวนหนึ่งที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรเป็นอาชีพหลัก แต่ก็อาจทำการเกษตรเล็กน้อยๆ เป็นอาชีพเสริม

ในปัจจุบัน การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรมีมากมายหลายชนิด และมีแพร่หลายเกือบทุกหมู่บ้าน แต่ประเภทของอาชีพและจำนวนชาวบ้านที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรจะมากน้อยแตกต่างกันไปในแต่ละหมู่บ้าน อาชีพบางชนิด เช่น ร้านค้าขายของชำซึ่งมีอยู่เกือบทุกหมู่บ้าน จะมีจำนวนมากน้อยตามขนาดของหมู่บ้าน ผู้ประกอบอาชีพนี้ส่วนมากจะกระทำต่อเนื่องมาเป็นเวลานานหลายปี แต่ขนาดของธุรกิจจะไม่ขยายหรือเปลี่ยนแปลงมากนัก อาชีพบางชนิดเคยเจริญรุ่งเรืองมากในบางหมู่บ้านในอดีต มีชาวชนบททำกันหลายครอบครัว แต่เมื่อเวลาผ่านไปอาชีพเหล่านี้กลับซบเซาลงเพราะปัญหาบางประการ เช่น ปัญหาด้านวัตถุดิบ และ/หรือ ปัญหาด้านการตลาด ในที่สุดอาชีพเหล่านี้ก็ค่อยๆ หายไปจากชนบท จะเหลืออยู่บ้างก็เฉพาะในหมู่บ้านที่ห่างไกล เช่น การทอผ้าพื้นเมือง ทอเสื่อกก และจักสานโดยใช้วัสดุจากไม้ไผ่ การทำเครื่องปั้นดินเผาในบางหมู่บ้าน เป็นต้น อย่างไรก็ตามหน่วยราชการและองค์กรเอกชนได้เข้าไปส่งเสริมให้ชาวบ้านในบางหมู่บ้านให้ประกอบอาชีพเหล่านี้ขึ้นมาใหม่ ผลการส่งเสริมมีทั้งโครงการที่ประสบความสำเร็จ และประสบความสำเร็จล้มเหลว แต่ส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จ อาชีพบางชนิดมีหน่วยงานของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนหรือนายทุนจากในเมือง หรือนอกหมู่บ้านเข้าไปส่งเสริม หรือมีชาวชนบทบางคนเคยมีประสบการณ์ไปรับจ้างในเมืองหรือในกรุงเทพฯ เพื่อสะสมความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญมากพอ เห็นช่องทางที่จะประกอบธุรกิจเป็นของตนเองได้ จึงลาออกจากงานและกลับมาทำธุรกิจของตนเองในหมู่บ้าน การประกอบอาชีพเหล่านี้พบว่ามีเพิ่มขึ้นมากในปัจจุบัน เช่น เย็บเสื้อโหล ทำตุ๊กตาผ้า ดักแด็กอวน เย็บรองเท้า ช่างอีกร ช่างซ่อมเครื่องยนต์ และรถจักรยานยนต์ เป็นต้น

ในบรรดาหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าไปส่งเสริมชาวชนบทประกอบนอกภาคเกษตร กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่มีบทบาท และมีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ได้แก่ พัฒนาการจังหวัด และอำเภอ และพัฒนาการตำบล ประจำอยู่ในพื้นที่ชนบททั่วประเทศ หน่วยงานอื่นๆ เช่น กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อม กรมการศึกษานอกโรงเรียน และองค์การพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่จะให้การส่งเสริมโดยผ่านเจ้าหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมให้ชาวชนบทประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรของกรมการพัฒนาชุมชนจะใช้วิธีการส่งเสริมผ่านกลุ่ม โดยให้ชาวบ้านที่สนใจร่วมกันตั้งกลุ่มขึ้นส่งเสริมทั้งอาชีพที่ชาวชนบทเคยประกอบมาก่อน และได้เลิกไปนานแล้ว แต่ยังมีชาวบ้านบางคน (คนเฒ่าคนแก่) ยังมีความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนั้นอยู่ และส่งเสริมอาชีพใหม่ที่ไม่ใช่ชาวบ้านคนใดเคยทำมาก่อน พบว่าในปี 2535 มีอาชีพนอกภาคเกษตรที่กรมการพัฒนาชุมชนเข้าไปส่งเสริมถึง 58 ชนิด แยกเป็นหมวดหมู่ได้ 11 ประเภท มีจำนวนกลุ่มที่ตั้งขึ้นทั้งหมด 1,192 กลุ่ม และมีชาวบ้านเป็นสมาชิก จำนวน 35,708 คน (ดูตารางที่ 3.1)

3.2 การเลือกตัวอย่าง จำนวนตัวอย่าง และวิธีการสำรวจภาคสนาม

เนื่องจากการประกอบอาชีพหัตถอุตสาหกรรมและการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรอื่นๆ เป็นการประกอบธุรกิจขนาดเล็ก จึงไม่มีการจดทะเบียนในด้านการศึกษาประเภท และจำนวนการประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรในลักษณะเป็นการศึกษาทั้งประเทศก็ยังไม่เคยมีหน่วยงานใดเคยทำการศึกษาไว้ การศึกษาส่วนมากจะเป็นการศึกษาเฉพาะจุด เฉพาะพื้นที่เป็นกรณีศึกษา เช่น ประยงค์ เนตยารักษ์ ศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการใช้ศูนย์สาธิตการตลาดส่งเสริมโครงการฝึกอาชีพ เป็นการศึกษาเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี 2530 ประยงค์ เนตยารักษ์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ศึกษาเรื่องกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านในชนบทไทย เป็นการศึกษากรณีชาวบ้านรวมกลุ่มทำธุรกิจนอกภาคเกษตรบางชนิดในบางจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือตอนบนในปี 2534 โดยมุ่งเน้นไปที่แหล่งทุนหมุนเวียนและการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนและคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อพิจารณาการให้สินเชื่อแก่กิจกรรมนอกการเกษตรของ ธกส. ในปี 2535

อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมให้ชาวชนบทรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรของกรมการพัฒนาชุมชนนั้นได้มีการจัดบันทึกไว้ว่ามีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรอะไรบ้าง จำนวนกี่กลุ่มและมีชาวบ้านเป็นสมาชิกทั้งหมดเท่าไร โดยแยกเป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ และได้พิมพ์ออกเผยแพร่ ดังนั้นเอกสารนี้จึงเป็นเอกสารที่บอกให้ทราบว่าชาวชนบทรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร ในหมู่บ้านต่างๆ ที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่ข้อมูลนี้ก็เป็นการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรเฉพาะที่กรมการพัฒนาชุมชนเข้าไปส่งเสริมเท่านั้น

ตารางที่ 3.1

จำนวนกลุ่มและชาวบ้านซึ่งอาชีพหัตถอุตสาหกรรมในชนบท แยกตามประเภทกลุ่มและภาค

(หน่วย : กลุ่ม,คน)

กลุ่ม*	ภาคเหนือ		ภาคอีสาน		ภาคกลาง		ภาคใต้		รวม	
	กลุ่ม	คน	กลุ่ม	คน	กลุ่ม	คน	กลุ่ม	คน	กลุ่ม	คน
1	40	1,805	16	374	37	616	11	234	104	3,029
2	9	249	9	453	11	331	5	99	34	1,132
3	8	139	28	1,258	5	91	1	61	42	1,549
4	168	4,258	250	8,713	94	2,259	16	953	528	16,183
5	88	1,969	40	1,570	121	2,941	33	1,232	282	7,712
6	18	503	12	255	27	700	22	420	79	1,878
7	21	769	6	172	26	543	13	287	66	1,771
8	4	120	30	1,774	12	2,974	-	-	46	2,191
9	-	-	-	-	2	36	-	-	2	36
10	-	-	6	139	-	-	-	-	6	139
11	-	-	-	-	3	88	-	-	3	88
รวม	356	9,812	397	14,708	338	7,902	101	3,286	1,192	35,708

- ที่มา : 1. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 'ทะเบียนกลุ่มอาชีพหัตถกรรมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน พ.ศ. 2535'
2. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 'แหล่งผลิตผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม' (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์)

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

หมายเหตุ : *

กลุ่มที่	1	ตัดเย็บเสื้อผ้า, เย็บเสื้อโหล
"	2	ผลิตภัณฑ์จากผ้า, พรหมเช็ดเท้า, ตัดเย็บผ้ากันแดด, ทำผ้าบาติก, ตัดเย็บผ้าคลุมผม, เย็บหมวก
"	3	เย็บเครื่องนอน, ผ้าห่ม-ที่นอน-หมอน, เย็บผ้านวม, เย็บมุ้ง, ทำผ้าห่ม-เครื่องทอง, ทำหมอนลมมอก, ทำผ้าห่มจากเศษผ้า, ตัดเย็บที่นอน
"	4	ทอผ้า, ทอไหมพรหม, ทอพรหม, ทอผ้าไหม, ทอผ้ามัดหมี่, ทอไหมมัดหมี่, ทอเสื้อไหมพรหม, ทอเสื้อ
"	5	จักสาน, ผักตบชวา, จักสานไม้ไผ่, สานหมวกใบลาน, แก้วไม้ไผ่, ถักเปล-สานปลา, จักสานย่านลิเภา ทอเสื้อ จักสานใบตาล, กระจูด, จักสานใบพืช, เสื้อพลาสติก, จักสานทอปานครนารายณ์
"	6	ศิลปประดิษฐ์, ศิลปประดิษฐ์ดอกไม้, ผลิตภัณฑ์เส้นเสริมใยพืช, ผลิตภัณฑ์เชือกกล้วย, กระจาดสา, ผลิตภัณฑ์ใบเตย, ผลิตภัณฑ์กระดุกสัตว์-ชนสัตว์, หัตถกรรมเปลือกข้าวโพด, ปักจักรอุตสาหกรรม
"	7	ไม้กวาด, ไม้จิ้มฟัน, ก้านธูป, ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว, ไม้เสียบลูกชิ้น
"	8	เครื่องเงิน, เจียระไนพลอย, หัตถกรรมหินอ่อน
"	9	ช่างเชื่อม
"	10	ย้อมสีไหม, ย้อมสีทอผ้า
"	11	อื่นๆ

ในการเลือกชุมชนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร เพื่อทำการสำรวจภาคสนามของงานวิจัยนี้ ได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารนี้เพื่อเลือกตัวอย่างในขั้นตอน หลักเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างมีดังนี้

- (1) เป็นจังหวัดและอำเภอที่มีชุมชนประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรมาก
- (2) กระจายตามภาคต่างๆ ทุกภาค
- (3) มีชุมชนประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรหลากหลายชนิด และมีทั้งธุรกิจขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก และธุรกิจที่ประสบความสำเร็จมากและประสบความสำเร็จน้อย

นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในหมู่บ้านแล้ว ยังได้สอบถามจากชาวบ้านว่า มีชาวบ้านคนใด ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร โดยไม่ได้รับการส่งเสริมจากกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งก็พบว่าชุมชนจำนวนมากพอสมควรที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร และส่วนมากเป็นกรณีที่ประสบความสำเร็จ การสำรวจภาคสนามของงานวิจัยนี้ได้ครอบคลุมกรณีเหล่านี้ด้วย ผลการเลือกชุมชนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรเพื่อสำรวจภาคสนามปรากฏอยู่ในตารางที่ 3.2 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 49 ตัวอย่าง จาก 9 จังหวัด ส่วนวิธีการสำรวจได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และไม่ใช้แบบสอบถาม ระยะเวลาของการสัมภาษณ์ คือ ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง ตุลาคม 2536

3.3 ผลการศึกษา

จากการศึกษาชุมชนที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรทั้งหมด สามารถแบ่งลักษณะการประกอบอาชีพออกเป็น 3 ประเภทคือ การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรที่เกิดขึ้นจากการที่ทางราชการเข้าไปส่งเสริมหรือผลักดันให้เกิดขึ้น การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรที่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก และการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ สองกรณีหลังนี้เป็นการริเริ่มของชุมชนเองโดยไม่มีการสนับสนุนจากหน่วยราชการในระยะต้น ในการวิเคราะห์ลักษณะการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรแต่ละประเภท จะแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นใหญ่ๆ คือ การเกิดขึ้นหรือสาเหตุของการเริ่มต้นประกอบอาชีพ ลักษณะการดำเนินธุรกิจ และความต้องการเงินทุน

ก. การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรที่ราชการเข้าไปส่งเสริม

(1) การเริ่มประกอบอาชีพ จุดเริ่มต้นของการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร เกิดจากการที่หน่วยราชการเข้าไปส่งเสริม หรือผลักดันให้เกิดขึ้น ทางราชการจะให้ชาวบ้านรวมกลุ่มเพื่อฝึกอาชีพ โดยหน่วยราชการจะนำเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ ไปให้ จัดครูไปฝึกอาชีพให้ และส่วนใหญ่จะทำหน้าที่หาวัสดุในระยะเริ่มแรกตั้งกลุ่ม ตลอดจนหาตลาดขายสินค้าไปด้วย อาชีพที่ทางราชการไปส่งเสริมส่วนใหญ่จะเป็นอาชีพที่ชุมชนเคยทำมาก่อน และได้เลิกทำไปนานแล้ว แต่ยังพอมีความรู้ในการทำอยู่ซึ่ง

ตารางที่ 3.2

ประเภทอาชีพนอกภาคเกษตรและจำนวนตัวอย่างจำแนกตามภาคและจังหวัด

ภาค-จังหวัด	ประเภทอาชีพ	จำนวนตัวอย่าง
ภาคกลาง		
จังหวัดเพชรบุรี	1. ผลิตภัณฑ์ไม้ตาล	3
	2. ร้านเสริมสวย	1
	3. ประดิษฐ์ตุ๊กตาผ้า และดอกไม้ผ้า	1
	4. ร้านซ่อมจักรยานยนต์และเครื่องยนต์	1
	5. ตัดเย็บเสื้อผ้าไหล	2
	6. ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	1
	7. การทอผ้า	1
	8. ร้านค้าของชำ	1
	9. ร้านขายกล้วยเดี่ยว	1
จังหวัดราชบุรี	1. ร้านผลิตและจำหน่ายตุ๊กตา หมอนที่นอน	1
	2. การรับจ้างเย็บรองเท้า	1
	3. การผลิตรองเท้า	1
	4. ผลิตหมวกกันน็อค	1
ภาคเหนือตอนบน		
จังหวัดเชียงราย	1. กลุ่มกระดาษสาข้าวแคว	1
	2. ผลิตไม้กวาดญี่ปุ่นเพื่อส่งออก	1
	3. ผลิตและติดตั้งมุ้งลวด เหล็กดัด	1
	4. การเคาะและพันสิริยนต์	1
	5. กลุ่มทอผ้าบ้านแหหลวง	1
	6. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนางแล	1
จังหวัดเชียงใหม่	1. ผลิตและจำหน่ายกระดาษผ้า	1
	2. ผลิตเครื่องปั้นดินเผา (หม้อ)	1
	3. กลุ่มหัตถกรรมบ้านสันทราย	1
	4. ผลิตอิฐมอญ	1
	5. ผลิตอิฐบล็อด	1

ภาค-จังหวัด	ประเภทอาชีพ	จำนวนตัวอย่าง
ภาคเหนือตอนล่าง		
จังหวัดพิษณุโลก	1. กลุ่มจักสานบ้านเขาสมอแครง	1
	2. กลุ่มจักสานไม้ไผ่ (หมวก)	1
	3. การถนอมอาหาร	1
	4. การก่อเตาเศรษฐกิจ	2
	5. การตัดเย็บเสื้อผ้า	1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน		
จังหวัดอุดรธานี	1. การผลิตเครื่องปั้นดินเผา	1
	2. การทอผ้า	1
	3. การจักสานเข่ง	1
	4. การผลิตและจำหน่ายผ้าฝ้าย	1
	5. ร้านจำหน่ายผ้าฝ้ายและผ้าไหม	1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง		
จังหวัดขอนแก่น	1. การเจียรไนเพชรรัสเซีย	1
	2. การติดตั้งรางน้ำ	1
	3. การผลิตและติดตั้งผ้ากันสาดพลาสติก	1
	4. การค้าขายเสื่อกกและเสื่อพลาสติก	1
ภาคใต้		
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	1. กลุ่มเยาวชนติดตั้งผ้าประดับอาคาร	1
	2. ผลิตผลิตภัณฑ์กระจูด (เสื่อ กรอบรูป หมวก ถังขยะ)	1
	3. ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เชือกกล้วย	1
	4. ผลิตและจำหน่ายไข่เค็ม	1
จังหวัดนครศรีธรรมราช	1. ศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านนครศรีธรรมราช	1
	2. ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว	1
	3. ศิลปประดิษฐ์บายาง	1
รวม		49

ที่มา : การสำรวจภาคสนาม สิงหาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2536

ส่วนมากจะเป็นคนเฒ่าคนแก่ เช่น การส่งเสริมทอผ้าด้วยกี่กระตุก การทอเสื่อกก การจักสานด้วยวัสดุไม้ไผ่ การทำหมอนไม้ปัก และการทำน้ำปลาจากปลาร้า เป็นต้น (ประยงค์ เนตยารักษ์ 2530) และอีกส่วนหนึ่งเป็นการส่งเสริมอาชีพที่ชาวชนบทไม่เคยทำมาก่อน เช่น ทำขนมเค้ก การทำตุ๊กตาผ้า ดอกไม้ประดิษฐ์ และผลิตภัณฑ์จากผ้า เป็นต้น เนื่องจากอาชีพนอกภาคเกษตรที่ทางราชการเข้าไปส่งเสริมส่วนใหญ่เป็นงานฝีมือ ดังนั้นชาวบ้านที่เข้าร่วมกลุ่มส่วนใหญ่จึงเป็นสตรีวัยสาว และแม่บ้าน กลุ่มที่ตั้งขึ้นส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มแม่บ้านโดยมีภรรยาทำนันทน์ หรือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกลุ่ม

สำหรับตัวอย่างลักษณะการประกอบอาชีพประเภทนี้ที่พบในการศึกษาวิจัยนี้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 2.1 และ 2.2) ได้แก่ การส่งเสริมทอผ้าบาติก (กรณีคุณปึกเตียน) และการส่งเสริมทอผ้าด้วยกี่กระตุก (กรณี คุณเนตร) ที่จังหวัดเพชรบุรี ส่วนกรณีคุณชิ้นที่อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีอาชีพทำผลไม้กวน ขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น มะม่วงแผ่น พุทราหวาน ส้มโอกวน และมะนาวแช่อิ่ม ได้รับการส่งเสริมจากทางราชการในภายหลัง ทำให้มีกรรมวิธีผลิตที่ถูกสุขอนามัยมากขึ้น และกรณีคุณกล้วยซึ่งเคยทำกล้วยตากขายมานานตั้งแต่รุ่นแม่ก็ได้รับการส่งเสริมจากทางราชการในการรวมกลุ่มทำกล้วยตาก เป็นต้น

เนื่องจากลักษณะการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรประเภทนี้เกิดขึ้นจากการผลักดันหรือส่งเสริมโดยบุคคลภายนอก ซึ่งส่วนมากจะไม่ตรงกับความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง และไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้าน กิจกรรมส่วนมากจึงประสบปัญหาด้านขาดแคลนวัสดุในการผลิตสินค้า และ/หรือ ประสบปัญหาด้านหาตลาดขายสินค้าไม่ได้ ปริมาณการผลิตจึงจำกัดอยู่เฉพาะจำนวนที่หน่วยงานราชการที่เข้าไปส่งเสริมหรือสั่งให้ทำเท่านั้น นาน ๆ ครั้งหน่วยงานราชการจึงจะส่งคำสั่งซื้อเข้ามา โดยมีปริมาณซื้อไม่มากนัก การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรประเภทนี้ส่วนมากจึงไม่เจริญเติบโตขึ้น แต่มักจะล้มเลิกไปในที่สุด หรือ เหลือชาวบ้านที่ทำต่อเพียงคนเดียวหรือสองคนเท่านั้น อย่างไรก็ตามมีกรณีที่ชาวบ้านบางคนประสบความสำเร็จโดยแยกออกจากกลุ่มไปทำเป็นธุรกิจส่วนตัว และธุรกิจได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น กลายเป็นลักษณะการประกอบอาชีพประเภทสองและสามในที่สุด เช่น กรณีคุณชิ้น และคุณกล้วย เป็นต้น

(2) **การดำเนินธุรกิจ** เนื่องจากการเริ่มต้นประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรประเภทนี้ เกิดจากการฝึกอาชีพผ่านกลุ่ม การดำเนินธุรกิจจึงทำเป็นกลุ่ม กล่าวคือจะมีการตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิกของกลุ่ม หน่วยงานราชการที่เข้าไปส่งเสริมฝึกอาชีพจะนำวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ ไปให้ไว้ที่ประธานกลุ่ม มูลค่าเครื่องจักรเครื่องมือประมาณ 10,000 บาทขึ้นไป แต่บางกลุ่มอาจได้รับทุนช่วยเหลือหลายแสนบาท เมื่อสมาชิกคนใดต้องการใช้ก็สามารถยืมจากประธานกลุ่มได้ นอกจากทางราชการที่เข้าไปส่งเสริมจะนำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปให้แล้ว ในหลายๆ กรณียังนำเงินไปให้กลุ่มไว้ใช้หมุนเวียนซื้อวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอีกด้วย ดังนั้นโดยหลักการแล้ว เมื่อมีการศึกษาอาชีพเสริม ชาวบ้านที่เข้าร่วมกลุ่ม และได้รับการฝึกอาชีพก็จะร่วมกันผลิตสินค้าเป็นกลุ่มหรือในนามกลุ่มซื้อวัตถุดิบ

ร่วมกันและขายสินค้าที่ผลิตได้ร่วมกันในนามกลุ่ม แต่ในทางปฏิบัติ เนื่องจากอาชีพที่ทางราชการเข้าไปฝึกอบรมส่วนมากไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้าน มีปัญหาทางทั้งด้านวัตถุดิบและการตลาด ดังนั้นจึงปรากฏว่าภายหลังจากการฝึกอบรมอาชีพเสร็จแล้ว สมาชิกกลุ่มส่วนมากจึงไม่ได้ทำการผลิตสินค้าหรือประกอบเป็นอาชีพอย่างต่อเนื่อง แต่จะมีเพียงประธานและกรรมการกลุ่มเท่านั้นที่ทำเป็นครั้งคราวเมื่อทางราชการเข้ามาสั่งผลิต ส่วนการร่วมกันผลิตเป็นกลุ่มใหญ่จะมีนานๆ ครั้งเท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีที่ทางราชการขอให้กลุ่มผลิตสินค้าไปแสดงและไปขายตามงานแสดงสินค้าต่างๆ เช่น งานของจังหวัดหรือของอำเภอ

(3) ความต้องการเงินทุน เนื่องจากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรประเภทนี้ได้รับการส่งเสริม และช่วยเหลือจากทางราชการอย่างพร้อมมูลทั้งวัสดุอุปกรณ์ และเงินทุนหมุนเวียนเพื่อลงทุนต่อ (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 3.2) นอกจากนี้การประกอบธุรกิจประเภทนี้ยังไม่ค่อยเจริญก้าวหน้า จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ดังนั้นชาวชนบทที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรประเภทนี้จึงไม่ควรอยู่ในข่ายที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะปล่อยเงินให้กู้

ข. การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรที่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก

(1) การเริ่มประกอบธุรกิจ การประกอบธุรกิจขนาดเล็กนี้จะเป็นการริเริ่มของชาวชนบทแต่ละรายเอง โดยใช้เงินลงทุนส่วนตัวทั้งหมด ใช้บ้านพักอาศัยเป็นสถานที่ประกอบธุรกิจ ซึ่งส่วนมากเป็นบริเวณใต้ถุนบ้าน สำหรับความรู้ในการประกอบธุรกิจมาจากหลายแหล่งด้วยกัน (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 2.1 และ 2.2) คือ (ก) บางคนได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ราชการ แต่ได้แยกมาประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่รวมกับกลุ่มของราชการ (ข) ชาวบ้านบางคนเคยไปรับจ้างทำงานในเมืองหรือในกรุงเทพฯ เป็นเวลานานจนมีความรู้ความสามารถจึงตัดสินใจกลับมาทำธุรกิจที่บ้านเป็นของตนเอง (ค) มีนายทุนจากในเมืองเข้าไปแนะนำส่งเสริม และ (ง) ฝึกทำกับเพื่อนบ้านหรือทำตามเพื่อนบ้าน ชาวชนบทที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรขนาดเล็กส่วนมากประกอบเป็นอาชีพรอง โดยประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลัก และจะทำในช่วงที่ว่างจากการเกษตรเท่านั้น

การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรขนาดเล็กนี้จะมีเกือบทุกหมู่บ้าน แต่จำนวนชาวบ้านที่ประกอบ อาชีพและชนิดของอาชีพ จะแตกต่างกันไปในแต่ละหมู่บ้าน เช่น ร้านค้าขายของชำ และร้านขายกล้วยเดี่ยวจะมีเกือบทุกหมู่บ้าน ทุเล 2-3 ร้าน ขึ้นกับขนาดของหมู่บ้าน ธุรกิจร้านเสริมสวยมีเกือบทุกหมู่บ้าน ทุเล 1-2 ร้าน ธุรกิจซ่อมเครื่องยนต์ และรถจักรยานยนต์มีเฉพาะบางหมู่บ้านเท่านั้น และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามปริมาณการใช้เครื่องยนต์และจักรยานยนต์ในหมู่บ้านชนบท ปรกติร้านซ่อมรถแต่ละร้านจะให้บริการชาวบ้านใน 2-3 หมู่บ้าน ธุรกิจบางประเภทจะมีชาวบ้านทำเฉพาะในบางหมู่บ้าน แต่ในหมู่บ้านนั้นๆ มีชาวบ้านทำหลายราย หรือเกือบทั้งหมู่บ้าน หรือบางกรณีมีชาวบ้านทำในหลายหมู่บ้านในละแวกเดียวกัน

เช่น การเจียรไนเพชรรัสเซีย การทำผลิตภัณฑ์ของข้าวสวยจากไม้ตาล และการจักสานประเภทต่างๆ โดยใช้วัสดุจากไม้ไผ่ เป็นต้น

(2) การดำเนินธุรกิจ ในด้านการดำเนินธุรกิจขนาดเล็ก ชาวบ้านจะต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และวัตถุดิบ และต่างคนต่างขายสินค้าที่ผลิตขึ้น ในการทำธุรกิจซื้อขาย ชาวบ้านอาจเดินทางไปซื้อวัสดุและขายสินค้าที่ตลาด หรือมีพ่อค้ามาติดต่อซื้อขายในหมู่บ้าน เช่น กรณีเจียรไนเพชรรัสเซียที่ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น ชาวบ้านจะเดินทางไปซื้อวัตถุดิบในตลาดใกล้หมู่บ้าน เมื่อเจียรเสร็จแล้วก็จะนำไปขายให้พ่อค้าในตลาด กรณีทำธุรกิจสานแข่ง ที่ อ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี จะมีพ่อค้านำไม้ไผ่มาขายในหมู่บ้าน และมีพ่อค้ามารับซื้อแข่งในหมู่บ้านเช่นเดียวกัน และกรณีทำผลิตภัณฑ์ไม้ตาล ก็มีพ่อค้านำไม้ตาลมาขายในหมู่บ้าน และรับซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ตาลในหมู่บ้านด้วย ในการทำธุรกิจซื้อขายนี้ส่วนมากจะกระทำทุกๆ สองสัปดาห์ ในกรณีงานมากๆ อาจทำทุกสัปดาห์ และในกรณีงานน้อยๆ อาจทำเพียงเดือนละครั้งเท่านั้น

การสำรวจไม่ได้พยายามประเมินผลกำไรและ cash flow แต่จากการสอบถามอย่างหยาบๆ พบว่ากิจการขนาดเล็กมักมีอัตรากำไรสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2535) ที่เรานำมารายงานไว้ในตารางที่ 3.3 จะเห็นว่ากิจการส่วนใหญ่มีอัตรากำไรต่อรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 48.6% กิจการที่มีอัตรากำไรต่ำที่สุด (20%) คือ การทำไข่เค็ม และตัวแบบพิมพ์ ส่วนกิจการที่มีอัตรากำไรสูงที่สุด (85%) คือ การปั้นหม้อที่จังหวัดลำปาง

(3) ความต้องการเงินทุน ความต้องการเงินทุนในการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร ที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เงินลงทุนซื้อปัจจัยทุนประเภทถาวร ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ และเงินลงทุนซื้อปัจจัยประเภทใช้หมดไป ได้แก่ เงินทุนหมุนเวียนซื้อวัตถุดิบต่างๆ เนื่องจากชาวบ้านใช้ส่วนหนึ่งของบ้านพักของตนเองเป็นสถานประกอบธุรกิจจึงไม่ต้องใช้เงินลงทุนสร้างโรงงานหรือโรงเรียนแต่อย่างใด จากการสำรวจภาคสนาม เงินทุนที่ชาวบ้านใช้ซื้อปัจจัยการผลิตถาวรจะอยู่ในช่วง 5,000-20,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจ และลักษณะเครื่องมืออุปกรณ์ที่ซื้อ เช่น ธุรกิจจักสานชาวบ้านจะมีดจักตอก ซึ่งมีราคาไม่ถึง 100 บาทต่อด้าม และเครื่องมือเครื่องใช้ขนาดเล็กที่มีมูลค่าไม่มากนักที่ชาวบ้านจะต้องใช้สานแข่ง โดยมีเครื่องมือช่วยเพียงเล็กน้อย แต่ถ้าใช้เครื่องจักตอกที่ติดมอเตอร์ จะต้องลงทุนซื้อเครื่องละ 3,000-4,500 บาท กรณีเจียรไนเพชรรัสเซีย หรือเจียรไม้ตาลเพื่อทำผลิตภัณฑ์ไม้ตาล จะใช้เงินลงทุนซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ที่ติดมอเตอร์ตัวละ 3,000-5,000 บาท ชาวบ้านบางครั้งครบครัน ซื้อเพียงตัวเดียว บางครอบครัวซื้อ 2-3 ตัว ก็จะต้องใช้เงินประมาณ 12,000 บาท แต่ถ้าเป็นกรณีซื้อจักรเย็บผ้า จะมีราคาประมาณหลังละ 13,000-15,000 บาท

ตารางที่ 3.3

สรุปรายงานการสำรวจรายได้และต้นทุนของกิจการต่างๆ

กิจกรรม	รายได้ทั้งหมด (บาท)	ต้นทุน (บาท)	กำไร/รายได้ (%)
1. แข่งเล็ก	22,516.9	15,135.6	33
2. แข่งใหญ่	29,394.4	17,065.2	42
3. กระดืบ	11,321.0	2,027.9	82
4. หมวก	24,738.6	14,126.7	43
5. หม้อ (ลำปาง)	24,875.0	3,786.7	85
6. อิฐ (เชียงใหม่)	25,852.0	13,467.6	48
7. อิฐ (อุรุษยา)	141,292.9	84,775.2	40
8. ผลิตภัณฑ์ทองเหลือง	164,083.3	101,860.0	38
9. ตัวแบบพิมพ์	170,000.0	136,350.0	20
10. มีด	52,892.0	29,398.2	56
11. กล้วยตาก	35,500.0	117,793.0	23
12. ไช้เค็ม	697,735.7	558,306.5	20
13. เจียรไนนิล,พลอย	13,397.5	8,038.5	40
14. เจียรไนเพชรรัสเซีย,พลอย	330,169.3	222,964.2	32
15. ทอเสื้อ	3,747.5	814.2	78
16. ทอแห,อวน	1,051.9	416.5	60
17. แกะสลักรูปสัตว์	77,360.0	18,504.0	76
18. แกะสลักเฟอร์นิเจอร์	17,850.0	5,307.7	70
19. พิมพ์	110,208.3	56,845.8	48
20. รูป	738,565.3	458,022.0	38

ที่มา : คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายงานการศึกษาเพื่อพิจารณาการให้สินเชื่อแก่กิจกรรมนอกการเกษตรของ ธกส.

สำหรับแหล่งเงินทุนที่ใช้ซื้อปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ชาวบ้านส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเงินที่ได้จากการขาย ผลผลิตการเกษตร บางรายใช้เงินจากการขายวัวหรือควาย และบางรายเก็บออมเงินไว้ซื้อ ส่วนมากชาวบ้านจะใช้จ่ายซื้อเครื่องมือ มีเพียงส่วนน้อยที่ซื้อด้วยเงินผ่อน และชาวบ้านจะใช้วิธีการทยอยซื้อครั้งละชิ้นสองชิ้น หรือเมื่อมีความมั่นใจว่าธุรกิจนั้นจะทำรายได้ให้ค่อนข้างแน่นอนจึงลงทุนซื้อ

ในด้านเงินลงทุนหมุนเวียนชาวบ้านจะใช้จ่ายซื้อปัจจัยการผลิตที่ใช้สิ้นเปลือง โดยมีวงเงินหมุนเวียนประมาณ 1,000-10,000 บาทต่อราย ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทธุรกิจเช่นเดียวกัน ชาวบ้านจะใช้จ่ายที่ขายสินค้าที่ตนเองผลิตขึ้นมาหมุนเวียนซื้อวัตถุดิบมาผลิตสินค้าต่อไป ระยะเวลาการหมุนเวียนของกิจการส่วนใหญ่จะประมาณสองสัปดาห์ต่อครั้ง

ค. การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่

(1) การเริ่มประกอบธุรกิจ การเริ่มต้นประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ จะคล้ายกับกรณีธุรกิจขนาดเล็กดังกล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือชาวบ้านจะเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการเอง ส่วนความรู้ที่ได้จากการประกอบธุรกิจก็มาจากหลายทางเช่นเดียวกัน เช่น กรณีทำตุ๊กตาผ้าที่ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี เกิดจากได้ไปเห็นแบบตุ๊กตาและนำมาประดิษฐ์ดัดแปลงเป็นตุ๊กตาประเภทต่างๆ กรณีทำหมวกกันน็อกผู้ประกอบการเคยมาอยู่ในเมืองได้เรียนรู้จากนายจ้างเก่า กรณีโรงงานเย็บรองเท้าผู้ประกอบการเคยมารับจ้างเป็นช่างทำรองเท้าอยู่ในกรุงเทพฯ เป็นเวลาหลายปี และกรณีเย็บและติดตั้งผ้ากันสาดพลาสติกที่ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น ชาวบ้านได้เรียนรู้จากทางราชการและองค์การพัฒนาเอกชนในช่วงเริ่มต้น แต่ต่อมาได้ทำธุรกิจของตนเองและขนาดธุรกิจใหญ่ขึ้นมาก (ดูรายละเอียดในภาคผนวก)

เนื่องจากการประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรขนาดใหญ่ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงสร้างโรงเรือนหรือโรงงาน หรือต่อเติมที่อยู่อาศัย เพื่อใช้เป็นโรงงาน มีการจ้างลูกจ้างประจำ และ/หรือ นำวัตถุดิบไปให้ชาวบ้านในละแวกนั้นผลิต โดยจ่ายค่าจ้างเป็นรายชิ้น จากการสำรวจภาคสนามพบว่าการประกอบธุรกิจขนาดใหญ่นี้มีเพียงบางหมู่บ้าน บางตำบล และในหมู่บ้านหรือตำบลที่มีก็เพียง 1-2 รายเท่านั้น ยกเว้นกรณีติดตั้งรางน้ำที่ อ.หนองเรือ และติดตั้งกันสาดพลาสติกที่ อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีผู้ประกอบการหลายราย โดยผู้ประกอบการแต่ละรายจะตระเวนไปรับจ้างติดตั้งตามหมู่บ้านต่างๆ ทั่วประเทศ

(2) การดำเนินธุรกิจ ในการดำเนินธุรกิจนอกภาคเกษตรขนาดใหญ่นี้ ผู้ประกอบการส่วนมากจะทำหน้าที่ออกแบบสินค้า กำหนดจำนวนวัตถุดิบที่ใช้ต่อสินค้า 1 หน่วย แล้วนำวัตถุดิบไปว่าจ้างให้ชาวบ้านผลิตตามบ้านตามรูปแบบที่ออกแบบไว้ และจ่ายค่าจ้างเป็นรายชิ้น โดยชาวชนบทที่รับจ้างผลิตที่บ้านจะต้องซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นของตนเอง แต่ถ้าเป็นกรณีชาวชนบทมาทำงานที่โรงงานหรือที่บ้านของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการจะจัดหาอุปกรณ์ในการผลิตต่างๆให้ เช่น กรณีเย็บเสื้อโหล ผู้ประกอบการรับเสื้อโหลมาจากกรุงเทพฯ หรือในเมือง แล้วว่าจ้างชาวบ้านมาเย็บที่โรงงานของตน แต่ในระยะหลัง เริ่มมีแนวโน้มว่าผู้ประกอบการจะรับงานมาแจกจ่ายให้ชาวชนบทนำไปเย็บที่บ้านของตน ในกรณีนี้ชาวชนบทต้องมีเครื่องจักรของตนแต่บางคนก็อาจใช้เครื่องจักรของนายจ้าง ส่วนกรณีตุ๊กตาผ้า ผู้ประกอบการจะออกแบบและตัดเป็นรูปตุ๊กตาประเภทต่างๆ นำไปให้ชาวบ้านเย็บตามหมู่บ้าน ชาวบ้านจะต้องมีจักรเย็บเป็นของตนเอง เช่นเดียวกัน แต่ถ้ามาเย็บที่บ้านผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการจะมีจักรให้เป็นต้น ในการนำวัตถุดิบไปแจกจ่ายให้ชาวบ้านผลิตเป็นสินค้านั้น ผู้ประกอบการจะให้เวลาผลิตประมาณหนึ่งสัปดาห์ก็จะเข้าไปตามเก็บสินค้า ถ้าพบว่ามีสินค้าขึ้นใดผลิตไม่เรียบร้อยก็จะให้แก้ไขและผลิตใหม่ เมื่อรวบรวมสินค้าได้จำนวนมากก็จะส่งเข้ากรุงเทพฯ หรือนำไปขายส่งในเมืองอีกต่อหนึ่ง ในบางกรณีนอกจากผู้ประกอบการจะนำสินค้าไปขายส่งแล้ว ยังตั้งร้านค้าที่บ้านเพื่อขายส่ง และบางครั้งก็มีการขายปลีก อีกด้วย เช่นกรณีตุ๊กตาผ้าที่ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี และกรณีทอผ้าและเย็บผ้าที่ จ.อุดรธานี เป็นต้น

(3) ความต้องการเงินทุน ความต้องการเงินทุนของผู้ประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรขนาดใหญ่ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ เงินทุนสร้างโรงงานหรือโรงเรียน และเงินซื้อเครื่องจักรเครื่องมือต่างๆ จากการสำรวจภาคสนามพบว่าความต้องการเงินลงทุนส่วนนี้จะแตกต่างกันไปตามประเภทของธุรกิจ และลักษณะการประกอบธุรกิจ ถ้ามีการสร้างโรงงาน และซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ชาวบ้านมาผลิตสินค้าที่โรงงาน หรือมีการสร้างร้านค้าเพื่อจำหน่ายสินค้าก็จะต้องลงทุนส่วนนี้มาก แต่ถ้านำวัตถุดิบไปแจกจ่ายให้ชาวบ้านผลิตที่บ้าน และไม่มีร้านขายสินค้า ก็จะใช้เงินลงทุนน้อย อย่างไรก็ตามผลการสำรวจภาคสนามพบว่าเงินลงทุนในส่วนนี้จะอยู่ระหว่าง 300,000 - 3,000,000 บาท เงินลงทุนอีกส่วนหนึ่งเป็นเงินลงทุนหมุนเวียนซื้อวัตถุดิบมาแจกจ่ายให้ชาวบ้านผลิตสินค้าและเงินสำหรับเก็บสต็อกสินค้า ซึ่งพบว่าจะอยู่ในช่วง 100,000 - 1,500,000 บาทต่อเดือน เงินทุนส่วนนี้จะค่อนข้างมากเนื่องจากผู้ประกอบการต้องซื้อวัตถุดิบจำนวนมากมาแจกจ่ายให้ชาวบ้าน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเก็บรวบรวมสินค้าไว้จำนวนมากๆ เพื่อส่งขายหรือขายที่ร้านของตน

เนื่องจากผู้ประกอบการประเภทนี้ต้องใช้เงินทุนค่อนข้างมาก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงใช้เงินลงทุนจากธนาคารพาณิชย์ และส่วนหนึ่งใช้เครดิตในลักษณะเบิกเงินเกินบัญชี (OD) และเนื่องจากเป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่จึงไม่มีปัญหาด้านการค้าประกันวงเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังได้รับเครดิตในการซื้อวัตถุดิบจำนวนมากๆ จากพ่อค้าขายส่งในเมืองหรือในกรุงเทพฯ อีกด้วย

ทางด้านชาวบ้านที่รับจ้างผลิตสินค้าให้ผู้ประกอบการ โดยรับค่าจ้างเป็นรายชิ้นนั้น ถึงแม้ว่าไม่ต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนซื้อวัตถุดิบ เพราะวัตถุดิบเป็นของผู้ประกอบการ แต่ต้องมีเงินทุนซื้อเครื่องจักรเครื่องมือสำหรับใช้รับจ้างผลิต เครื่องจักรเครื่องมือเหล่านี้มีราคาประมาณ 5,000 - 20,000 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับเงินลงทุนของผู้ประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรขนาดเล็ก การสำรวจภาคสนามพบว่าชาวชนบทจะใช้เงินที่ได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร ขายวัวหรือควายเพื่อซื้อเครื่องมือ บางกรณีได้รับเครดิตจากพ่อค้าในเมือง โดยซื้อแบบผ่อนส่ง ส่วนกรณีที่ชาวชนบทใช้เงินออมซื้อเครื่องมือ นั้นพบบ้างแต่น้อยมาก

เมื่อพิจารณาสัดส่วนของชาวชนบทที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรจาก 3 กลุ่ม ที่อธิบายไว้ข้างต้น เราอาจประมาณได้คร่าวๆ ว่ามีชาวชนบทอยู่ในกลุ่มที่ 1 ประมาณร้อยละ 40 ของชาวชนบทที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรทั้งหมด กลุ่มที่ 2 ประมาณร้อยละ 45 และกลุ่มที่ 3 ประมาณร้อยละ 15 และในจำนวน 3 กลุ่มนี้ มีกลุ่มที่ 2 และ 3 เท่านั้นที่ต้องการสินเชื่อ แต่กลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นตัวผู้ประกอบการขนาดใหญ่จะสามารถกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ได้ ดังนั้นจึงมีผู้ประกอบการขนาดเล็ก ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่ 2 และชาวชนบทที่รับจ้างผลิตสินค้าให้ผู้ประกอบการขนาดใหญ่เท่านั้น ที่มีความจำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อย่างไรก็ตามในเชิงพลวัต ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในกลุ่มที่ 3 เริ่มจากกิจการขนาดเล็กก่อน ดังนั้น ธกส. น่าจะมีส่วนสำคัญในการช่วยฟุ่มเฟือยผู้ประกอบการรายเล็กในชนบทให้เติบโตขึ้น

บทที่ 4

ผลกระทบจากการเพิ่มบริการสินเชื่อของธกส

สาระสำคัญของบทนี้มี 2 ประการ ประการแรก เราจะประมาณการปริมาณความต้องการสินเชื่อเกษตรระยะยาวและสินเชื่อนอกเกษตรส่วนที่เพิ่มขึ้นจากสินเชื่อเกษตรที่ ธกส. ให้อยู่ในปัจจุบัน การประมาณการจะอาศัยข้อมูลในบทที่ 2-3 ซึ่งประกอบด้วยจำนวนลูกค้านำใหม่ของ ธกส. ปริมาณสินเชื่อเกษตรระยะยาว และปริมาณเงินทุนหมุนเวียนและเงินลงทุนระยะยาวเพื่อประกอบกิจการนอกภาคเกษตร ประการที่สองคือ การวิเคราะห์ผลกระทบจากการที่ธกส. จะขยายบทบาทการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตร และสินเชื่อเกษตรระยะยาวเพิ่มขึ้น

4.1 ประมาณการความต้องการสินเชื่อจาก ธกส.

ตารางที่ 4.1 เสนอผลการประมาณการความต้องการสินเชื่อประเภทต่างๆจาก ธกส. ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การประมาณการความต้องการสินเชื่อประเภทต่างๆจากธกส. จะอาศัยตัวเลขและข้อสมมุติต่อไปนี้ (1) ตัวเลขจำนวนครัวเรือนชนบทที่มีโอกาสเป็นลูกค้าของธกส. ได้จากตารางที่ 2.11 ในบทที่ 2 (2) เนื่องจาก ครัวเรือนชนบทมิได้เป็นลูกค้าของธกส.ทุกครัวเรือน เราจึงต้องมีข้อสมมุติเกี่ยวกับสัดส่วนของครัวเรือนที่จะเป็นลูกค้าของธกส. (ดูตารางที่ 4.1) ข้อสมมุติเหล่านี้เป็นตัวเลขคาดคะเนจากวิจารณ์ญาณของผู้วิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ประกอบกิจการนอกภาคเกษตร เช่น เราคาดว่าครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้าธกส.อยู่แล้ว (2.86 ล้านครัวเรือน) จะมีโอกาสขอสินเชื่อนอกภาคเกษตรจากธกส.ค่อนข้างสูง เพราะเคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน ดังนั้น 70% ของครัวเรือนเกษตรที่ทำธุรกิจนอกภาคเกษตรน่าจะเป็นลูกค้าสินเชื่อนอกภาคเกษตรระยะสั้นของธกส.ได้ แต่ถ้าเป็นสินเชื่อนอกภาคเกษตรระยะยาว จะมีครัวเรือนเกษตรเป็นลูกค้าเพียง 50% นอกจากนี้ ธกส.อาจถือว่าตัวเลขสัดส่วนครัวเรือนที่เป็นลูกค้าของธกส. (ค่า a) คือเป้าหมายการทำงานของธกส.ในอนาคต ดังนั้น เราจึงสมมุติให้ครัวเรือนเกษตรยากจนที่เป็นลูกค้าธกส.มีสัดส่วนประมาณ 30% - 40% (ดูตารางที่ 4.1) (3) ตัวเลขปริมาณความต้องการเงินทุนนอกภาคเกษตรได้จากผลการศึกษาในบทที่ 3 ส่วนตัวเลขปริมาณความต้องการเงินทุนระยะสั้นในภาคเกษตรมาจากวงเงินกู้ระยะสั้นของธกส.เฉลี่ยต่อครัวเรือน (4) ข้อสมมุติอีกข้อหนึ่งในตารางที่ 4.1 เกิดจากข้อเท็จจริงที่ว่าในการลงทุนทุกประเภท ผู้กู้มิได้ใช้เงินกู้ทั้งหมด การสัมภาษณ์กิจการนอกภาคเกษตรของเรา และการศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ (2535) พบว่าครัวเรือนส่วนมากจะใช้เงินทุนส่วนตัวในสัดส่วนประมาณ 70% - 90% ของเงินลงทุน โดยธุรกิจขนาดใหญ่มีแนวโน้มจะใช้เงินกู้จากธนาคารพาณิชย์สูงทำให้ไม่จำเป็นต้องกู้เงินจากธกส.

ก) ครัวเรือนเกษตร ความต้องการสินเชื่อของครัวเรือนเกษตรมี 2 ประเภท คือ สินเชื่อเกษตร และ สินเชื่อเพื่อประกอบกิจการนอกภาคการเกษตร

ในบทที่ 2 เราคาดคะเนปริมาณความต้องการเงินลงทุนระยะยาวของภาคการเกษตรว่าจะมี มูลค่าประมาณ 24,000 - 48,000 ล้านบาทต่อปี แต่ความต้องการดังกล่าวเป็นความต้องการของเกษตรกรทั้งหมด เรา จึงต้องประมาณการความต้องการสินเชื่อระยะยาวจากธกส. โดยมีข้อสมมุติดังนี้ (1) ในอนาคตจะมีครัวเรือน เกษตรที่เป็นลูกค้าสินเชื่อเกษตรของธกส. ประมาณ 4.86 ล้านครัวเรือน หรือ ร้อยละ 70 ของครัวเรือนเกษตร (2) ครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้า ธกส. จะใช้เงินกู้ลงทุนในโครงการระยะยาวในสัดส่วนร้อยละ 40 ของเงินลงทุน ดังนั้น ปริมาณความต้องการสินเชื่อเกษตรระยะยาวของครัวเรือนลูกค้าธกส.จะเพิ่มขึ้นอีกปีละ 6,720 ล้านบาท¹ (หรือ ประมาณ 1.15 เท่าของสินเชื่อเกษตรระยะยาวที่ ธกส. ให้กู้แก่เกษตรกรรายบุคคลในปี 2535)

นอกจากสินเชื่อเกษตรระยะยาวแล้ว เราพบว่าธกส.ยังไม่สามารถให้บริการสินเชื่อการเกษตร ระยะสั้นได้อย่างทั่วถึงในบางภาค เราประมาณการไว้ว่าในภาคอีสานและภาคใต้ยังมีครัวเรือนเกษตรที่อาจเป็น ลูกค้าใหม่ของธกส.เพิ่มขึ้นอีกจำนวน 0.68 ล้านครัวเรือน หากใช้วงเงินกู้ระยะสั้นเฉลี่ยของธกส.ในขณะนี้ (20,000 บาท) ปรากฏว่าครัวเรือนที่เป็นลูกค้าใหม่จะมีความต้องการสินเชื่อเกษตรระยะสั้นปีละ 5,440 ล้านบาท (สมมุติว่า ครัวเรือนเหล่านี้สามารถกู้เงินระยะสั้นได้เต็มจำนวน 20,000 บาทต่อครัวเรือน ดังนั้นสัดส่วนเงินลงทุนที่ใช้เงินกู้ ของธกส. (b) จึงถูกสมมุติให้เท่ากับ 0.4

ครัวเรือนเกษตรที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรจะมีความต้องการทั้งเงินลงทุนหมุนเวียน และ เงินลงทุนเพื่อเริ่มกิจการการศึกษา ในบทที่ 3 พบว่าครัวเรือนที่ประกอบกิจการนอกภาคเกษตรขนาดย่อมจะต้อง ใช้เงินหมุนเวียนประมาณ 1,000 - 10,000 บาทต่อเดือนหรือเฉลี่ย 4,000 บาทต่อเดือน แต่ครัวเรือนเหล่านี้มักใช้ เงินออมหรือเงินรายได้ต่าง ๆ มาลงทุน จึงคาดว่าครัวเรือนเกษตรจะต้องการเงินกู้เพียง 30% ของความต้องการเงิน หมุนเวียน จากครัวเรือนเกษตรที่ประกอบกิจการนอกภาคเกษตรจำนวน 2.86 ล้านครัวเรือน เราคาดว่าร้อยละ 70 จะใช้เงินกู้ของธกส. เพราะครัวเรือนเหล่านี้มีประวัติการกู้ยืมสินเชื่อเกษตรจาก ธกส. ดังนั้น ความต้องการ สินเชื่อระยะสั้นจากธกส.เพื่อประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรจะมีประมาณปีละ 2,402 ล้านบาท

นอกจากนั้น ครัวเรือนเกษตรเหล่านี้จะต้องการเงินลงทุนระยะยาวสำหรับกิจกรรมนอกภาค เกษตร การสำรวจพบว่าขนาดการลงทุนเฉลี่ยประมาณ 5,000 - 20,000 บาท เราคาดว่าครัวเรือนเหล่านี้จะลงทุน โดยใช้เงินออมถึง 80% ของเงินลงทุน และจะมีครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้าเงินกู้ระยะยาวของธกส.น้อยกว่าลูกค้า เงินกู้ระยะสั้นคือเพียง 50% ดังนั้นความต้องการเงินกู้ระยะยาวจากธกส. จะเฉลี่ยปีละ 1,716 ล้านบาท (ดูวิธี คำนวณในตารางที่ 4.1)

¹ คำนวณจาก $0.7 \times 0.4 \times 24,000$ ล้านบาท ความจริงราคาประมาณการจากตัวเลขเงินกู้ระยะยาวเฉลี่ยต่อครัวเรือน ของ ธกส. แต่ธกส.ไม่มีข้อมูลจำนวนลูกค้าจำแนก ตามระยะเวลาของสัญญา เราจึงไม่ทราบวงเงินกู้ระยะยาวเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ตารางที่ 4.1
ประมาณการความต้องการสินเชื่อจากธกส.ในอนาคต

(ล้านบาท)

Parameter/ผู้กู้	สินเชื่อเกษตร		สินเชื่อนอกภาคเกษตร		รวมเงินกู้
	ระยะยาว ¹	ระยะสั้น ²	ระยะสั้น ²	ระยะยาว ³	
1. ครัวเรือนเกษตร (F ₁) (ล้านครัวเรือน)	4.86	0.68*	2.86	2.86	-
- เงินลงทุนที่ต้องการ (K) (บาท/ราย)	(24,000) ⁴	20,000	4,000	20,000	-
- สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นลูกค้าธกส.(a)	0.7	1.0	0.7	0.5	-
- สัดส่วนเงินลงทุนที่ใช้เงินกู้ธกส.(b)	0.4	0.4	0.3	0.2	-
- สัดส่วนครัวเรือนที่ต้องการลงทุนระยะยาวในปี (e)	0.2	-	-	0.3	-
- เงินกู้จากธกส. (C) (ล้านบาท)	32,659	5,440	2,402	1,716	16,278
2. ครัวเรือนนอกเกษตร (F ₂) (ล้านครัวเรือน)	-	-	1.62	1.62	-
- เงินลงทุนที่ต้อง (K) (บาท)	-	-	20,000	300,000	-
- สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นลูกค้าธกส. (a)	-	-	0.3	0.3	-
- สัดส่วนเงินลงทุนที่ใช้เงินกู้ธกส. (b)	-	-	0.2	0.1	-
- สัดส่วนครัวเรือนที่ต้องการลงทุนระยะยาวต่อปี (e)	-	-	-	0.3	-
- เงินกู้จาก ธกส. (C) (ล้านบาท)	-	-	1,944	4,374	6,318
3. ครัวเรือนเกษตรรายจน (F ₃) (ล้านครัวเรือน)	-	-	1.58	1.58	-
- เงินลงทุนที่ต้องการ (K) (บาท)	-	-	2,000	15,000	-
- สัดส่วนครัวเรือนที่เป็นลูกค้าธกส. (a)	-	-	0.4	0.3	-
- สัดส่วนเงินลงทุนที่ใช้เงินกู้ธกส. (b)	-	-	0.7	0.5	-
- สัดส่วนครัวเรือนที่ต้องการลงทุนระยะยาวต่อปี	-	-	-	0.3	-
- เงินกู้จาก ธกส. (C) (ล้านบาท)	-	-	885	1,067	1,952
4. รวมเงินกู้จากธกส. (ล้านบาท)	6,720	5,440	5,231	7,157	24,548

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

- ที่มา :
- (1) จำนวนครัวเรือนประเภทต่างๆ จากตารางที่ 2.11
 - (2) จำนวนเงินลงทุนที่ต้องการจากการวิเคราะห์ในบทที่ 3
 - (3) สัดส่วนครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้าธกส. จากตารางที่ 2.1 และบทที่ 2
 สัดส่วนครัวเรือนนอกเกษตรที่จะเป็นลูกค้าธกส. เป็นการสมมุติ (ตัวแปรเป้าหมาย)
 สัดส่วนครัวเรือนเกษตรยากจนที่จะเป็นลูกค้าธกส. เป็นการสมมุติ (ตัวแปรเป้าหมาย)
 - (4) สัดส่วนเงินลงทุนที่ใช้เงินกู้ธกส. จากการวิเคราะห์สัมพันธวิเคราะห์ในบทที่ 3

หมายเหตุ : * ค่าเฉลี่ยของ 0.19 และ 1.17

- (1) สินเชื่อเกษตรระยะยาวจากธกส. คำนวณจากสูตร $a_{11}b_{11}a_{1j} \cdot K_{1j} \cdot F_{1j}$
- (2) สินเชื่อระยะสั้นจากธกส. $CS_{ij} = (b_{ij} \cdot K_{ij}) (a_{ij} \cdot F_{ij})$
- (3) สินเชื่อนอกภาคเกษตรระยะยาว $(C^L_{2j} = e_j (b_{2j} \cdot K_{2j}) (a_{2j} \cdot F_{2j})$

โดยที่ I = ปริมาณเงินลงทุนระยะยาวในภาคเกษตร (ล้านบาทต่อปี)

CS_{ij} = ปริมาณเงินกู้จาก ธกส. (ล้านบาทต่อปี)

b_{ij} = สัดส่วนของเงินลงทุนที่ใช้เงินกู้ของ ธกส.

K_{ij} = ปริมาณเงินลงทุนที่ต้องการใช้

a_{ij} = สัดส่วนครัวเรือนที่มีโอกาสเป็นลูกค้า ธกส.

F_{ij} = จำนวนครัวเรือนต้องการสินเชื่อ i

i = ประเภทสินเชื่อ 1 = สินเชื่อเกษตร

2 = สินเชื่อนอกภาคเกษตร

j = ประเภทครัวเรือน 1 = ครัวเรือนเกษตรไม่ยากจน

2 = ครัวเรือนผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร

3 = ครัวเรือนเกษตรยากจน

s = การกู้ระยะสั้น

l = การกู้ระยะยาว

e = สัดส่วนครัวเรือนที่ต้องการลงทุนระยะยาวในแต่ละปี

- (4) มูลค่ารวมของเงินลงทุนระยะยาวทั้งหมดในภาคเกษตร (ต่อปี)

ตารางที่ 4.2
สัดส่วนของครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร
จำแนกตามระดับชั้นรายได้ปี 2533

(หน่วย : ร้อยละ)

ครัวเรือน	แหล่งรายได้			
	เกษตร	อุตสาหกรรม	ค้าขาย	บริการ
จนสุด 10%	70.6	3.3	1.5	6.0
รวยสุด 10%	48.8	4.2	7.7	18.7

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ แบบการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ปี 2533

ข) ครัวเรือนนอกภาคการเกษตร เราพบว่าครัวเรือนที่ เป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ในชนบทจะมีเงินลงทุนระยะยาวสูงมากเฉลี่ย 3 แสนบาท ถึง 3 ล้านบาท และมีเงินทุนหมุนเวียนเดือนละ 1 แสนบาทขึ้นไป บางรายมีเงินทุนหมุนเวียนเดือนละ 3 ล้านบาทแต่ครัวเรือนที่จะเป็นลูกค้า ธกส. มีน้อย (สมมุติว่ามีเพียง 30%) เพราะส่วนใหญ่จะกู้จากธนาคารพาณิชย์ และ ในการลงทุนส่วนใหญ่ ผู้จะใช้เงินทุนส่วนตัว โดยใช้เงินกู้ธกส. ในสัดส่วนต่ำคือร้อยละ 20 ของเงินทุนหมุนเวียน และร้อยละ 10 ในกรณีเงินลงทุนระยะยาว ดังนั้นจึงคาดว่าจะมีความต้องการเงินกู้ระยะสั้นสำหรับธุรกิจนอกภาคการเกษตรจากธกส. 1,944 ล้านบาทและ ระยะยาวอีก 4,374 ล้านบาทต่อปี

ค) ครัวเรือนเกษตรยากจน มีจำนวน 1.58 ล้านครัวเรือน ในบทที่ 2 เราได้วิเคราะห์ไว้แล้วว่าการให้สินเชื่อเกษตรกรไม่สามารถช่วยให้ครัวเรือนเหล่านี้ยกระดับฐานะได้ หนทางที่จะปรับปรุงฐานะของ เกษตรกรยากจนเหล่านี้คือ การส่งเสริมให้ประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร เพราะเราพบว่าครัวเรือนที่ไม่ยากจนจะมีสัดส่วนอาชีพนอกภาคการเกษตรสูง (30.6% ของครัวเรือนทั้งหมด) กว่าครัวเรือนยากจน (10.8% ของครัวเรือนทั้งหมด) ดังในตารางที่ 4.2 นอกจากนั้นในประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศ เช่น บังคลาเทศ การให้สินเชื่อภาคการเกษตรแก่ครัวเรือนยากจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้คนกลุ่มนี้ยกระดับฐานะของตนเองได้ การศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2535:3-22 ถึง 3-26) ก็พบว่ากิจการนอกภาคการเกษตรของชาวชนบทให้อัตราผลตอบแทนที่สูงมากคือ มีสัดส่วนของกำไร/รายได้ประมาณ 48.6% (ดูตารางที่ 3.3) การประกอบกิจกรรมนอกภาคการเกษตรขนาดเล็กอาจต้องการเงินทุนหมุนเวียนและเงินลงทุนระยะยาวน้อยกว่าครัวเรือนเกษตรกรอื่นๆ ครัวเรือนเหล่านี้มักจะไม่มียอดออมเหลือเพื่อลงทุน และหากต้องการลงทุนก็มักจะไม่มีการให้กู้ยืม สมมุติว่าธกส.กำหนดเป้าหมายว่าจะสามารถปล่อยสินเชื่อให้ครัวเรือนยากจนได้ร้อยละ 30-40 ของครัวเรือนยากจนทั้งหมด เนื่องจากครัวเรือนยากจนคงต้องอาศัยเงินกู้เป็นเงินทุนหลัก (50% - 70% ของเงินทุน) จึงคาดว่าครัวเรือนยากจนจะต้องการเงินกู้ระยะยาวจาก ธกส. 1,067 ล้านบาท และเงินกู้ระยะสั้นอีก ปีละ 885 ล้านบาท

โดยสรุปปริมาณเงินทุนที่ ธกส. จะต้องระดมเพิ่มขึ้นเพื่อใช้ในการขยายสินเชื่อประเภทต่างๆข้างต้นจะมีจำนวน 24,548 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 42 ของสินเชื่อเกษตรกรของธกส.ในปีบัญชี 2535/36 หากเราจำแนกตามประเภทสินเชื่อ จะเป็นสินเชื่อเกษตรกรส่วนที่เพิ่มจากปัจจุบันอีก 12,160 ล้านบาทต่อปี และสินเชื่อภาคการเกษตร 12,388 ล้านบาท แต่ถ้าจำแนกตามระยะเวลา สินเชื่อระยะสั้นจะมีมูลค่า 10,671 ล้านบาท และสินเชื่อระยะยาว 13,877 ล้านบาท (ดูตารางที่ 4.1) แสดงว่าในอนาคตสินเชื่อระยะยาวจะมีความสำคัญค่อนข้างมาก แม้จะเปลี่ยนแปลงค่าตัวแปรต่างๆในตารางที่ 4.1 สินเชื่อระยะยาวก็ยังจะมีความสำคัญสูงสุด

อย่างไรก็ตามตัวเลขในตารางที่ 4.1 เป็นตัวเลขความต้องการสินเชื่อที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต ไม่ใช่ความต้องการที่จะเกิดขึ้นในทันทีที่ธกส.เปิดบริการสินเชื่อเพิ่มขึ้น ดังนั้นเราจึงลองสร้างภาพจำลองการดำเนินงานของธกส.ในอนาคต โดยตั้งคำถามว่าหากต้องการจะบรรลุเป้าหมายสินเชื่อ 24,548 ล้านบาทภายในเวลา 5-10 ปี ข้างหน้าธกส.ต้องใช้ทรัพยากรและความพยายามเท่าไร

ง) การขยายบทบาทของธกส.กับนัยต่อฐานะการเงิน ข้อสมมุติที่ใช้ในการคาดคะเนผลกระทบต่อฐานะการเงินของการเพิ่มบริการสินเชื่อประเภทต่างๆ มีดังนี้ สำหรับสินเชื่อระยะสั้นเราสมมุติว่า (1) ในปีแรกที่เริ่มให้บริการ ธกส. สามารถให้สินเชื่อได้ร้อยละ 20 ของเป้าหมาย (2) ธกส.วางเป้าหมายการให้สินเชื่อจนครบเป้าหมาย ภายในเวลา 5 ปี และ 10 ปี หลังจากนั้นเราสมมุติให้ความต้องการสินเชื่อเพิ่มขึ้นปีละ 10% (3) อัตราการชำระคืนเงินกู้ของหนี้ที่มีครบกำหนดในปีแรกเท่ากับ 75% ปีที่สองเท่ากับ 55 % ฯลฯ (ดูตาราง ภาคผนวกที่ 1.17 - 1.20) ข้อสมมุติ อัตราการชำระคืนนี้ทำให้ ธกส.มีหนี้สูญ 2.5 % ซึ่งสูงกว่าอัตราหนี้สูญในปัจจุบัน (4) สินเชื่อเกษตรและสินเชื่อนอกเกษตร กำหนดให้มีอายุชำระคืนภายใน 1 ปี เราไม่ได้ประมาณการผลกระทบในกรณีที่ดินเชื่อนอกภาคเกษตรมีลักษณะแบบเบิกเกินบัญชี

การคาดคะเนผลกระทบของการให้สินเชื่อระยะยาวมีข้อสมมุติดังนี้ (1) สินเชื่อเกษตรมีระยะปลอดหนี้ 3 ปี สินเชื่อนอกภาคเกษตรมีระยะปลอดหนี้ 1 ปี (2) การชำระคืนผ่อนเป็นงวดๆละเท่าๆกัน³ (3) อัตราการ ชำระหนี้ในปีแรกเท่ากับ 65% ปีที่สอง 35% ฯลฯ (ดูตารางภาคผนวกที่ 1.21 - 1.24) เพราะเชื่อว่าการให้บริการสินเชื่อนอกภาคเกษตรน่าจะมีหนี้สูญสูงขึ้น และ ธกส.ควรยอมให้มีหนี้สูญสูงขึ้น เพื่อจะได้มีโอกาสให้กู้แก่โครงการที่ดีจำนวนมากขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ (4) ในปีแรก ธกส.สามารถให้สินเชื่อได้ร้อยละ 10 ของเป้าหมาย และธกส.ต้องการบรรลุเป้าหมายสินเชื่อภายใน 5 ปี และ 10 ปี (5) หลังจากให้สินเชื่อได้ตามเป้าหมายแล้ว ความต้องการสินเชื่อจะเพิ่มขึ้นอีกปีละ 10% ตลอดไป

ตารางภาคผนวกที่ 1.17 ถึง 1.24 เสนอผลการคาดคะเนผลกระทบทางการเงินของการให้สินเชื่อ ระยะยาวและระยะสั้น ตารางที่ 4.3 และ 4.4 เป็นการสรุปผลกระทบของสินเชื่อทุกประเภท เรามีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

ประการแรกถ้าธกส.กำหนดเป้าหมายว่าต้องสามารถให้บริการสินเชื่อทุกประเภทให้ได้ตามเป้าหมายในเวลา 5 ปี จะปรากฏว่า ธกส.ต้องเพิ่มปริมาณสินเชื่อระยะสั้นปีละ 49.5% จากฐานปีแรก ซึ่งกำหนดไว้เท่ากับ 20% ของเป้าหมาย (ตารางที่ 4.3) และเพิ่มสินเชื่อระยะยาวปีละ 77.8% จากฐานในปีแรกซึ่งกำหนดไว้

² อัตราหนี้สูญ คำนวณจากยอดหนี้ค้างชำระในปีที่หกหลังจากสัญญาคุ้มครองอายุ นารด้วยจำนวนสินเชื่อที่ให้ออก

³ ถ้าเปลี่ยนข้อสมมุติเป็นการชำระคืนแบบ amortization จะทำให้ธกส. มียอดหนี้ค้างสูงขึ้นปีต้นๆ ของสัญญา แต่ในปีท้ายๆจะมียอดหนี้คงค้างลดลง

⁴ ในระบบการบริหารแบบที่เป็นการตัดสินใจตามลำดับชั้น การตัดสินใจเลือกโครงการจะมีความผิดพลาด 2 ประเภทประการแรกคือความผิดพลาดจากการปฏิเสธโครงการที่ดี ประเภทสองคือผิดพลาดจากการเลือกโครงการเลว ความผิดพลาดแรกเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่สินเชื่อระดับล่างพยายามกลั่นกรองโครงการที่มีความเสี่ยงสูงออก ดังนั้นโอกาสที่โครงการดีๆจะถูกตัดทิ้งในการตัดสินใจระดับล่างจึงมีสูงมาก (Sah,1991) แต่การพัฒนาควรเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้เกี่ยวกับโครงการดีๆมีโอกาสกู้ยืมมากขึ้น

TABLE4-3.XLS

ตารางที่ 4.3

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรและนอกภาคการเกษตรระยะสั้นต่อฐานะการเงินของ ธกส.

1. เป้าหมายยอดเงินกู้ 10,671 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	2,134	3,191	4,772	7,136	10,671	11,738	12,912	14,203	15,624	17,186	18,904	20,795	22,874	25,161	27,678	30,446	33,490	36,839	40,523	44,575
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	533	1,037	1,683	2,603	3,953	4,857	5,628	6,357	7,073	7,781	8,559	9,415	10,357	11,392	12,532	13,787	15,166	16,683	18,352
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	2,134	3,724	5,809	8,819	13,274	15,691	17,769	19,831	21,981	24,259	26,685	29,354	32,289	35,518	39,070	42,978	47,277	52,005	57,206	62,927
4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	1,601	2,687	4,126	6,216	9,321	10,780	12,060	13,353	14,727	16,208	17,829	19,612	21,573	23,730	26,103	28,713	31,585	34,743	38,217	42,039
5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	533	1,037	1,683	2,603	3,953	4,911	5,709	6,478	7,254	8,051	8,856	9,742	10,716	11,788	12,967	14,265	15,692	17,262	18,989	20,888
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	54	81	121	181	270	297	327	359	396	435	478	526	579	637	700
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	533	1,037	1,683	2,603	3,953	4,857	5,628	6,357	7,073	7,781	8,559	9,415	10,357	11,392	12,532	13,787	15,166	16,683	18,352	20,188

2. เป้าหมายยอดเงินกู้ 10,671 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	2,134	2,552	3,052	3,649	4,364	5,218	6,240	7,462	8,923	10,671	11,738	12,912	14,203	15,624	17,186	18,904	20,795	22,874	25,161	27,678
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	533	878	1,182	1,499	1,853	2,215	2,648	3,167	3,787	4,530	5,161	5,777	6,409	7,075	7,783	8,561	9,417	10,359	11,394
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	2,134	3,085	3,930	4,831	5,863	7,071	8,455	10,110	12,090	14,458	16,268	18,073	19,980	22,033	24,261	26,687	29,356	32,291	35,520	39,072
4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	1,601	2,207	2,748	3,332	4,010	4,802	5,742	6,866	8,211	9,818	10,975	12,139	13,382	14,732	16,208	17,829	19,612	21,573	23,730	26,103
5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	533	878	1,182	1,499	1,853	2,269	2,713	3,244	3,879	4,640	5,293	5,934	6,598	7,301	8,053	8,858	9,744	10,718	11,790	12,969
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	54	65	77	92	110	132	157	189	226	270	297	327	359	396	435
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	533	878	1,182	1,499	1,853	2,215	2,648	3,167	3,787	4,530	5,161	5,777	6,409	7,075	7,783	8,561	9,417	10,359	11,394	12,534

ที่มา : ตารางภาคผนวกที่ 1.17-1.20

หมายเหตุ : เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางที่ 4.4 (ก)

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรกรและนอกภาคการเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ อภท. กรณีชำระคืนเงินต้นเท่ากันทุกปี

1. เป้าหมายยอดเงินกู้ 13,877 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	1,388	2,468	4,388	7,804	13,877	15,265	16,791	18,470	20,318	22,349	24,584	27,042	29,747	32,721	35,993	39,593	43,552	47,907	52,698	57,968
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	1,388	3,804	8,039	15,454	28,513	42,189	56,366	70,848	85,598	100,599	115,905	131,575	147,759	164,671	182,677	202,025	223,103	246,100	271,225
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	1,388	3,856	8,192	15,843	29,331	43,778	58,980	74,836	91,166	107,947	125,183	142,947	161,322	180,480	200,664	222,270	245,577	271,010	298,798	329,193
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	80	221	547	1,127	2,159	3,453	5,162	7,041	9,110	11,305	13,665	16,091	18,539	20,838	23,205	25,526	28,079	30,886	33,976
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	52	153	389	818	1,589	2,614	3,988	5,568	7,348	9,278	11,372	13,563	15,809	17,987	20,209	22,410	24,763	27,312	30,090
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	64	147	261	464
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	1,388	3,804	8,039	15,454	28,513	42,189	56,366	70,848	85,598	100,599	115,905	131,575	147,759	164,671	182,677	202,025	223,103	246,100	271,225	298,639

2. เป้าหมายยอดเงินกู้ 13,877 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	1,388	1,792	2,315	2,990	3,861	4,987	6,441	8,320	10,744	13,877	15,265	16,791	18,470	20,318	22,349	24,584	27,042	29,747	32,721	35,993
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	1,388	3,128	5,315	8,024	11,395	15,614	20,923	27,641	36,173	47,049	58,345	70,024	82,089	94,586	107,584	121,143	135,412	150,513	166,670
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	1,388	3,180	5,443	8,305	11,885	16,382	22,055	29,243	38,385	50,050	62,314	75,136	88,494	102,407	116,935	132,168	148,185	165,159	183,234	202,663
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	80	182	390	657	1,003	1,450	2,026	2,772	3,734	4,898	6,248	7,749	9,361	11,083	12,911	14,836	16,843	18,908	20,996
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	52	128	281	490	768	1,132	1,602	2,212	3,001	3,969	5,112	6,405	7,821	9,351	10,989	12,727	14,552	16,444	18,378
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	46	94	120	156
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	1,388	3,128	5,315	8,024	11,395	15,614	20,923	27,641	36,173	47,049	58,345	70,024	82,089	94,586	107,584	121,143	135,412	150,513	166,670	184,129

ที่มา : ตารางภาคผนวกที่ 1.21 - 1.24

หมายเหตุ : เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางที่ 4.4 (ข)

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรกรและนอกภาคการเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ อกศ. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)

1. เป้าหมายยอดเงินกู้ 13,877 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	1388	2468	4388	7804	13877	15265	16791	18470	20318	22349	24584	27042	29747	32721	35993	39593	43552	47907	52698	57968
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	1,388	3,833	8,150	15,767	29,239	43,696	59,104	75,375	92,463	110,310	128,838	148,036	167,870	188,427	209,897	232,734	257,236	283,934	313,087
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	1,388	3,856	8,221	15,954	29,644	44,504	60,487	77,574	95,693	114,812	134,894	155,880	177,783	200,591	224,420	249,490	276,286	305,143	336,632	371,055
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	35	103	263	560	1,101	1,840	2,874	4,138	5,675	7,534	9,631	12,042	14,606	17,232	19,952	21,995	24,194	26,613	29,275
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	23	71	187	405	808	1,383	2,199	3,230	4,502	6,056	7,844	9,913	12,164	14,523	16,756	19,014	21,145	23,398	25,824
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	64	147	261
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	1,388	3,833	8,150	15,767	29,239	43,696	59,104	75,375	92,463	110,310	128,838	148,036	167,870	188,427	209,897	232,734	257,236	283,934	313,087	344,970

2. เป้าหมายยอดเงินกู้ 13,877 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	1,388	1,792	2,315	2,990	3,861	4,987	6,441	8,320	10,744	13,877	15,265	16,791	18,470	20,318	22,349	24,584	27,042	29,747	32,721	35,993
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	1,388	3,157	5,412	8,265	11,875	16,451	22,258	29,641	39,037	51,014	63,642	76,953	90,917	105,607	121,059	137,323	154,434	172,262	191,392
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	1,388	3,180	5,472	8,402	12,126	16,862	22,892	30,578	40,385	52,914	66,279	80,433	95,423	111,235	127,956	145,643	164,365	184,181	204,983	227,385
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	35	86	191	338	542	822	1,200	1,710	2,394	3,304	4,301	5,519	6,809	8,266	9,895	11,687	13,625	15,675	17,777
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	23	60	137	251	411	634	937	1,348	1,900	2,637	3,480	4,506	5,628	6,897	8,320	9,895	11,873	13,497	15,385
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	46	94	120
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	1,388	3,157	5,412	8,265	11,875	16,451	22,258	29,641	39,037	51,014	63,642	76,953	90,917	105,607	121,059	137,323	154,434	172,262	191,392	211,880

ที่มา : ตารางภาคผนวกที่ 1.25-1.28

หมายเหตุ : เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางที่ 4.4(ค)

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรกรและนอกภาคการเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)

1. เป้าหมายยอดเงินกู้ 13,877 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1) ดอกเบี้ยถึงกำหนดชำระ	0	107	293	719	1,464	2,776	4,362	6,402	8,513	10,692	12,914	15,165	17,439	19,724	22,033	24,398	26,905	29,595	32,555	35,811
2) รับชำระคืนดอกเบี้ยระหว่างปี	0	70	204	511	1,064	2,047	3,312	4,965	6,774	8,698	10,702	12,760	14,859	16,984	19,139	21,342	23,652	26,109	28,779	31,696
3) ยอดดอกเบี้ยที่ค้างชำระปลายปี	0	37	89	208	400	729	1,050	1,437	1,739	1,994	2,212	2,405	2,580	2,740	2,894	3,056	3,253	3,486	3,776	4,115

2. เป้าหมายยอดเงินกู้ 13,877 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1) ดอกเบี้ยถึงกำหนดชำระ	0	107	241	509	842	1,260	1,783	2,440	3,268	4,313	5,634	7,104	8,770	10,484	12,259	14,093	15,989	17,956	20,003	22,152
2) รับชำระคืนดอกเบี้ยระหว่างปี	0	70	170	368	630	970	1,399	1,941	2,625	3,490	4,583	5,835	7,269	8,790	10,389	12,056	13,791	15,593	17,472	19,439
3) ยอดดอกเบี้ยที่ค้างชำระปลายปี	0	37	71	141	212	290	384	499	643	823	1,051	1,269	1,501	1,694	1,870	2,037	2,198	2,363	2,531	2,713

ที่มา : ตารางภาคผนวกที่ 1.29-1.32

หมายเหตุ : เป็นการพยากรณ์เฉพาะดอกเบี้ย

10% ของเป้าหมายใน 5 ปี (ดูตารางที่ 4.4) แต่ถ้ากำหนดเป้าหมายเป็นเวลา 10 ปี อัตราการให้สินเชื่อระยะสั้นจะเพิ่มขึ้นปีละ 19.6% และสินเชื่อระยะยาวจะเพิ่มขึ้นปีละ 29%

ประการที่สอง ถ้าธกส.กำหนดเป้าหมายการให้สินเชื่อระยะยาวภายใน 5 ปี ธกส.จะมียอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี (ไม่รวมดอกเบียคงค้าง) กว่าสองเท่าของสินเชื่อที่ให้ออกในปีที่ห้า (2541) และเมื่อครบ 10 ปี ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปีจะเพิ่มเป็น 4.5 เท่าของสินเชื่อในปีที่สิบ แต่ถ้าเป้าหมายการให้สินเชื่อยืดเป็น 10 ปี ยอดหนี้คงค้างปลายปีในปี 2541 จะสูงกว่าปริมาณสินเชื่อในปีเดียวกัน 2.95 เท่าและในปี 2546 ยอดหนี้คงค้างจะเท่ากับประมาณ 3.4 เท่าของสินเชื่อที่ปล่อยให้ออกในปีนั้น สาเหตุที่มียอดหนี้คงค้างสูงมากเพราะหนี้ถึงกำหนดชำระในปีต้นๆมีจำนวนน้อย ยิ่งถ้าธกส.ให้สินเชื่อระยะยาวแบบ amortization (ตาราง 4.4(ข)) ยอดหนี้คงค้างในปีต้นๆจะเพิ่มสูง กว่าตัวเลขในตารางที่ 4.4(ก) ตัวเลขนี้แสดงว่าธกส.จะต้องระดมเงินทุนจากเงินฝากประจำเพิ่มขึ้นมาก เพราะเมื่อสิ้นปีที่ 10 ของการดำเนินงาน ธกส.จะมียอดหนี้ระยะยาวคงค้างประมาณ 51-110 พันล้านบาท (ตารางที่ 4.4(ก)) ถ้ารวมเงินกู้ระยะสั้นอีก 2 ประเภท ธกส.จะมียอดหนี้คงค้างปลายปีประมาณ 56-118 พันล้านบาทในปี 2546 และ 224-365 พันล้านบาทในปี 2556 (ดูตารางที่ 4.3 และ 4.4ข)

ประการสุดท้าย ธกส.จะเริ่มมีหนี้สูญจากสินเชื่อระยะสั้นในปี 2542 เป็นวงเงิน 54 ล้านบาท (ดูตารางที่ 4.3) และมีหนี้สูญจากเงินกู้นอกภาคเกษตรระยะยาวประมาณ 36 ล้านบาทในปี 2552 (ดูตารางภาคผนวกที่ 1.23) ส่วนหนี้สูญระยะยาวภาคเกษตรจะมีจำนวน 34 ล้านบาทในปี 2554 (ตารางภาคผนวกที่ 1.22) ดังนั้นในปี 2554 หนี้สูญระยะยาวจากสินเชื่อสองประเภทจะมีจำนวน 94-147 ล้านบาท (ตารางที่ 4.4ก)

4.2 ผลกระทบของการขยายบทบาทการให้สินเชื่อของธกส.

การขยายบทบาทหลักของธกส. จากการให้สินเชื่อเกษตรในระยะสั้น ไปสู่การให้สินเชื่อเกษตรระยะยาว และสินเชื่อนอกภาคการเกษตร จะส่งผลกระทบต่อฐานะการเงินของธกส.ดังกล่าวแล้ว นอกจากนั้นบทบาทใหม่ของธกส.จะมีผลกระทบอย่างมากต่อการบริหารสินเชื่อ และการคิดดอกเบี้ย ในตอนนี้เราจะวิเคราะห์ผลกระทบเหล่านั้น ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ธกส.จะนำเสนอในบทสุดท้าย

ก) ผลกระทบจากการคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ ในปัจจุบัน ธกส.ให้กู้โดยคิดอัตราดอกเบี้ยจากต้นทุนเฉลี่ยของการให้กู้ โดยคิดจากต้นทุนการบริหารงานและต้นทุนเฉลี่ยของแหล่งเงินทุน ในด้านการเงิน การคิดดอกเบี้ยเช่นนี้เท่ากับเป็นหลักประกันว่า ธกส.จะไม่ประสบปัญหาขาดทุน แต่ก็จะมีกำไรมากเกินไปเช่นกัน ในระยะหลังต้นทุนการบริหารงาน และต้นทุนของเงินทุนที่ให้กู้ยืมมีแนวโน้มลดลง (ดูตารางที่ 4.5) ขณะที่ธกส.มิได้ปรับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ลดลงพร้อมกับอัตราดอกเบี้ยในตลาด ธกส.จึงมีกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้นบ้าง

การคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนเฉลี่ยจะทำให้อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าการคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนส่วนเพิ่มของเงินทุน (หรือต้นทุนบาทสุดท้ายของเงินทุนที่ธกส.ระดมมาให้กู้แก่เกษตรกร) ผลกระทบที่ตามมาคือ เมื่ออัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับต่ำ ปริมาณความต้องการกู้จะมีมากขึ้น ธกส.จึงต้องคัดเลือกลูกค้าที่ตนจะให้กู้ (credit rationing) วิธี การ คือ เลือกบุคคลที่มีความเสี่ยงต่ำที่สุด เพื่อป้องกันมิให้ต้นทุนการบริหารงาน (ซึ่งรวมสำรองหนี้สูญไว้ด้วย) สูงเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยลูกค้าที่มีความเสี่ยงต่ำ คือ ลูกค้าที่มีฐานะดี มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน งานวิจัยในอดีตจึงพบว่าลูกค้าของธกส.มีฐานะดีกว่าลูกค้าเงินกู้ในระบบ (เยาวเรศ ทับพันธุ์ 2530) ดังนั้นเกษตรกรรายากจนที่มีความเสี่ยงสูงจึงถูกจำกัดโอกาสการกู้ยืมโดยปริยาย⁵ หากธกส.ต้องการขยายสินเชื่อไปยังกลุ่มเกษตรกรรายากจน เกษตรกรที่ต้องการเงินกู้ระยะยาวและชาวชนบทที่ทำธุรกิจนอกภาคการเกษตร กลุ่มลูกค้าเหล่านี้บางกลุ่มจะมีความเสี่ยงสูงกว่าลูกค้าปัจจุบัน นอกจากนั้นต้นทุนธุรกรรม (transaction cost) ของการบริหารสินเชื่อโครงการใหม่ๆ ย่อมสูงขึ้น เพราะส่วนหนึ่งเป็นสินเชื่อวงเงินขนาดเล็ก และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากธกส.ขาดประสบการณ์ในงานนอกภาคเกษตร ดังนั้นธกส.จะไม่สามารถคงนโยบายอัตราดอกเบี้ยต่ำเหมือนในอดีตได้ เพราะจะประสบปัญหาขาดทุนและ/หรืออาจไม่สามารถระดมเงินทุนได้เพียงพอต่อความต้องการที่จะเพิ่มขึ้น แต่ถ้าธกส.คิดดอกเบี้ยจากต้นทุนส่วนเพิ่ม นอกจากจะได้ลูกค้าเพิ่มขึ้นแล้ว ลูกค้าส่วนที่เพิ่มขึ้น (จากลูกค้าเก่าที่กู้ในอัตราต้นทุนเพิ่ม) ทุกคนจะให้กำไรแก่ธกส.อีกด้วย

⁵ นอกจากนั้นการคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนเฉลี่ยยังทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างสูญเปล่าด้วย (dead-weight loss) เพราะต้นทุนส่วนเพิ่มของเงินสินเชื่อสูงกว่าผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่สังคมได้รับจากการนำสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำไปลงทุน

ตารางที่ 4.5
ต้นทุนของการปล่อยกู้

(หน่วย : ร้อยละ)

ปีบัญชี	ต้นทุนการบริหารงาน		อัตราหนี้สูญ		ต้นทุนของ เงินให้กู้	Marginal Social Cost	
	ระยะสั้น	ระยะยาว	ระยะสั้น [§]	ระยะยาว [§]		ระยะสั้น	ระยะยาว
2525/26	4.632	3.632	2.59	3.60	*11.50	18.72	18.73
2526/27	5.235	4.235	1.75	4.17	*12.50	19.49	20.91
2527/28	4.742	3.742	0.91	3.15	*12.50	18.15	19.39
2528/29	5.177	4.177	1.21	2.71	*8.50	14.89	15.39
2529/30	4.874	3.874	1.06	2.71	*8.25	14.18	14.83
2530/31	4.737	3.737	0.87	2.60	*8.25	13.86	14.59
2531/32	5.166	4.166	0.73	2.05	**9.50	15.40	15.72
2532/33	5.159	4.159	£1.30	£3.00	**12.50	18.96	19.66
2533/34	4.830	3.830	£1.30	£3.00	**12.00	18.13	18.83
2534/35	4.067	3.067	£1.30	£3.00	*9.50	14.87	15.57
2535/36	4.314	3.314	£1.30	£3.00	**8.50	14.11	14.81
เฉลี่ย	4.812	3.812	£1.30	£3.00	10.32	16.43	17.13

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุนประจำปีต่างๆ และ
กองแผนงานและงบประมาณ

- หมายเหตุ :
- (1) ต้นทุนการบริหารงาน ปรับปรุงจากต้นทุนบริหารงานตารางที่ 45 ข้อ 6 (หรือ 44) ของรายงานกิจการประจำปีของ ธกส. ปรับด้วยสัดส่วนเงินกู้ระยะสั้น ระยะปานกลาง (a) และสัดส่วนเงินกู้ระยะยาว (1-a) โดยมีข้อสมมุติว่าการที่ ธกส. คิดดอกเบี้ยระยะยาวต่ำกว่าระยะสั้น เพราะต้นทุนการบริหารงานต่างกัน กล่าวคือ ต้นทุนบริหารงาน (4.02%) = $a(t + 1) + (1 - a)t$ โดยที่ $t + 1$ คือ ต้นทุนบริหารงานระยะสั้น และปานกลาง และ t คือ ต้นทุนระยะยาว
 - (2) อัตราหนี้สูญได้มาจากตารางภาคผนวกที่ 1.14 ถึง 1.16 ของรายงานวิจัยฉบับนี้
 - § อัตราหนี้สูญระยะยาวได้จากการรวมอัตราหนี้สูญระยะปานกลางและระยะยาว
 - £ อัตราหนี้สูญของระยะสั้นและระยะยาวในปีบัญชี 2532/33 ถึง 2535/36 ได้มาจากค่าเฉลี่ยปี 2525/26 ถึง 2531/32
 - (3) ต้นทุนเงินให้กู้คือ ดอกเบี้ยของเงินทุนแหล่งต่างๆ โดยคิดจากแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยสูงสุด
 - * หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่
 - ธกส. กู้จากธนาคารพาณิชย์ และ ** หมายถึง อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของประชาชน

ตารางที่ 4.6
อัตราดอกเบี้ยที่คิดจากต้นทุนเฉลี่ยและต้นทุนส่วนเพิ่ม 2535/36

(% ต่อปี)

ระยะเวลากู้ และวงเงินกู้	อัตราดอกเบี้ยปัจจุบัน ^{1/} (คิดจากต้นทุนเฉลี่ย)	อัตราดอกเบี้ยที่คิด จากต้นทุนส่วนเพิ่ม ^{2/}
- ระยะสั้น		
ไม่เกิน 60,000	11.5	14.1
60,000-1,000,000	12.5	14.1
สูงกว่า 1,000,000	14.5	14.1
- ระยะยาว		
ไม่เกิน 60,000	10.5	14.8
60,000-1,000,000	11.5	14.8
สูงกว่า 1,000,000	13.5	14.8

ที่มา : (1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ระเบียบฉบับที่ 7 ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงิน
ระยะสั้นและระยะปานกลาง สำหรับการเกษตร และระเบียบฉบับที่ 25 ว่าด้วยการให้
เกษตรกรกู้เงินระยะยาวเพื่อการเกษตร

(2) ตารางที่ 4.4

ด้วยเหตุนี้ ถ้าหาก ธกส. มีเจตนารมณ์จะช่วยเหลือการพัฒนาฐานะของเกษตรกรรายจน ธกส. ควรจะปฏิรูปนโยบายอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ใหม่ ตารางที่ 4.5 เป็นการคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยที่คิดจากต้นทุนส่วนเพิ่ม ผลการคำนวณแสดงว่าในปี 2535 อัตราดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้ระยะสั้นจะเท่ากับ 14.1% อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาวจะเท่ากับ 14.8% เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยที่คิดจากต้นทุนเฉลี่ยกับต้นทุนส่วนเพิ่ม (ดูตารางที่ 4.6) จะเห็นว่าสำหรับเงินกู้ระยะสั้น ซึ่งมีวงเงินกู้เฉลี่ย 2 หมื่นบาท เกษตรกรส่วนใหญ่จ่ายดอกเบี้ยเพียง 11.5 % ซึ่งต่ำกว่าต้นทุนส่วนเพิ่มประมาณ 2.6% ส่วนการกู้เงินระยะยาว เกษตรกรจ่ายดอกเบี้ยต่ำกว่าต้นทุนส่วนเพิ่มประมาณ 1.3% - 4.3% ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนส่วนเพิ่มจะทำให้เกษตรกรลูกค้าในปัจจุบันมีการการเงินเพิ่มขึ้นบ้าง (ประมาณ 520 บาทต่อปีสำหรับผู้กู้เงินระยะสั้น 20,000 บาท)⁶ แต่ผลที่เกิดขึ้นคือ ธกส. จะสามารถขยายวงเงินกู้ให้ชาวชนบทอื่นๆ เพิ่มขึ้นอีกไม่ต่ำกว่า 3 ล้านครัวเรือน ส่วนครัวเรือนเกษตรกรที่เคยได้สินเชื่อการเกษตรไปแล้วก็จะสามารถขอกู้เงินสำหรับลงทุนในกิจกรรมนอกภาค เกษตรได้อีกประมาณ 2.86 ล้านครัวเรือน

ข) ผลกระทบต่อการระดมเงินทุน การให้สินเชื่อการเกษตรของธกส. เท่าที่ผ่านมายังไม่เคยประสบปัญหาการระดมเงินทุน เพราะนอกจากแหล่งเงินทุนต่างๆ เช่น เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากต่างประเทศ เงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย และเงินฝากจากประชาชนแล้ว ธกส. ยังมีเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่ประสบปัญหาไม่สามารถปล่อยสินเชื่อเกษตรได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ในนโยบายสินเชื่อการเกษตร แต่อย่างไรก็ตามหาก ธกส. ต้องการขยายบทบาทด้านสินเชื่อภาคเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทเชิงรุกในด้านการให้สินเชื่อเกษตรกรระยะยาวและการให้สินเชื่อภาคการเกษตร เราคาดว่าในปีที่ 5 ของการขยายบทบาทของ ธกส. จะต้องการเงินทุน ประมาณปีละ 15,000-43,000 ล้านบาท ความต้องการดังกล่าวคิดเป็นเงินร้อยละ 22 - 68 ของเงินสินเชื่อเกษตรที่ธกส. ให้กู้ในปี 2535 จึงอาจกล่าวได้ว่าธกส. คงไม่สามารถพึ่งพิงเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ (ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 14 ของเงินทุน) และเงินกู้จากแหล่งต่างๆ ได้เหมือนอดีต (ดูตารางที่ 4.7) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินกู้จากต่างประเทศจะมีจำนวนลดน้อยลง เพราะประเทศไทยมิได้เป็นประเทศยากจนที่จะได้รับความช่วยเหลือในรูปเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำจากองค์การระหว่างประเทศต่อไปอีก แหล่งเงินหลักที่ ธกส. จะต้องระดมมาใช้ในกิจการคือ เงินฝากประจำ ซึ่งขณะนี้มีส่วนเพียง 21% ของเงินทุนทั้งหมด ยิ่งถ้าภาคเกษตรและกิจกรรมนอกภาคเกษตรมีความต้องการสินเชื่อระยะยาวมากขึ้น เงินฝากประจำจะเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญที่สุดในอนาคต

หากธกส. ยังคงคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนเฉลี่ย ในขณะที่ยังต้องระดมเงินทุนจากเงินฝากประจำจำนวน 40,000 ล้านบาท ในอีก 10 ปีข้างหน้าธกส. ก็จะประสบปัญหาขาดทุนได้ แต่ถ้าธกส. คิดดอกเบี้ยเงินให้กู้จากต้นทุนส่วนเพิ่ม ธกส. ก็จะสามารถเพิ่มดอกเบี้ยแก่ผู้ฝากได้ วิธีนี้จะทำให้ ธกส. สามารถระดมเงินทุนเพิ่มขึ้นได้มาก เพราะเราเชื่อมั่นว่าอุปทานของเงินออมในช่วงอัตราดอกเบี้ยสูงจะมีความยืดหยุ่นต่อราคา(ดอกเบี้ย)สูงกว่าในช่วงดอกเบี้ยต่ำ

⁶ คิดจาก 0.141 (20,000) - 0.115 (20,000)

ตารางที่ 4.7

ทุนดำเนินงานและอัตราส่วนของทุนดำเนินงานของ ธกส. ณ วันสิ้นปีบัญชี 2534-35

แหล่งที่มา	ปีบัญชี 2534		ปีบัญชี 2535	
	จำนวน (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวน (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
1. ส่วนของผู้ถือหุ้น	5,821	7.99	6,455	7.60
2. เงินฝากจากประชาชน	31,504	43.24	37,324	43.95
เงินฝากกระแสรายวันและออมทรัพย์	15,970	21.92	19,036	22.40
เงินฝากประจำ	15,534	21.32	18,307	21.55
3. เงินฝากธนาคารพาณิชย์	14,092	19.34	11,713	13.79
4. เงินกู้	10,131	13.91	13,672	16.09
เงินกู้ในประเทศ	1,222	1.68	4,367	5.14
เงินกู้ต่างประเทศ	8,909	12.23	9,305	10.95
5. เงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทย	6,586	9.04	6,461	7.60
6. พันธบัตรเงินกู้	3,000	4.12	6,000	7.06
7. อื่นๆ *	1,724	2.37	3,320	3.91
รวม	72,858	100.00	84,964	100.00

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กองแผนงานและงบประมาณ

หมายเหตุ : * รายการอื่นๆ ประกอบด้วย ประมาณการความเสี่ยงในอัตราแลกเปลี่ยน และหนี้สินอื่นๆ

ค) ผลกระทบต่อต้นทุนการบริหารงาน ภาระกิจหลักอันใหม่ของธกส.คือ สินเชื่อเกษตรระยะยาว และสินเชื่อนอกภาคเกษตร งานทั้งสองด้านนี้จะมีความสลับซ้อนกว่าสินเชื่อเกษตรระยะสั้น กล่าวคือ

(1) ธกส.จะต้องมีขีดความสามารถในการคัดเลือกและประเมินโครงการลงทุนระยะยาว และคัดเลือกผู้กู้ที่น่าเชื่อถือ ในอดีตโครงการพัฒนาของหน่วยราชการต่างๆที่ได้เงินกู้ระยะยาวจากธกส.จะประสบความสำเร็จล้มเหลวเกือบทั้งหมด สาเหตุสำคัญเพราะเป็นการให้กู้ตาม 'นโยบายทางการเมือง' แต่ธกส.ก็มีส่วนต้องรับผิดชอบตรงที่ขาดความสามารถในการประเมินโครงการอย่างเคร่งครัด หากธกส.ไม่พัฒนาขีดความสามารถในการประเมินโครงการลงทุนระยะยาว ธกส.จะไม่มีวันประสบความสำเร็จเหมือนเช่นในอดีต อันที่จริงเราอาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จที่เกิดการสินเชื่อ 'สั้นหลัก' ยังหาใช้ความสำเร็จที่จริงยั่งยืนไม่ (sustainable success) สินเชื่อระยะยาวทั้งในและนอกภาคเกษตรจะเป็นเครื่องพิสูจน์ศักยภาพแท้จริงของธกส.

(2) สินเชื่อนอกภาคเกษตรสำหรับกิจการขนาดเล็ก และสำหรับครัวเรือนชนบทที่ยากจน จะมีปัญหาพิเศษบางประการกล่าวคือ วงเงินกู้ระยะสั้นน้อยกว่าสินเชื่อเกษตรระยะสั้น ปัจจุบันหมู่บ้านในชนบทแต่ละแห่งจะมีผู้กู้ เพื่อทำกิจกรรมนอกภาคการเกษตรจำนวนน้อย และชาวชนบทยากจนมักมีชีวิตการทำงานที่ต้องเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกหมู่บ้านเป็นระยะๆ คนส่วนใหญ่อาจไม่รู้หนังสือ สิ่งเหล่านี้จะทำให้การรวมกลุ่มผู้กู้เพื่อการค้าประกันหนี้สินร่วมกันเกิดความยากลำบากเป็นทวีคูณ นอกจากต้นทุนจะเพิ่มขึ้นมากแล้ว อัตราหนี้สูญก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน

(3) การให้บริการสินเชื่อนอกภาคเกษตร โดยเฉพาะสินเชื่อระยะสั้นจะมีลักษณะเป็นการเบิกเกินบัญชี เพราะลูกค้ามีความจำเป็นต้องหมุนเงิน แต่เจ้าหน้าที่ของธกส.ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในงานเช่นนี้ และที่สำคัญคือวิธีให้กู้แบบเบิกเกินบัญชีจะเพิ่มภาระการเงินแก่ธกส. ส่วนหนึ่งเพราะต้องเตรียมเงินทุนจำนวนมากให้พอกับความต้องการของลูกค้า แต่ลูกค้าอาจไม่จำเป็นต้องเบิกเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติทั้งหมด ดังนั้นการบริหารการเงินของธกส. ต้องมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

(4) ธุรกิจนอกภาคการเกษตรย่อมมีกระแสเงินสด (cash flow) และธุรกรรม (transactions) ที่แตกต่างจากกิจกรรมการเกษตร ธุรกิจบางอย่างอาจมีลักษณะเป็นฤดูกาล โดยมีกิจกรรมชุกในช่วงที่ชาวชนบทว่างจากงานเกษตร บางอย่างมีลักษณะแย่งเวลากับงานเกษตร แต่เจ้าหน้าที่ของธกส.ยังไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับธุรกิจเหล่านี้เลย การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อให้เข้าใจธุรกิจนอกภาคการเกษตรเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุดประการหนึ่งก่อนที่ธกส.จะเริ่มขยายสินเชื่อสู่กิจกรรมเหล่านั้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การดำเนินงานของธกส.ที่ผ่านมานอกจากจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจนกลายเป็นธนาคารเพื่อการเกษตรในประเทศกำลังพัฒนาที่มีอัตราการชำระหนี้สูงสุดแห่งหนึ่งแล้ว (World Bank 1992-a) ธกส. ยังได้สร้างภาพพจน์ในสายตาของเกษตรกร ว่าเป็นสถาบันการเงินที่เกษตรกรสามารถพึ่งพาบริการสินเชื่อได้ตลอดไป ผิดกับหน่วยงานให้สินเชื่ออื่นๆของราชการที่มักประสบปัญหานี้สูญจนต้องล้มเลิกกิจการไป หลังจากดำเนินงานมาเป็นเวลา 27 ปี ธกส.สามารถให้บริการสินเชื่อการเกษตรได้เกือบสองในสามของครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ ภาคที่ธกส.ยังให้บริการสินเชื่อได้ไม่เต็มที่ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้

แต่ลำพังการให้สินเชื่อเกษตรระยะสั้นเป็นหลัก (70% ของสินเชื่อ) จะไม่สามารถทำให้ ธกส. ดำรงฐานะการเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบทไทยได้ในอนาคต ขณะนั้นนอกจากภาคการเกษตรไทยจะเริ่มสูญเสียความได้เปรียบในการผลิตอาหารส่งออกเลี้ยงประชากรโลกแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงใหญ่บางประการที่ทำให้เกษตรกรไทยมีความจำเป็นต้องปรับโครงสร้างการผลิตอย่างขนาดใหญ่ การปรับตัวที่สำคัญได้แก่ การลงทุนใช้เครื่องจักรกลการเกษตรแทนแรงงานควบคู่กับการปรับพื้นที่เพาะปลูก การปรับเปลี่ยนจากการเพาะปลูกพืช ล้มลุกที่มีราคาไม่ดี ไปสู่พืชยืนต้น หรือ พืชที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคที่มีฐานะดีขึ้น ตลอดจนการหันไปประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่างานเกษตรกรรม ดังนั้นการประมาณการจำนวน ครัวเรือนชนบท และจำนวนสินเชื่อที่ครัวเรือนชนบทต้องการใช้ในการลงทุนเพื่อปรับโครงสร้างการผลิต จึงเป็น ข้อมูลสำคัญต่อการวางแผนขยายบทบาทการให้สินเชื่อของธกส. ในกิจกรรมนอกภาคการเกษตร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ข้อมูลการสำรวจรายได้รายจ่ายของครัวเรือน เพื่อคาดคะเนจำนวนครัวเรือนชนบทที่จะเป็นลูกค้าของธกส.ในอนาคต ผลการคาดคะเนมีดังต่อไปนี้ (ก) ครัวเรือนเกษตรกรที่มีโอกาสประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรมีจำนวน 2.86 ล้านครัวเรือน (ข) ครัวเรือนเกษตรกรยากจนที่ควรส่งเสริมให้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรประมาณ 1.58 ล้านครัวเรือน (ค) ครัวเรือนชนบทที่ประกอบธุรกิจนอกภาคเกษตรจำนวน 1.62 ล้านครัวเรือน (ง) นอกจากนี้ครัวเรือนเกษตรกรที่เป็นลูกค้าธกส.ในปัจจุบันรวมทั้งส่วนที่จะเป็นลูกค้าเพิ่มขึ้น จำนวน 3.88-4.86 ล้านครัวเรือน จะมีความต้องการสินเชื่อการเกษตรระยะยาวเพื่อใช้ลงทุนเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของตนด้วย

การศึกษาศูนย์ครัวเรือนชนบทที่ประกอบธุรกิจนอกภาคการเกษตรใน 9 จังหวัด พบว่ากิจกรรมนอกภาคการเกษตรภายใต้โครงการพัฒนาของหน่วยราชการจะไม่มีความต้องการสินเชื่อจากสถาบันการเงิน เพราะชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือเกือบทุกด้านจากราชการ ด้วยเหตุนี้โครงการเหล่านี้จึงแทบไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จเลย สำหรับชาวบ้านที่ประกอบธุรกิจนอกภาคการเกษตรโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐมี 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มแรกเป็นกิจการขนาดเล็ก ส่วนใหญ่จะเป็นงานเสริมรายได้จากภาคเกษตร แต่ก็มีบางครัวเรือนที่มีรายได้หลักจาก

กิจกรรมนอกภาคเกษตร เช่น ร้านค้า ร้านตัดผม ร้านซ่อมรถไถ หรือรถจักรยานยนต์ เป็นต้น ผู้ประกอบการในกลุ่มนี้จะต้องการเงินทุนหมุนเวียนค่อนข้างน้อย คือ ประมาณเดือนละ 1,000 - 10,000 บาท ส่วนเงินลงทุนระยะยาวเฉลี่ยรายละ 5,000 - 20,000 บาท ในอดีตเนื่องจากยังไม่มีแหล่งเงินกู้จากสถาบันการเงิน ชาวชนบทจึงต้องอาศัยเงินออมในการดำเนินกิจการของตน ดังนั้นบางรายจึงต้องใช้เวลาแรมปีในการสะสมเงินเพื่อไปเรียนวิชาชีพและซื้อเครื่องมือมาลงทุนดำเนินกิจการในหมู่บ้าน หากธกส.มีบริการสินเชื่อนอกภาคการเกษตรที่อำนวยความสะดวกในการกู้ยืม คาดว่าชาวชนบทจำนวนหนึ่งจะสามารถใช้บริการสินเชื่อของธกส.ในการสร้างฐานะของตนได้ กิจกรรมนอกภาคการเกษตรกลุ่มที่สองในชนบทจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ ซึ่งมีทุนหมุนเวียนเดือนละ 1 แสนบาทถึง 3 ล้านบาทและต้องการเงินลงทุน 2 แสนบาท ถึง 3 ล้านบาท เช่น โรงงานผลิตตุ๊กตา โรงงานผลิตหมวกกันน็อก โรงงานผลิตรองเท้าในจังหวัดอุบลราชธานี โรงงานผลิตรองเท้าแฟชั่น เป็นต้น ผู้ผลิตเหล่านี้มักได้สินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ และสินเชื่อการค้าจากผู้ขายวัตถุดิบ ดังนั้นเขาเหล่านี้จะไม่ต้องการสินเชื่อที่มีวงเงินต่ำจากธกส. อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเริ่มจากธุรกิจขนาดเล็กที่ใช้เงินออมของตนในการลงทุน ดังนั้นธกส.จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่อาจช่วยให้ผู้ประกอบการเหล่านี้เริ่มกิจกรรมได้เร็วขึ้น โดยไม่ต้องใช้เวลาสะสมเงินออมเป็นเวลาแรมปี

จากการคาดคะเนจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรและอาชีพนอกเกษตร และจากตัวเลขความต้องการเงินทุนหมุนเวียน และเงินทุนเริ่มกิจการของกิจกรรมทั้งในและนอกภาคเกษตรในชนบท เราสามารถประมาณการความต้องการสินเชื่อที่ครัวเรือนชนบทต้องการกู้จากธกส. ดังนี้ ครัวเรือนชนบทต้องการสินเชื่อระยะสั้นเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในกิจกรรมนอกภาคเกษตรประมาณ 5,231 ล้านบาทต่อปี และความต้องการสินเชื่อระยะยาวอีกประมาณ 7,157 ล้านบาทต่อปี ความต้องการสินเชื่อส่วนใหญ่ จะมาจากครัวเรือนเกษตรที่เป็นลูกค้าของธกส.ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะครัวเรือนเหล่านี้เคยทำธุรกรรมกับธกส.อยู่แล้ว หากธกส.ให้บริการสินเชื่อนอกภาคเกษตร ย่อมเป็นการง่ายและสะดวกที่ครัวเรือนเหล่านี้จะขอเพิ่มวงเงินกู้นอกภาคเกษตร

ส่วนความต้องการสินเชื่อเกษตรระยะยาวจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันอีกกว่าเท่าตัว คือ 6,720 ล้านบาท และมีความต้องการสินเชื่อเกษตรระยะสั้นจากการขยายความครอบคลุมการทำงานอีก 5,440 ล้านบาท

โดยสรุปการคาดคะเนของเราพบว่าความต้องการสินเชื่อส่วนใหญ่จะมาจากสินเชื่อเกษตรระยะยาวและสินเชื่อนอกภาคเกษตรระยะยาวซึ่งมีมูลค่ารวมกันปีละกว่า 13,800 ล้านบาท ตัวเลขนี้ให้นัยสำคัญเชิงนโยบายต่อการวางแผนปฏิบัติงานของธกส.ในอนาคต การคาดคะเนครั้งนี้ตั้งอยู่บนข้อสมมุติว่ารัฐบาลสามารถแก้ปัญหาเรื่องเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์บนที่ดินถือครองของตนได้ภายในระยะเวลาไม่นาน

นัยสำคัญจากตัวเลขประมาณการสินเชื่อที่จะเพิ่มขึ้นอีกไม่ต่ำกว่าปีละประมาณ 23,000 ล้านบาท (หรือ 39% ของปริมาณสินเชื่อในปี 2535/36) โดยที่สินเชื่อส่วนใหญ่จะเป็นสินเชื่อระยะยาว คือ หาก ธกส.มีปริมาณที่จะขยายบทบาทการให้สินเชื่อ จากบริการสินเชื่อเกษตรที่เน้นสินเชื่อ 'สั้น-หลัก' มาเป็นสินเชื่อชนบท ที่เน้นเงินกู้ระยะยาวเพื่อการพัฒนาของคนชนบท ธกส.จะต้องเผชิญกับต้นทุนการบริหารงาน ต้นทุนของแหล่งเงิน และ

ต้นทุนจากหนี้สูญที่สูงขึ้นมาก หากธกส.ยังยึดติดกับภาพอัตราการชำระหนี้ที่สูงมากในปัจจุบัน และยังยึดติดกับการคิดดอกเบี้ยเงินกู้จากต้นทุนเฉลี่ย ธกส. จะไม่ประสบความสำเร็จในการให้บริการสินเชื่อระยะยาวได้อย่างทั่วถึง เพราะเมื่อ ธกส. มีต้นทุนสูงขึ้น แต่ไม่กล้าคิดดอกเบี้ยตามหลักต้นทุนส่วนเพิ่มแท้จริง ธกส.ก็จะต้องคัดเลือกแต่ลูกค้าที่มีเครดิตน่าเชื่อถืออย่างเข้มงวด (credit rationing) ทำให้ผู้กู้จำนวนมากที่มีโครงการลงทุนที่ดี ต้องถูกปฏิเสธอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนั้น ธกส. ก็จะประสบปัญหาในการระดมเงินออมจากแหล่งเงินฝากประจำอีกด้วย

การให้บริการสินเชื่อนอกภาคเกษตร และการเน้นการขยายสินเชื่อระยะยาวในชนบทจะประสบปัญหาการรวมกลุ่มลูกค้าเพื่อค้ำประกันหนี้ร่วมกัน เพราะจำนวนผู้กู้ในหมู่บ้านหนึ่งๆ จะมีจำนวนน้อย และกระจายกระจาย เจ้าหน้าที่ของ ธกส. ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจนอกภาคเกษตร และยังไม่มีความสามารถในการประเมินโครงการเงินกู้ระยะยาวดีพอ

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของเรามี 5 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะเรื่องอัตราดอกเบี้ย การคัดเลือกลูกค้าและ/หรือ การคัดเลือกโครงการเงินกู้ การค้ำประกันเงินกู้ ลักษณะการให้กู้และเงื่อนไขการชำระคืน และการประเมินผลการดำเนินงาน เราจะอธิบายข้อเสนอแนะต่างๆ โดยจำแนกตามประเภทของสินเชื่อ (ดูตารางที่ 5.1)

ก. สินเชื่อเกษตรระยะยาว ในบทที่ 2 เราได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรต้องการใช้สินเชื่อระยะยาวเพื่อลงทุนปรับปรุงที่ดิน ซื้อเครื่องจักรทุ่นแรง ตลอดจนการเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีขึ้น ธกส. เป็นสถาบันการเงินสำคัญที่สามารถสนองความต้องการดังกล่าวได้มากที่สุด แต่การจะปฏิบัติการดังกล่าวได้สำเร็จ ธกส.จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวคิด หลักเกณฑ์และระเบียบการให้สินเชื่อระยะยาวหลายประการ เพราะการบริหารสินเชื่อเกษตรระยะยาวไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ เหมือนสินเชื่อเกษตรระยะสั้นที่ ธกส.เคยประสบความสำเร็จมาก่อน

ประการแรก ธกส. ควรกำหนด "นโยบายเชิงรุก" ในการให้สินเชื่อระยะยาว นโยบายนี้มีได้หมายความว่า ธกส.จะพยายามผลักดัน (หรือยัดเยียด) โครงการลงทุนให้แก่เกษตรกรเหมือนโครงการบางโครงการในอดีต เช่น โครงการมะม่วงหิมพานต์ โครงการวัว(พลาสติก) จากออสเตรเลีย เป็นต้น นโยบายเชิงรุกหมายความว่า (ก) สินเชื่อระยะยาวจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปัจจุบัน แต่การเพิ่มสินเชื่อระยะยาวจะก่อให้เกิดความเสี่ยงสูงขึ้น ธกส. ต้องพร้อมที่จะบริหารงานภายใต้สภาพที่มีหนี้สูญมากขึ้นจากเดิม และอัตราการชำระหนี้ลดต่ำลง การบริหารสินเชื่อระยะยาวให้สำเร็จเป็นงานที่ยากลำบาก แต่ก็ควรถือเป็นภารกิจหลักของสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่ด้าน "การพัฒนา" (ข) ธกส.มีความพร้อมในด้านการให้บริการสินเชื่อระยะยาว ได้แก่ การจัดเตรียมข้อมูลการผลิตแหล่งวัตถุดิบ เทคโนโลยีต่างๆ ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องจักรทุ่นแรงทั้งด้านเทคนิค และด้านราคา ตลอดจน

ตารางที่ 5.1
สาระสำคัญของข้อเสนอแนะ

ประเด็น	สินเชื่อเกษตร	สินเชื่อนอกภาคเกษตร		เกษตรกรยากจน	
	ระยะยาว	ระยะยาว	ระยะสั้น	ระยะยาว	ระยะสั้น
1. อัตราดอกเบี้ย	15.0	15.0	14.0	11.5-12.5	10.5-11.5
2. การคัดเลือกโครงการ	ประเมินโครงการ	ประเมินโครงการ	cash flow	ประเมินโครงการ	cash flow
3. การค้ำประกัน	หลักทรัพย์	หลักทรัพย์	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม
4. ลักษณะให้กู้ เงินชำระคืน	- amortization	- amortization	OD -	- amortization	OD -
5. การประเมินผลงาน	ฐานะผู้กู้+ การชำระคืน	ฐานะผู้กู้+ การชำระคืน	การชำระคืน	ฐานะผู้กู้+ การชำระคืน	การชำระคืน

ข้อมูลการตลาด (ค) ธกส. ต้องมีเจ้าหน้าที่ซึ่งมีขีดความสามารถในการวิเคราะห์โครงการลงทุนระยะยาวของเกษตรกรผู้กู้ว่ามีความเป็นไปได้เพียงใด การสร้างขีดความสามารถในการวิเคราะห์โครงการนี้จะมีประโยชน์อย่างน้อย 3 ข้อ คือ ตามระเบียบการให้สินเชื่อระยะยาวของธกส. ในปัจจุบันได้กำหนดไว้ว่า เกษตรกรผู้กู้ต้องเสนอโครงการลงทุนให้ธกส. การพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่จะช่วยลดต้นทุนการกู้หรือต้นทุนธุรกรรมของผู้กู้ (transaction cost) ซึ่งจะมีผลดีต่อการกู้ระยะยาว ข้อสอง ความสามารถในการประเมินโครงการจะเป็นประโยชน์ต่องานสินเชื่อนอกภาคเกษตรของธกส. ในอนาคต และประโยชน์ข้อสุดท้าย คือ ธกส. จะมีความสามารถในการประเมินโครงการพัฒนาของหน่วยงานการซึ่งมักประสบปัญหาเกือบทุกโครงการ

ประการที่สอง นโยบายอัตราดอกเบี้ยต้องเปลี่ยนจากการคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนเฉลี่ย มาเป็นการคิดดอกเบี้ยจากต้นทุนส่วนเพิ่ม ผลการคำนวณต้นทุนส่วนเพิ่มของการให้กู้ระยะยาว ในตารางที่ 4.5 ปรากฏว่า ธกส. ควรจะคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะยาวประมาณ 15% ต่อปี (ดูตารางที่ 5.1) ซึ่งสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยในปัจจุบัน (10.5% - 13.5%) ข้อดีของการคิดดอกเบี้ยในอัตราเท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มคือ ธกส. จะสามารถให้สินเชื่อแก่โครงการที่มีความเสี่ยงมากขึ้น โดยธกส. ไม่ขาดทุน นอกจากนั้นเกษตรกรจะใช้เงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ธกส. มีเงินทุนพอที่จะให้กู้ในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการให้กู้แก่เกษตรกรรายจน และชาวชนบทที่ประกอบกิจกรรมนอกภาคเกษตร

ประการที่สาม แม้ในระยะสั้น ธกส. อาจจะไม่มีปัญหาในการระดมทุนเพื่อการให้สินเชื่อระยะยาว และสินเชื่อนอกภาคการเกษตร แต่ในระยะยาว ธกส. คงจะต้องเพิ่มการระดมทุนจากเงินฝากประจำมากขึ้น ด้วยการให้บริการรับฝากที่มีคุณภาพดีขึ้น¹

ประการที่สี่ การให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวในปัจจุบันมีข้อดีเรื่องความยืดหยุ่นในการกำหนดระยะเวลาปลอดหนี้ ถึง 5 ปี หรือเกิน 5 ปีในกรณีพิเศษ (ดูภาคผนวกที่ 3.1) แต่เงื่อนไขในการชำระเงินต้นยังมีลักษณะการชำระที่เกือบเท่ากันตลอดช่วงการชำระหนี้ ยกเว้นในช่วงต้นที่เกษตรกรผู้กู้ยังมีรายได้สุทธิต่ำ ข้อเสนอของเราคือ ธกส. ควรใช้ระบบการชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยจำนวนเท่ากันทุกงวด (เรียกว่า amortization) ซึ่งจะทำให้ภาระการชำระหนี้ในปีต้นๆ เบากว่าวิธีที่ปฏิบัติกันขณะนี้เพราะในปีต้นๆ การชำระคืนเงินต้นค่อนข้างน้อย

ส่วนเรื่องการค้าประกันก็ยังคงต้องใช้หลักทรัพย์สินค้ำประกัน ยกเว้นในกรณีที่เกษตรกรต้องการใช้เงินฝากประจำค้ำประกัน ธกส. ควรอนุญาตให้เกษตรกรกู้เงินได้ไม่น้อยกว่าจำนวนเงินฝากประจำ (ดูหลักเกณฑ์การให้กู้ของ ธกส. ในภาคผนวกที่ 3.1)

ประการสุดท้าย ธกส. ควรกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผลงานของตนให้ชัดเจน ที่ผ่านมา ธกส. จะเน้นเรื่องอัตราการชำระหนี้คืน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์สูงเพราะระบบการค้าประกันกลุ่ม หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับ

¹ หากสามารถรวมหน่วยงานสามหน่วย คือ ธกส. ธนาคารออมสิน และการไปรษณีย์เข้าด้วยกันได้ เป็นไปได้ว่าหน่วยงานใหม่จะสามารถระดมเงินทุนจำนวนมากที่จะให้กู้แก่รัฐบาลเพื่อนำไปพัฒนาโครงสร้างสาธารณูปโภคได้

สินเชื่อ "หลัก" ² แต่การประเมินสัมฤทธิ์ผลของสินเชื่อระยะยาวจะดูที่อัตราการชำระคืนอย่างเดียวไม่ได้ ธกส. จะต้องวัดผลงานของตนจากฐานะของเกษตรกรผู้กู้ว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การประเมินผลงานของเจ้าหน้าที่สินเชื่อก็ต้องใช้เกณฑ์ระยะยาวเดียวกัน

ข. สินเชื่อสำหรับเกษตรกรยากจน

เนื่องจากเกษตรกรยากจนจะไม่มีที่ดินของตน และจะมีสินค้าเกษตรเหลือขายน้อยมาก (ดูตารางที่ 2.7) ดังนั้นการจะให้สินเชื่อการเกษตรแก่เกษตรกรยากจนคงจะไม่สามารถช่วยยกฐานะของคนกลุ่มนี้ได้ ธกส. จึงควรให้สินเชื่อนอกภาคเกษตรแก่เกษตรกรยากจน เหตุผลสำคัญ คือ เมื่อไม่มีที่ดิน โอกาสที่คนจนจะสร้างฐานะจากภาคเกษตรเป็นเรื่องยาก และผลตอบแทนสุทธิจากงานนอกภาคเกษตรสูงกว่างานภาคการเกษตรมาก (ดูบทที่ 3) เนื่องจากสินค้าเกษตรมีแนวโน้มราคาไม่แจ่มใส และ งานนอกเกษตรสามารถให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้ประกอบการซึ่งมีทักษะและความสามารถพิเศษได้ เราจะกล่าวถึงเกณฑ์การคัดเลือกโครงการและเกณฑ์คัดเลือกผู้กู้ในหัวข้อถัดไป

อย่างไรก็ตามเราขอเสนอว่ารัฐควรให้การอุดหนุนด้านสินเชื่อแก่เกษตรกรยากจน โดยคิดอัตราดอกเบี้ยเท่ากับต้นทุนเฉลี่ยของ ธกส. (ประมาณ 10.5% - 14.5% ดูตารางที่ 2.5)³ และพยายามลดต้นทุนการกู้ยืมของผู้กู้ เช่น การให้บริการและอำนวยความสะดวกในเรื่องการจัดทำหลักฐานตามกฎหมาย เช่น ทะเบียนบ้าน ทะเบียนสมรส การนัดหมายเพื่อตรวจสอบคำขอกู้ในเวลาว่างของผู้กู้ ฯลฯ เราไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐจะอุดหนุนคนยากจนโดยให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเป็นพิเศษเพราะหากคิดดอกเบี้ยต่ำเกินไป จะมีผลเสียต่อพฤติกรรมการกู้ยืมของเกษตรกรยากจนและมีผลกระทบต่อสถานะทางการเงินของธกส. ด้วย กล่าวคือ เมื่อดอกเบี้ยต่ำ ผู้กู้ก็สามารถนำเงินกู้อไปลงทุนในกิจการที่ให้ผลตอบแทนต่ำได้ ทำให้มีฐานะยากจนตลอดไป ซึ่งก็จะส่งผลให้เกษตรกรยากจนต้องพึ่งพิงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำไปตลอดชีวิต เราขอเน้นว่าการให้สินเชื่อแก่คนจนในอัตราดอกเบี้ยคู้มีได้เป็นการกีดกันการกู้ยืมของเกษตรกร ตรงกันข้าม การให้กู้ในอัตราดอกเบี้ยคู้มีจะเป็นแรงผลักดันให้คนจนต้องเลือกลงทุนเฉพาะโครงการที่คู้มีค่าเงิน ธนาคาร Grameen Bank ให้กู้แก่คนชนบทในบังคลาเทศซึ่งมีฐานะยากจนกว่าชาวชนบทไทย โดยคิดดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 40 ต่อปี แต่คนจนเหล่านั้นก็สามารถใช้เงินกู้ในการสร้างฐานะได้ ถ้าหากรัฐต้องการอุดหนุนคนจนเป็นพิเศษ รัฐควรใช้มาตรการอุดหนุนอื่นๆ แทน เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล เป็นต้น

² เรามีข้อสังเกตว่า ธกส. จะไม่ยินยอมให้เจ้าหน้าที่ของตนประเมินผลงานของ ธกส. โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงฐานะของเกษตรกร

³ การคิดดอกเบี้ยเท่ากับต้นทุนเฉลี่ยมิได้แปลว่า เกษตรกรยากจนจะไม่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐหรือจาก ธกส. เพราะต้นทุนการให้คนจนกู้ยืมสูงกว่าให้คนอื่นกู้ เนื่องจากความเสี่ยงสูงกว่า ธนาคารเงินกู้ของคนจนน้อยกว่า และต้นทุนการบริหารเงินกู้ต่างกัน คนจนจึงได้รับการอุดหนุนโดยตรง

นอกจากนั้น ธกส. จะต้องใช้ระบบการค้ำประกันกลุ่มเพื่อป้องกันปัญหานี้สูญ แต่มีข้อสังเกตว่าในหมู่บ้านชนบทแต่ละหมู่บ้าน จะมีครัวเรือนยากจนจำนวนน้อย คนเหล่านี้จะไม่ค่อยมีโอกาสได้สังคมกับชาวบ้านในหมู่บ้าน เพราะถูกรังเกียจและคนยากจนมักต้องเดินทางไปรับจ้างนอกหมู่บ้าน ปัจจัยเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อการติดตามทวงหนี้ และการสร้างระบบค้ำประกันกลุ่ม แต่ธกส. ควรถือเป็นภาระหน้าที่ว่า แม้จะมีค่าใช้จ่ายสูง ธกส. จะต้องหาหนทางสร้างกลุ่มค้ำประกันขึ้นมาให้ได้ เช่นการให้ญาติพี่น้องในหมู่บ้านช่วยค้ำประกัน เป็นต้น

ประเด็นสุดท้าย คือ หากจะให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรแก่ครัวเรือนยากจนโดยคิดดอกเบี้ยต่ำ ธกส. จะต้องมียุทธศาสตร์คัดเลือกเกษตรกรที่ยากจนจริงๆ เพื่อป้องกันคนที่ไม่ยากจนหันมาขอกู้ภายใต้โครงการเกษตรกรยากจน และหากจำเป็นอาจจะต้องมีการจำกัดวงเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำด้วย

ค. **สินเชื่อนอกภาคการเกษตร** ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตร ประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้ (ก) หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้กู้ และหรือโครงการของผู้กู้ (ข) การคิดอัตราดอกเบี้ย (ค) การกำหนดยอดวงเงินกู้และความจำเป็นในการหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพธุรกิจของผู้กู้ (ง) การเตรียมสร้างระบบและบุคลากรในงานสินเชื่อนอกภาคการเกษตร

(ก) **หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้กู้** การศึกษากิจการนอกภาคการเกษตรในชนบทให้ประเด็นสำคัญว่าปัจจัยสำคัญที่กำหนดความอยู่รอดของกิจกรรมส่วนใหญ่ คือ วัตถุดิบ และตลาด ดังนั้นหลักเกณฑ์ที่ ธกส. ควรใช้ในการคัดเลือกผู้กู้ และหรือโครงการของผู้กู้คือ การพิจารณาข้อจำกัดด้านวัตถุดิบ และตลาด⁴ ส่วนปัจจัยอื่นๆ เช่น ทักษะในงานอาชีพ ต้นทุนค่าแรงงาน ค่าเครื่องจักร ฯลฯ ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญมากนัก ในหลายกรณีผู้ประกอบการอาจไม่มีความรู้หรือฝีมือในการผลิตสินค้าเลย แต่ก็สามารถใช้ความเป็นผู้ประกอบการติดต่อหาคนที่ฝีมือมาเป็นผู้ผลิตสินค้าให้ได้ ผู้ประกอบการบางคนค่อยๆซื้อเครื่องจักรราคาแพงครั้งละเครื่อง ฯลฯ

การศึกษาของเราพบว่า สินค้าหลายชนิดที่ผลิตในชนบทประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบจนต้องเลิกกิจการไป เช่น การสานเข่ง สานตะกร้า สานหมวกใบลาน การทำของชำร่วยจากไม้ตาล (ดูตารางภาคผนวกที่ 1.33) แต่ถ้าหากไม่มีปัญหาวัตถุดิบ ผู้ประกอบการก็สามารถขยายกิจการให้ใหญ่ขึ้นได้ ตัวอย่าง เช่น การทำตุ๊กตาอาศัยวัตถุดิบที่หาซื้อได้ทั่วไปในกรุงเทพฯ เป็นต้น ดังนั้นงานที่ ธกส. จะต้องริเริ่มทำคือ การรวบรวมข้อมูลแหล่งวัตถุดิบต่างๆที่ใช้ในกิจกรรมนอกภาคเกษตร (ดูข้อ ง. ข้างล่าง) เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้มีความรู้พอประเมินได้ว่าวัตถุดิบประเภทใดที่จะมีปัญหา จะต้องจัดหาจากที่ใด ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ขอกู้ด้วย

4 'ตลาด' และ 'การตลาด' มีความหมายต่างกัน ธกส. ควรให้ความสนใจเรื่อง 'ตลาด' มากกว่า แต่ก็ต้องไม่ละเลยความสามารถด้านการตลาดของผู้กู้ด้วยเช่นกัน

ข) อัตราดอกเบี้ยและประเภทของสินเชื่อ ความต้องการสินเชื่อนอกภาคเกษตรมีทั้งสินเชื่อระยะสั้นเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน และสินเชื่อระยะยาวเพื่อการริเริ่มหรือขยายกิจการ ข้อเสนอของเรามีดังนี้

ประการแรก ธกส.ควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้เท่ากับต้นทุนส่วนเพิ่มของการให้สินเชื่อ (ดูตารางที่ 5.1) รัฐไม่มีความจำเป็นต้องอุดหนุนการประกอบกิจการนอกภาคเกษตร (ยกเว้นการประกอบกิจการของคนชนบทยากจน ดังกล่าวข้างต้น) เหตุผลแรก คือ กิจกรรมนอกภาคการเกษตรให้ผลตอบแทนสูงมากดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 (ดูตารางที่ 3.3) แต่การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ จะทำให้คนชนบทเลือกลงทุนในธุรกิจที่อาจให้ผลตอบแทนต่ำมากจนไม่อาจยกฐานะของตนได้ เหตุผลข้อสอง คือ เราต้องการให้ธุรกิจที่คนชนบททำสามารถพึ่งตนเองได้ ถ้าพึ่งตนเองไม่ได้ธุรกิจนั้นก็จะเป็นภาระที่รัฐต้องสนับสนุนตลอดไป ซึ่งย่อมไม่เป็นผลดีกับใครทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามขณะนี้เราไม่มีข้อมูลต้นทุนส่วนเพิ่มของการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตร เราจึงต้องใช้ข้อมูลการให้สินเชื่อในภาคเกษตรของธกส.เป็นตัวแทนต้นทุนการให้สินเชื่อนอกภาคเกษตร แต่ภายหลังจากที่มีการดำเนินการเรื่องสินเชื่อนอกภาคเกษตรแล้ว ธกส.ควรคำนวณหาต้นทุนที่แท้จริง (จากต้นทุนการบริหารสินเชื่อและความเสี่ยง) แล้วปรับอัตราดอกเบี้ยให้สอดคล้องกัน หากไม่ปรับอัตราดอกเบี้ยให้สมจริง ย่อมจะก่อให้เกิดการบิดเบือนในการใช้ทรัพยากร เพราะถ้าคิดอัตราดอกเบี้ยสูงเกินไป (เนื่องจากความเสี่ยงและต้นทุนการบริหารสินเชื่อของกิจกรรมนอกภาคเกษตรต่ำกว่าภาคเกษตร) ความต้องการสินเชื่อนอกภาคเกษตรจะมีจำนวนน้อยเกินไป

ประการที่สอง ธกส.ควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับสินเชื่อแต่ละประเภทเพียงอัตราเดียวโดยไม่คำนึงถึงขนาดของวงเงินกู้ (ดูตารางที่ 5.1) เพื่อความสะดวกในการบริหารงาน อัตราดอกเบี้ยที่คิดจากต้นทุนส่วนเพิ่มคือ ร้อยละ 15 ต่อปี การคิดดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราที่เสนอจะทำให้ปริมาณกูน้อยเกินไป ส่วนการคิดดอกเบี้ยต่ำไปก็จะทำให้เกิดการใช้เงินกู้อย่างฟุ่มเฟือย อย่างไรก็ตามสำหรับสินเชื่อระยะยาวที่มีวงเงินกู้มากกว่า 1 ล้านบาทและมีต้นทุนการบริหารต่ำลง ธกส. อาจคิดดอกเบี้ยลดลงตามส่วนได้

ค) ยอดวงเงินกู้และการปรับปรุงข้อมูลลูกหนี้ สำหรับผู้กู้ทั่วไป ธกส.ไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดเพดานวงเงินกู้ และไม่ควรถูกกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้แตกต่างตามขนาดวงเงินกู้ เช่นกัน แต่ธกส.มีความจำเป็นต้องกำหนดวงเงินกู้ตายตัวภายในช่วงเวลาหนึ่งๆด้วยเหตุผลต่อไปนี้

กิจกรรมนอกภาคเกษตรจะมีกระแสรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำทุกวัน หรืออย่างน้อยทุก 5 - 10 วัน ลักษณะดังกล่าวแตกต่างจากอาชีพเกษตรกรรมที่จะมีแต่รายจ่ายตลอดฤดูเพาะปลูก และมีรายรับเฉพาะในช่วงการเก็บเกี่ยวเท่านั้น ดังนั้นกำหนดการชำระหนี้และการตรวจสอบกระแสรายรับ-รายจ่ายของผู้กู้จะเป็นเรื่องสำคัญ ระบบการให้สินเชื่อนอกภาคเกษตรควรมีลักษณะคล้ายการที่ธนาคารพาณิชย์ให้ลูกค้าเบิกเงินบัญชี ในกรณีนี้ ธกส.จะกำหนดวงเงินสูงสุดที่จะให้ผู้กู้เบิกใช้ต่อเดือน โดยผู้ค้าประกันในกลุ่มจะต้องทราบวงเงินสูงสุดที่สมาชิกแต่ละคนได้รับจาก ธกส. ผู้กู้ไม่สามารถเบิกเงินเกินวงเงินที่ตกลงกับธนาคารได้ ยกเว้นจะได้รับการอนุมัติเพิ่มเติมจากธนาคาร และสมาชิกในกลุ่มต้องให้ความยินยอมก่อน

ธนาคารจะคิดดอกเบี้ยทบต้นจากเงินที่เบิก วิธีนี้จะทำให้ผู้กู้ไม่เบิกเงินเกินความจำเป็นเพราะต้องจ่ายดอกเบี้ยสูงขึ้น และทุกสิ้นเดือนผู้กู้จะต้องนำดอกเบี้ยค้างชำระมาจ่ายคืน ซึ่งจะช่วยให้ธนาคารได้รับทราบข้อมูลวงเงินหมุนเวียนของผู้กู้แต่ละราย ข้อมูลนี้จะเป็นเครื่องวัดฐานะและความสำเร็จของกิจการ นอกจากนั้นธนาคารควรจัดอบรมผู้กู้ให้สามารถจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขในการให้สินเชื่อว่าผู้กู้ต้องส่งบัญชีรายรับรายจ่ายให้พนักงานของ ธกส. ตรวจสอบเป็นครั้งคราว

ง) การสร้างระบบและการพัฒนาบุคลากรในงานสินเชื่อนอกภาคการเกษตร การให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรเป็นงานใหม่ที่เจ้าหน้าที่ ธกส. ยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ดังนั้นธนาคารจะต้องจัดทำแผนปรับปรุงองค์การบริหารงาน วางระบบการบริหารใหม่ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถในด้านนี้ เราจะไม่กล่าวถึงการจัดองค์กรและการวางระบบบริหารใหม่ เพราะอยู่นอกขอบเขตการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แต่จะขอล่าวเฉพาะการพัฒนาบุคลากร เพราะมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้

ประการแรก ธกส. ควรจะจัดส่งผู้บริหารระดับกลางและระดับสูงไปดูกิจการของธนาคารพัฒนาในต่างประเทศ เช่น Grameen Bank ที่บังกลาเทศ เพราะธนาคารนี้ประสบความสำเร็จในการให้สินเชื่อแก่คนชนบทยากจนเพื่อประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ประเด็นสำคัญของการศึกษาคูงาน คือระบบการค้ำประกันกลุ่ม การประเมินรายรับ-รายจ่ายของธุรกิจ การติดตามการชำระหนี้เป็นต้น นอกจากนั้นธนาคารควรจัดการอบรมเจ้าหน้าที่ ให้เข้าใจวิธีการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ ตลอดจนการปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะและสภาพธุรกิจของผู้กู้ และเมื่อเริ่มให้บริการสินเชื่อนอกภาคการเกษตรแล้ว ธกส. ควรจัดให้มีการอบรมผู้กู้เพื่อให้มีความรู้ด้านบัญชีและการบริหารธุรกิจอย่างเป็นระบบด้วย

ประการที่สอง ธนาคารควรพัฒนาขีดความสามารถของฝ่ายวิชาการในเรื่องการประเมินโครงการลงทุนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในบางครั้งธนาคารควรว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญภายนอกให้เข้ามาช่วยประเมินโครงการใหม่ๆ ที่ธนาคารยังไม่มีประสบการณ์ นอกจากนี้ธนาคารต้องสร้างศักยภาพที่จะประเมินโครงการพัฒนาของรัฐด้วยเช่นกัน และเริ่มศึกษาศักยภาพของการลงทุนในจังหวัดต่างๆ ไว้ล่วงหน้า ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการประเมินโครงการสินเชื่อระยะยาว เราขอเน้นว่าการจะเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบทอย่างแท้จริงได้นั้น ธกส. จะต้องมีความสามารถขั้นสูงในงานประเมินโครงการลงทุนและโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดและอำเภอ ฝ่ายวิชาการจะต้องมีอิสระในการศึกษาตามหลักวิชาการอย่างแท้จริง โดยทำงานภายใต้นโยบายหลักของธกส. รูปแบบของฝ่ายวิชาการของ ธกส. จะคล้ายคลึงกับฝ่ายวิชาการของธนาคารโลก

ประการสุดท้าย ธนาคารควรสร้างระบบศูนย์ข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินโครงการของผู้กู้ และใช้เป็นฐานในการให้คำแนะนำด้านธุรกิจแก่ผู้กู้ ภารกิจแรกของศูนย์ข้อมูลนี้คือ การรวบรวมประเภทกิจกรรมนอกภาคการเกษตรในชนบท อัตราผลตอบแทนของกิจกรรมเหล่านั้น แหล่งวัตถุดิบสำคัญ ราคาวัตถุดิบและแนวโน้มในอนาคตเกี่ยวกับความพอเพียงและความสม่ำเสมอของวัตถุดิบ ตลาดสำคัญของสินค้าต่างๆ รายชื่อ และที่อยู่ของผู้ซื้อรายใหญ่ ตลอดจนราคาซื้อขาย วิธีการซื้อขาย คุณภาพและคุณสมบัติของสินค้าที่ลูกค้าต้องการ ฯลฯ

การรวบรวมข้อมูลควรทำกันในระดับอำเภอ แล้วป้อนข้อมูลเข้าเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อให้พนักงานสินเชื่อตามหน่วยอำเภอสามารถเรียกข้อมูลขึ้นมาใช้ได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตามก่อนป้อนข้อมูลเหล่านี้ ธกส.ควรมีระบบตรวจสอบและกลั่นกรองข้อมูลให้ถูกต้องก่อน และควรมีระบบปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้ทันสมัยอย่างสม่ำเสมอ

การขยายบทบาทการให้สินเชื่อจากสินเชื่อเกษตร 'สั้นหลัก' สู่บริการสินเชื่อเกษตรระยะยาว และสินเชื่อนอกภาคการเกษตร จะเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าครั้งใหญ่ของ ธกส. จากการมีฐานะเพียงธนาคารเพื่อการเกษตร เป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท งานที่ยากลำบากที่สุดของการเป็นธนาคารเพื่อการพัฒนาชนบท คือ การให้สินเชื่อระยะยาวซึ่งนอกจากจะมีความเสี่ยงและต้นทุนการบริหารที่สูงมากเป็นพิเศษแล้ว ยังต้องมีการระดมเงินทุนระยะยาวจำนวนมากเข้ามาทุ่มเทอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้มิใช่เป็นเพียงการปรับปรุงแก้ไขนโยบายและวิธีการบริหารสินเชื่อดังที่เสนอแนะเท่านั้น แต่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ ธกส. จะต้องมีความรู้ และความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานตามหลักการ 'ธนาคารเพื่อการพัฒนา' อีกด้วย

ภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่ 1.1

จำนวนตัวอย่างหมู่บ้านและครัวเรือนที่ประกอบกิจกรรมนอกภาคการเกษตร

ภาค/จังหวัด	อำเภอ/ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
1. ภาคเหนือ		17	17
จังหวัดเชียงราย		6	6
	อ. เมือง	2	2
	ต.บ้านดู่	1	1
	ต.นางแล	1	1
	อ.แม่จัน	4	4
	ต.แม่จัน	1	1
	ต.ศรีคำ	1	1
	ต.สันทราย	2	2
จังหวัดเชียงใหม่		5	5
	อ. เมือง	2	2
	ต.แม่เหียะ	2	2
	อ. สันกำแพง	1	1
	ต.ดั้นเปา	1	1
	อ. หางดง	2	2
	ต.หารแก้ว	1	1
	ต.หนองแก้ว	1	1
จังหวัดพิษณุโลก		6	6
	อ. วังทอง	3	3
	ต.วังทอง	2	2
	ต.แม่ระกา	1	1
	อ. บางกระพุ่ม	1	1
	ต. บางกระพุ่ม	1	1
	อ. วัดโบสถ์	1	1
	ต. ห้อแท้	1	1
	อ. พรหมพิราม	1	1
	ต. ศรีภิรมย์	1	1
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		8	9
จังหวัดขอนแก่น		4	4
	อ. หนองเรือ	2	2
	ต.โนนสะอาด	1	1
	ต. โนนทอง	1	1
	อ. พระยืน	2	2
	ต.พระยืน	1	1
	ต.บ้านดั้น	1	1

ตารางภาคผนวกที่ 1.1(ต่อ)

ภาค/จังหวัด	อำเภอ/ตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน
จังหวัดอุดรธานี		4	5
	อ.หนองบัวลำภู	2	3
	ต.โนนทัน	2	3
	อ.เมือง	1	1
	ต.นาซำ	1	1
	อ.หนองหาน	1	1
	ต.บ้านเชียง	1	1
3. ภาคกลาง		10	16
จังหวัดเพชรบุรี		7	12
	อ.ท่ายาง	4	5
	เขื่อนเพชร	1	1
	ต.วังไคร้	2	3
	ต.ปึกเตียน	1	1
	อ.เขาย้อย	3	7
	ต.หนองปรัง	3	7
จังหวัดราชบุรี		3	4
	อ.โพธาราม	3	4
	ต.บ้านสิงห์	1	1
	ต.ท่าชุมพล	2	3
4. ภาคใต้		7	7
จังหวัดสุราษฎร์ธานี		4	4
	อ.ดอนสัก	1	1
	ต.ไชยคราม	1	1
	อ.พุนพิน	1	1
	ต.ท่าสะท้อน	1	1
	อ.ไชยา	2	2
	ต.เสม็ด	1	1
	ต.เลม็ด	1	1
จังหวัดนครศรีธรรมราช		3	3
	อ.เมือง	1	1
	ต.ท่าเรือ	1	1
	อ.พรหมคีรี	1	1
	ต.บ้านเกาะ	1	1
	อ.ทุ่งสง	1	1
	ต.นาโพธิ์	1	1

ที่มา : การสำรวจระหว่างเดือน สิงหาคม-ตุลาคม 2536

ตารางภาคผนวกที่ 1.2

ปริมาณสินเชื่อเกษตรและสินเชื่อชนบทอื่นๆ ของ ธกส. ธนาคารพาณิชย์ และ บริษัทเงินทุน

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	สินเชื่อเกษตร				สินเชื่อ ชนบทอื่นๆ	รวม
	ธกส.	ธนาคาร พาณิชย์	บริษัท เงินทุน	รวม		
2525	8,959	20,125.4	3,187.7	32,272.1	-	32,272.1
2526	10,573	28,613.2	4,407.9	43,594.1	-	43,594.1
2527	13,451	35,959.7	3,623.5	53,034.2	-	53,034.2
2528	14,143	37,726.7	3,538.3	55,408.0	-	55,408.0
2529	19,537	40,086.8	4,031.4	63,655.2	-	63,655.2
2530	17,853	44,535.0	4,679.3	67,067.3	58,988	126,055.3
2531	21,149	55,661.0	4,858.9	81,668.9	80,925	162,593.9
2532	28,013	71,684.0	7,292.9	106,989.9	107,078	214,067.9
2533	37,008	96,735.0	10,030.4	143,773.4	130,531	274,304.4
2534	42,704	116,947.0	11,362.0	171,013.0	184,992	356,005.0
2535	58,067	132,963.0	13,051.6	204,081.6	261,765	465,846.6

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

หมายเหตุ : (1) สินเชื่อเกษตร หมายถึง สินเชื่อที่ ธกส. ธนาคารพาณิชย์ และ บริษัทเงินทุน

ให้แก่เกษตรกรโดยตรง สำหรับสินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ปี 2535 นั้นได้รวมอาชีพ
รองของเกษตรกรจำนวน 862 ล้านบาทด้วย

(2) สินเชื่อเกษตรของบริษัทเงินทุน หมายถึง สินเชื่อที่ให้กับเกษตรกร ประมง และ ป่าไม้

(3) สินเชื่อชนบท หมายถึง สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ที่ให้กับอุตสาหกรรมขนาดย่อม
สหกรณ์ออมทรัพย์ ผู้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ นิคมอุตสาหกรรมในภูมิภาค
การค้าส่งผลิตผลเกษตร และ ธุรกิจการเกษตร

ตารางภาคผนวกที่ 1.3
จำนวนสาขาของ ธกส. จำแนกรายภาค 2525-2535

(หน่วย : สาขา)

ปีบัญชี	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลางและ ตะวันออก	ภาคใต้ และตะวันตก	รวม
2525/26	17	17	13	17	64
2526/27	18	17	13	18	66
2527/28	18	17	14	18	67
2528/29	18	18	14	18	68
2529/30	18	18	15	20	71
2530/31	22	20	16	24	82
2531/32	24	23	21	28	96
2532/33	31	31	24	32	118
2533/34	42	45	33	48	168
2534/35	55	57	46	60	218
2535/36	67	70	58	73	268

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางภาคผนวกที่ 1.4
จำนวนหน่วยอำเภอของ ธกส. จำแนกรายภาค

(หน่วย : สาขา)

ปีบัญชี	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลางและ ตะวันออก	ภาคใต้ และตะวันตก	รวม
2525/26					536
2526/27					545
2527/28					564
2528/29					580
2529/30					582
2530/31					582
2531/32					589
2532/33					604
2533/34	139	225	112	154	630
2534/35	141	233	112	164	650
2535/36	180	272	119	171	742

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางภาคผนวกที่ 1.5

จำนวนพนักงานประจำสาขาและหน่วยอำเภอของ ธกส. จำแนกรายภาค ปี 2525-2535

(หน่วย : คน)

ปีบัญชี	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลางและ ตะวันออก	ภาคใต้ และตะวันตก	กรุงเทพฯ	รวม
2525/26						5,752
2526/27						6,028
2527/28						6,301
2528/29						6,395
2529/30						6,362
2530/31						6,426
2531/32						6,917
2532/33						7,330
2533/34						8,020
2534/35	1,961	2,356	1,254	1,797	1,251	8,619
2535/36	2,189	2,638	1,372	1,982	1,343	9,524

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางภาคผนวกที่ 1.6

จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่กู้จาก ธกส. จำแนกตามกลุ่มลูกค้า ปี 2525-2535

(หน่วย : ครัวเรือน)

ปี	กู้จาก ธกส. โดยตรง	กู้ผ่านสหกรณ์ การเกษตร	กู้ผ่านกลุ่ม เกษตรกร	รวมทั้งหมด
2525	1,110,692	798,446	208,017	2,117,155
2526	1,191,556	797,170	178,808	2,167,534
2527	1,309,293	768,686	136,438	2,214,417
2528	1,381,851	788,665	132,208	2,302,724
2529	1,472,657	765,754	113,985	2,352,396
2530	1,576,261	791,561	112,826	2,480,648
2531	1,680,120	803,214	101,442	2,584,776
2532	1,897,525	833,771	84,145	2,815,441
2533	2,135,975	880,408	83,303	3,099,686
2534	2,356,585	952,349	77,420	3,386,354
2535	2,599,685	1,020,935	72,304	3,692,924

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร

ตารางภาคผนวกที่ 1.7
ปริมาณสินเชื่อของ ธกส. จำแนกตามกลุ่มลูกค้า
ปี 2525-2535

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	กู้จาก ธกส. โดยตรง	กู้ผ่านสหกรณ์ การเกษตร	กู้ผ่านกลุ่ม เกษตรกร	รวมทั้งหมด
2525	8,959	2,783	57	11,799
2526	10,802	2,605	43	13,450
2527	13,525	2,857	39	16,421
2528	14,143	3,181	26	17,350
2529	19,537	3,658	24	23,219
2530	17,853	3,913	30	21,796
2531	21,149	4,314	38	25,501
2532	28,013	5,794	25	33,832
2533	33,009	7,003	28	40,040
2534	42,705	8,249	32	50,986
2535	58,067	9,989	26	68,082

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร

ตารางภาคผนวกที่ 1.8
ปริมาณสินเชื่อต่อครัวเรือนจำแนกตามกลุ่มลูกค้า ปี 2525-2535

(หน่วย : พันบาท)

ปี	กู้จาก ธกส. โดยตรง	กู้ผ่านสหกรณ์ การเกษตร	กู้ผ่านกลุ่ม เกษตรกร	รวมทั้งหมด
2525	8.07	3.49	0.27	5.57
2526	9.07	3.27	0.24	6.21
2527	10.33	3.72	0.29	7.42
2528	10.23	4.03	0.20	7.53
2529	13.27	4.78	0.21	9.87
2530	11.33	4.94	0.27	8.79
2531	12.59	5.37	0.37	9.87
2532	14.76	6.95	0.30	12.02
2533	15.45	7.95	0.34	12.92
2534	18.12	8.66	0.41	15.06
2535	22.34	9.78	0.36	18.44

ที่มา : จำนวนจากตารางภาคผนวกที่ 1.6 และ 1.7

ตารางภาคผนวกที่ 1.9
ปริมาณสินเชื่อที่ ธกส. ให้ออกโดยตรง^{1/} จำแนกตามระยะเวลา
ปี 2525-2535

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	ระยะสั้น ^{2/} (ร้อยละ)	สัดส่วน	ระยะ ปานกลาง	สัดส่วน (ร้อยละ)	ระยะยาว ^{3/} (ร้อยละ)	สัดส่วน	รวม ทั้งหมด	สัดส่วน (ร้อยละ)
2525	6,699	74.77	1,073	11.98	1,187	13.25	8,959	100.00
2526	7,771	73.50	1,162	10.99	1,640	15.51	10,573	100.00
2527	10,190	75.76	1,301	9.67	1,960	14.57	13,451	100.00
2528	*10,936	77.32	1,222	8.64	1,985	14.04	14,143	100.00
2529	17,709	90.64	83	0.42	1,745	8.93	19,537	100.00
2530	15,763	88.29	4	0.02	2,086	11.68	17,853	100.00
2531	16,581	78.40	1,204	5.69	3,364	15.91	21,149	100.00
2532	19,640	70.11	3,841	13.71	4,532	16.18	28,013	100.00
2533	26,650	72.01	5,965	16.12	4,393.24	11.87	37,008	100.00
2534	29,600	69.31	8,473	19.84	4,631.38	10.85	42,704	100.00
2535	40,990	70.59	11,254	19.38	5,822.94	10.03	**58,067	100.00

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร

หมายเหตุ 1/ ดูปริมาณสินเชื่อที่ ธกส. ให้ออกแก่สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรในภาคผนวกที่ 1.10-1.11

2/ เครดิตเงินสตรวมอยู่ในเงินกู้ระยะสั้น

3/ เงินกู้ระยะยาวประกอบด้วยเงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร แต่เงินกู้ส่วนใหญ่เป็นเงินกู้เพื่อการเกษตร เงินกู้เพื่อชำระหนี้สินเดิมมีเพียงปีละประมาณ 1-3 ล้านบาทเท่านั้น

* รวมลูกหนี้ค้ำประกันเงินเชื่อ อ.ต.ก.

** ไม่รวมการจ่ายเงินกู้ของกองทุนที่ดิน ของแผนฟื้นฟูการเกษตร และของกองทุนหมุนเวียนเพื่อปลดปล่อยหนี้สินเดิมของเกษตรกรที่ยากจน

ตารางภาคผนวกที่ 1.10
ปริมาณสินเชื่อที่ ธกส. ให้ออกแก่สหกรณ์การเกษตร จำแนกตามระยะเวลา
ปี 2525-2535

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	ระยะสั้น	สัดส่วน (ร้อยละ)	ระยะ ปานกลาง	สัดส่วน (ร้อยละ)	ระยะยาว	สัดส่วน (ร้อยละ)	รวม ทั้งหมด	สัดส่วน (ร้อยละ)
2525	2,633	94.61	150	5.39	0	0.00	2,783	100.00
2526	2,479	95.16	123	4.72	3	0.12	2,605	100.00
2527	2,740	95.90	116	4.06	1	0.04	2,857	100.00
2528	3,113	97.86	67	2.11	1	0.03	3,181	100.00
2529	3,631	99.26	26	0.71	1	0.03	3,658	100.00
2530	3,884	99.26	28	0.72	1	0.03	3,913	100.00
2531	4,269	98.96	38	0.88	7	0.16	4,314	100.00
2532	5,731	98.91	54	0.93	9	0.16	5,794	100.00
2533	6,919	98.80	83	1.19	1	0.01	7,003	100.00
2534	8,170	99.04	73	0.88	6	0.07	8,249	100.00
2535	9,936	99.47	46	0.46	7	0.07	9,989	100.00

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร

- หมายเหตุ : (1) สินเชื่อระยะสั้น หมายถึง สินเชื่อเพื่อใช้เป็นทุนให้ออกแก่สมาชิกและเพื่อการขาย
ผลิตผลการเกษตร
- (2) สินเชื่อระยะปานกลาง หมายถึง สินเชื่อเพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร
- (3) สินเชื่อระยะยาว หมายถึง สินเชื่อระยะยาวเพื่อการเกษตร

ตารางภาคผนวกที่ 1.11
ปริมาณสินเชื่อที่ ธกส. ใหู้กู้แก่กลุ่มเกษตรกร จำแนกตามระยะเวลา
ปี 2525-2535

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	ระยะสั้น	สัดส่วน (ร้อยละ)	ระยะ ปานกลาง	สัดส่วน (ร้อยละ)	ระยะยาว	สัดส่วน (ร้อยละ)	รวม ทั้งหมด	สัดส่วน (ร้อยละ)
2525	55.83	97.67	1.33	2.33	0.00	0.00	57.16	100.00
2526	41.64	97.31	1.15	2.69	0.00	0.00	42.79	100.00
2527	39.05	98.21	0.71	1.79	0.00	0.00	39.76	100.00
2528	25.05	97.70	0.59	2.30	0.00	0.00	25.64	100.00
2529	22.96	97.87	0.50	2.13	0.00	0.00	23.46	100.00
2530	21.12	69.66	0.26	0.86	8.94	29.49	30.32	100.00
2531	22.00	57.89	1.00	2.63	15.00	39.47	38.00	100.00
2532	21.00	84.00	1.00	4.00	3.00	12.00	25.00	100.00
2533	26.00	92.86	1.00	3.57	1.00	3.57	28.00	100.00
2534	30.00	93.75	2.00	6.25	0.00	0.00	32.00	100.00
2535	26.00	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	26.00	100.00

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร

- หมายเหตุ : (1) สินเชื่อระยะสั้น หมายถึง สินเชื่อเพื่อใช้เป็นทุนใหู้แก่สมาชิกและเพื่อการขาย
ผลิตผลการเกษตร
- (2) สินเชื่อระยะปานกลาง หมายถึง สินเชื่อเพื่อจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร
- (3) สินเชื่อระยะยาว หมายถึง สินเชื่อระยะยาวเพื่อการเกษตร

ตารางภาคผนวกที่ 1.12

จำนวนครัวเรือนเกษตรจำแนกตามแหล่งและสัดส่วนรายได้และภาค ปี 2533

(หน่วย : พันครัวเรือน)

	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	กรุงเทพฯ	ปริมาณพล
	สัดส่วนรายได้	สัดส่วนรายได้	สัดส่วนรายได้	สัดส่วนรายได้	สัดส่วนรายได้	สัดส่วนรายได้
	>1/3 >1/2 >2/3	>1/3 >1/2 >2/3	>1/3 >1/2 >2/3	>1/3 >1/2 >2/3	>1/3 >1/2 >2/3	>1/3 >1/2 >2/3
เกษตร	1,256 1,034 509	2,613 2,103 1,008	775 571 280	720 587 392	9 4 1	45 27 16
นอกเกษตร	79 35 7	66 26 2	55 29 10	47 28 7	3 3 1	4 3 1
เงินเดือนและค่าจ้าง	246 122 41	294 125 26	320 194 85	228 138 59	27 21 12	32 17 9
ค่าเช่า	129 36 2	120 12 0	158 59 23	40 13 1	4 1 0.7	10 7 0
เงินช่วยเหลือ	186 57 15	477 141 29	173 59 10	96 37 9	4 0.7 0.7	13 1 0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ เทปการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี 2533

ตารางภาคผนวกที่ 1.13
จำนวนครัวเรือนนอกภาคเกษตรที่ผู้ประกอบการ จำแนกตามภาค ปี 2533
(หน่วย : ครัวเรือน)

กิจกรรม	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพฯ	ปริมณฑล	รวม
เหมืองแร่	0	0	9,089	0	0	0	9,089
อุตสาหกรรม และหัตถกรรม	80,326	57,595	59,697	42,177	60,568	10,880	311,243
การก่อสร้าง	15,073	3,400	2,071	9,775	9,976	0	40,295
พาณิชยกรรม	158,232	135,773	182,267	115,556	225,882	46,891	864,601
บริการ	38,866	40,070	49,585	28,734	53,442	11,627	222,324
การขนส่ง	35,240	41,675	31,037	39,077	60,568	7,319	214,916
กิจการอื่นๆ	885	0	587	0	713	0	2,185
รวมรายภาค	328,622	278,513	334,333	235,319	411,149	76,717	1,664,653

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ เทปการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2533

ตารางภาคผนวกที่ 1.14
จำนวนหนี้สูญของเงินกู้ระยะสั้น

(หน่วย : ล้านบาท)

ปีบัญชี	ต้นเงินกู้ ถึงกำหนด ระหว่างปี	จำนวน เงินค้าง ชำระต้น ปี	จำนวน เงินค้าง ชำระต้น ปี+1	จำนวน เงินค้าง ชำระต้น ปี+2	จำนวน เงินค้าง ชำระต้น ปี+3	จำนวน เงินค้าง ชำระต้น ปี+4	จำนวน เงินค้าง ชำระต้น ปี+5	สัดส่วน หนี้สูญ (%)
2525/26	7,444	1,765	1,141	545	361	258	193	2.59
2526/27	8,451	1,883	760	346	251	180	148	1.75
2527/28	10,493	2,298	1,169	637	413	135	95	0.91
2528/29	12,056	2,865	1,374	623	306	213	146	1.21
2529/30	12,782	2,593	925	428	280	186	135	1.06
2530/31	13,274	2,636	1,420	322	212	152	115	0.87
2531/32	11,232	2,014	869	233	159	116	82	0.73
2532/33	12,465	1,618	601	124	89	63		
2533/34	15,179	2,127	1,268	124	84			
2534/35	17,422	1,820	1,043	186				
2535/36	21,398	1,895	1,134					

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุนประจำปีต่างๆ

- (1) ต้นเงินกู้ถึงกำหนดระหว่างปี มาจากตารางที่ 15 (หรือ 14)
- (2) จำนวนเงินค้างชำระต้นปีต่างๆ มาจากตารางที่ 26 (หรือ 27)

ตารางภาคผนวกที่ 1.15
จำนวนหนี้สูญของเงินกู้ระยะปานกลาง

(หน่วย : ล้านบาท)

ปีบัญชี	ต้นเงินกู้ ถึงกำหนด ระหว่างปี	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+1	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+2	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+3	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+4	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+5	สัดส่วน หนี้สูญ (%)
2525/26	2,066	602	299	168	115	75	53	2.57
2526/27	2,074	651	217	139	111	77	47	2.27
2527/28	1,996	604	158	102	67	53	37	1.85
2528/29	1,982	601	161	92	68	46	30	1.51
2529/30	1,887	548	147	99	3	40	29	1.54
2530/31	1,335	637	252	77	46	31	22	1.65
2531/32	914	455	132	39	25	18	12	1.31
2532/33	1,541	352	100	16	11	7		
2533/34	2,862	423	230	21	14			
2534/35	4,740	605	442	48				
2535/36	6,987	881	715					

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุนประจำปีต่างๆ

(1) ต้นเงินกู้ถึงกำหนดระหว่างปี มาจากตารางที่ 18 (หรือ 17)

(2) จำนวนเงินค้างชำระสิ้นปีต่างๆ มาจากตารางที่ 28 (หรือ 27 หรือ 25))

ตารางภาคผนวกที่ 1.16
จำนวนหนี้สูญของเงินกู้ระยะยาว

(หน่วย : ล้านบาท)

ปีบัญชี	ต้นเงินกู้ ถึงกำหนด ระหว่างปี	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+1	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+2	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+3	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+4	จำนวน เงินค้าง ชำระสิ้น ปี+5	สัดส่วน หนี้สูญ (%)
2525/26	987.21	81.923	69.299	13.920	25.112	15.430	10.124	1.03
2526/27	1,281.00	132.180	109.414	46.634	32.466	21.722	24.377	1.90
2527/28	1,679.56	176.855	95.546	62.346	44.072	36.574	21.898	1.30
2528/29	2,030.65	228.847	111.505	66.016	67.732	39.930	24.327	1.20
2529/30	2,318.85	264.211	117.902	120.712	66.936	40.369	27.124	1.17
2530/31	2,538.25	737.340	462.520	94.848	54.360	34.134	24.085	0.95
2531/32	2,720.43	602.432	350.052	71.361	44.162	29.100	20.023	0.74
2532/33	3,182.54	524.545	303.773	60.163	40.105	26.040		
2533/34	3,252.90	548.670	345.448	65.112	42.038			
2534/35	3,375.76	629.164	422.248	73.027				
2535/36	3,891.94	718.379	505.099					

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุนประจำปีต่างๆ

(1) ต้นเงินกู้ถึงกำหนดระหว่างปี มาจากตารางที่ 21 และ 24 (หรือ 20 และ 23)

(2) จำนวนเงินค้างชำระสิ้นปีต่างๆ มาจากตารางที่ 29 และ 30 (หรือ 28 และ 29)

ตารางภาคผนวกที่ 1.17

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะสั้นต่อฐานะการเงินของ ธกส.

เป้าหมายยอดเงินกู้ 5,440 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	1,088	1,627	2,433	3,638	5,440	5,984	6,582	7,241	7,965	8,761	9,637	10,601	11,661	12,827	14,110	15,521	17,073	18,780	20,658	22,724
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	272	529	859	1,328	2,016	2,477	2,870	3,242	3,607	3,968	4,365	4,802	5,282	5,810	6,392	7,031	7,734	8,508	9,359
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	1,088	1,899	2,962	4,497	6,768	8,000	9,059	10,111	11,207	12,368	13,605	14,966	16,463	18,109	19,920	21,913	24,104	26,515	29,166	32,083
4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	816	1,370	2,103	3,169	4,752	5,496	6,148	6,807	7,508	8,263	9,089	9,998	10,998	12,097	13,307	14,638	16,102	17,712	19,483	21,431
5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	272	529	859	1,328	2,016	2,504	2,911	3,304	3,699	4,106	4,516	4,968	5,465	6,012	6,613	7,275	8,002	8,803	9,683	10,652
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	28	41	62	92	138	151	167	183	202	222	244	268	295	325	357
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	272	529	859	1,328	2,016	2,477	2,870	3,242	3,607	3,968	4,365	4,802	5,282	5,810	6,392	7,031	7,734	8,508	9,359	10,295

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 20% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-5 เพิ่มขึ้นปีละ 49.5% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (7)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (3) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6
อัตราที่รับชำระคืน (%)	75	55	45	35	30	10

5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (4)

6)หนี้สูญ = ร้อยละ 2.53 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (5) - (6)

8)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.18

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะสั้นต่อฐานะการเงินของ ธกส.

เป้าหมายยอดเงินกู้ 5,440 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	1,088	1,301	1,556	1,860	2,225	2,660	3,181	3,804	4,549	5,440	5,984	6,582	7,241	7,965	8,761	9,637	10,601	11,661	12,827	14,110
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	272	448	603	764	945	1,130	1,351	1,616	1,932	2,310	2,632	2,946	3,268	3,608	3,969	4,366	4,802	5,283	5,811
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	1,088	1,573	2,003	2,463	2,989	3,605	4,311	5,155	6,165	7,372	8,294	9,215	10,187	11,233	12,369	13,606	14,967	16,463	18,110	19,921
4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	816	1,125	1,401	1,699	2,044	2,448	2,927	3,500	4,186	5,005	5,595	6,188	6,822	7,510	8,263	9,089	9,998	10,998	12,097	13,307
5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	272	448	603	764	945	1,157	1,384	1,655	1,979	2,367	2,700	3,026	3,365	3,723	4,106	4,517	4,969	5,466	6,013	6,614
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	28	33	39	47	56	67	80	96	115	138	151	167	183	202	222
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	272	448	603	764	945	1,130	1,351	1,616	1,932	2,310	2,632	2,946	3,268	3,608	3,969	4,366	4,802	5,283	5,811	6,392

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 20% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-10 เพิ่มขึ้นปีละ 19.6% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (7)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่ได้รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (3) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6
อัตราที่ได้รับชำระคืน (%)	75	55	45	35	30	10

5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (4)

6)หนี้สูญ = ร้อยละ 2.53 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (5) - (6)

8)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.19

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะสั้นต่อฐานะการเงินของ ธกส.

เป้าหมายยอดเงินกู้ 5,231 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	1,046	1,564	2,339	3,498	5,231	5,754	6,330	6,962	7,659	8,425	9,267	10,194	11,213	12,334	13,568	14,925	16,417	18,059	19,865	21,851
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	262	509	826	1,277	1,938	2,382	2,760	3,118	3,469	3,816	4,197	4,617	5,079	5,587	6,146	6,761	7,437	8,181	8,999
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	1,046	1,826	2,848	4,324	6,508	7,693	8,711	9,722	10,776	11,893	13,083	14,391	15,830	17,414	19,155	21,071	23,178	25,496	28,046	30,850
4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	785	1,317	2,023	3,047	4,569	5,284	5,912	6,546	7,219	7,945	8,740	9,614	10,575	11,633	12,796	14,075	15,483	17,031	18,734	20,608
5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	262	509	826	1,277	1,938	2,408	2,800	3,177	3,557	3,948	4,343	4,777	5,255	5,781	6,359	6,995	7,695	8,465	9,311	10,243
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	26	40	59	89	132	146	160	176	194	213	234	258	284	312	343
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	262	509	826	1,277	1,938	2,382	2,760	3,118	3,469	3,816	4,197	4,617	5,079	5,587	6,146	6,761	7,437	8,181	8,999	9,899

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 20% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-5 เพิ่มขึ้นปีละ 49.5% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (7)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตรารับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (3) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6
อัตราที่รับชำระคืน (%)	75	55	45	35	30	10

5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (4)

6)หนี้สูญ = ร้อยละ 2.53 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (5) - (6)

8)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.20

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะสั้นต่อฐานะการเงินของ ธกส.

เป้าหมายยอดเงินกู้ 5,231 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	1,046	1,251	1,496	1,789	2,139	2,558	3,059	3,658	4,374	5,231	5,754	6,330	6,962	7,659	8,425	9,267	10,194	11,213	12,334	13,568
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	262	430	579	735	908	1,086	1,299	1,554	1,858	2,222	2,531	2,833	3,143	3,469	3,816	4,198	4,618	5,080	5,588
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	1,046	1,513	1,926	2,368	2,874	3,467	4,145	4,957	5,928	7,089	7,976	8,861	9,795	10,802	11,894	13,083	14,392	15,831	17,414	19,156
4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	785	1,082	1,347	1,633	1,966	2,354	2,815	3,366	4,025	4,813	5,380	5,951	6,560	7,222	7,945	8,740	9,614	10,575	11,633	12,796
5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	262	430	579	735	908	1,113	1,331	1,591	1,903	2,276	2,596	2,910	3,235	3,580	3,948	4,343	4,778	5,256	5,781	6,360
6)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	26	32	38	45	54	65	77	93	111	132	146	160	176	194	213
7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	262	430	579	735	908	1,086	1,299	1,554	1,858	2,222	2,531	2,833	3,143	3,469	3,816	4,198	4,618	5,080	5,588	6,147

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 20% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-10 เพิ่มขึ้นปีละ 19.6% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (7)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่ได้รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (3) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6
อัตราที่ได้รับชำระคืน (%)	75	55	45	35	30	10

5)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (4)

6)หนี้สูญ = ร้อยละ 2.53 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

7)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (5) - (6)

8)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.21

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นเท่ากันทุกปี

เป้าหมายยอดเงินกู้ 6,720 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	672	1,195	2,125	3,779	6,720	7,392	8,131	8,944	9,839	10,823	11,905	13,095	14,405	15,845	17,430	19,173	21,090	23,199	25,519	28,071
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	672	1,867	3,992	7,722	14,298	21,372	28,870	36,622	44,600	52,799	61,222	69,882	78,845	88,177	97,982	108,427	119,788	132,174	145,727
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	672	1,867	3,992	7,771	14,442	21,690	29,503	37,814	46,461	55,423	64,704	74,318	84,287	94,690	105,607	117,155	129,517	142,987	157,693	173,798
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	0	0	75	207	444	863	1,610	2,431	3,335	4,329	5,422	6,550	7,740	8,959	10,139	11,153	12,269	13,495	14,845
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	0	0	49	144	319	633	1,193	1,860	2,624	3,481	4,435	5,443	6,513	7,625	8,728	9,729	10,780	11,907	13,129
6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	672	1,867	3,992	7,722	14,298	21,372	28,870	36,622	44,600	52,799	61,222	69,882	78,845	88,177	97,982	108,427	119,788	132,207	145,786	160,668
7)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	60	106
8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	672	1,867	3,992	7,722	14,298	21,372	28,870	36,622	44,600	52,799	61,222	69,882	78,845	88,177	97,982	108,427	119,788	132,174	145,727	160,562

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 10% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-5 เพิ่มขึ้นปีละ 77.8% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (8)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)หนี้ถึงกำหนดชำระ : มีระยะปลอดหนี้ 3 ปีและชำระคืนเงินต้นโดยเฉลี่ยเท่ากันเป็นเวลา 9 ปี (อายุสัญญา 12 ปี)

5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่ได้รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (4) มีดังนี้

อายุนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
อัตราที่ได้รับชำระคืน (%)	0	0	0	65	35	30	25	20	15	10	10	10	5	5	3	2	2

6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (5)

7)หนี้สูญ = ร้อยละ 5 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (6) - (7)

9)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.22

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นเท่ากันทุกปี

เป้าหมายยอดเงินกู้ 6,720 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	672	868	1,121	1,448	1,870	2,415	3,119	4,029	5,203	6,720	7,392	8,131	8,944	9,839	10,823	11,905	13,095	14,405	15,845	17,430
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	672	1,540	2,661	4,060	5,810	8,006	10,778	14,290	18,757	24,458	30,464	36,734	43,253	50,040	57,125	64,552	72,376	80,634	89,436
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	672	1,540	2,661	4,109	5,930	8,225	11,126	14,807	19,493	25,477	31,850	38,595	45,679	53,092	60,863	69,030	77,648	86,781	96,479	106,866
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	0	0	75	171	296	457	664	933	1,279	1,727	2,305	2,977	3,702	4,481	5,314	6,199	7,133	8,109	9,117
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	0	0	49	120	218	348	516	736	1,019	1,386	1,861	2,425	3,052	3,737	4,478	5,271	6,114	7,000	7,923
6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	672	1,540	2,661	4,060	5,810	8,006	10,778	14,290	18,757	24,458	30,464	36,734	43,253	50,040	57,125	64,552	72,376	80,668	89,479	98,943
7)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	43	56
8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	672	1,540	2,661	4,060	5,810	8,006	10,778	14,290	18,757	24,458	30,464	36,734	43,253	50,040	57,125	64,552	72,376	80,634	89,436	98,887

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 10% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-10 เพิ่มขึ้นปีละ 29% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (8)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)หนี้ถึงกำหนดชำระ : มีระยะปลอดหนี้ 3 ปีและชำระคืนเงินต้นโดยเฉลี่ยเท่ากันเป็นเวลา 9 ปี (อายุสัญญา 12 ปี)

5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (4) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
อัตราที่รับชำระคืน (%)	0	0	0	65	35	30	25	20	15	10	10	10	5	5	3	2	2

6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (5)

7)หนี้สูญ = ร้อยละ 5 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (6) - (7)

9)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.23

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นเท่ากันทุกปี

เป้าหมายยอดเงินกู้ 7,157 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	716	1,273	2,263	4,025	7,157	7,873	8,660	9,526	10,479	11,526	12,679	13,947	15,342	16,876	18,563	20,420	22,462	24,708	27,179	29,897
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	716	1,937	4,047	7,732	14,215	20,817	27,496	34,227	40,998	47,801	54,683	61,693	68,915	76,495	84,696	93,599	103,317	113,928	125,501
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	716	1,988	4,200	8,071	14,889	22,088	29,477	37,022	44,706	52,525	60,480	68,630	77,035	85,790	95,058	105,116	116,061	128,024	141,107	155,397
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	80	221	472	920	1,715	2,590	3,552	4,610	5,775	6,976	8,243	9,541	10,799	11,879	13,066	14,373	15,810	17,391	19,131
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	52	153	340	674	1,270	1,981	2,795	3,708	4,724	5,797	6,937	8,120	9,296	10,362	11,481	12,681	13,983	15,405	16,961
6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	716	1,937	4,047	7,732	14,215	20,817	27,496	34,227	40,998	47,801	54,683	61,693	68,915	76,495	84,696	93,635	103,380	114,041	125,702	138,436
7)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	64	113	201	358
8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	716	1,937	4,047	7,732	14,215	20,817	27,496	34,227	40,998	47,801	54,683	61,693	68,915	76,495	84,696	93,599	103,317	113,928	125,501	138,078

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 10% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-5 เพิ่มขึ้นปีละ 77.8% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (8)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)หนี้ถึงกำหนดชำระ : มีระยะปลอดหนี้ 1 ปีและชำระคืนเงินต้นโดยเฉลี่ยเท่ากันเป็นเวลา 9 ปี (อายุสัญญา 10 ปี)

5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตรာที่ได้รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (4) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
อัตราที่ได้รับชำระคืน (%)	0	65	35	30	25	20	15	10	10	10	5	5	3	2	2

6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (5)

7)หนี้สูญ = ร้อยละ 5 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (6) - (7)

9)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.24

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อนอกภาคการเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นเท่ากันทุกปี

เป้าหมายยอดเงินกู้ 7,157 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	716	924	1,194	1,542	1,991	2,572	3,322	4,291	5,541	7,157	7,873	8,660	9,526	10,479	11,526	12,679	13,947	15,342	16,876	18,563
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	716	1,588	2,654	3,964	5,585	7,607	10,145	13,350	17,415	22,590	27,880	33,290	38,835	44,545	50,457	56,589	63,034	69,878	77,233
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	716	1,640	2,782	4,196	5,955	8,157	10,929	14,436	18,892	24,572	30,463	36,540	42,815	49,314	56,071	63,136	70,536	78,376	86,754	95,796
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	80	182	315	486	707	993	1,362	1,839	2,455	3,171	3,943	4,772	5,659	6,602	7,597	8,637	9,710	10,799	11,879
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	52	128	232	370	550	784	1,086	1,476	1,982	2,583	3,251	3,980	4,769	5,614	6,511	7,456	8,438	9,444	10,455
6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	716	1,588	2,654	3,964	5,585	7,607	10,145	13,350	17,415	22,590	27,880	33,290	38,835	44,545	50,457	56,625	63,080	69,938	77,310	85,341
7)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	46	60	77	100
8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	716	1,588	2,654	3,964	5,585	7,607	10,145	13,350	17,415	22,590	27,880	33,290	38,835	44,545	50,457	56,589	63,034	69,878	77,233	85,242

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 10% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-10 เพิ่มขึ้นปีละ 29% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (8)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)หนี้ถึงกำหนดชำระ : มีระยะปลอดหนี้ 1 ปีและชำระคืนเงินต้นโดยเฉลี่ยเท่ากันเป็นเวลา 9 ปี (อายุสัญญา 10 ปี)

5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (4) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
อัตราที่รับชำระคืน (%)	0	65	35	30	25	20	15	10	10	10	5	5	3	2	2

6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (5)

7)หนี้สูญ = ร้อยละ 5 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (6) - (7)

9)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.25

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)

เป้าหมายยอดเงินกู้ 6,720 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	672	1,195	2,125	3,779	6,720	7,392	8,131	8,944	9,839	10,823	11,905	13,095	14,405	15,845	17,430	19,173	21,090	23,199	25,519	28,071
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	672	1,867	3,992	7,749	14,402	21,640	29,454	37,785	46,624	55,958	65,770	76,036	86,719	97,855	109,471	121,645	134,557	148,595	163,906
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	672	1,867	3,992	7,771	14,469	21,794	29,771	38,398	47,624	57,447	67,863	78,865	90,441	102,564	115,285	128,644	142,735	157,756	174,114	191,977
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	0	0	33	97	216	435	831	1,320	1,918	2,646	3,528	4,590	5,731	6,997	8,333	9,610	10,571	11,628	12,791
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	0	0	22	67	155	317	613	1,001	1,489	2,093	2,829	3,721	4,709	5,814	7,000	8,178	9,161	10,175	11,252
6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	672	1,867	3,992	7,749	14,402	21,640	29,454	37,785	46,624	55,958	65,770	76,036	86,719	97,855	109,471	121,645	134,557	148,595	163,940	180,725
7)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	60
8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	672	1,867	3,992	7,749	14,402	21,640	29,454	37,785	46,624	55,958	65,770	76,036	86,719	97,855	109,471	121,645	134,557	148,595	163,906	180,665

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 10% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-5 เพิ่มขึ้นปีละ 7.8% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (8)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)หนี้ถึงกำหนดชำระ : มีระยะปลอดหนี้ 3 ปีและชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันเป็นเวลา 10 ปี (อายุสัญญา 13 ปี)

5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่ได้รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (4) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
อัตราที่ได้รับชำระคืน (%)	0	0	0	65	35	30	25	20	15	10	10	5	5	5	3	3	2	2

6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (5)

7)หนี้สูญ = ร้อยละ 5 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (6) - (7)

9)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.26

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)

เป้าหมายยอดเงินกู้ 6,720 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	672	868	1,121	1,448	1,870	2,415	3,119	4,029	5,203	6,720	7,392	8,131	8,944	9,839	10,823	11,905	13,095	14,405	15,845	17,430
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	672	1,540	2,661	4,087	5,900	8,207	11,144	14,888	19,667	25,774	32,298	39,221	46,504	54,210	62,361	70,984	80,112	89,526	99,724
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	672	1,540	2,661	4,109	5,957	8,315	11,326	15,173	20,091	26,387	33,166	40,429	48,165	56,343	65,032	74,266	84,080	94,517	105,372	117,154
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	0	0	33	81	148	242	370	544	780	1,095	1,516	2,074	2,615	3,235	3,938	4,724	5,593	6,537	7,542
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	0	0	22	57	108	182	284	424	613	868	1,208	1,661	2,133	2,671	3,282	3,968	4,991	5,614	6,489
6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	672	1,540	2,661	4,087	5,900	8,207	11,144	14,888	19,667	25,774	32,298	39,221	46,504	54,210	62,361	70,984	80,112	89,526	99,757	110,664
7)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	34	43
8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	672	1,540	2,661	4,087	5,900	8,207	11,144	14,888	19,667	25,774	32,298	39,221	46,504	54,210	62,361	70,984	80,112	89,526	99,724	110,621

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 10% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-10 เพิ่มขึ้นปีละ 29% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (8)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)หนี้ถึงกำหนดชำระ : มีระยะปลอดหนี้ 3 ปีและชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันเป็นเวลา 10 ปี (อายุสัญญา 13 ปี)

5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่ได้รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (4) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
อัตราที่ได้รับชำระคืน (%)	0	0	0	65	35	30	25	20	15	10	10	5	5	5	3	3	2	2

6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (5)

7)หนี้สูญ = ร้อยละ 5 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (6) - (7)

9)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.27

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อภาคการเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)

เป้าหมายยอดเงินกู้ 7,157 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 5 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	716	1,273	2,263	4,025	7,157	7,873	8,660	9,526	10,479	11,526	12,679	13,947	15,342	16,876	18,563	20,420	22,462	24,708	27,179	29,897
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	716	1,966	4,157	8,017	14,837	22,057	29,651	37,591	45,841	54,354	63,070	72,002	81,151	90,572	100,426	111,090	122,680	135,340	149,182
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	716	1,988	4,229	8,182	15,174	22,710	30,717	39,177	48,070	57,368	67,034	77,017	87,343	98,027	109,136	120,846	133,551	147,387	162,519	179,079
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	35	103	230	463	885	1,405	2,043	2,818	3,757	4,888	6,103	7,452	8,875	10,235	11,259	12,385	13,623	14,985	16,484
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	23	71	165	338	653	1,066	1,586	2,229	3,013	3,963	5,015	6,192	7,455	8,709	9,756	10,836	11,984	13,223	14,572
6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	716	1,966	4,157	8,017	14,837	22,057	29,651	37,591	45,841	54,354	63,070	72,002	81,151	90,572	100,426	111,090	122,715	135,404	149,296	164,507
7)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	64	113	201
8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	716	1,966	4,157	8,017	14,837	22,057	29,651	37,591	45,841	54,354	63,070	72,002	81,151	90,572	100,426	111,090	122,680	135,340	149,182	164,305

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 10% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-5 เพิ่มขึ้นปีละ 77.8% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (8)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)หนี้ถึงกำหนดชำระ : มีระยะปลอดหนี้ 1 ปีและชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันเป็นเวลา 10 ปี (อายุสัญญา 11 ปี)

5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่ได้รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (4) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
อัตราที่ได้รับชำระคืน (%)	0	65	35	30	25	20	15	10	10	5	5	5	3	3	2	2

6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (5)

7)หนี้สูญ = ร้อยละ 5 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (6) - (7)

9)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ตารางภาคผนวกที่ 1.28

การคาดคะเนผลของการให้สินเชื่อภาคการเกษตรระยะยาวต่อฐานะการเงินของ ธกส. กรณีชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันทุกปี (Amortization)

เป้าหมายยอดเงินกู้ 7,157 ล้านบาทต่อปี ภายในเวลา 10 ปี

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี	716	924	1,194	1,542	1,991	2,572	3,322	4,291	5,541	7,157	7,873	8,660	9,526	10,479	11,526	12,679	13,947	15,342	16,876	18,563
2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี	0	716	1,617	2,751	4,177	5,975	8,244	11,115	14,752	19,369	25,239	31,342	37,730	44,411	51,395	58,695	66,336	74,320	82,733	91,666
3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี	716	1,640	2,811	4,293	6,169	8,547	11,566	15,405	20,293	26,526	33,111	40,002	47,256	54,890	62,921	71,375	80,283	89,662	99,609	110,230
4)หนี้ถึงกำหนดชำระ	0	35	86	158	257	394	580	830	1,166	1,614	2,209	2,785	3,445	4,194	5,031	5,957	6,963	8,032	9,138	10,235
5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี	0	23	60	115	194	303	452	653	924	1,287	1,769	2,272	2,845	3,495	4,226	5,038	5,927	6,882	7,883	8,896
6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี	716	1,617	2,751	4,177	5,975	8,244	11,115	14,752	19,369	25,239	31,342	37,730	44,411	51,395	58,695	66,336	74,356	82,780	91,726	101,333
7)หนี้สูญ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	46	60	77
8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี	716	1,617	2,751	4,177	5,975	8,244	11,115	14,752	19,369	25,239	31,342	37,730	44,411	51,395	58,695	66,336	74,320	82,733	91,666	101,256

หมายเหตุ :

1)จ่ายเงินกู้ระหว่างปี ปีแรกจ่าย 10% ของเป้าหมาย ปีที่ 2-10 เพิ่มขึ้นปีละ 29% และหลังจากได้เป้าหมายแล้วปีต่อไปเพิ่มขึ้นปีละ 10%

2)ต้นเงินกู้คงเป็นหนี้ต้นปี คือ ยอดยกมาของรายการ (8)

3)ยอดเงินกู้และหนี้คงค้างระหว่างปี = (1) + (2)

4)หนี้ถึงกำหนดชำระ : มีระยะปลอดหนี้ 1 ปีและชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเท่ากันเป็นเวลา 10 ปี (อายุสัญญา 11 ปี)

5)รับชำระคืนเงินกู้ระหว่างปี : สมมติให้อัตราที่รับชำระคืนเงินกู้ของรายการ (4) มีดังนี้

อายุหนี้ (ปี)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
อัตราที่รับชำระคืน (%)	0	65	35	30	25	20	15	10	10	5	5	5	3	3	2	2

6)ยอดเงินกู้ที่ค้างชำระปลายปี = (3) - (5)

7)หนี้สูญ = ร้อยละ 5 ของรายการ (1) หลังครบอายุสัญญา 5 ปี

8)ยอดหนี้คงค้างสุทธิปลายปี = (6) - (7)

9)เป็นการพยากรณ์เฉพาะเงินต้น

ภาคผนวกที่ 1.29
ปัญหาหลักในการทำกิจกรรมนอกการเกษตร

(หน่วย : ร้อยละ)

กิจกรรม	ปัญหา (%)
1. กิจกรรมจักสาน - แข่งเล็ก - แข่งใหญ่ - กระติบ - หมวก	ขาดแคลนวัตถุดิบ 100% การตลาด (ถูกกดราคา, แข่งขัน) 54.2% ขาดแคลนวัตถุดิบ 72.2% ขาดแคลนเงินทุน 55.5%
2. กิจกรรมเครื่องปั้นดินเผา - หม้อ (ขอนแก่น) - หม้อ (ลำปาง) - อิฐ (เชียงใหม่) - อิฐ (อยุธยา)	ขาดแคลนเชื้อเพลิง 90% ขาดแคลนวัตถุดิบ 25% ขาดแคลนเชื้อเพลิง 38.9% ขาดแคลนวัตถุดิบ 57.1%
3. ผลิตภัณฑ์จากโลหะ - ผลิตภัณฑ์ทองเหลือง - ตัวแบบทองเหลือง - มีด	ขาดแคลนวัตถุดิบ 80% ขาดความรู้และเทคโนโลยี 100% ขาดแคลนวัตถุดิบ 56%
4. ถนอมอาหาร - กุ้งตาก - ไข่เค็ม	การตลาด (ถูกกดราคา, แข่งขันสูง) 100% ขาดแคลนวัตถุดิบ 57.1%
5. เจียรไนพลอย/นิล - นิล/พลอย - เพชรวิเศษชัย/พลอย	ตลาดแคบ 35% การตลาด (ถูกกดราคา, แข่งขันสูง) 63.6%
6. ถักทอ - เสื่อ - แห, อวน	ขาดแคลนวัตถุดิบ 62.5% การตลาด (ตลาดแคบ) 90.5%
7. แกะสลัก - รูปสัตว์ - เฟอ์นเจอร์	ขาดแคลนวัตถุดิบ 96% ขาดแคลนแรงงานฝีมือ 69.2%
8. ฝั่ม	ขาดแคลนวัตถุดิบ 100%
9. ปลูก	ขาดแคลนเงินทุน 72.7%
10. หมอนขิด	การตลาด (ถูกกดราคา, แข่งขันสูง) 32% ขาดแคลนวัตถุดิบ 32%

ที่มา : คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รายงานการศึกษาเพื่อพิจารณาการให้สินเชื่อแก่กิจกรรมนอกการเกษตรของ ธกส.

ภาคผนวกที่ 2.1
กรณีศึกษากิจกรรมนอกการเกษตร

กลุ่มที่ 1 กรณีที่ราชการสนับสนุน

คุณปิกเตียน

การกำเนิดกิจกรรมผ้าบาติกของหมู่บ้านหนึ่งริมชายหาดทะเลฝั่งตะวันออกของอำเภอไทย จังหวัดเพชรบุรี เริ่มมาตั้งแต่ปี 2531 โดยกำเนิดกลุ่มขึ้นจากคำแนะนำของพัฒนากร โดยจัดนำครูมาสอนให้สมาชิกฝึกทำผ้าบาติก กลุ่มกิจกรรมมีภรรยาของกำนันในหมู่บ้านนี้เป็นประธานกลุ่ม ใช้สถานที่บ้านของกำนันเป็นศูนย์ผลิต

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านกลุ่มนี้มีทั้งหมด 200 - 300 คน ครอบคลุมบริเวณ 4 หมู่บ้าน เงินลงทุนครั้งแรกได้รับจากกรมพัฒนาชุมชน 45,000 บาท โดยส่งทุนมาให้ ในรูปสิ่งของ ส่วนวัสดุที่ใช้หมุนเวียนในการผลิต ก็คือ ผ้ามีสลิ้น เทียนและสี วิธีการผลิตก็ทำได้ไม่ยาก ไม่ต้องใช้เทคโนโลยีซับซ้อนใดๆ

พื้นฐานสำคัญของหมู่บ้านทั้งสี่ที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้ เป็นที่ทำนาริมชายหาดทะเล ซึ่งมีลักษณะ ดินเค็ม ผลผลิตต่ำ อาชีพหลักจึงทำนาและรับจ้าง นาที่ทำก็เพื่อบริโภคเป็นหลัก ในหมู่บ้านเหล่านี้ได้มีการทำกิจกรรมอื่นๆมาก่อน แต่ก็ต้องล้มเลิก แม้ว่ากลุ่มกิจกรรมนี้จะมีกำนันที่สามารถหาเงินกองทุน และกิจกรรมมาให้ได้ตลอด ในที่สุดกิจกรรมผ้าบาติกก็ล้ม กลุ่มสลายตัว

สาเหตุสำคัญที่กลุ่มกิจกรรม หมู่บ้านเหล่านี้ต้องยกเลิก เพราะกิจกรรมให้รายได้ต่ำ เมื่อเทียบกับการไปรับจ้างทำงานอื่น โดยเพราะบริเวณหมู่บ้านเหล่านี้อยู่ใกล้ชายหาด ซึ่งมีการเปิดเป็น resort และร้านอาหารหลายแห่ง ความต้องการทำกิจกรรมกลุ่มจึงไม่มี

คุณเนตร

คุณเนตร อายุ 60 ปีเศษ มีอาชีพทอผ้ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นชาวบ้านในหมู่บ้านอำเภอย้าย จังหวัดเพชรบุรี อาชีพหลักของครอบครัวคือ การทำนา การทอผ้าที่เคยทำอยู่เป็นการทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน

ในปี 2515 ได้มีราชการเข้ามาจัดตั้งกลุ่มสตรีและให้การอบรมในการทอผ้าเป็นตัวอักษร ด้วยเครื่องทอที่กระตุก ซึ่งต่างจากที่ชาวบ้านใช้อยู่

ในการจัดตั้งกลุ่มขึ้น ทางทางได้ลงทุนเครื่องทอที่กระตุกให้ 3 เครื่อง ราคาเครื่องละ 5,000 บาท กระสวยสำรองอันละ 100 บาทเศษ เดิมเครื่องทอที่กระตุก จะรวมไว้ที่บ้านประธาน ถ้าผู้ใดจะทอก็มาทอร่วมกันที่บ้านประธาน

ต่อมากลุ่มได้กระจายกระจาย ในที่สุดผู้ที่ทอผ้าตัวอักษรเหลือคุณเนตรเพียงคนเดียว งานที่รับส่วนใหญ่จะมีคนมาว่าจ้าง ลูกค้าประจำคือ ส่วนราชการ การว่าจ้างคิดเป็นเมตรๆละ 100 บาท ในแต่ละเดือน ทอได้ความยาวประมาณ 40 เมตร

ความต้องการเงินลงทุนหมุนเวียนต่ำมาก เพราะคุณเนตรจะซื้อค้าจากตลาดมาทอตามที่สั่ง ค่อยๆทยอยซื้อ วงเงินที่ใช้แต่ละครั้งไม่ถึง 500 บาท เงินทุนส่วนนี้จึงใช้เงินที่ได้รับจากค่าผ้าทอ ไม่ต้องใช้เงิน ทุนส่วนตัว เพราะไม่ต้องรอจำหน่าย

ปัญหาของกิจกรรมประเภทนี้มีปัญหาด้านตลาดมากเพราะตลาดแคบ แม้ว่าบ้านของคุณเนตรจะอยู่ ติดเส้นทางถนนใหญ่ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ก็ไม่ดึงดูดลูกค้า และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ไม่มีการวางจำหน่าย หากมีลูกค้าสนใจก็ไม่สามารถตอบสนองตลาดได้ทันที เมื่อลูกค้าหลักคือส่วนราชการเท่านั้น โอกาสการผลิต อาจต้องเลิกไปเมื่ออายุของผู้ผลิตไม่สามารถทำการผลิตต่อไปได้

อาจารย์ตุ๊ก

อาจารย์ตุ๊ก เป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านหนึ่งใน อ.ท่ายาง เพชรบุรี หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านใหญ่ สภาพเศรษฐกิจในหมู่บ้านนี้ค่อนข้างมีฐานะดี หมู่บ้านนี้ได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มาตั้งแต่ปี 2525 โดยสมาชิกของกลุ่มจะส่งสัจจะได้ตั้งแต่ 50 100 200 จนถึง 500 บาท มีวงเงินให้กู้แก่สมาชิกได้ 3 เท่าของเงิน สัจจะ แต่ไม่เกินคนละ 5,000 บาท อาจารย์ตุ๊กชี้แจงว่า วงเงินให้กู้มีพอให้กู้แก่สมาชิกไม่มีการขาดแคลน ทั้งนี้ เพราะกลุ่มออมทรัพย์นี้มีเงินสะสมถึง 2,196,900 บาท วงเงินคืนเงินกู้เดือนที่เข้าศึกษามีถึง 220,700 บาท

ที่หมู่บ้านนี้ ได้มีการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดด้วย โดยจัดตั้งขึ้นจากการขายหุ้นๆละ 100 บาท มีผู้ซื้อหุ้นถึงหมด 644 หุ้น มีอาคารของศูนย์เฉพาะ ซึ่งได้รับเงินของสภาตำบล และยังมีโครงการจะขยาย อาคาร กิจกรรมต่อจากอาคารของศูนย์สาธิตตลาดเพื่อใช้เป็นที่ทำกิจกรรมต่างๆ

ก่อนจะเริ่มมีกลุ่มกิจกรรมทำตุ๊กตาผ้า อาจารย์ตุ๊กได้ติดต่อผ่าน กศน. มาสอนตัดเย็บเสื้อผ้าให้แก่ กลุ่มแม่บ้าน ทางกศน.ได้เข้ามาสอนและนำจักรมาให้ฝึกหัด 5 ตัว เมื่ออบรมเสร็จทางการได้มอบจักรให้ หมู่บ้าน 3 ตัวสำหรับสมาชิก 25 คน

จากพื้นฐานที่มีชาวบ้านสามารถเย็บผ้าได้ ทางกลุ่มออมทรัพย์ได้เชิญวิทยากรของทางการมาอบรม การทำตุ๊กตาผ้า ให้แก่ กลุ่มแม่บ้าน โครงการอบรมทำตุ๊กตานี้ เป็นโครงการครูอาสา กลุ่มผู้เข้ารับการอบรม บางคนก็ได้รับการอบรมตัดเย็บเสื้อผ้า แต่มีพื้นฐานการเย็บผ้าได้ ในการอบรมครั้งนี้ทางกลุ่มออมทรัพย์ สนับสนุนด้านวัสดุเป็นเงิน 5,000 บาท

กิจกรรมตุ๊กตาผ้าของที่นี่ อาจารย์ตุ๊กแจ้งให้ทราบว่า สมาชิกที่มาร่วมกันทำนั้นจะไม่ได้รับค่าตอบแทน ถือเป็นโครงการให้ความรู้และฝึกหัดเพื่อจะนำเงินเข้ากองทุน ยอดของเงินได้มีทั้งหมด 6,800 บาท (ตัวเลขเมื่อเลิกกิจกรรม)

กิจกรรมตุ๊กตาของที่นี่ต้องเลิกไปในที่สุดเพราะมีปัญหาด้านการตลาดมาก เนื่องจากคุณภาพสู่ทาง ราชบุรีไม่ได้ และถ้าจะนำไปส่งให้ทางราชบุรีก็ไกลไม่คุ้มค่าขนส่ง

เมื่อกิจกรรมตุ๊กตาผ้าล้มเลิกไป ทางกลุ่มออมทรัพย์ได้จ้างครูมาสอนทำดอกไม้ผ้าและดอกไม้แห้ง ชั่วโมงละ 80 บาท เสียค่าใช้จ่ายไป 2,500 บาท กิจกรรมนี้ก็ประสบผลสำเร็จอีก เนื่องจากปัญหาไม่มีแหล่งจำหน่าย และโครงการไม่ต่อเนื่องด้วย

เพื่อให้ธุรกิจทำดอกไม้ดำเนินการต่อไปได้ อาจารย์ตุ๊กได้จัดทำโครงการทำหัตถงานศพขาย โดยนำเอากลุ่มพวกทำดอกไม้ประดิษฐ์มาประกอบเป็นหัตถดอกไม้แห้ง กิจกรรมนี้ก็ยังคงทำอยู่เฉพาะงานสังเอนั้น ซึ่งกิจกรรมนี้ก็ยังมีข้อจำกัดเรื่องการเขียนชื่อเจ้าภาพไม่ได้

กิจกรรมเสริมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านนี้ไม่มีกิจกรรมใดประสบผลสำเร็จในทางธุรกิจ ยกเว้นกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์และศูนย์สาธิตทางการตลาด ยกเว้นกิจกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า ที่มีการออกไปรับจ้างเย็บนอกหมู่บ้าน สำหรับสมาชิกที่ทำหน้าที่ขายของในศูนย์สาธิต รับจ้างเย็บผ้าด้วย ทำให้มีรายได้เสริมเดือนละ 2-3 พันบาท

สภาพของหมู่บ้านนี้ อยู่ใกล้แหล่งงาน สมาชิกของหมู่บ้านมักจะออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้านมากกว่า เพราะรับจ้างทำนา ดายหญ้า วันละ 60-70 บาท ที่นี่ยึดคิดค่าจ้างเป็นปริมาณงาน โดยเฉพาะถอนกล้า บางคนทำได้ถึงวันละ 200 บาทก็มี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กในหมู่บ้านนี้มีการเรียนต่อถึงร้อยละ 80 และมีปัจจัยส่งเสริมทางการเรียนด้วย แม้แต่รถรับส่งจากหมู่บ้านไปโรงเรียนก็มีคิดเดือนละ 250 บาทต่อคน

นางบัว

นางบัว เป็นชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ใน จ.อุดรธานี มีอาชีพหลักคือ การทำนา หมู่บ้านที่นางบัวอยู่มีการทำสวนผลไม้ด้วย แต่ที่บ้านนางบัวไม่มีสวนผลไม้

หมู่บ้านที่นางบัวอยู่เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ อยู่กันเป็นกระจุกบ้านชิดกันเรียงเป็นแถว มีถนนกันแบ่งหมู่บ้าน อยู่ใกล้ถนนใหญ่ที่มุ่งเข้าตัวเมือง

สตรีชาวอีสานที่อยู่ในหมู่บ้านนี้ มีพื้นฐานการทอผ้าพื้นเมืองได้ และได้รับการส่งเสริมจากทางการเข้ามาอบรมการทอผ้าด้วยกี่กระตุก และให้การอุดหนุนเครื่องทอที่กระตุกให้กับกลุ่มที่เข้ารับการอบรม 3 เครื่อง

นางบัวในฐานะหัวหน้ากลุ่ม ใช้ที่บ้านสวนได้ทุนบ้านเป็นที่ทำงานของกลุ่มทอผ้าหลังการอบรม แต่ลักษณะของงานทอไม่จำเป็นต้องมาทำร่วมกัน ในที่สุดต่างคนก็แยกกันผลิตอยู่ตามบ้าน ต่างคนต่างผลิตและจำหน่าย

ที่หมู่บ้านนี้นิยมทอผ้าลายซิด ซึ่งต้องใช้เวลาในการผลิต เริ่มตั้งแต่ซื้อด้ายหรือไหมจากตลาด มาย้อมและเข้าเฟลมใช้เวลาเกือบสองสัปดาห์ เวลาทอผืนหนึ่งใช้เวลาทอเต็มที่ประมาณ เดือนเศษ (4-หลา) ถ้าทอไหมแทรกจะใช้เวลาต่อผืน 2 หลามากกว่า การลงทุนใช้เงินหมุนเวียนซื้อแค้ไหมหรือด้ายฝ้าย วงเงินไม่ถึง 500 บาท แต่กว่าจะได้เงินส่วนนี้คืนอาจใช้เวลามากกว่า 3 เดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตลาดด้วย

เดิมตลาดผ้าของนางบัวและเพื่อนบ้าน คือ การฝากขายที่ศูนย์ศิลปาชีพ แต่ระยะเวลาส่งไปขาย และรอรับเงินกลับต้องใช้เวลาเดือนเศษ ปัญหาเงินหมุนเวียนกลับจึงเป็นอุปสรรคต่อกลุ่มและสมาชิก บางคนจึงเลิกทอและหันไปรับจ้างแทน

เรื่องเงินทุนหมุนเวียน เคยมีสวนราชการเสนอเข้ามาให้กู้ นางบัวและเพื่อสมาชิกปฏิเสธ เพราะเงื่อนไขของสินเชื่อระบุให้ส่งคืนแบบผ่อนส่งรายเดือนนางบัวชี้แจงว่า ข้อจำกัดของเวลาผลิต และการรอจำหน่าย ไม่ทราบว่าจะขายได้เมื่อใด การให้ผ่อนชำระโดยวิธีนี้ ทำไม่ได้

•แม่ระกา

แม่ระกา กลุ่มกิจกรรมจักสานไม้ไผ่ในหมู่บ้านหนึ่งในอ.วังทอง จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มจักสานกลุ่มนี้มีสมาชิกกลุ่มเป็นสตรี การกำเนิดของกลุ่มนี้เริ่มจากการรวมกลุ่มกันโดยคำแนะนำของพัฒนากร ชาวบ้านหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านใหญ่ มีอาชีพหลักคือการทำนา สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านจัดเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ และมีฐานะดี มีจวนดาวเทียมอยู่ในหมู่บ้านนี้ด้วย

แม่ระกาเป็นหมู่บ้านที่มีความสามารถในด้านงานจักสานมาแต่เดิมชาวบ้านนิยมนำมาทำตระกร้าไว้ใช้เอง ในครัวเรือนยามว่างจากไร่นา (ทำนาหว่านปีละครั้ง)ด้วยพื้นฐานของชาวบ้าน พัฒนาการได้เข้ามาอบรมกิจกรรมจักสานไม้ไผ่(หมวก)เมื่อปี 2527 สมาชิกที่เข้าอบรมมีประมาณ 20 คน

หลังการอบรมการสานหมวกด้วยไม้ไผ่แล้ว พัฒนาการได้แนะนำให้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ด้วย แต่ทางกลุ่มแม่บ้านซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 150 คนเลือกการเปิดร้านค้าแทนการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และเรียกค่านุ้ละ ๆ 100 บาท ได้ค่านุ้ทั้งหมด 30,000 บาทเศษ มีภรรยาของสมาชิกสภาจังหวัดเป็นประธานกลุ่มร้านค้า และอนุญาตให้ใช้บ้านสมาชิกสภาจังหวัดเป็นร้านค้าด้วย

การเปิดร้านค้าของกลุ่มครั้งแรกใช้วิธีขอแรงสมาชิกมาช่วยกันขาย (อาสาสมัคร) ตู้ใส่ของประธานกลุ่มให้ยืม เอาเงินค่านุ้ไปซื้อของมาขาย และมีสมาชิกมาช่วยกันซื้อ กิจการขายของค่อนข้างขายดี โดยเฉพาะน้ำตาลทรายขาวขายอาทิตย์ละ 2 ลูก ในการปันผลค่านุ้ครั้งแรกสามารถจ่ายเงินปันผลได้ถึงร้อยละ 25 บาท และจ่ายปันผลมาทุกปี เพิ่มขึ้นนุ้ละ 26 27 บาท บางปีก็ลดลง

การบริหารร้านค้าได้พัฒนาระบบการปันส่วนคืนใหม่เมื่อสภาพการค้าเริ่มลดลงเพราะสมาชิกขาดเงินซื้อ วิธีการจัดสรรเงินคืนให้สมาชิกได้ใช้ระบบใครซื้อมากคืนกลับมาก และนำเงินกำไรมาแบ่งเป็นสามกลุ่มดังนี้ ให้ผู้ถือหุ้น 5 ส่วน คนซื้อได้ 3 ส่วน ให้ทางร้านค้า 2 ส่วน ถ้ามีส่วนเกินเป็นพิเศษจะเพิ่มให้คนซื้ออีก ฉะนั้นคนซื้อแม้ไม่ใช่สมาชิกก็ได้คืนกำไรด้วย วิธีนี้ทำให้ร้านค้าขยายยอดการขายเพิ่มขึ้น แต่ร้านค้าของกลุ่มนี้ ห้ามขายเหล้าและบุหรี่ สินค้าที่ขายเน้นสินค้าที่มีคุณภาพ (ตรวจสอบสินค้า พบว่า เป็นสินค้าของโรงงานที่มีชื่อเหมือนสินค้าในศูนย์การค้ากรุงเทพ แต่มีจำนวนน้อยชนิด)

จากการเริ่มกลุ่มด้วยการเปิดร้านค้าก่อน ทางกลุ่มจึงรับซื้อผลิตภัณฑ์ของสมาชิกที่เกิดจากการอบรมมาขายด้วย และผลิตภัณฑ์ที่ครัวเรือนผลิตได้ เช่น หมวก (งานที่อบรม) และเสื่อกก ผลิตภัณฑ์หมวกจะเริ่มจากสมาชิก (โดยเฉพาะคนแก่) จะเอาไม้มาลอก (ไม้อ่อน) และชุดให้เป็นขึ้นบางๆ แล้วตากเป็นเปีย (มีทั้งเปียเล็กและเปียใหญ่) ร้านค้าของกลุ่มรับซื้อเปียตากคิดเป็นก.ก. เปียตาก 1 กิโลกรัมทำหมวกได้ 10 ใบ อุปกรณ์การเย็บหมวกมีจักรและด้าย (1 หลอดเย็บได้ 100 ใบ ราคาหลอดละ 60 บาท ผ้าอย่างม้วนละ 100 บาทเย็บหมวกได้ 30-40 ลูก) การเย็บหมวกทางร้านมีคนเย็บหมวกด้วย โดยใช้สมาชิกที่มาทำหน้าทีดูแลร้าน ให้ค่าเย็บหมวกใบละ 1 บาท

เงินลงทุนในการผลิตหมวกจักสาน จะต้องลงทุนซื้อจักร ราคาประมาณ 12,500 บาทต่อคัน ในช่วงอบรมได้รับจากราชการมา 2 คัน สมาชิกในกลุ่มลงทุนซื้อ 3 คัน สำหรับเงินทุนหมุนเวียนและซื้อจักรนั้น สมาชิกจะกู้ได้จากเงินของกลุ่ม

การกู้เงินของกลุ่ม กำหนดให้กู้ได้ครั้งละสูงสุด 5000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน และต้องผ่อนส่งภายใน 5 เดือน

กิจกรรมของกลุ่มแม้จะกลายเป็นกลุ่มกิจกรรมที่เริ่มจากร้านค้า และนำผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกเข้ารับการอบรม คือหมวกมาจำหน่าย โดยเฉพาะกับคนในหมู่บ้านและมีพ่อค้าจากภายนอกมารับไปจำหน่ายถึงที่ ในแต่ละอาทิตย์ขายหมวกได้ 100-200 ลูก และขายดีมากในช่วงเกี่ยวข้าว ช่วงดำนานอกจากผลิตภัณฑ์หมวกแล้วก็รับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านด้วย เช่น เสื่อกก

ปัญหาทางผลิตภัณฑ์จักสานหมวกของกลุ่มร้านค้าแม้จะยังไม่ค่อยมี เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้ไม้ไม่มากนัก การผลิตไม่เน้นทักษะมาก และวงเงินหมุนเวียนของสมาชิกค่อนข้างต่ำ ร้านค้าจะรับหน้าที่ในการเก็บ stock สินค้าแทนชาวบ้าน ช่วงที่ต้องใช้วงเงินเพื่อเก็บ stock สินค้าคือ ช่วงใกล้ทำนาแต่การทยอยขายส่งนายทุนภายนอก วงเงินที่ใช้ในการหมุนเวียนของร้านค้ารวมทั้งผลิตภัณฑ์หมวก และของที่ขายอื่นๆ วงเงินไม่เกิน 50,000 บาท

นางบุญช่วย

นางบุญช่วย อายุ 60 ปีเศษ เป็นเกษตรกรทำนาที่หมู่บ้านหนึ่งใน อ.วัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก อาศัยอยู่กับหลานสาว และผลิตเตาเศรษฐกิจจำหน่ายที่บ้าน แหล่งผลิตที่บุญช่วยและหลานสาวประกอบธุรกิจใช้บริเวณบ้าน

กิจกรรมการต่อเตาเศรษฐกิจเริ่มมาประมาณ 7-8 ปีแล้ว โดยมีวิทยากรจากกรมอุตสาหกรรมมาสอนให้ และลงทุนทำเตาเผาให้ 2 เตาๆละ 2 คน

นางบุญช่วยและคนในหมู่บ้านนี้ ไม่มีใครมีความรู้ในงานนั้นมาก่อนเลย เมื่อทางการเข้ามาถาม คุณบุญช่วยเองสนใจ แต่ก็นึกภาพเตาเศรษฐกิจไม่ออก เมื่อครูผู้สอนเข้ามาสอนวิธีการก่อเตาเศรษฐกิจ มี ผู้สนใจเข้ารับการอบรมเพียง 8 คน

ในการอบรม ทางราชการเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์ต่างๆมาให้ อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆที่ได้รับมี เตาเผา ราคาประมาณ 3,000 บาท เครื่องบดดิน 5,000 บาท แบบพิมพ์ 900 บาท

ในการผลิต จะต้องใช้ดินเหนียวมันปู โดยจ้างชุดและบรรทุกมาส่งถึงที่บ้านรดละ 200 บาท นำมาปั้นเตาได้ ประมาณ 100 เตา ถึงสังกะสีใบละ 39 บาท แกลบรดละ 100 บาท เเผาได้ 1 ครั้งๆละ 100-125 เตา วันหนึ่ง ๆ จะปั้นเตาได้ 10 กว่าลูก เวลาเผาจะใช้เวลาเผา 5 วัน

อาชีพการก่อเตาเผาเศรษฐกิจนี้ นางบุญช่วยและหลานสาวเท่านั้นที่ยังทำการผลิตออกขาย หากผู้สั่งต้องการมากจะต้องมาสั่งล่วงหน้า เพราะความที่ทำเตาเผาเศรษฐกิจในหมู่บ้านมีแต่คนสูงอายุ วัยหนุ่มสาวไม่มีใครทำ (เพราะเปรียบเทียบรายได้ในการจำหน่ายกับงานรับจ้างวันละ 60 บาทต่อวัน) แม้ว่าจะขายได้ราคาเตาละ 85 บาทก็ตาม แต่ช่วงการขายไม่แน่นอนบางอาทิตย์จำหน่ายไม่ได้เลย กลุ่มต่างก็แยกไปทำกันเอง จึงไม่มีร้านค้าจำหน่าย โอกาสลูกค้าจะเข้ามาซื้อมีโอกาสน้อยมาก เพราะหมู่บ้านนี้ไม่ได้หยุดติดถนนใหญ่ ผู้ที่ต้องการซื้อต้องทราบข้อมูลอย่างดี ลูกค้าส่วนใหญ่จึงเป็นพ่อค้าที่มาสั่งทำ ประกอบกับถ้าตลาดสินค้านี้แคบมาก โอกาสขยายตลาดเป็นไปได้ยาก

นายสอน

นายสอนเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและกลุ่มเพื่อนเยาวชนทั้งหมดหญิงชายจำนวน 10 คน ในหมู่บ้านใน อ.ดอนสัก จ.สุราษฎร์ธานี ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับผ้าประดับอาคาร การอบรมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีรายได้เพื่อไปใช้ในการศึกษาต่อไป

หมู่บ้านที่นายสอนและเพื่อน ๆ มีภูมิลำเนาอยู่นี้ ส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำสวน ทั้งสวนยาง และสวนผลไม้ ผลไม้ที่ให้รายได้คือ ส้มโอพันธุ์ ปัตตาเวียซึ่งมีราคาจำหน่ายส่งที่หมู่บ้านต่ำมาก แต่ราคาสูงในตลาดตัวเมืองและกรุงเทพฯ

หมู่บ้านนี้มีถนนลูกรังขนาดรถวิ่งสวนไม่ได้ ตัวอำเภอเองก็อยู่ไกลจากตัวจังหวัด จึงเรียบไปทางชายทะเลในเส้นทางหลวงสายเก่า ตัวหมู่บ้านที่นายสอนอยู่ก็ลึกจากเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอ การเดินทางไปหมู่บ้านใช้เวลาเพราะปัญหาของเส้นทางคมนาคม

คำว่าผ้าประดับอาคาร หมายถึง ผ้าสีต่างๆที่พบเห็นตามโรงแรมนำมามัดเป็นรูปดอกไม้ด้วยลวดหรือ จักกกลีบคลุมโต๊ะอาหารต่างๆ การประดับอาคารด้วยผ้าในงานพิธีต่างๆ ในต่างจังหวัดโดยเฉพาะในชนบทนั้นไม่เคยมีการรับจ้างทำในหมู่บ้านแถบนี้มาก่อน ทางเราได้เข้ามาอบรมแก่เยาวชนกลุ่มนี้ ทำให้อาชีพนี้เป็นที่รู้จักของชาวบ้านแถบนี้ และจังหวัดข้างเคียง

ในการอบรม ทางเราได้ลงทุนซื้อผ้าประดับอาคารให้ทั้งหมดในวงเงิน 10,000 บาท การหาตลาดจะมีลูกค้าเข้ามาสั่งจองเอง และจะนำรถมารับ-ส่งไปที่บ้านงาน ค่ารายได้ต่อครั้งแล้วแต่เนื้อที่ประดับและจำนวนวันที่จะใช้ผ้าประดับ รายได้ต่ำสุดที่ได้ต่อครั้ง 1,500 บาท สูงสุด 3,000 บาท

กิจการที่นายสอนและเพื่อนร่วมกันทำนี้ เป็นการลงทุนครั้งเดียวไม่ต้องกักตุนสินค้า เพราะใช้ผ้าชุดเดิมเพียงแต่เปลี่ยนลายประดับตามสถานที่ วงเงินหมุนเวียนไม่มี

การจัดการด้านเงินได้ที่ได้รับ เมื่อมีชาวบ้านมาสั่งให้ไปประดับอาคาร จำนวนกี่วัน นายสอนในฐานะรองหัวหน้ากลุ่มจะสอบถามสมาชิกกลุ่ม เพื่อหาคนที่ว่างพอจะไปจัดทำได้ ถ้าไปตกแต่งภายใน 1 วัน จะได้รับค่าแรงคนละ 100 บาท (เป็นรายได้สุทธิ เพราะค่ารถ ค่าอาหาร และที่พัก ทางผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้ออกให้) การเดินทางไปตกแต่งอาคารจะมีทั้งผู้หญิงและชาย งานประเภทป็นป้ายจะเป็นหน้าที่ของสมาชิกชาย งานประดิษฐ์จะเป็นงานของสมาชิกหญิง รายได้แต่ละครั้งที่ได้จะนำมาจัดสรรกันและเก็บส่วนหนึ่งเข้ากองทุนไว้เพื่อเป็นทุนสำรองซื้อผ้าใหม่เมื่อผ้าชุดเดิมชำรุดหรือเก่า

กิจกรรมนี้เพิ่งเริ่มเมื่อปี 2535 ทำกิจกรรมมาได้พิเศษ มีเงินทุนสำรอง (ออมไว้) เกือบ 5,000 บาท สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนอย่างต่ำ 1,000 บาท แต่บางเดือนก็มีรายได้น้อยกว่าหนึ่งพันบาท แต่บางคนก็ไปเคยไม่รวมกิจกรรมเลย

กิจกรรมนี้มีปัญหาเกี่ยวกับอนาคต ถ้าสมาชิกสำเร็จการศึกษาและแยกย้ายไปทำงานหรือศึกษา นอกหมู่บ้าน กิจกรรมนี้อาจต้องล้มไปในที่สุด ในขณะนี้ไม่มีการขยายสมาชิกใหม่มารองรับกิจกรรม

นางพลวง

นางพลวงอายุ 47 ปี อาชีพทำสวนยาง อยู่ที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี หมู่บ้านที่ นางพลวงอาศัยอยู่นี้ มีดินพลูที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่มาก ในแหล่งที่มีดินพลูนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นกระจุต ซึ่งชาวบ้านแถบนี้นำมาประดิษฐ์เป็นเสื้อทอไว้ใช้ตามบ้านเรือนในช่วงที่ว่างงาน

ที่บ้านนางพลวงมีคุณยายซึ่งได้เสียชีวิตไปแล้วมีความสามารถในการทอเสื้อกระจุตมาก คุณยายของนางพลวงมีความสามารถทอวดลายได้สวยงามมาก นางพลวงได้เก็บเสื้อกระจุตเก่าๆของคุณยายที่ทอไว้โซวไว้ตามฝาม้วนแทนผ้าผืน

ด้วยพื้นฐานของคนในหมู่บ้านนี้ และที่บ้านนางพลวง ทางราชการได้เข้ามาอบรมวิธีการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกระจุตเป็นของใช้ต่างๆให้ เช่น ถังขยะ กรอบรูป เป็นต้น

นางพลวงได้จัดที่บ้านเป็นสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกัน และนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้แสดงไว้ที่บ้านของนาง ตลาดสินค้ามาจากการและผู้สนใจมาขอเข้าชมกิจกรรมเป็นหลักและผู้ที่สั่งซื้อไว้ นางพลวงและกลุ่มมิได้ไปติดต่อหาตลาดเองเลย

การลงทุนของกลุ่มคือจักรเท่านั้น (ในช่วงอบรมได้รับจักรจากทางราชการ 1 ตัว) ส่วนเงินทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อวัสดุผ้ามาเย็บริมเสื้อ ค่าลงทุนซื้อแต่ละครั้งไม่ถึง 100 บาทต่อคน เงินเพื่อหมุนเวียนเพื่อสำรองผลิตภัณฑ์ไว้รอจำหน่าย อาทิตย์ละไม่เกิน 5000 บาท

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับกิจกรรมนี้ คือความไม่แน่นอนของตลาด และปัญหาที่หนักที่สุดคือป่าปลุกกำลังถูกทำลายโดยทางราชการกำลังขุดลอกดินขึ้นมาทำให้ต้นกระจุตถูกทำลายซึ่งจะทำให้เกิดขาดแคลนวัสดุต้นกระจุตในอนาคต

แม่กล้วย

แม่กล้วยเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านหนึ่งในอ.ไชยา สุราษฎร์ธานี อาชีพที่แท้จริงไม่ได้ทำอะไร มีบุตร 2 คน ทั้งสองคนก็ทำงาน คนหนึ่งอยู่กรุงเทพ อีกคนหนึ่งทำงานในเมืองแต่กลับมาพักที่บ้าน

แม่กล้วยมีโรคประจำตัวทำงานหนักไม่ได้วันหนึ่งๆก็นั่งอยู่บ้าน ฐานะของแม่กล้วยมีอันจะกิน มีบ้านตึก 2 ชั้นบริเวณบ้านกว้างพอประมาณขนาดเนื้อที่ราว 100 ตารางวา ส่วนหนึ่งของบ้านปลูกต้นกล้วยไว้ และในหมู่บ้านนี้มีการปลูกกล้วยไว้เป็นหย่อมๆ ประมาณครัวเรือนละ 5-6 ต้น

โดยพื้นฐานของสมาชิกในหมู่บ้านนี้ไม่เคยมีการประดิษฐ์อะไรมาก่อนเลย เมื่อทางราชการเข้ามาแนะนำ สอนการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากเชือกกล้วย ได้นำผลิตภัณฑ์รูปแบบมาให้ศึกษา มีสมาชิกเข้าอบรมทำทั้งสิ้น 10 กว่าคนรวมทั้งแม่กล้วยด้วย

ผลิตภัณฑ์เชือกกล้วยนี้ไม่ต้องใช้เงินลงทุน สมาชิกของกลุ่มจะนำเชือกกล้วยจากต้นกล้วย ใบกล้วยมาตากและนำมาประดิษฐ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือสมาชิกที่เข้าอบรมไม่มีพื้นความรู้ด้านการประดิษฐ์ และวิธีการทำต้องใช้เวลา เมื่อผลิตได้หาตลาดในท้องที่ไม่ได้ทุกคนจึงหันไปหางานรับจ้างตามเดิม

แม่กล้วยเป็นคนเดียวที่ยังทำอยู่ บางทีก็รับจ้างถ้ามีคนมาสั่งแต่ทำได้น้อยมากเนื่องจากสุขภาพไม่ดี ประกอบกับมีปัญหาเรื่องเก็บวัสดุเชือกกล้วยไว้ไม่ได้นาน หากมีคนว่าจ้างแม่กล้วยก็จะรับทำ โอกาสที่จะหาตลาดได้ก็ใช้เวลา กิจกรรมที่แม่กล้วยทำจึงอยู่ในรูปงานอดิเรกมากกว่าธุรกิจ

กลุ่มศิลปประดิษฐ์บายาง

บายางพาราเมื่อนำมาแช่ด้วยสบู่อ่อนๆ และใช้ไฮเตอร์กัดสีให้ขาวจะได้วัสดุที่มีสายบายางๆเพื่อนำเอาไปประดิษฐ์เป็นกลีบดอกไม้ และทำช่อดอกไม้แห้งประดับตามอาคาร ห้องทำงานได้สวยดี

ในปี 2534 ทางราชการโดยพัฒนากรได้เข้าไปแนะนำกลุ่มแม่บ้านชาวสวนยาง ถึงวิธีการประดิษฐ์ดอกไม้แห้งจากบายางพารา และจัดตั้งกลุ่มประดิษฐ์ขึ้น

นางพาราอายุ 40 ปีเศษมีอาชีพในการทำสวนยางและเป็นแม่บ้านสำเร็จการศึกษามัธยม 3 ตั้งบ้านเรือนอยู่ใน อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช เป็นคนที่รักสวยรักงาม ชอบทำงานทางด้านประดิษฐ์ต่างๆใช้อยู่ในบ้าน

เมื่อทางการได้เข้าไปอบรมการทำดอกไม้ประดิษฐ์จากยางพาราให้ นางพาราได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่มที่เข้ารับการอบรมประดิษฐ์บายางพาราเป็นดอกไม้

เนื่องจากทักษะของผู้เข้ารับการอบรมมีต่างกัน ภายหลังจากอบรมทางกลุ่มได้จัดหารายได้ให้สมาชิกตามความถนัด บางคนก็มีหน้าที่หาใบยางพารามาให้กลุ่ม โดยกลุ่มจ่ายค่าแรงให้ร้อยละ 20 บาท สำหรับสมาชิกที่มาทำงานร่วมกันจะแยกเป็นกลุ่มฟอกใบ ย้อม และประดิษฐ์ ช่วงเวลาที่มาทำงานร่วมกันคือช่วงบ่าย เมื่อหมดเวลาก็นัดแยกแล้ว

การหาตลาดดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพารา มาจากส่วนราชการ ลูกค้าจากในเมือง หรือบุคคลร้านค้าที่ทราบจากกลุ่มที่เข้ารับการอบรมเมื่อนางพาราได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรให้ตามสถานที่ทางการไปอบรมให้

ในช่วงเทศกาลสำคัญๆ หรือวันวาเลนไทน์ จะมีการส่งดอกไม้ประดิษฐ์จากยางพาราเป็นรูปดอกกุหลาบสีแดงมาก แต่ตลาดไม่ค่อยมีความต่อเนื่อง ผลผลิตทันทีที่ผลิตได้ไม่ค่อยมีเก็บสำรองไว้ เพราะไม่ค่อยทราบสถานการณ์ของตลาดขายปลีก กิจกรรมส่วนใหญ่ของกลุ่มคือประธานถูกเชิญไปเป็นวิทยากรบ่อยที่สุด โดยได้ค่าตอบแทนชั่วโมงละ 70 บาท

ศิลปประดิษฐ์ดอกไม้จากยางพาราที่นางพาราและกลุ่มประดิษฐ์ขึ้นนี้ใช้เงินวงลงทุนแต่ละงวดที่มีการสั่งตำมาก ค่าอุปกรณ์โลด 1 ก้อนราคาไม่ถึง 10 บาท ไฮเตอร์ขนาดขวดกลางราคาต่ำกว่า 20 บาท ใช้หลอดกาวและอื่นๆอีกไม่ถึง 100 บาท การลงทุนแต่ละงวดไม่ถึง 500 บาทแล้วแต่การสั่งซื้อ หากเทียบรายได้กับค่าจ้างไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้าน รายได้จากการรับจ้างจะสูงกว่า แต่ที่ชาวบ้านยังมาร่วมกันทำ เพราะเป็นงานในร่มและเป็นงานเบา

กิจกรรมนี้ใช้บ้านนางพาราเป็นโรงงานและที่เก็บผลผลิต ปัญหาเรื่องตลาดผลผลิตจะมีมากเพราะกลุ่มแม่บ้านไม่มีความรู้ด้านการตลาดเลย ตลาดที่ได้ส่วนใหญ่มาจากราชการหรือกลุ่มที่สนใจอยากเข้ามาศึกษาจึงจะเดินทางเข้ามาในหมู่บ้าน โอกาสลูกค้าจรจะผ่านมาและแวะเข้ามาซื้อคงทำได้ยาก เพราะระยะทางเข้าหมู่บ้านห่างไกลจากตัวอำเภอมากและไกลจากตัวจังหวัดมากด้วย

กลุ่มที่ 2 : กรณีผู้ประกอบการรายย่อย

นางเพชรศรี

นางเพชรศรีและสามีเดิมมีอาชีพทำนาในหมู่บ้านหนึ่งใน อ.หนองเรือ จังหวัดขอนแก่น รายได้หลักมาจากการทำน่าน้ำฝนเท่านั้น

ในหมู่บ้านของนางเพชรศรีได้มีเพื่อนบ้านเคยไปทำงานที่โรงงานเจียรไนเพชรรัสเซีย และกลับมาเจียรไนเพชรรัสเซียในหมู่บ้านและนำเพชรรัสเซียที่เจียรไนแล้วไปขายให้กับร้านในอำเภอ รายได้ที่ได้รับค่อนข้างจะดีกว่าทำนา

นางเพชรศรีและสามี เป็นหนึ่งครัวเรือนในหมู่บ้านที่เห็นการเปลี่ยนแปลงในฐานะของเพื่อนบ้านที่หันไปมีอาชีพเจียรไนเพชรรัสเซียส่งร้านก็เริ่มลงทุนทำบ้าง

นางเพชรศรีและสามี ก็เริ่มลงทุนด้วยเงินออมส่วนตัว ซื้อเครื่องมือสำหรับเจียรไนเพชรเครื่องหนึ่ง ราคา 600 บาท เครื่องตัดเพชร แทนสำหรับเจียรไน แกนสำหรับเจียรไน (มีมากน้อยแล้วแต่จำนวนการลงทุน) วงเงินที่นางเพชรศรีและสามีลงทุนเพื่อทำอาชีพเจียรไนเพชรรัสเซียถ้าลงทุนครั้งแรกครั้งเดียวไม่ถึง 500 บาท

ในการเจียรไนเพชรรัสเซีย นางเพชรศรีจะซื้อก้อนเพชรจากร้านที่รับซื้อเพชรรัสเซียที่เจียรไนแล้ว พร้อมวัสดุการเจียรไน เช่น ผงขัดละเอียด หยาบ แต่จะงวดใช้วงเงินประมาณ 500 บาท ต่อช่วงการผลิตประมาณ 7 - 10 วัน

เงินทุนหมุนเวียนนี้ หากขาดแคลนอาจใช้วิธีไปเอจากร้านมาก่อนไม่ต้องเสียค่าดอกเบี้ย เมื่อเจียรไนแล้วก็เบิกค่าวัสดุจากราคาเพชรที่นำส่งเช่นเดียวกัน ถ้าต้องการเครื่องมือที่นำมาใช้ในการเจียรไนเพชรรัสเซีย หากไม่มีเงินสดซื้อ จะใช้วิธีเครดิตจากร้านค้าได้ โดยไม่ต้องไปกู้เงินจากพ่อค้าหรือธนาคารและไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

หมู่บ้านนี้ได้หันมาเจียรไนเพชรรัสเซียเกือบทุกครัวเรือน เพราะมีตลาดรับซื้อและวัตถุดิบก็หาซื้อได้ในอำเภอนั้น ราคาที่ขายได้เป็นราคาที่แน่นอนเมื่อเทียบกับอาชีพที่เคยทำอยู่และรับจ้าง รายได้จากการเจียรไนได้ดีกว่า ทำงานโบร่ำ และไม่ต้องออกไปทำนอกหมู่บ้าน ได้อยู่ร่วมกันในครัวเรือน

นายเตือ

นายเตือเป็นชาวบ้านตั้งบ้านเรือนอยู่ใน จ.อุดรธานี มีอาชีพทำนาและสานแข่งแต่นายเตือไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มจักสานไม้ไผ่ (แข่ง) ของหมู่บ้านมาแต่แรก

เหตุที่นายเตือหันมาสนใจสานแข่งเป็นอาชีพเสริม เพราะกิจกรรมสานแข่งมีตลาด มีพ่อค้ามารับซื้อถึงหมู่บ้าน มีแหล่งวัตถุดิบขายในหมู่บ้าน เป็นงานเบา ทำในที่ร่ม วิธีการผลิตไม่ยุ่งยาก หรือใช้ฝีมือ ประกอบกับอายุของนายเตือและภรรยาอยู่ในวัยชรา (อายุประมาณ 50 ต้นๆ)

นายเต๋และภรรยาจะสานแข่งร่วมกัน ภรรยาเป็นคนจักไม้ไผ่และชุดให้เรียบ นายเต๋เป็นคนสาน วิธีสานใช้แบบและขนาดของเซ่งที่พ่อค้าสั่งซื้อส่งมาให้ ผลิตรถยนต์มีแต่ทำเซ่งอย่างเดียวเท่านั้น

เงินลงทุนที่ใช้หมุนเวียน สำหรับซื้ออุปกรณ์หรือเครื่องมือต่ำกว่า 500 บาท เครื่องมือหลักคือมีดจักดอกเท่านั้น (เครื่องรีดไม้จำเป็นต้องใช้เพราะเป็นการผลิตขนาดเล็ก) ไม้ไผ่ค่อยๆซื้อทีละ 10-20 ลำต่อสัปดาห์ใช้เงินสดประมาณ 200-300 บาทก็พอ เมื่อผลิตได้พ่อค้าก็จะมารับไปพร้อมกับเงินสดทันที

นางสินคำ

มีหมู่บ้านหนึ่งใน อ.หางดง จ.เชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ มีอาชีพปั้นหม้อและเครื่องปั้นดินเผามาแต่บรรพบุรุษ

นางสินคำ วัย 30 ปีเศษ มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาอยู่กับบ้านเป็นอาชีพเสริมช่วยสามีซึ่งมีอาชีพรับจ้างและก่อสร้างในฐานะลูกจ้าง ซึ่งบางทีก็มียานทำ บางทีก็ว่างงาน ถ้าไปทำงานจะได้รับค่าจ้างประมาณวันละ 100 บาทเศษ

นางสินคำยังมีอาชีพทำนาและทำไร่แตงโมด้วย นางสินคำและสามีทำนาข้าวเหนียว 5 ไร่ ส่วนใหญ่ทำนาไว้บริโภค ในการเปรียบเทียบรายได้ของคนหมู่บ้านนี้ ถ้าไปรับจ้างรายได้วันละ 70 บาท ถ้าทำเครื่องปั้นดินเผาได้รายได้เฉลี่ยต่ำกว่าไปรับจ้าง แต่งานรับจ้างมีไม่แน่นอนและงานหนักกว่า

ต้นทุนการผลิตหม้อของนางสินคำต้องใช้เงินหมุนเวียนซื้อดินรกละ 300 บาทใช้ปั้นหม้อได้ 10 กว่าวันๆละ 15 ใบหม้อน้ำ (ถ้าปั้นหม้อน้อยได้ 30 ใบ) ซื้อทรายรกละ 180 บาท ใช้ได้ 2-3 เดือน ใช้พื้นรกละ 300 บาทเผาได้ 10 ครั้ง ฟางเอามาจากการทำนา เงินทุนหมุนเวียนที่ใช้เอามาจากเงินรายได้ที่ขายพืชอื่นเช่นแตงโมไปซื้อ

นางสินคำมีลูกค้าประจำ 4-5 ราย ใช้วิธีสั่งให้ทำมีกำหนดเวลาให้ เมื่อมารับผลผลิตจะจ่ายเป็นเงินสดให้ ความต้องการสินเชื่อเพื่อสำรองสินค้าไม่มี ประกอบกับอุปกรณ์ในการผลิตทำเองได้ ธุรกิจนี้จึงมีเงินลงทุนต่ำมาก (บ้านนี้ทำเอง ใช้เครื่องมือทุนและแบบรองใช้ดินเผา) นางสินคำขายหม้อปั้นโดยวิธีรับสั่งทำมาตลอด การขายปลีกไม่มีเพราะไม่มีความรู้ด้านการขาย

นายบุญมา

นายบุญมาเป็นบุตรผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านหนึ่งใน อ.โพธาราม จ.ราชบุรี การเข้าไปรับจ้างทำรองเท้าอยู่ที่กรุงเทพมหานครในฐานะผู้ฝึกหัด เมื่อมีความชำนาญในระดับหนึ่งก็จะรับงานเป็นลูกจ้างโดยมีนายจ้างออกวัสดุในการผลิตให้ เงินได้ที่ได้รับก็อยู่ในรูปรับจ้างทำ

ในช่วงที่ไปฝึกหัดทำงานเย็บรองเท้าในกรุงเทพฯหลังจากจบการศึกษาป.4นั้น สาเหตุที่สนใจไปฝึกทำงานเย็บรองเท้า มาจากเพื่อนๆในหมู่บ้านที่เคยไปทำงานด้านนี้เป็นผู้ชักชวนให้ไปทำ นายบุญมาใช้เวลาฝึกที่กรุงเทพฯ 3-4 ปี

การไปฝึกงานที่กรุงเทพครั้งนี้ ได้รู้จักเพื่อนที่มาฝึกงานและรับจ้างเป็นช่างรองเท้าฝึกหัดที่ร้านทำรองเท้า ซึ่งมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้ตกลงแต่งงานกัน ภรรยาของนายบุญมาเคยมาฝึกงานร้านต่างๆถึง 10 ร้าน

เมื่อมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ทั้งสองคนเริ่มคิดที่จะกลับไปอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด เพราะค่าใช้จ่ายสูง ในที่สุดก็เดินทางกลับบ้านเกิด เมื่อกลับมาอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด นายจ้างได้ตามเอางานมาให้ทำ การลงทุนทำงานที่นี้ส่วนใหญ่ใช้เครื่องมือที่เคยทำที่กรุงเทพ และลงทุนซื้อจักรเย็บหนัง 1 ตัวๆละเกือบ 6 หมื่นบาท งานที่รับทำเป็นงานที่นายจ้างทั้งที่นายบุญมาและภรรยาเคยไปอยู่มาด้วย

เป้าหมายของสองภรรยาคุณี้ ต้องการลงทุนเพื่อซื้ออุปกรณ์การเย็บให้ครบและเปิดเป็นโรงงานจ้างคนในหมู่บ้านมาทำ เพราะพื้นฐานคนในหมู่บ้านนี้ออกไปเย็บรองเท้ามาก ประกอบกับ มีเพื่อนบ้านกลับมาลงทุน ทำรองเท้าไม่เท่าไรก็ออกรถยนต์ใหม่ใช้ จึงคิดว่าตนเองก็ทำได้ และคาดว่าจะใช้วงเงินลงทุน 300,000 บาท ซึ่งคิดว่าถ้าทำสำเร็จจะคืนเงินได้ภายใน 1 ปี

คุณสุจินต์

คุณสุจินต์เป็นนายทุนที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางรับซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ตาลจากผู้ผลิตในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียงในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แล้วนำมาทาสี และนำไปส่งยังร้านค้าที่กรุงเทพ หรือร้านค้าตามแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป

คุณสุจินต์เป็นผู้เริ่มที่เข้ามาทำธุรกิจผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ก่อนที่จะมาเริ่มกิจการนี้ คุณสุจินต์เริ่มอาชีพค้าถ่านโดยล่องเรือไปขายตามลำน้ำจนถึงจังหวัดข้างเคียง เมื่อป่าปิดได้เริ่มไปหาอาชีพใหม่แทน คือการรับจ้างขนของทางน้ำ และขับรถรับจ้างมากรุงเทพ

คุณสุจินต์เป็นคนที่ชอบทำงานทำห่วย ช่างคิดและมีหัวประดิษฐ์เป็นคนช่างสังเกต ได้ใช้ประสบการณ์ในการเดินทางไปทำธุรกิจในที่ต่างๆมาเริ่มลงทุน ประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล และนำออกจำหน่ายเองตามที่ท่องเที่ยวต่างๆ และส่งตรงให้กับพ่อค้าตามศูนย์การค้า คุณสุจินต์ไม่ใช่ผู้ทำการผลิตเอง แต่ทำหน้าที่รับซื้อจากคุณสมหมายและผู้ผลิตรายอื่นๆในหมู่บ้าน แล้วนำมาทาสี และฝังรอนจนแห้งจึงส่งออกจำหน่าย

คุณสุจินต์ จะทำหน้าที่หลักคือ การหาตลาด ส่วนภรรยาและญาติจะเป็นผู้ทาสี และฝังให้แห้ง บางครั้งเขาก็ลงมือทำเองบ้าง การออกแบบส่วนใหญ่คุณสุจินต์จะเป็นผู้คิดและสั่งให้ชาวบ้านทำ ลักษณะของการดำเนินการของคุณสุจินต์จึงต้องใช้เงินทุนเพื่อรอการจำหน่ายช่วงเวลาหนึ่งแม้ว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จะสามารถหาตลาดได้ง่ายก็ตามวงเงินที่ต้องใช้ประมาณ 30,000 บาทต่อ 10 วันหรือประมาณสองอาทิตย์

คุณสมหมาย

คุณสมหมาย เป็นเกษตรกรที่ทำนาปีละครั้ง 30 ไร่ ในเขตอำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ที่ตั้งหมู่บ้าน และที่พักอยู่ไม่ห่างจากตัวอำเภอมากนัก ในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวหรือว่างจากการทำนาบางช่วง คุณสมหมายจะใช้เวลาว่างประกอบกิจกรรม ศิลปประดิษฐ์จากไม้ตาล

กิจกรรมนี้ คุณสมหมายได้เริ่มทำมาประมาณ 8 ปีเศษ สาเหตุที่เริ่มทำกิจกรรมนี้ เพราะมีผู้มารับซื้อถึงที่ วัตถุดิบแต่เดิมอุดมสมบูรณ์ในเขตจังหวัดนี้ สามารถหาซื้อได้ง่าย ราคาไม่แพง ลักษณะการผลิตเป็นการผลิตในที่ร่ม ขยันก็ทำมาก ถ้าขี้เกียจก็หยุด จึงคิดที่จะทำประกอบกับเป็นคนที่มีทักษะในด้านการออกแบบ

การลงทุนทำกิจกรรมนี้ ใช้ได้ทุนบ้านเป็นโรงงานผลิต ดำเนินการผลิตด้วยตัวเอง ไม่มีลูกจ้าง เครื่องมือที่ใช้ ซื้อมาประกอบเอง เพียง 3,000 บาท (หากซื้อทั้งหมดราคาประมาณ 5,000 บาท) และมีอุปกรณ์ทางด้านไฟฟ้า เช่น มอเตอร์ ราคาไม่ถึง 1,000 บาท

การลงทุนซื้อวัสดุไม้ตาลจะสั่งซื้อคราวละไม่เกิน 500 บาท และทยอยผลิตผลิตภัณฑ์ และส่งให้นายทุน เพื่อนำไป ทาสี วาดลายต่อ (ถ้ามี) การผลิตของคุณสมหมายจึงไม่สามารถจำหน่ายตรงต่อผู้บริโภค รายได้ที่ได้ ประมาณ 3,000 บาทต่อเดือน

ปัญหาของกิจกรรมประเภทนี้ เริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนวัตถุดิบคือไม้ตาล ซึ่งในปัญหาพื้นที่ที่มี ต้นตาลเริ่มลดลงเพราะถูกแปรสภาพไปใช้เป็นสถานที่อื่นๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่ราคาจำหน่ายไม่เปลี่ยนแปลง

กิจกรรมประเภทนี้มีการผลิตกันมากในหมู่บ้านเกือบสิบหลังคาเรือน ลักษณะการผลิตบางที่ก็ผลิตตามที พ่อค้าคนกลางสั่งให้ทำ บ้างก็ผลิตผลิตภัณฑ์ตามที่เคยผลิตมา แต่พ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้สั่งไว้ เมื่อผลิต เรียบร้อยก็จะส่งมอบให้พ่อค้าคนกลางต่อไป

นายสุชน

นายสุชนเป็นชาวบ้านในอำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีลักษณะอาชีพทางหัตถกรรมเช่นกัน แต่หัตถกรรมของนายสุชนทำจากไม้เนื้อแข็งพวกประเภทไม้มะเกลือ และไม้มะค่า คุณสุชนมีความสามารถในการกลึง ไม้เป็นรูปต่างๆ

อาชีพดั้งเดิมคือเกษตรกรและใช้เวลาว่างในการหาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างกลึงไม้ เครื่องมือที่ใช้ก็มีสว่าน เล็กขนาดต่างๆและมอเตอร์ขนาดเล็ก 1 ตัว ใช้เนื้อที่ในบริเวณบ้านสร้างเป็นโรงกลึงไม้ เงินลงทุนเครื่องมือหากลงทุนครั้งแรกไม่เกิน 2,000 บาท (ราคาปัจจุบัน) ไม่มีเงินทุนสำรองในการจัดหาวัตถุดิบหรือรอจำหน่าย ทั้งนี้ เพราะคุณสุชนเป็นผู้ที่มีฝีมือคนเดียวในหมู่บ้าน ชาวบ้านในเมืองจะนำวัตถุดิบพร้อมการออกแบบที่ต้องการมาให้ ทำ และรับค่าจ้างเป็นรายชิ้น รายได้ที่ได้รับประมาณวันละ 200 บาท ปริมาณงานจะมีต่อเนื่องหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้จ้าง ไม่ได้ออกเดินหาตลาดเอง โดยปกติจะมีผู้ว่าจ้างมาจ้างและรับงานเอง

อาชีพนี้ต้องอาศัยทักษะและความชำนาญเป็นสำคัญ ปัญหาที่จะเกิดคู่แข่งมีค่อนข้างยาก เป็นอาชีพที่ทำงานแบบสบาย ในที่ร่ม เหมาะสำหรับผู้สูงอายุในวัย 70 ปีเศษเช่นนายสุชน แต่ในขณะเดียวกันนายสุชนก็ฝึกให้ลูกชายทำงานกลิ้งในลักษณะงานง่ายกว่าซึ่งอาจจะแทนนายสุชนต่อไปได้

ปัญหาของอาชีพนี้ คือตลาด หากตลาดยังมีอยู่ก็คงไม่มีปัญหาทางด้านอุปทานของงาน ประกอบกับเป็นงานฝีมือ โอกาสที่จะได้รับค่าตอบแทนสูงขึ้นมีทางเป็นไปได้ แต่หากรสนิยมของคนเปลี่ยนไปใช้โลหะแทน อาจกระทบอาชีพนี้ได้เพราะใช้ทักษะกว่าอาชีพทำศิลปประดิษฐ์ไม้ตาล

นิมนวล

นิมนวล อายุประมาณ 30 ปีเศษ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในอำเภอ ท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี มีอาชีพเป็นช่างทำम्म โดยใช้ส่วนหนึ่งของบ้านเปิดร้าน

หลังจากสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ออกไปรับจ้างทำงานในเขตตัวเมืองช่วงนอกฤดูการทำนา และได้รับคำแนะนำจากเพื่อนให้ไปเรียนทำम्मที่ร.ร.สารพัดช่างในตัวจังหวัด ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 50 ก.ม. เศษ เสียค่าเล่าเรียนไม่ถึง 500 บาท ระยะเวลาที่เรียนประมาณ 3 เดือน สำเร็จออกมาก็เข้าฝึกงานในตัวจังหวัด ได้รับเงินเดือนละ 300 บาท ภายหลังได้ออกมาเปิดร้านทำम्मเองในหมู่บ้าน ลงทุนครั้งแรก 5,000 บาท จากเงินที่เก็บไว้ และค่อยๆทยอยซื้ออุปกรณ์การตัดम्मที่ละชิ้น ในปี 2527 ได้ไปเรียนเพิ่มเติม 2 เดือนหลังจากเปิดร้านประมาณ 3 ปี เสียค่าเรียน ค่าหอพัก ค่ากิน ประมาณ 25,000 บาทเปิดรับ

เนื่องจากเป็นร้านเดียวที่เปิดทำการในระยะแรก ค่อนข้างจะมีลูกค้ามาก แต่ในระยะหลัง (ปัจจุบัน) ในหมู่บ้านมีร้านเสริมสวย 3 แห่ง ร้านคุณนิมนวลมีลูกค้าประจำมาจากหลายหมู่บ้านข้างเคียง

เพื่อเพิ่มทักษะในการบริการทั้งชายและหญิง ได้กลับไปเรียนเพิ่มเติมโดยเฉพาะการใช้ปัตตาเลี่ยนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาเพิ่มเติมประมาณ 3 หมื่นเศษ

ลักษณะการจัดการบริหารกิจการของคุณนิมนวล เป็นธุรกิจที่ทำคนเดียว บริการลูกค้าเฉลี่ยต่อวันประมาณ 10 คน เริ่มทำมาตั้งแต่ยังไม่มีไฟฟ้า บริการส่วนใหญ่ จึงเน้นการตัดและการดัดम्म หลังจากปี 2531 ไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้าน ได้เปิดบริการโทรศัพท์ และแต่งเล็บ

ในด้านวงเงิน ลงทุนเฉพาะที่ซื้ออุปกรณ์การให้บริการ เช่น กรรไกรซอย กระบอก ไซฟา เตียงนอนสระ เครื่องอบ เครื่องเป่า (ต้องมี 2 อันเมื่อเสีย) ปัตตาเลี่ยน และอุปกรณ์จำเป็นอื่นๆอีก หากจะดัดงมูลลงทุนในราคาปัจจุบันจะต้องใช้วงเงิน 50,000 บาทเศษ นอกจากอุปกรณ์หลักเหล่านี้แล้ว จะต้องซื้ออุปกรณ์ที่ใช้แล้วหมดไปอย่างน้อย 7,000 บาทต่อสองเดือน

ในด้านเงินได้ ไม่แจ้งชัดเป็นตัวเลข แต่ปรากฏในการใช้เงินเพื่อออกไปศึกษาเพิ่มเติม ตามข้อมูลข้างต้น และได้สอบถามในด้านของการเปิดร้านใหม่ จะต้องใช้วงเงิน 50,000 บาทเศษ ถ้าหากผู้ก็สามารถส่งคืนได้เดือนละ 3,000 บาท ภายในระยะเวลา 3-4 ปี ประมาณการเงินได้ต่อเดือน 3,000 - 5,000 บาท

ช่างหล่อ

ช่างหล่อเป็นช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ มีบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านในจังหวัดเพชรบุรี ขนาดของหมู่บ้านนี้ประมาณ 300 หลังคาเรือน ใช้เนื้อที่บริเวณหน้าบ้านและในบ้านที่อยู่อาศัยเป็นร้านซ่อมจักรยานยนต์

ก่อนที่จะเข้ามาทำกิจกรรมนี้ ได้ไปฝึกเป็นเด็กลูกมือซ่อมรถจักรยานยนต์ในจังหวัดข้างเคียงภายหลังจากจบการศึกษาประถม 4 ขณะนั้นอายุประมาณ 12 ปี การไปฝึกเป็นลูกมือนี้ไม่ได้รับค่าจ้าง กินอยู่กับนายจ้าง เป็นเวลา 2 ปีจึงเริ่มได้รับเงินเดือนๆละ 500 บาท และเพิ่มขึ้นเป็น 800 บาท บังเอิญได้รับอุบัติเหตุที่ขา จึงเดินทางกลับมาที่บ้านเกิด และเริ่มเปิดกิจการนี้ขึ้น

กิจการที่เปิดบริการนี้ ให้บริการลูกค้าถึง 5 หมู่บ้าน เพราะมีร้านซ่อมเพียงร้านเดียว ประกอบกับเป็นช่างที่ค่อนข้างจะมีฝีมือ ในแต่ละวันมีลูกค้ามาให้ซ่อมหลายราย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหาของเครื่อง สำหรับราคาค่าซ่อมโดยทั่วไปประมาณคันละ 50 บาท ค่าอาหาลัยผู้เป็นเจ้าของรถจ่ายเอง

การลงทุนในเบื้องต้นที่เริ่มเปิดกิจการ ลงทุนไม่มากเพราะมีเครื่องมือมาจากที่เคยไปฝึกงานมาแล้ว และเครื่องมือส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือที่มีราคาต่ำ หากจะลงทุนใหม่จะใช้เงินไม่เกิน 40,000 บาท ทั้งนี้ไม่รวม ค่าโรงเรียนเพราะใช้บริเวณบ้านเป็นที่ทำการ ได้สอบถามความสามารถในการชำระหนี้สิน ช่างหล่อตอบว่าภายใน 2 ปีก็ชำระหมด ส่วนวงเงินหมุนเวียนในการซื้ออุปกรณ์ซ่อมแต่ละสัปดาห์ไม่เกิน 1,000 บาท ถ้าเป็นชิ้นส่วนลูกค้าที่มาซ่อมจะออกเงินให้ไปซื้อเองไม่ต้องใช้เงินส่วนตัว

ในการพิจารณาปัญหาของกิจการนี้ เท่าที่สอบถามในด้านทักษะไม่มี แต่จะมีปัญหาเรื่องที่จะต้องเดินทางออกไปซื้ออุปกรณ์ที่นำมาซ่อม จะต้องเดินทางออกไปซื้อที่ตัวอำเภอเอง ที่เป็นปัญหาเพราะขาพิการทำให้ลำบากในการเดินทาง แต่ก็สามารถขับรถจักรยานยนต์ได้เอง (กิจการในหมู่บ้านจะไม่มีบริการส่งของ หรือสั่งของให้ไปส่งเหมือนจังหวัดใหญ่ๆ)

คุณชิ้น

คุณชิ้น วัย 60 ปีเศษ มีบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก คุณชิ้นเป็นคนขยันและมีฝีมือในการทำขนมและข้าวแกงมาตั้งแต่ยังสาว พื้นเพของท้องถิ่นนี้มีผลไม้หลายชนิด และมีมะม่วงมาก เมื่อถึงฤดูจะมีเมื่ค้ามะม่วงสดล่องเรือผ่านหน้าบ้านไปขายที่ตลาดในอำเภอและจังหวัด เมื่อมีถนนสะดวกขึ้น การขนส่งก็เริ่มใช้ถนนแทนคลอง ซึ่งผ่านบ้านคุณชิ้น แต่เป็นถนนตามหมู่บ้าน ก่อนแต่งงานคุณชิ้นทำขนมและข้าวพร้อมแกงไปขายที่สถานีรถไฟของตัวจังหวัด เมื่อแต่งงานแล้วก็ยังทำอาชีพค้าขายช่วยสามีซึ่งทำโรงสีเล็กๆ อยู่ในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังได้เลี้ยงหมูประมาณ 50 ตัวเพื่อขายโดยใช้รำของโรงสีเลี้ยง ควบคู่ไปกับการทำโรงสี นอกจากนี้ในช่วงที่สามีไปขับรถโดยสาร คุณชิ้นยังทำหน้าที่เป็นผู้เก็บเงินออมวันละ 70 บาท วิธีทำ คือ ไว้เงิน เตาหุงข้าว การบังคับเรียกเก็บเงินวันละ 70 บาทนี้เพื่อเอาไว้ซื้อยางเมื่อเกิดเสียจะได้ไม่ต้องวิ่งหาเงินก่อน ด้วยความมั่งคั่งของเธอและสามีในที่สุดก็ขยายโรงสีเพิ่มกำลังการผลิตโดยไม่ต้องกู้ยืม

ประมาณปี 2532-2533 โดยราชการเข้ามาจัดตั้งกลุ่มให้ และมอบอุปกรณ์การถนอมอาหารให้ โดยรวบรวมกลุ่มแม่บ้านใน 4 หมู่บ้าน การรวมกลุ่มนี้ก็มีคุณขึ้นเป็นวิทยากร อุปกรณ์ที่ทางการให้จึงอยู่ที่นี้ เมื่อมีงานของราชการ ทางราชการจะเชิญคุณขึ้นไปจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งในความเป็นจริงกลุ่มนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเอง ฉะนั้นการผลิตต่างคนก็ทำกันเองขายเอง ถ้าต้องนำของไปจำหน่ายก็จำหน่ายโดยใช้ชื่อกลุ่ม แต่ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นของคุณขึ้น ผลิตภัณฑ์ถนอมอาหารที่คุณขึ้นทำอยู่ในขณะนี้หลายชนิดจะทำตามฤดูกาล แต่ที่มีชื่อมากที่สุด คือ มะม่วงแผ่น มีลูกค้าจากจังหวัดใกล้เคียงจนถึงเหนือสุดมาซื้อ หรือ สั่งซื้อถึงที่

· คุณกล้วย

คุณกล้วยเป็นภรรยาท่านตำบลหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก เริ่มดำเนินกิจกรรมกล้วยตากในฐานะ หัวหน้ากลุ่มแม่บ้าน มีพื้นฐานการทำกล้วยตากมาจากคุณย่าของสามี

ต้นตระกูลของสามีคุณกล้วยเป็นชาวแปดริ้ว ได้ย้ายมาทำที่จังหวัดนี้ ได้เลือกพื้นที่หนึ่งที่มีแหล่งน้ำ และได้ขุดคูเพื่อให้มีน้ำล้อมรอบบริเวณที่อยู่อาศัย ในตอนที่ขนย้ายมาอยู่บริเวณหมู่บ้านในปัจจุบัน ได้นำเอาต้นกล้วยน้ำว่าเปลือกบางมาปลูกด้วย เมื่อกล้วยตกปลูกปรากฏว่าให้ผลผลิตสูงมาก ได้ส่งขายที่ตลาดในอำเภอ ส่วนกล้วยที่เหลือขนาดเล็กๆ ก็นำไปตากเพื่อทำกล้วยตาก เมื่อตากแล้ว ก่อนจะเก็บใส่กิโลเกลือด้วย ทำให้เวลารับประทานอร่อย กล้วยตากที่ทำนี้ส่วนใหญ่เอาไว้แจกและรับประทานในครัวเรือน

การทำกล้วยตากได้สืบทอดต่อมาถึงรุ่นแม่ของสามีของคุณกล้วยและตัวคุณกล้วย ในช่วงคุณแม่ของสามีก็เริ่มทำออกจำหน่ายโดยการทำร้าน

กิจกรรมกล้วยตากเริ่มมีชื่อเสียงสะพัดไปสู่นอกหมู่บ้านโดยการนำของนายอำเภอ ได้ส่งทั้งกล้วยสดและกล้วยตากเข้าประกวดที่จังหวัด และได้รับรางวัลที่หนึ่ง เมื่อปี 2527 หลังจากการประกวดทำให้การขายกล้วยตากดีมาก จึงเลิกขายกล้วยสดและหันมาทำกล้วยตากแต่เพียงอย่างเดียว ในระยะช่วงเปิดตัวสู่ตลาดภายนอก การผลิตไม่สามารถทำการผลิตได้ตลอดปี โดยเฉพาะหน้าฝนจะส่งขายแต่กล้วยสด

การขายกล้วยสดในช่วงนั้นราคาค่อนข้างต่ำ ต่ำสุดหวีละ 1.50 บาท ส่วนกล้วยที่นำมาทำกล้วยตาก จะขายได้ กก.ละ 2.50-5.00 บาท โดยใช้เวลาตากถึง 3 วัน ราคาที่ซื้อขายนี้ พ่อค้าที่เข้ามารับซื้อจะเป็นผู้กำหนดราคา

การพัฒนากระบวนการตากกล้วย ได้รับคำแนะนำจากญาติซึ่งเป็นข้าราชการกรมอุตสาหกรรม ซึ่งได้ใช้แนวคิดการทำเตาอบจากแสงอาทิตย์มาจากภาคใต้แล้วมาลองทำเอง ในปี 2529 ทางราชการได้ให้เงินกู้มาทำตู้ตาก 2 ชั้น และในปี 2531 ได้รับเงินอุดหนุนให้มาทำตู้อบ 100,000 บาท ทำให้กลุ่มแม่บ้านสามารถดำเนินการตากกล้วยตากได้ตลอดปี

เพื่อรักษาคุณภาพและชื่อเสียงของกล้วยตากหมู่บ้านนี้ กลุ่มแม่บ้านที่ร่วมกันทำกิจกรรมนี้จึงได้วาง เงื่อนไขการเลือกซื้อกล้วยที่จะนำมาตากในนามของกลุ่มว่าจะต้องเป็นกล้วยในหมู่บ้านนี้เท่านั้น และเพื่อมิให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบ ได้ทำการปลูกกล้วยเองด้วย โดยใช้พื้นที่ของหัวหน้ากลุ่ม ตลอดจนใช้พื้นที่บริเวณลานบ้านของหัวหน้ากลุ่มเป็นที่ตาก อบ และเป็นที่ยกผลผลิตเพื่อรอจำหน่าย และเป็นแหล่งจำหน่ายด้วย

ในด้านการจัดหาตลาดไม่มีปัญหา มีปัญหาแต่ว่ามีผู้ส่งแต่ทางกลุ่มรับไม่ได้ ทั้งนี้เพราะยอดการสั่งซื้อเดือนละ 10,000 ถัง (ก.ก.) ทางกลุ่มกลัวว่าจะจัดหาวัตถุดิบตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ได้ไม่พอส่งตามสั่ง กลุ่ม แม่บ้านจึงทำการผลิตเฉพาะปริมาณกล้วยที่ผลิตได้เฉพาะในเขตหมู่บ้านนี้เท่านั้น และแม่บ้านที่เป็นสมาชิกก็คงมาร่วมทำกันผลิตเหมือนเดิม

สรุปกิจกรรมกล้วย ด้วยวิธีการผลิตที่ต้องใช้เทคโนโลยี จะมีความต้องการทุนอย่างต่ำ 200,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนของตู้ตากด้วย ที่มีประมาณ 30 ตู้ ขนาด 2 ชั้น และ 1 ตู้อบไฟฟ้า เงินทุนหมุนเวียนซื้อกล้วยสดและรอการจำหน่ายไม่ถึงหมื่นบาท เพราะอัตราการหมุนเวียนจำหน่ายค่อนข้างเร็ว

นายเคน

นายเคนเป็นช่างปั้นดินเผาในครอบครัวของหมู่บ้านหนึ่งในเขตอุดรธานี หมู่บ้านที่นายเคนอาศัยอยู่นี้ เป็นหมู่บ้านที่มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมู่บ้าน ประมาณ 30 ครัวเรือน หมู่บ้านนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกิน อาชีพส่วนใหญ่ คือ รับจ้างและทำเครื่องปั้นดินเผา

นายเคนอายุประมาณ 20 ปีเศษ เพิ่งมีครอบครัว และย้ายเข้ามาอยู่บ้านภรรยาเพียงสองคนยังไม่มีบุตร มีการศึกษาเพียงแค่ประถมสี่ นายเคนและภรรยามีอาชีพทำการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแต่เพียงอย่างเดียว

ลักษณะของการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของหมู่บ้านนี้ เป็นการสอนที่สืบทอดกันมาตลอด เมื่อพ้นจากการศึกษาระดับประถม บิดามารดาจะสอนให้ทำการปั้นเครื่องปั้นต่างๆ ผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านนี้เป็นเครื่องปั้นคุณภาพค่อนข้างต่ำ ลักษณะบางเมื่อชนย้ายจะแตกง่าย ส่วนรูปแบบของผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับผู้ผลิตเป็นผู้ ออกแบบ ตลาดของผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะวางขายหน้าหมู่บ้านสำหรับลูกค้าที่ขับรถผ่านไปมาหรือพ่อค้าที่จำหน่าย ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจะมาซื้อไปจำหน่ายโดยตรง การหาตลาดโดยวิธีนี้ค่อนข้างได้ราคาดี

นอกจากการจำหน่ายหน้าหมู่บ้าน ชาวบ้านหมู่บ้านนี้จะนำผลิตภัณฑ์ออกไปเร่ขายเองตามหมู่บ้านต่างๆ วิธีการนี้ ชาวบ้านจะเร่รถออกไปเร่ขายประมาณ 3 วัน ลักษณะการขายเป็นการแลกของต่อของ ของที่ชาวบ้านต้องการคือ ข้าว ในแต่ละเที่ยวที่นำเอาผลิตภัณฑ์ไปแลกข้าว จะได้ข้าวประมาณ 8-10 กระสอบข้าวเปลือก หากข้าวเปลือกกระสอบละ 250 บาท รายได้จะได้เที่ยวละประมาณ 2,000 - 2,500 บาท (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับราคาข้าว ณ ช่วงเวลานั้น)

ในกรณีของนายเคน ยังมีตลาดสั่งทำ ซึ่งมีการสั่งซื้อกันมาเป็นทอดๆ ร้านค้าของที่ระลึกจะสั่งซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาจากพ่อค้าที่วาดลวดลายพื้นบ้านของหมู่บ้านหนึ่ง และพ่อค้าที่วาดลวดลายจะมาสั่งให้นายเคนผลิตตามรูปแบบที่เขาได้รับการสั่งซื้อมา สำหรับตลาดประเภทนี้นายเคนได้รับเป็นประจำเพราะนายเคนมีลักษณะเด่นกว่าผู้ผลิตรายอื่นในหมู่บ้าน คือความริเริ่มในการปรับปรุงการผลิตและการออกแบบต่างไปจากผู้ผลิตคนอื่น แต่ข้อจำกัดของตลาดนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของตลาดท่องเที่ยวเป็นสำคัญ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ หากช่วงใดนักท่องเที่ยวต่างประเทศลดลง การสั่งให้ผลิตจะลดลงตาม

การทำการผลิต ทั้งนายเคนและชาวบ้านหมู่บ้านนี้จะใช้วัตถุดิบในหมู่บ้าน โดยทุกคนจะไปขุดเอาดินเหนียวจากบ่อดินสาธารณะซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านนัก ทุกคนจะไปเลือกขุดเอาเองไม่ต้องเสียค่าเนื้อดิน การไปขุดดินจะขุดมาทีละน้อย ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งหรือค่าเนื้อดิน วิธีการทำการผลิตไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน เครื่องมือที่ใช้ก็สร้างขึ้นเองจากวัสดุในหมู่บ้าน เทคโนโลยีที่ใช้ก็เป็นเทคโนโลยีพื้นบ้าน เช่น แท่นหมุน ก็ใช้วงล้อจักรยานและมีแกนหมุน วางบนแป้นหล่อด้วยปูน ทำด้วยตัวเอง ใช้เงินลงทุนเพียง 700 บาท ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นายเคนได้พัฒนามาจากเครื่องมือที่บรรพบุรุษใช้อยู่ วิธีการปั้นของที่นี่จะต่างจากหมู่บ้านอื่น โดยการปั้นจากปากภาชนะไปสู่ก้นภาชนะ เมื่อปั้นเรียบร้อยแล้วตากทิ้งไว้จนแห้งจึงจะนำไปเผา

สถานที่ที่ใช้เป็นแหล่งผลิตของหมู่บ้านนี้ ใช้ได้ทุนบ้านเป็นแหล่งผลิต ใช้บริเวณลานบ้านเป็นลานตาก และใช้บริเวณข้างถนนเป็นเตาเผา ลักษณะของเตาเผาของที่นี่ใช้ผลิตภัณฑ์วางเรียงบนพื้นดิน และใช้ฟางคลุมปิดและทิ้งไว้ เป็นเตาธรรมชาติ (พื้นประมาณ 200-300 บาท ฟางคลุม 50 มัด 125 บาท) ระยะเวลาการเผาจะทิ้งไว้ประมาณหนึ่งอาทิตย์

การจัดการธุรกิจของคนในหมู่บ้านนี้เป็นการจัดการภายในครัวเรือนเป็นหน่วยผลิตขนาดเล็กไม่มีนายทุนภายในหมู่บ้าน ผู้ผลิตทำหน้าที่เป็นผู้ขายเอง สำหรับนายเคนเป็นผู้ผลิตที่มีความคิดจะขยายตัวเป็นนายทุนของหมู่บ้าน เขามีความคิดที่จะหาเงินทุนหมุนเวียนก้อนหนึ่งประมาณ 50,000 บาท เพื่อจะนำมาใช้เป็นเงิน หมุนเวียนโดยใช้เงินส่วนหนึ่งให้เพื่อนบ้านกู้ในวงเงินไม่เกิน 1,000 บาท ต่อครัวเรือน สำหรับไว้ซื้อวัสดุมาทำการผลิต และจะได้รวบรวมผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านไว้ เมื่อมีการว่าจ้างจะได้มีของส่งได้ทันทีและจะเป็นการช่วยเหลือเพื่อนบ้านให้มีงานทำตลอด

กิจกรรมประเภทนี้เป็นกิจกรรมรายย่อย ปัญหาที่จะมีเกิดขึ้นก็คือขนาดตลาดค่อนข้างแคบ และสิ่งที่จะมีปัญหามาตามก็คือ ปัญหาวัตถุดิบ (ดิน) อาจจะมีเกิดขึ้นได้ในอนาคต แต่ขณะนี้ยังไม่มี เรื่องปัญหาทางการเงินทุนหมุนเวียนดูไม่น่าจะมีปัญหา แต่ต้องพิจารณาขนาดของธุรกิจ ถ้าต้องการแต่ละงวดไม่เกิน 1,000 บาท (ประมาณ 10 วัน)

สภาพตลาดของผลิตภัณฑ์บางรูปแบบจะเชื่อมโยงกับสภาวะของตลาดการท่องเที่ยว หากสภาพตลาดการท่องเที่ยวของภาคอีสานขยายตัวกิจกรรมของหมู่บ้านจะมีอนาคตดีขึ้นตามที่เคยผ่านมาแล้ว

ภาคผนวกที่ 2.2

สรุปกรณีศึกษากิจกรรมนอกการเกษตร : กิจกรรมสืบเนื่องจากโครงการของราชการ

1. กลุ่มจักสานไม้ไผ่และผักตบชวา (หมวก เสื้อ กระเป๋า) อ.วังทอง จ.พิษณุโลก

1. การศึกษาและประสบการณ์ ผู้ใหญ่ภูมิเล่าว่าบ้านแม่ระกามีชื่อเสียงด้านจักสาน ดังนั้นกิจกรรมหลักจึงอยู่ในรูปหัตถกรรมมากกว่าเกษตรกรรม กล่าวคือบ้านแม่ระกาคจะทำนา (หว่าน) เพียงปีละ 1 เดือน กลุ่มจักสานนี้ตั้งมาประมาณ 3 ปี โดยการส่งเสริมของทางราชการ ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก 20 คน

2. การตลาดและขนาดตลาด การขายมีทั้งขายปลีกและส่ง เสื้อและกระเป๋าจะขายปลีก สำหรับหมวกนั้นจะขายส่งให้กลุ่มแม่บ้านจักสานบ้านแม่ระกา โดยหมวกจะขายดีในช่วงทำนา เกี่ยวข้าวหรืองานออกร้านต่างๆ เช่น งานนครสวรรค์ งานกาชาด เป็นต้น

3. การผลิต ผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ โดยการผลิตจะเริ่มจากการนำไม้ไผ่มาจักตอก (กลุ่มมีเครื่องจักตอก) และนำไปดัดเป็นเบียดอก แล้วจึงนำไปเย็บเป็นหมวก ในแต่ละวันผู้ผลิตจะดักเบียดอกได้ความยาวเพียงพอที่จะเย็บเป็นหมวกได้ 1-2 ใบ (ไม้ไผ่ 1 ลำผลิตหมวกได้ 20 ใบ) นอกจากนั้นยังมีการนำกกมาจักสานเป็นเสื่อผืนและเสื่อพับ และทำการผลิตกระเป๋าจากผักตบชวา

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน แหล่งของเงินทุนที่ผ่านาคือเงินออมและเงินกู้จากกลุ่มแม่บ้านจักสาน (เพื่อซื้อจักรอุตสาหกรรม) ในปัจจุบันกลุ่มมีจักรอุตสาหกรรม 5 หลัง (กองอุตสาหกรรมให้มา 2 หลัง อีก 3 หลังเป็นของสมาชิกในกลุ่ม) สำหรับเงินทุนหมุนเวียนนั้นได้จากเงินออมและการขายสินค้า นอกจากนั้นการมีจักรอุตสาหกรรมและจักรเย็บผ้าทำให้กลุ่มสามารถรับเสื้อผ้าโหลมาเย็บที่บ้านได้ (มีรถนำผ้ามาส่งให้ในหมู่บ้านถ้าหมู่บ้านนั้นมีจักรประมาณ 4-5 หลังขึ้นไป)

5. ความเสี่ยงของกิจการ ในปัจจุบันกิจการยังไม่มีปัญหาด้านวัตถุดิบและตลาดเพราะสามารถซื้อวัตถุดิบคือไม้ไผ่ได้ในราคาลำละ 15 บาท และสินค้ามีตลาดรองรับแน่นอน แต่ในอนาคตอาจมีความเสี่ยงเกี่ยวกับการขาดแคลนวัตถุดิบเพราะจะหาซื้อไม้ไผ่ได้ยากขึ้นเนื่องจากนโยบายปิดป่า

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้จักสานมีความรู้ความชำนาญในการจักสานและมีรายได้เสริม สำหรับครอบครัวที่รับจ้างเย็บหมวกนั้นก็มีความชำนาญในการเย็บมากขึ้นและการเย็บหมวกก็เป็นแหล่งรายได้หลักของครอบครัวด้วย

2. การก่อเตาเศรษฐกิจ อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณบุญช่วยได้เรียนรู้วิธีการผลิตจากวิทยากรซึ่งทางราชการส่งมาสอนเมื่อ 8-9 ปีก่อนและทางราชการได้ทำเตาเผาให้ (ต้นทุนประมาณ 3,000 บาท) ผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุซึ่งผลิตเตาเพื่อเสริมรายได้ งานก่อเตาเผาเป็นงานที่ละเอียดและระยะเวลาที่ใช้ตั้งแต่ผลิตจนถึงเวลาที่ได้รับเงินนานประมาณ 1 เดือน

2. การตลาดและขนาดตลาด ราคาขายส่งและราคาขายปลีกจะเป็นราคาเดียวกัน คือ โบละ 85 บาท การขายส่งนั้นจะมีพ่อค้าจาก อุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร เชียงใหม่ เชียงราย มาซื้อหรือสั่งซื้อ (ในกรณีที่ต้องการซื้อ 100 ลูก)

3. การผลิต การปั้นเตาจะขึ้นอยู่กับคุณภาพดินและส่วนผสมเป็นสำคัญ โดยดินที่ใช้ต้องเป็นดินเหนียวมันปู ซึ่งต้องจ้างคนขุดมาจากอำเภอบัวโบสถ์ (ค่าจ้างรวมค่าขนส่งประมาณ 200 บาท โดยจะนำมาปั้นเตาได้ประมาณ 100 ลูก) การผสมดินจะต้องตวงดินและแกลบดำ (ต้องเป็นคนเดียวกัน และต้องมีความชำนาญอย่างมาก) สำหรับการผลิตนั้นเริ่มจากการหมักดินไว้ประมาณ 3 วัน แล้วนำดิน 1 ส่วน ผสมกับขี้เถ้าดำ 2 ส่วน นำมาคลุกและบดในเครื่องจนเหนียว หลังจากนั้นจึงนำไปปั้น (ปั้นได้วันละ 10 กว่าลูก) เตาที่ปั้นเสร็จต้องนำไปเผาในเตาเผานาน 5 วัน ถ้าคิดค่าแรงในการปั้นเตา 1 ลูกจะประมาณ 50 บาท ถ้าใครลูกละ 10 กว่าบาท

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน ถ้าผู้ผลิตต้องลงทุนซื้ออุปกรณ์ทั้งหมดจะใช้เงินประมาณ 9,000 บาท ได้แก่ เตาเผาในราคาประมาณ 3,000 บาท เครื่องบดดิน 5,000 บาท และแบบพิมพ์ 900 บาท แต่ในกรณีนี้ทางราชการได้ก่อเตาเผาให้ ส่วนเครื่องบดดินนั้นชาวบ้านช่วยกันซื้อ สำหรับเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ในการซื้อวัตถุดิบและเชื้อเพลิง ได้แก่ ค่าดิน (รวมค่าขุดและค่าขนส่งคันรถละ 200 บาท ปั้นเตาได้ 100 ลูก) ถึงสังกะสีโบละ 37 บาท และแกลบ (คันรถละ 100 บาท เผาได้ 1 ครั้ง ๆ ละ 100-125 ลูก)

5. ความเสี่ยงของกิจการ ในอนาคตการผลิตอาจมีความเสี่ยงด้านการขาดแคลนวัตถุดิบ

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากอาชีพเสริม

3. กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้า (แม่บ้านสตรีพัฒนา) อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก

1. การศึกษาและประสบการณ์ ทางราชการได้แนะนำให้ตั้งกลุ่มสตรีพัฒนาขึ้น ในปัจจุบันกลุ่มนี้ตั้งมาได้ประมาณ 2 ปี แต่กิจกรรมของกลุ่มยังเป็นกิจกรรมรอง เนื่องจากสมาชิกสามารถทำนาได้ทั้งปี โดยใช้น้ำบาดาล ในช่วง 4-5 เดือนที่ผ่านมาเป็นช่วงทำนาทำให้สมาชิกหยุดกิจกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าไปชั่วคราว

2. การตลาดและขนาดตลาด พ่อค้าจากกรุงเทพฯ นำเสื้อมือฮ่อม กางเกง มาให้เย็บโดยสมาชิกจะได้รับค่าจ้างตัวละ 4 บาท

3. การผลิต ในการเย็บเสื้อผ้าโหลพ่อค้าจากกรุงเทพฯ นำผ้ามาให้ แต่ผู้เย็บต้องซื้อด้ายเอง หลังจากนั้นประมาณ 10 วันพ่อค้าจึงมารับสินค้า

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน ทางราชการให้จักรอุตสาหกรรม 1 หลัง และจักรธรรมดา 9 หลัง เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้หัดเย็บผ้า

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินทุนเริ่มแรกมาจากเงินออมและ
ส่วนแบ่งจากเงินทุนที่ราชการให้ไว้ สำหรับอุปกรณ์หลักที่ใช้คือกักระตุกและกระสวย โดยกักระตุกและด้าย
ในตอนแรกนั้นกรมพัฒนาชุมชนนำมาให้ (ถ้าสมาชิกต้องลงทุนเองจะใช้เงินประมาณ 4,000 บาท คือกักระตุกเฉพาะไม้หลังละ 3,000 กว่าบาท ค่าจ้างต่อประมาณ 600 บาท) และซื้อกระสวยเองในราคาถูกกว่าบาท

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงที่มีจะเป็นความเสี่ยงด้านความไม่แน่นอนของตลาดเนื่อง
จากการผลิตส่วนใหญ่จะทำตามคำสั่งซื้อของทางราชการ

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านโดยเฉพาะผู้สูงอายุสามารถหารายได้จากการทอผ้า แต่ใน
ปัจจุบันมีชาวบ้านเพียง 2-3 รายเท่านั้นที่ประกอบอาชีพนี้เพราะรายได้ค่อนข้างต่ำ

6. กลุ่มทอผ้า อ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่สูงจึงไม่เหมาะกับการทำนา
ดังนั้นอาชีพหลักคือ การทำสวน ทำไร่ และชาวบ้านมีความสามารถในการทอผ้า (ทอใช้เอง) ในปี 2526
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ โปรดเกล้าให้ตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นและทรงช่วยเหลือโดยพระราชทานทรัพย์เพื่อซื้อ
อุปกรณ์ โดยกลุ่มมีสมาชิกเริ่มแรก 60 คน (ปัจจุบันมีสมาชิก 50 คน) และในปี 2534 มีวิทยากรเข้ามาสอน
การใช้กักระตุก

2. การตลาดและขนาดตลาด ตลาดมีขนาดค่อนข้างเล็กเนื่องจากขายในราคาสูง (ราคาเดียวกับที่
ส่งขายในวัง) และส่วนใหญ่จะผลิตเพื่อขายให้กับสำนักพระราชวัง สำหรับรายได้สุทธิจากการทอนั้น
ประมาณ 3,000 บาทต่อ 10 วัน (ใช้กักระตุก) หรือ 1-2 เดือน (ใช้กัพื้นเมือง) แต่การขายนั้นจะไม่ได้รับ
รายได้ทันที เช่น สมาชิกส่งสินค้าไปขายในเดือนมิถุนายนแต่สมาชิกจะได้รับเงินจากสำนักพระราชวังใน
เดือนกันยายน

3. การผลิต ในการผลิตจะมีรถจากเพชรบูรณ์นำเส้นไหมมาส่ง สมาชิกจะนำเส้นไหมไปย้อมตาม
แบบที่ตนออกแบบไว้ สมาชิกแต่ละคนจะซื้อไหมครั้งละ 3 กิโลกรัม (กิโลกรัมละ 1,000 บาท) ทอได้ความยาว
20 เมตร ใช้เวลาทอ 1-2 เดือนสำหรับกัพื้นเมือง หรือ 10 วันสำหรับกักระตุก ขายในราคาเมตรละ 300 บาท

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน ในหมู่บ้านนี้มีกัพื้นเมือง 50 หลัง
กักระตุก 5 หลัง สำหรับเงินทุนหมุนเวียนนั้นใช้ซื้อด้ายไหมครั้งละ 3,000 บาท โดยมีพ่อค้าจากเพชรบูรณ์นำ
มาขายในหมู่บ้าน

5. ความเสี่ยงของกิจการ ปัญหาหลักคือความไม่แน่นอนของตลาด สินค้าส่วนใหญ่ส่งไปขายในวัง
และเมื่อส่งสินค้าไปแล้วต้องรออีก 3 เดือนจึงจะได้รับเงิน

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านรู้จักปรับปรุงฝีมือในการทอผ้าและย้อมสีมากขึ้น

7. กลุ่มหัตถกรรมบ้านสันทราย อ.หางดง จ.เชียงใหม่

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณดวงเดือนกล่าวว่าชาวบ้านแถวนี้สานเสื่อมานานเป็นร้อยปี ต่อมาเมื่อปี 2533 กรมพัฒนาชุมชนเสนอให้ตั้งกลุ่มโดยมอบจักรมาให้ 3 หลั และสมาคม YMCA ได้ให้เงิน กู้อีก 35,000 บาท

2. การตลาดและขนาดตลาด การขายสินค้าจะขายส่งให้พ่อค้าที่มาซื้อในหมู่บ้านและขายปลีก ในงานออกร้านหรือขายให้นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมกิจการ

3. การผลิต กลุ่มจะเป็นผู้ซื้อวัตถุดิบเตรียมไว้ให้สมาชิก สมาชิกจะมาเอาวัตถุดิบไปผลิตโดย สมาชิกยังไม่ต้องชำระเงินค่าวัตถุดิบแต่กลุ่มจะตีราคาวัตถุดิบนั้นไว้ กลุ่มจะหักเงินค่าวัตถุดิบเมื่อสมาชิกนำ ผลิตภัณฑ์มาขายให้กลุ่ม บางครั้งกลุ่มจะซื้อสินค้าแล้วนำมาจ้างสมาชิกแต่งเติมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม สำหรับ เงินทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อวัตถุดิบและวัสดุต่างๆ จะประมาณ 15,000 บาท และส่วนที่ใช้สำหรับซื้อสินค้า เพื่อนำมาแต่งเติมก็เป็นหลักหมื่นเช่นกัน

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน แหล่งเงินทุนเริ่มแรกคือเงินกู้จาก สมาคม YMCA เป็นจำนวน 35,000 บาท (สามารถใช้คืนได้หมดภายใน 1 ปี) นอกจากนั้นสมาคม YMCA ยัง ให้กู้อีก 40,000 บาท (ดอกเบี้ย 8%) เพื่อมาซื้อจักรเพิ่ม (กิจการได้ชำระคืนเงินต้นไป 20,000 บาทแล้ว)

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการมีความเสี่ยงด้านการจัดหาวัตถุดิบเพราะต้องใช้ไม้ที่ขึ้นอยู่ในป่า ซึ่งหาได้ยากขึ้นเพราะรัฐบาลมีนโยบายปิดป่า ส่งผลให้กิจการผลิตสินค้าไม่ทัน

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กลุ่มช่วยให้ชาวบ้านรวมตัวกันได้ ทำให้สมาชิกขายสินค้าได้ราคาสูงขึ้น

8. กลุ่มผลิตอิฐบล็อก อ.เมือง จ.เชียงใหม่

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ผลิตอิฐมอญ โดยสมาชิกในกลุ่มจะขายใน ราคาเดียวกัน (กลุ่มจะตั้งราคาประกันให้สมาชิก) ในช่วง 2 ปีแรก ที่ผลิตอิฐมอญนั้นพบว่าสมาชิกได้รับเงิน บันผลสูง เพราะกลุ่มขายอิฐมอญได้มาก ต่อมาเมื่อราคาประกันของกลุ่มต่ำกว่าราคาตลาดทำให้สมาชิก นำอิฐไปขายให้ตลาดโดยตรงและมีลักษณะแข่งกันขาย ในที่สุดกลุ่มอิฐมอญก็ดำเนินการได้เพียง 3 ปีก็ล้ม เลิกไป ต่อมาทางอำเภอจึงให้กลุ่มเลือกว่าจะผลิตอิฐบล็อก หรือน้ำดื่ม ซึ่งกลุ่มก็เลือกที่จะผลิตอิฐบล็อก

2. การตลาดและขนาดตลาด ในปัจจุบันชาวบ้านใช้อิฐบล็อกแทนไม้มากขึ้น ตลาดจึงมีขนาดใหญ่ กว่าในอดีต โดยกลุ่มจะขายให้ชาวบ้านและร้านค้าวัสดุก่อสร้าง

3. การผลิต การทำอิฐบล็อกต้องมีคนควบคุมการผลิตและดูแลการผลิต (การผลิตทำกลางแจ้ง ไม่ได้เพราะถ้าฝนตกอิฐบล็อกก็จะเสีย และแห้งเร็วก็จะร้าว) จึงเหมาะที่จะผลิตในรูปแบบของเอกชน ใน กรณีของการผลิตเป็นกลุ่มพบว่าสมาชิกบางคนมาร่วมลงทุนอย่างเดียวโดยมิได้มาช่วยดูแลการผลิตเลย ในกรณีของกลุ่ม ๆ จ่ายค่าจ้างให้ชาวบ้านที่มาทำงานวันละ 100 บาท (ถ้าชาวบ้านรับจ้างทั่วไปจะมีรายได้

วันละ 80-120 บาท) แต่สมาชิกที่มาดูแลการผลิตจะได้รับค่าจ้างบ้างแต่น้อยมาก ดังนั้นสมาชิกส่วนใหญ่จึงรอรับแต่เงินปันผล

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนมาจากการร่วมหุ้นของสมาชิกในกลุ่มโดยใช้ซื้อเครื่องมือประมาณ 50,000 บาท และซื้อปูนซิเมนต์ประมาณ 20,000 บาท

5 ความเสี่ยงของกิจการ กลุ่มมีปัญหาในการบริหารทำให้สามารถผลิตอิฐบล็อกได้เพียง 6 เดือนเท่านั้นกลุ่มก็ล้มไป นอกจากนั้นกลุ่มยังมีปัญหาเรื่องการขนส่งวัตถุดิบและสินค้าด้วย

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้สมาชิกตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมกันผลิตมากขึ้น

9. กลุ่มทอผ้าบ้านแหลว อ.แม่จัน จ.เชียงราย

1 การศึกษาและประสบการณ์ คุณฟองคำเล่าว่าหมู่บ้านนี้เริ่มทอผ้าแบบพื้นบ้านตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย สำหรับการตั้งกลุ่มนั้นเริ่มมาได้ประมาณ 3-4 ปี ต่อมากรมพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยเหลือโดยให้ทอผ้า 10 หลัง จักรเย็บผ้า 6 หลัง และด้าย (กรมพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยเหลือได้ประมาณ 1 เดือนแล้ว) ในปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก 97 คน

2 การตลาดและขนาดตลาด ตลาดค่อนข้างเล็ก สมาชิกจะผลิตเมื่อมีกลุ่มแม่บ้านมาสั่งให้ทอหรือทอไปฝากขายที่ศูนย์พัฒนาสตรีแม่จัน

3 การผลิต กรมพัฒนาชุมชนจะนำด้ายมาให้ทอ โดยสมาชิกได้รับผลตอบแทนเป็นค่าจ้าง (ค่าจ้างทอเมตรละ 15 บาท) และเงินปันผล (เพราะสมาชิกมีหุ้นลงทุนด้วย) เมื่อสมาชิกขายผ้าได้จะนำกำไรเข้าเป็นของกลุ่ม

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กรมพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยเหลือโดยให้อุปกรณ์และวัสดุต่างๆ

5 ความเสี่ยงของกิจการ กลุ่มไม่สามารถหาตลาดได้เองทำให้การผลิตเป็นไปอย่างไม่สม่ำเสมอซึ่งมีผลต่อรายได้ของสมาชิก

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น ปัจจุบันชาวบ้านมีอาชีพรับจ้างทำนา (ค่าแรงวันละ 60-70) หรือเช่านาทำ และทำงานก่อสร้าง (ค่าแรงวันละ 70-80 บาท)

10. กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรตำบลนางแล อ.เมือง จ.เชียงราย

1 การศึกษาและประสบการณ์ เดิมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าเพื่อจำหน่ายทั่วไป รวมทั้งกรมพัฒนาชุมชนตั้งศูนย์สาธิตการพัฒนาลาด ต่อมาได้ทำสินค้าพื้นเมืองประเภทอาหาร เช่น กระเทียมดอง ข้าวเกรียบ สับปะรด เป็นต้น

2 ตลาดและขนาดตลาด สินค้าพื้นเมืองประเภทอาหารนั้นจะทำขายหน้าร้าน สำหรับเสื้อผ้านั้นจะตัดตามแบบที่กำลังเป็นที่นิยมเพื่อขายส่งให้พ่อค้าที่มาสั่งซื้อและขายปลีกให้นักท่องเที่ยว

3. การผลิต กลุ่มมีสมาชิกประมาณ 400 คน ซึ่งจะเป็นผู้ทอและตัดเย็บผ้า (ในช่วงที่มีงานมาก สมาชิกอาจไปซื้อผ้ามาตัดเย็บเลยก็ได้)

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กรมพัฒนาชุมชนและเคหะกิจการเกษตรให้ทุนในการเริ่มและดำเนินกิจการผ้าและอาหาร

5. ความเสี่ยงของกิจการ แม้ว่าผ้าพื้นเมืองจะเป็นที่นิยมมากในปัจจุบันเพราะมีการส่งเสริมให้ใส่ชุดล้านนา แต่ก็คาดว่าตลาดจะอิ่มตัวในอนาคต

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน สมาชิกของกลุ่มประมาณ 400 คน มีอาชีพเสริมนอกจากการทำนา

11. ศูนย์ศิลปหัตถกรรม พื้นบ้านนครศรีธรรมราช อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

1. การศึกษาและประสบการณ์ กรมพัฒนาชุมชนส่งผู้ต้องโทษมาสอนการจักสานย่านลิเภาตั้งแต่ปี 2520 แต่ในช่วงนั้นกลุ่มล้มลุกคลุกคลานและสมาชิกไม่ได้ประโยชน์จากการตั้งกลุ่ม ในปี 2530 การดำเนินงานของกลุ่มดีขึ้นและกลุ่มมีเงินทุนเป็นของตนเอง

2. การตลาดและขนาดตลาด ส่วนใหญ่การขายเป็นการขายส่ง โดยถ้าลูกค้าซื้อสินค้าประมาณ 30,000-50,000 บาท เขาก็จะได้รับสินค้าเลย แต่ถ้าลูกค้าต้องการซื้อในปริมาณมากจะต้องสั่งล่วงหน้าประมาณ 1 สัปดาห์ ในแต่ละเดือนกลุ่มจะขายได้ประมาณ 100,000 บาท (กำไร 10,000 บาท) ทุก ๆ 6 เดือนสมาชิกจะปันผลเข้ากลุ่มในอัตรา 10% นอกจากนั้นกลุ่มยังขยายตลาดโดยการแสดงสินค้า (หรือคนซื้อบอกต่อนั่นไป) และให้สมาชิกหมุนเวียนกันไปขาย กลุ่มจะคิดราคาขายส่งและให้สมาชิกไปตั้งราคาขายปลีกเอง

3. การผลิต การผลิตเริ่มจากการคัดเลือกย่านลิเภาให้มีขนาดตามต้องการ (ไม่แข็งหรืออ่อนเกินไป) รวมทั้งเลือกสีให้มีสีเดียวกัน หลังจากนั้นนำมาปอกเพื่อเอาเปลือก (เอาไส้ทิ้ง) โดยลิเภาต้นหนึ่งจะปอกเป็น 3-4 เส้น แล้วนำมาชักเลียดเพื่อให้มีขนาดเท่ากัน ต่อจากนั้นจึงนำมาชุบด้านหน้าและหลังเพื่อให้เส้นบางและนิ่ม แล้วจึงนำมาขัดหรือพันตามรูปแบบแล้วทาสแลคเกอร์ สมาชิกจะซื้อย่านลิเภาครั้งละ 1,000-2,000 เส้น (ซึ่งจะผลิตกระเป๋าได้ประมาณ 10 กว่าใบ) เมื่อสมาชิกลำบากมาขายให้กลุ่มๆ จะคิดราคาให้ โดยราคาจะขึ้นอยู่กับฝีมือ หลังจากนั้นกลุ่มจะนำกระเป๋ามาให้ร้านประกอบหิ้ว และบุผ้าข้างใน

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เดิมกลุ่มกู้เงินจากกาชาด ต่อมามีการระดมทุนจากสมาชิกจำนวน 268 คน ในราคานี้ละ 100 บาท (ครอบครัวละไม่เกิน 1,000 บาท) ปัจจุบันกลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนเกือบ 1,000,000 บาท

5. ความเสี่ยงของกิจการ ในปัจจุบันสมาชิกจะซื้อย่านลิเภาในราคาประมาณ 20-25 บาทต่อ 100 เส้น (ย่านลิเภา ถือเป็นวัชพืชซึ่งชอบขึ้นตามสวนยาง ดังนั้นเจ้าของสวนยางจึงอนุญาตให้คนเข้าไปเก็บ แต่ย่านลิเภาจะขาดแคลนในช่วงฤดูร้อน

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้สมาชิกมีอาชีพเสริมในช่วงที่ไม่ได้ทำนา โดยสมาชิกจะมีรายได้จากการผลิตย่านลำเพาประมาณ 2,000-3,000 บาทต่อเดือน

12. ศิลปประดิษฐ์ใบยาง อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณคือนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีนิสัยรักงานประดิษฐ์ เมื่อ 2 ปีก่อนกรมพัฒนาชุมชนได้พาคุณคือนักไปอบรมที่ภูเก็ต คุณคือนักจึงซื้อตัวอย่างมาดูแล้วลองทำ ภายหลังกรมพัฒนาชุมชนช่วยหาตลาดให้

2. การตลาดและขนาดตลาด ของที่ผลิตได้จะขายส่งให้พ่อค้าที่สงขลา และสุราษฎร์ธานี โดยพ่อค้าที่สุราษฎร์ธานีจะนำของไปขายต่อที่กรุงเทพฯ

3. การผลิต สมาชิกที่ไม่มีฝีมือในการประดิษฐ์จะเป็นผู้หาใบยางมาขายให้กลุ่มในราคาร้อยละ 20 บาท ก่อนจะนำใบยางไปประดิษฐ์ผู้ประดิษฐ์จะต้องนำใบยางมาล้างและพอกด้วยสบู่น้ำโซลกับไฮเตอร์ แล้วจึงนำไปที่พอกแล้วมาย้อมสีตามต้องการ หลังจากนั้นจึงนำไปประดิษฐ์เป็นดอกไม้ ที่ติดผม เป็นต้น

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กลุ่มใช้เงินลงทุนครั้งแรกด้วยเงินออม 500 บาท ผลิตสินค้าขายได้ 3,000 บาท กลุ่มจะนำรายได้ที่ได้มาหักทุนออกแล้วนำกำไรที่ได้มาแบ่งกัน เมื่อกรมพัฒนาชุมชนเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่น่าส่งเสริมจึงให้เงินทุนมา 13,000 บาทเพื่อใช้ซื้อวัตถุดิบ ต่อมาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชทานเงินให้อีก 5,000 บาท ในปัจจุบันสมาชิกจะผลิตรวมกันโดยใช้เงินทุนของกลุ่มแล้วนำกำไรที่ได้มาแบ่งกัน ในเดือนหนึ่งๆ สมาชิกจะมีรายได้ไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท (ในแต่ละวันสมาชิกทำงานเพียงครึ่งวัน)

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการไม่มีความเสี่ยงทางด้านวัตถุดิบและตลาด

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้สมาชิกมีอาชีพเสริมนอกจากการทำสวนยางและยังมีความรู้ในการ ประดิษฐ์ถึงขั้นที่สามารถเป็นวิทยากรไปอบรมให้หมู่บ้านอื่นได้

13. กลุ่มผ้าประดับอาคาร อ.คอนสัก จ.สุราษฎร์ธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ โครงการนี้เป็นโครงการสนับสนุนอาชีพเยาวชน โดยสมาชิกจะไปฝึกที่โรงเรียนพร้อมกับทางอำเภอ โครงการนี้เริ่มทำมาได้ประมาณ 2 ปี ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก 15 คน (ชาย 5 คน หญิง 10 คน)

2. การตลาดและขนาดตลาด ทางอำเภอช่วยหาตลาดให้

3. การผลิต เมื่อมีผู้มาว่าจ้าง ทางกลุ่มก็จะนำผ้าไปตกแต่งโดยหัวหน้ากลุ่มจะคิดค่าบริการ และถ้าสถานที่อยู่ไกลก็จะคิดค่าขนส่งด้วย บางครั้งเจ้าของงานจะมารับสมาชิกไปติดตั้ง ค่าบริการครั้งละ 1,000-4,000 บาท ในแต่ละครั้งสมาชิกจะไปติดตั้งประมาณ 5 คน (ครั้งละ 1-2 วัน) โดยสมาชิกที่ไปติดตั้งจะได้รับเงินครั้งละ 100-200 บาทต่อคน สมาชิกที่เป็นหญิงจะประดิษฐ์ผ้าให้สวยงาม และสมาชิกชายจะตอกตะปู ในแต่ละเดือนจะได้รับงานประมาณ 2-6 ครั้ง และสมาชิกจะมีรายได้คนละ 400-1,000 บาทต่อ

เดือน ในปัจจุบันกลุ่มมีผ้า 20 กว่าผืน และถ้าผ้าขาดก็จะของบจังหวัดซื้อเพิ่มเติม (ม้วนละพันกว่าบาท) อุปกรณ์อื่นที่ใช้ได้แก่ คีมตัดลวด ลวด ฆ้อง ตะปู

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กลุ่มได้รับทุน 10,000 บาทจากทางราชการเป็นเงินกองกลาง

5. ความเสี่ยงของกิจการ กลุ่มมีความเสี่ยงเรื่องตลาดเพราะรอให้ราชการหางานมาให้ ซึ่งอาจเป็นเพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเยาวชน และกิจกรรมนี้เป็นเพียงอาชีพเสริม (อาชีพหลัก คือกรีดยาง) ซึ่งจะทำในช่วงบ่าย

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้เยาวชนทั้ง 15 คนมีรายได้จากอาชีพเสริมนี้และยังมีความรู้ในขั้นที่สามารถไปอบรมให้เยาวชนกลุ่มอื่นได้

14. ผลิตภัณฑ์เชือกกล้วย อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณจรัสเริ่มทำมา 2 ปีแล้ว โดยกรมพัฒนาชุมชนมาสอนให้

2. การตลาดและขนาดตลาด การผลิตจะผลิตเพื่อขายปลีก หรือผลิตเมื่อมีคนมาสั่งทำ

3. การผลิต การผลิตเชือกจะทำจากกล้วยพันธุ์มั่งรา (กล้วยพันธุ์ใช้ใบ) โดยจะตากเชือกในช่วง 4 เดือนที่ฝนไม่ตกเพื่อเก็บเชือกไว้ถักตลอดปี โดยการเก็บเชือกต้องระวังมิให้ขึ้นรา ในช่วงฤดูแล้งจะใช้เวลาตากประมาณ 5 วัน เมื่อเตรียมเชือกเรียบร้อยแล้วจะนำมาถักเป็นกระเป๋ แล้วทาแลคเกอร์เพื่อป้องกันเชื้อรา แล้วขายในราคาใบละ 100-150 บาท

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กิจการซื้อเพียงแลคเกอร์อย่างเดียว โดยจะถักกระเป๋ในช่วงที่ว่างจากการทำนาเท่านั้น

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการมีความเสี่ยงในการจัดเตรียมวัตถุดิบเพื่อไว้ใช้ผลิตตลอดปีโดยมิให้ขึ้นรา

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ในการประดิษฐ์และมีรายได้เสริมโดยใช้เงินลงทุนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

15. ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณยุพินมีอาชีพหลักคือเลี้ยงเป็ดและขายไข่เป็ดมาได้ 15 ปี สำหรับการผลิตไข่เค็มนั้นทำได้ประมาณ 5-6 ปี ปัจจุบันคุณยุพินเลี้ยงเป็ด 2,000 ตัว

2. การตลาดและขนาดตลาด การขายไข่เค็มมีทั้งขายปลีกหน้าร้านค้าและขายส่งให้พ่อค้าที่มาสั่งผลิต

3. การผลิต ในการผลิตจะต้องผสมดิน 3 ส่วน กับเกลือ 1 ส่วน (ดินจะเหมือนถ้าไม่ผสมเกลือ) นำไข่เป็ดลงไปคลุกดินที่เตรียมไว้แล้วนำมาวางบนซีเมนต์เคลือบ หมักไว้ 5-6 วันก็นำไปทอดไข่ดาวได้ หรือถ้าต้องการให้เป็นไข่เค็มก็หมักไว้ 12 วัน

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่มำลงทุนในหมู่บ้าน คุณยุพินใช้เงินลงทุนไม่มากเพราะมีอาชีพเลี้ยงเป็ด และขายไข่สดอยู่แล้ว การทำไข่เค็มเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าคือราคาขายไข่สดให้ลูกค้าประจำจะขายในราคาฟองละ 2 บาท และถ้าทำเป็นไข่เค็มจะขายราคาฟองละ 2.50 บาท

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงมีค่อนข้างน้อย เพราะมีวัตถุดิบอยู่แล้วรวมทั้งเป็นสินค้าที่ขายได้ง่าย

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน คุณยุพินได้รับรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นการดึงดูดให้ชาวบ้านรายอื่นหันมาผลิตไข่เค็มมากขึ้น

16. ผลกระทบกระทะจุด อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณประนอมเล่าว่าหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่สานเสื่อใช้เองมาก่อน ต่อมาในปี 2527 มีวิทยากร (จากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม) มาอบรมที่โรงเรียน ชาวบ้านจึงไปเรียนร่วมกับเด็กนักเรียน ในปี 2533 เริ่มผลิตเป็นผลิตภัณฑ์เสื่อกระทะจุด และในปี 2534 โรงเรียนก็ของบจากโรงงาน (ที่ขายน้ำยางให้) เพื่อจ้างวิทยากรมาสอนชาวบ้าน ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก 10 คน

2. การตลาดและขนาดตลาด ผู้ซื้อจะติดต่อผ่านอาจารย์ แล้วอาจารย์จะมาสั่งให้ผลิตหรือขายปลีกให้ผู้ไปเยี่ยมชมกิจการ

3. การผลิต การผลิตเสื่อกระทะจุดเริ่มจากไปเก็บกระทะจุดในพื้นที่สาธารณะหรือซื้อกระทะจุดจากชาวบ้านที่นำมาขายในราคากำละ 10-20 บาท (1 กำทอเสื่อได้ 1 ผืน) นำกระทะจุดมาคลุกโคลน (เพื่อให้มีสีสวยและมีความเหนียว) ตากให้แห้ง 1 วัน และทุบให้แบน แล้วจึงนำมาสาน คนทอเก่งจะทอเสื่อได้วันละ 2 ผืน ขายผืนละ 80 บาท สมาชิกบางคนจะปักเปียตอกมาขายให้กลุ่มเพื่อนำไปเย็บเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น หมวก กรอบรูป แพ้ม เป็นต้น

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ เข็ม เชือกกล้วย และหุ่นหมวก โดยสมาชิกลงทุนครั้งแรกด้วยเงินของตนเอง สำหรับเงินทุนหมุนเวียนนั้นประมาณ 1,000 กว่าบาท หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่นิยมทำผลิตภัณฑ์กระทะจุดเพราะตั้งอยู่ใกล้ทุ่งกระทะจุด

5. ความเสี่ยงของกิจการ ในอนาคตกิจการอาจมีปัญหาด้านการตลาดเพราะพื้นที่สาธารณะอาจถูกนำไปใช้ทำโครงการอื่นๆของรัฐบาล นอกจากนั้นการปลูกกระทะจุดก็เป็นไปได้ยากเพราะต้องมีพื้นที่ที่เหมาะสม

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมนอกจากการทำสวนยาง

สรุปกรณีศึกษากิจกรรมนอกการเกษตร : ผู้ประกอบการรายย่อย

1. การถนอมอาหาร (มะม่วงแผ่น พุทราควน ส้มโอควน มะขามแช่อิ่ม) อ.วังทอง จ.พิษณุโลก

1 การศึกษาและประสบการณ์ พ่อแม่ของคุณชินมีอาชีพทำนา แต่คุณชินทำขนมเก่งและชอบการค้าขายมาตั้งแต่เด็กเพราะอยากได้เงิน ในตอนแรกๆนั้นคุณชินเก็บหัวในที่นาไปขายแล้วนำเงินมาซื้อข้าวเข้าบ้าน สำหรับการผลิตมะม่วงแผ่นนั้นคุณชินเริ่มทำเมื่ออายุ 18 ปี โดยซื้อมะม่วงในหมู่บ้านมาผลิตเป็นมะม่วงแผ่น แล้วนำไปขายที่สถานีรถไฟพิษณุโลกในราคากิโล 1 บาท (1 กำมี 10 แผ่น) ทำให้มีผู้รู้จักมะม่วงแผ่นของบ้านบางสะพานมากขึ้น และเมื่ออายุได้ 40 ปี ก็มีการผลิตมะม่วงแผ่นมากขึ้นเพราะมีรถเข้ามารับซื้อ

2 การตลาด และขนาดตลาด การขายมีทั้งขายส่งให้พ่อค้าที่มารับซื้อและขายปลีกหน้าร้าน

3 การผลิต พันธุ์ของมะม่วงที่ใช้ทำมะม่วงแผ่น ได้แก่ อินทผลัม พิมเสน แก้ว แต่ไม่ควรใช้มะม่วงหลายพันธุ์พร้อมกัน นอกจากนั้นก็ควรใส่แป้งเพราะจะทำให้มะม่วงแผ่นขึ้นราได้ ในปัจจุบันมีพ่อค้ามะม่วงดิบจากพิจิตร นครสวรรค์ แพร่ น่าน เชียงใหม่ ลำปาง นำมะม่วงดิบมาส่งที่พิษณุโลก มะม่วงดิบที่ใช้จะต้องเป็นมะม่วงที่ลอยมาจากต้น (ไม่ใช่มะม่วงหล่น) นำมาบ่มจนมีสีเหลืองทอง แล้วจึงปอกสับ ในแต่ละวันจะใช้มะม่วงดิบ 500 ผล (ราคากิโลกรัมละ 2.50-4 บาท) และน้ำตาลทราย 20 กิโลกรัม ได้มีการพัฒนารูปแบบหีบห่อมาเป็นใส่กล่องขายได้ประมาณ 3 ปีแล้ว โดยมีต้นทุนค่ากล่องใบละ 2 บาท ต้นทุนค่าวัตถุดิบอื่น (ไม่รวมค่าแรง) ประมาณ 8 บาท ดังนั้นต้นทุนการผลิตกล่องละประมาณ 10 บาท ราคายขายส่งกล่องละ 20 บาท ขายปลีกกล่องละ 25 บาท

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน การผลิตมะม่วงแผ่นต้องใช้เงินลงทุนโดยรวม ประมาณ 6,800 บาท คือ ตู้บพลังแสงอาทิตย์ราคา 5,000 บาท (ราชการนำมาให้และการใช้ตู้บทำให้การผลิตมะม่วงแผ่นถูกอนามัยยิ่งขึ้น) ตู้บไฟฟ้าราคา 500 บาท ตู้กระຈกใส่สินค้าราคา 600 บาท หม้ออลูมิเนียมสำหรับกวนราคา 450 บาท แผ่นรองในตู้บราคาแผ่นละ 30 บาท (1 ตู้ใช้แผ่นรอง 6 แผ่น) สำหรับเหตุผลคุณชินที่มาลงทุนในหมู่บ้านคือ บริเวณนั้นเดิมมีการปลูกมะม่วงดิบมาก รวมทั้งมีการผลิตมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตายาย แล้ว

5 ความเสี่ยงของกิจการ กิจการมีความเสี่ยงน้อยมากเพราะสามารถจัดหาวัตถุดิบได้อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นสินค้ายังขายดีมากเพราะเป็นสินค้ามีชื่อเสียงและมีรสชาติดี

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้ชาวบ้านในบริเวณนั้นผลิตมะม่วงแผ่นกันมาก คือ บ้านบางสะพาน บ้านวังพรหม บ้านวังคุด และบ้านหัวกัก

2. ร้านเสริมสวย อ.ท่าทาง จ.เพชรบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คุณสายชลได้ช่วยพ่อแม่ทำนาประมาณ 1 ปี หลังจากนั้นได้ไปเรียนเสริมสวยที่โรงเรียนสารพัดช่าง เมื่อจบหลักสูตรจากโรงเรียนสารพัดช่างจึงไปฝึกงานที่ร้านเสริมสวยประมาณ 3-4 ปี ได้รับค่าจ้างเดือนละ 300 บาท (ทำงานบ้านด้วย) ต่อจากนั้นจึงกลับมาเปิดร้านเสริมสวยที่บ้านโดยใช้เงินลงทุนประมาณ 5,000 บาท (สมัยนั้นในหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้า จึงต้องใช้วิธีตัดปอย โดยคิดค่าบริการครั้งละ 25 บาท) คุณสายชลเปิดร้านได้ 2 ปีก็เก็บเงินได้ 20,000 บาท จึงมีโอกาสดูไปเรียนเสริมสวยเพิ่มเติมที่ร้านวิชา (กรุงเทพฯ) เป็นเวลา 2 เดือนเศษ เสียค่าเล่าเรียน 6,000 บาท (ถ้าคิดค่ากินอยู่ด้วยจะเสียค่าใช้จ่ายรวม 25,000 บาท) เมื่อเรียนจบจากวิชาก็มาทำผมที่บ้านประมาณ 2-3 ปี แล้วไปเรียนทำผมชายที่มนูศักดิ์ (ปัตตาเลี่ยน) เป็นเวลา 3 เดือน เสียค่าเล่าเรียน 7,000 บาท (ถ้าคิดค่ากินอยู่ด้วยจะเสียค่าใช้จ่ายรวม 30,000 บาท)

2. การตลาดและขนาดตลาด ความเข้าใจในภาวะตลาดเสริมสวยซึ่งต้องบริการลูกค้าทุกเพศ ทุกวัย คุณสายชลจึงต้องทำแบบผมให้เป็นทุกรูปแบบ ทำให้ชนวนขยายศึกษาเพิ่มเติมอยู่เสมอ ร้านของคุณสายชลจึงมีลูกค้ามากกว่าร้านอื่นในหมู่บ้านวังไคร้ (ลูกค้าวันละ 2-10 คน)

3. การผลิต ที่ร้านให้บริการจัดแต่งทรงผมได้ทุกรูปแบบ

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินทุนในการตั้งร้านครั้งแรกมาจากเงินออมส่วนตัวและเงินพ่อแม่ โดยตั้งร้านบนที่ดินของพ่อแม่ สำหรับเงินทุนหมุนเวียนก็มาจากการบริการลูกค้า โดยใช้ไปในการซื้ออุปกรณ์เพิ่มเติมและซื้อสินค้าเข้าร้าน (ถ้าเปิดร้านในปัจจุบันโดยซื้ออุปกรณ์ครบจะต้องลงทุนประมาณ 50,000 บาท) เหตุผลที่คุณสายชลมาลงทุนในหมู่บ้านก็เพราะเป็นบ้านเกิดและในสมัยนั้นยังไม่มีร้านเสริมสวยในหมู่บ้าน

5. ความเสี่ยงของกิจการ ลูกค้าอาจไปทำผมที่ร้านอื่น แต่เนื่องจากเป็นร้านเสริมสวยร้านแรกในหมู่บ้านและเป็นผู้เดียวที่เรียนเสริมสวยจากกรุงเทพฯ ทำให้มีลูกค้ามากกว่าร้านอื่น โดยลูกค้าส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นและเด็ก

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน แม้ว่าร้านนี้จะไม่ก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้านเพราะเป็นร้านเล็กๆ แต่ก็ทำให้มีผู้เปิดร้านเสริมสวยเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องปรับปรุงบริการอยู่เสมอเพื่อดึงดูดลูกค้า

3. กิจการซ่อมรถจักรยานยนต์และเครื่องยนต์ อ.ท่าทาง จ.เพชรบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ เมื่อช่วงหลังเรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 ก็มีคนในหมู่บ้านแนะนำให้ไปอยู่กับร้านซ่อมรถที่ปราณบุรี เรียนรู้งานเป็นเวลาอยู่ 5 ปี โดยอาศัยวิธีสังเกตทำให้มีความรู้เรื่องซ่อมรถ และสามารถซ่อมรถจักรยานยนต์ได้แต่ยังไม่ได้ตั้งร้านเพราะไม่มีทุน สำหรับร้านซ่อมเพิ่งตั้งได้ประมาณ 10 ปีเพราะ ช่วงหลังประสบอุบัติเหตุทำให้เสียขาข้างหนึ่งและไม่สามารถรับจ้างทำงานที่อื่นได้

2. การตลาดและขนาดตลาด เนื่องจากช่วงหลังเป็นช่วงที่มีอดีจึงมีลูกค้ามาใช้บริการถึง 5 หมู่บ้าน

3. การผลิต ส่วนใหญ่ที่ร้านจะซ่อมรถจักรยานยนต์ของลูกค้าทั้ง 5 หมู่บ้านเพราะเป็นร้านซ่อมร้านเดียวในหมู่บ้านนั้น (ในหมู่บ้านนั้นมีรถจักรยานยนต์ประมาณ 400-500 คัน) นอกจากนั้นยังสามารถซ่อมรถสิบล้อ รถกระบะ เครื่องสูบน้ำได้อีกด้วย

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน ในตอนแรกที่ช่างหล่อเริ่มซ่อมรถนั้นยังไม่ได้ตั้งร้านเนื่องจากไม่มีทุน ต่อมาได้ยืมเงินญาติมาตั้งร้าน โดยซื้อเครื่องมือบางส่วน (ถ้าลงทุนในปัจจุบันไม่รวมโรงเรือนจะต้องใช้เงินลงทุนประมาณ 40,000 บาท) สาเหตุที่ช่างหล่อมารลงทุนในหมู่บ้านเพราะเป็นบ้านเกิดและต้องใช้พื้นที่ในการปลูกโรงเรือน

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงค่อนข้างน้อยเพราะเป็นช่างฝีมือดีทำให้สามารถซ่อมรถได้หลายประเภท เช่น รถจักรยานยนต์ รถกระบะ รถสิบล้อและเครื่องยนต์อื่นเช่น เครื่องสูบน้ำ

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน ลูกจ้างของกิจการจะเกิดการสะสมความรู้เกี่ยวกับเครื่องยนต์

4. ผลผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาล อ.เขาย้อย จ. เพชรบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมคุณประสงค์มีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว และการที่ต้องหารอติแค้นไปโรงกลึงบ่อยทำให้มีความรู้เรื่องเครื่องจักร ดังนั้นเมื่อคุณประสงค์เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้พุดจึงสามารถออกแบบเครื่องกลึงเองได้ สำหรับการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาลนั้นทำมาประมาณ 8 ปีแล้ว ในปัจจุบันยังคงทำนาและใช้เงินซื้อของ ธกส ไปซื้อรถไถนาราคา 35,000 บาทในปีที่มีพายุภัย และไม่ได้รับการชดเชยจากธกส ทำให้ต้องกู้เงินจากนายทุนมาผ่อนชำระ ในปัจจุบันคุณประสงค์ยังคงเป็นหนี้ ธกส. อีก 40,000 บาท และคิดว่าถ้าขายรถไถนาได้จะนำเงินไปชำระหนี้ ธกส. แล้วเลิกทำนาเพื่อจะหันมาผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาลเพียงอย่างเดียว

2. การตลาดและขนาดตลาด ตลาดค่อนข้างกว้างโดยกิจการจะผลิตเพื่อขายส่งเป็นหลักและมีพ่อค้าประจำเข้ามารับซื้อหรือสั่งให้ผลิตแบบต่างๆ

3. การผลิต การผลิตเริ่มจากการซื้อไม้ตาลในราคาชอกละ 60 บาท (ค่าจ้างตัดเป็นชิ้นเล็กอีก 20 บาท ซึ่งจะผลิตได้ประมาณ 20 ชิ้นต่อไม้ 1 คอก) นำไม้ไปกลึงตามแบบที่พ่อค้าสั่งเมื่อเสร็จแล้วนำไปตากแดดและขัดให้เรียบด้วยกระดาษทรายแล้วส่งไปให้พ่อค้า โดยพ่อค้าจะนำไปขัดมันและทาสแลกเกอร์เอง เพราะการขัดมันและทาสแลกเกอร์ต้องใช้ความชำนาญมากจึงจะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีความเรียบ เป็นมัน และสวยงาม

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กิจการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรครั้งแรกเป็นเงิน 5,000 บาท ด้วยเงินออมของตนเอง (เพื่อซื้อเครื่องกลึงและมอเตอร์) สำหรับเงินทุนหมุนเวียนนั้นจะใช้เพื่อซื้อวัสดุคือไม้ตาล กระดาษทราย ในแต่ละเดือนจะมีรายได้สุทธิ 3,000 บาท (หักค่าแรงของตนเองแล้ว) สาเหตุที่คุณประสงค์มาลงทุนในหมู่บ้านเพราะปัจจุบันยังคงทำการเกษตร (ทำนาหว่าน 30 ไร่)

5 ความเสี่ยงของกิจการ ไม้ตาลหายากขึ้นทำให้ราคาแพงขึ้นมากกล่าวคือ เมื่อ 3 ปีก่อนไม้ตาลราคาศอกละ 10 บาท ปัจจุบันราคาศอกละ 60 บาท เป็นไปได้ว่าจะเกิดการขาดแคลนไม้ตาลในอนาคตอันใกล้

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจการนี้ไม่ก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้าน เพราะเป็นกิจการที่ผลิตโดยคนเดียว แต่การมีรายได้จากการผลิตที่สูงเป็นการดึงดูดให้ชาวบ้านสนใจที่จะผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาลมากขึ้น

5. ผลิตผลิตภัณฑ์ ไม้ตาล ไม้มะเกลือ ไม้มะค่า อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมคุณปรีมีอาชีพทำนา เริ่มผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ (ไม้มะเกลือ ไม้มะค่า ไม้ตาล) มาประมาณ 30 ปี แล้วโดยเริ่มต้นจากการผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นเล็ก เช่น หม้อ ที่เขียวนหรี

2. การตลาดและขนาดตลาด ผลิตภัณฑ์ไม้ตาลเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมมาก จึงไม่ต้องหาตลาดเองแต่มีพ่อค้าเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ที่ตำบลหนองปรังอยู่เสมอ นอกจากนั้นการสะสมประสบการณ์ในการผลิตถึง 30 ปี จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นระดับช่างฝีมือ สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นใหญ่หรือผลิตจากไม้ชนิดอื่นได้

3. การผลิต การผลิตเริ่มจากการซื้อไม้เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นเล็กแล้วขายให้พ่อค้าที่รับซื้อประจำสำหรับผลิตภัณฑ์ขึ้นใหญ่นั้นผู้ว่าจ้างจะนำไม้มาให้แล้วจ่ายผลตอบแทนในรูปของค่าแรง

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนเริ่มแรกประมาณ 10,000 บาท โดยใช้เงินที่ได้มาจากการขายข้าว และในปัจจุบันยังคงทำนาเป็นอาชีพหลัก (มีที่นา 40-50 ไร่)

5 ความเสี่ยงของ กิจการ ไม้ตาลหายากขึ้นจึงมีราคาแพงขึ้นมาก และอาจถึงขั้นขาดแคลนในอนาคตอันใกล้

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านสนใจที่จะผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาลมากขึ้นรวมทั้งช่วยกระตุ้นการปรับปรุงฝีมือของชาวบ้านด้วย

6. ร้านค้าของชำ อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมคุณใจรับจ้างทำนาได้ค่าจ้างวันละ 12 บาท เมื่อเก็บหอมไต่ก็เปลี่ยนมาขายขนมใส่ไส้แข็งเพราะในหมู่บ้านยังไม่มีร้านค้าประเภทนี้และเป็นกิจการที่ให้กำไรถึงเท่าตัว เมื่อมีเงินทุนมากขึ้นก็ลงทุนร่วมกับน้องเพื่อขายของชำ ซึ่งได้กำไรเป็นหลักพันต่อเดือน

2. การตลาดและขนาดตลาด คุณใจเป็นคนชอบค้าขาย ทำให้ขยายกิจการไปได้เรื่อยๆ จากการขายขนมมาเป็นขายของชำ และได้ขยายร้านต่อไปอีกหลังจากที่สามีกลับมาจากการขายแรงงานที่ซาอุดีอาระเบีย ลูกค้าของกิจการส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในละแวกนั้น

3. การผลิต กิจการไปซื้อสินค้าที่อำเภอเมือง โดยซื้อแก๊สครั้งละ 1,700 บาท ซื้อขนม 300 บาท และซื้อเห็ดพันกว่าบาท สำหรับสบู ยาสีฟันนั้นจะซื้อนานๆ ครั้ง เนื่องจากขายไม่ดี เพราะมีร้านอื่นในหมู่บ้านอีกหลายร้าน

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนได้ใช้เงินออมปลูกร้านค้า (120,000 บาท) และขายที่ดินได้เงิน 1 แสนบาทเพื่อซื้อของเข้าร้าน (ซื้อสินค้าครั้งแรกใช้เงิน 7-8 หมื่นบาท)

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงค่อนข้างน้อยเพราะสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่เก็บไว้ได้ เช่น เครื่องดื่ม แก๊สหุงต้ม

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน มีร้านค้าเกิดขึ้นในหมู่บ้านอีกหลายร้าน

7. ร้านขายก๋วยเตี๋ยว อ.เขาย้อย จ.เพชรบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมคุณสวามีอาชีพขายกับข้าวสำเร็จรูปและอาหารสด แต่ต้องเลิกไปเพราะที่นี่มีตลาดนัดบ่อยครั้งทำให้ชาวบ้านซื้ออาหารมาเก็บไว้

2. การตลาดและขนาดตลาด เมื่อการขายอาหารสดมีอุปสรรค คุณสวามีจึงเปลี่ยนมาขายก๋วยเตี๋ยว

3. การผลิต คุณสวามีเริ่มขายตั้งแต่ 9.00 น. ในแต่ละวันจะใช้เส้นก๋วยเตี๋ยวประมาณ 3-4 กิโลกรัม

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนครั้งแรกประมาณ 5,000 บาท ใช้ในการซื้อเส้นก๋วยเตี๋ยวและเครื่องก๋วยเตี๋ยว และอุปกรณ์ต่างๆ

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงค่อนข้างน้อยเพราะแม้ว่าจะขายไม่หมดในแต่ละวันก็สามารถเก็บไว้ขายในวันต่อไปได้ นอกจากนั้นการที่ในหมู่บ้านมีการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาลกันมาก ทำให้อาหารสำเร็จรูปเป็นที่นิยมและมีร้านขายอาหารสำเร็จรูปเพิ่มขึ้นเสมอ

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน มีการตั้งร้านขายก๋วยเตี๋ยวในหมู่บ้านมากกว่าในอดีต(มีร้านเก่าเลิกขายไป 5 ร้าน แต่จะมีร้านใหม่เกิดขึ้น 2 ร้าน)

8. รับจ้างเย็บรองเท้า อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณสุนทรมีประสบการณ์จากการนัดเย็บอยู่กับร้านรองเท้า โดยฝึกงานอยู่ร้านแรกประมาณ 2-3 ปี เมื่อเย็บรองเท้าเป็นแล้วจึงย้ายร้านไปเรื่อยๆประมาณ 10 กว่าร้าน (ร้านหลังสุดคือ พัทธนศิลป์) รวมเวลาอยู่ในวงการรองเท้าประมาณ 4-5 ปี

2. การตลาดและขนาดตลาด เจ้าของร้านรองเท้าที่เคยทำงานอยู่ด้วยนำรองเท้ามาให้เย็บ

3. การผลิต คุณสุนทรจะเย็บเฉพาะส่วนบนของรองเท้า (ไม่ได้ใส่สันรองเท้า) เมื่อเจ้าของร้านนำหนังที่ตัดแล้วมาส่งให้ที่หมู่บ้านสัปดาห์ละ 1,000 กว่าคู่และแจกจ่ายไปตามบ้านต่าง ๆ หลังจากนั้น 1 อาทิตย์เจ้าของร้านก็จะมารับหนังที่เย็บเป็นรูปรองเท้าเรียบร้อยแล้ว

4. ความเสี่ยงของกิจการ เพราะเป็นกิจการประเภทรับจ้าง ดังนั้นปริมาณรองเท้าที่เย็บจึงขึ้นกับผู้จ้างว่าจะนำรองเท้ามาให้เย็บหรือไม่ ดังนั้นการรักษาและพัฒนาฝีมือการเย็บจึงเป็นสิ่งจำเป็น

5. ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีทางเลือกในการประกอบอาชีพและได้รับรายได้เพิ่มขึ้น กล่าวคือ อาชีพหลักของหมู่บ้านนี้ได้แก่การทำนาและรับจ้าง หมู่บ้านนี้ประกอบด้วย 160 หลังคาเรือน ประกอบอาชีพเลี้ยงรอกเท้าประมาณ 30 หลังคาเรือน เมื่อเปรียบเทียบรายได้จากการรับจ้างจะพบว่ารายได้จากการรับจ้างเลี้ยงรอกเท้านั้น ประมาณ 160-200 บาทต่อวัน สำหรับหนึ่งเทียม และ 500 บาทต่อวันสำหรับหนึ่งแท่น

9. เครื่องปั้นดินเผา อ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ ภรรยาของคุณเคนเมื่อเรียนจบชั้นประถมก็เริ่มเรียนปั้นหม้อกับพ่อแม่ ในปัจจุบันคุณเคนและภรรยามีอาชีพหลักคือการปั้นหม้อ

2. การตลาดและขนาดตลาด การขายจำหน่ายเครื่องปั้นดินเผามีทั้งขายปลีกและส่ง สำหรับการขายส่งนั้นจะขายให้บ้านปูดู (ใกล้กับบ้านเชียง) และบ้านปูดูจะนำไปเขียนลายเพื่อขายให้บ้านเชียง

3. การผลิต การผลิตเริ่มจากการไปเอาดินเหนียวจากหนองน้ำสาธารณะซึ่งมีพื้นที่ 40 กว่าไร่ และอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1.5 กิโลเมตร (ต้องไปเอาดินทุกวัน) ในการเผา 100 ใบ จะต้องซื้อฟืน 300 บาท และฟาง 125 บาท ถ้าขายส่งจะขายได้ในราคาใบละ 20-25 บาท แต่ถ้าขายปลีก ใบละ 40-50 บาท อย่างไรก็ตามถ้าคุณเคนผสมดินและเคลือบในอัตราส่วนที่ไม่เหมาะสมก็จะได้ผลผลิตเพียง 60% ต่อการเผาแต่ละครั้ง

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน ดินที่ใช้เป็นดินเหนียวจึงต้องปั้นด้วยมือ เครื่องมือที่ใช้จึงเป็นแบบง่าย ๆ และใช้เงินลงทุนซื้อเครื่องมือเป็นเงินเพียง 700 บาท สำหรับเงินทุนหมุนเวียนจะนำไปเพื่อซื้อเชื้อเพลิงเท่านั้น เพราะไม่ต้องซื้อวัตถุดิบ

5. ความเสี่ยงของกิจการ ในอนาคตวัตถุดิบอาจจะขาดแคลนวัตถุดิบคือดินในหนองน้ำจะหมดไปหรือพื้นที่นั้นจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน จำนวนผู้มีอาชีพปั้นหม้อมากขึ้นเพราะมีรายได้ดีกว่าอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีรายได้เพียงวันละ 50 บาท

10. จักสานแข่ง อ.หนองบัวลำภู จ.อุดรธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมคุณแข่งสานแล้วไว้เพื่อใช้เอง เมื่อ 5 ปีก่อนมีพ่อค้าเอาแข่งมาให้ดูคุณแข่งจึงมีความคิดที่จะสานแข่งขายและเริ่มสานแข่งมาประมาณ 3-4 ปีแล้ว

2. การตลาดและขนาดตลาด มีพ่อค้ามาสั่งแข่งโดยจะบอกขนาด จำนวน และ วันที่จะมารับแข่ง ราคาขายส่งใบละ 25 บาท 17 บาท และ 12 บาท สำหรับแข่งใหญ่ กลาง และเล็ก ตามลำดับ

3. การผลิต ใน 1 อาทิตย์จะสานแข่งได้ 70 กว่าใบต่อ 2 คน (รวมจักตอก) มีรายได้ 1,000 กว่าบาทต่อ 7 วัน (ต่อ 2 คน) ในปัจจุบันพบว่าแข่งไม่พอขาย

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เดิมในหมู่บ้านมีไม้ไผ่ไม่มาก กอปรกับเงินลงทุนเริ่มแรกไม่มากนักเพราะไม่ได้ใช้เครื่องจักรตอก (ราคามันกว่าบาทซึ่งจะจักตอกได้เรียบแต่มีข้อจำกัดที่ไม้ไผ่ที่ใส่ลงไปเครื่องจะต้องไม่ขรุขระ) สำหรับเงินทุนหมุนเวียนนั้นใช้ในการซื้อไม้ไผ่โดยซื้อครั้งละ 200-300 บาทและเป็นเงินที่ได้จากการขายแข่ง

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการไม่มีความเสี่ยงทางการตลาดเพราะในปัจจุบันแข่งที่สานได้ไม่พอขาย แต่มีความเสี่ยงในเรื่องวัตถุดิบซึ่งนับวันจะหาได้ยาก และมีราคาแพงขึ้น

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีทางเลือกที่จะประกอบอาชีพที่ให้รายได้ดีกว่า อาชีพรับจ้างเนื่องจากอาชีพรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้านนั้นมีรายได้เพียงวันละ 50 บาท

11. เจียรในเพชรรัสเซีย อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณทองม้วนเริ่มจากรับจ้างเจียรในเมื่อปี 2527 โดยเรียนรู้จากการดูคนเจียรในประมาณ 2-3 อาทิตย์ เมื่อเจียรในเป็นแล้วก็ได้รับจ้างเจียรนัยจนเก็บเงินเพื่อซื้อเครื่องมือได้จึงแยกมาเปิดกิจการเจียรในที่บ้านเมื่อ 5-6 ปีก่อน

2. การตลาดและขนาดตลาด ส่วนใหญ่การขายเป็นการขายส่งให้พ่อค้าที่ตลาดหนองแคว โดยเวลาขายจะต้องร่อนขนาดและคัดเกรด

3. การผลิต การเจียรในเพชรเริ่มจากการซื้อเพชรรัสเซียก้อนใหญ่มาจากพ่อค้าตลาดหนองแคว กิโลกรัมละ 1,400 บาท โดยซื้อเงินสดหรือซื้อเงินเชื่อก็ได้ เพราะเมื่อเจียรในเสร็จเรียบร้อยแล้วก็นำไปขายให้พ่อค้ารายเดียวกันนี้ การเจียรในประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ ตัดเป็นก้อนเล็ก (ถ้าจ้างตัดจะเสียค่าจ้าง กิโลกรัมละ 200 บาท) แต่งให้ได้รูปและขัดเงา

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนใช้เงินออม 4,000 บาทในการซื้อเครื่องตัดเป็นก้อนเล็กและอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับเงินทุนหมุนเวียนนั้นประมาณ 2,000 บาทต่อเดือน (ซื้อเพชรรัสเซีย 1,400 บาท ค่าไฟฟ้า ค่าผงขัดต่างๆ)

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงเรื่องวัตถุดิบและการหาตลาดนั้นน้อยมาก เพราะกิจการซื้อเพชรรัสเซียเพื่อไปเจียรในแล้วขายให้กับพ่อค้าคนเดียวกัน

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน เมื่อไฟฟ้าเข้ามาถึงหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านหัดเจียรในเพชรรัสเซียกันมากขึ้น เพราะรายได้จากการเจียรในประมาณวันละ 100 กว่าบาท ขณะที่อาชีพรับจ้างทั่วไปมีรายได้วันละ 50-60 บาท (ไม่ค่อยมีงานรับจ้าง)

12. กลุ่มติดตั้งรางน้ำ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณครูอารีย์เล่าว่าได้เข้ามาสอนหนังสือในหมู่บ้านนี้เมื่อปี 2527 และพบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านนี้มีอาชีพติดตั้งรางน้ำอยู่แล้วประมาณ 2-3 หลังคาเรือน คาดว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนี้ได้รับการถ่ายทอดจากผู้ที่เคยไปเรียนรู้ในกรุงเทพฯ

2 การตลาดและขนาดตลาด กิจกรรมจะออกไปหาตลาดโดยการรับติดตั้งในหลายหมู่บ้านและในหลายจังหวัด เช่น นครสวรรค์ พิษณุโลก สุราษฎร์ธานี การไปครั้งหนึ่งๆ จะใช้เวลาประมาณ 7-8 วัน (ประมาณ 2-3 ครั้งต่อเดือน) เดือนที่ได้รับความนิยมมากคือช่วง มีนาคม-พฤษภาคม เพราะชาวบ้านมีเงิน

3 การผลิต เดิมกิจการจะซื้อสังกะสีใส่รถกระบะไป เมื่อตกลงกับผู้ว่าจ้างในเรื่องราคาแล้ว ก็จะไปส่งสังกะสี และติดตั้งทันที (ในการติดตั้งรางน้ำของบ้านแต่ละหลังจะใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง) ชาวบ้านจะร่วมหุ้นกันประมาณ 4 คนต่อรถกระบะ 1 คัน โดยจะแบ่งหน้าที่กันคือ คนขับรถ คนหางาน คนตัด คนเจาะสังกะสีและติดตั้ง ในปัจจุบันมีรถกระบะที่ออกไปรับติดตั้งรางน้ำประมาณ 20 คัน สำหรับผลประโยชน์นั้นพบว่าหุ้นส่วนแต่ละคนจะได้รับผลตอบแทนประมาณ 2,000 บาทต่อครั้ง (ครั้งละ 7-8 วัน) ในแต่ละครั้งจะต้องบรรทุกสังกะสีประมาณ 10,000 - 12,000 บาท

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เดิมกิจการจะเช่ารถและถ้าเจ้าของไปด้วยจะคิดเป็น 2 หุ้น (อาจช่วยทำหรือไม่ได้) และใช้เงินลงทุนจากการร่วมหุ้นกันซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เครื่องมือที่ใช้ในการติดตั้งคือ รถกระบะ เครื่องเจาะ บันได เครื่องอ็อก(ใช้ไฟถ่าน) คีม กรรไกรตัด ฆ้อน ซึ่งคิดเป็นต้นทุนคงที่ประมาณ 3,000 - 5,000 บาท (ไม่รวมรถ) วัสดุที่ใช้คือ สังกะสี ตะกั่ว น้ำกรด

5 ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงค่อนข้างน้อยเพราะสามารถขยายตลาดไปได้ตามเส้นทางที่รถผ่าน

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน รายได้ที่สูงทำให้ชาวบ้านหันมาประกอบอาชีพติดตั้งรางน้ำกันมากขึ้น (จากเดิม 3 คนจะเป็น 20 คนในปัจจุบัน) นอกจากนั้นยังทำให้ร้านขายสังกะสีได้เปลี่ยนจากการจำหน่ายสังกะสีแผ่นตรงมาเป็นสังกะสีที่ตัดเป็นรูปรางน้ำ สำหรับผู้ร่วมทุนก็เปลี่ยนจากการเช่ารถมาเป็นซื้อรถเก่าราคา 70,000 - 80,000 บาท และในช่วง 2 ปีก่อนก็เปลี่ยนเป็นซื้อรถเก่าที่มีสภาพดีขึ้น (ราคาประมาณ 100,000 บาท)

13.ผลิตและจำหน่ายกันสาดพลาสติก (อ.พระยีน จ.ขอนแก่น)

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมผู้ใหญ่สุวรรณเป็นลูกจ้างขายของในตลาดประมาณ 3-4 ปี ต่อมาได้ร่วมหุ้นกันซื้อรถกระบะเพื่อขายสินค้าหลายอย่าง ได้แก่ มุ้ง เสื่อน้ำมัน แต่พบว่าผ้ากันสาดขายดีกว่าสินค้าชนิดอื่น จึงเริ่มผลิตผ้ากันสาดเมื่อปี 2526

2.การตลาดและขนาดตลาด ผู้ใหญ่สุวรรณจะนำผ้ากันสาดที่เย็บและประกอบเหล็กเรียบร้อยแล้วใส่รถกระบะ เพื่อไปขายตามจังหวัดต่างๆ (แต่ไม่ไปภาคใต้เพราะระยะทางไกล) โดยรถแต่ละคันจะประกอบด้วยชาวบ้านประมาณ 3-4 คน ในแต่ละหมู่บ้านจะได้ลูกค้าประมาณ 2-3 ราย ในแต่ละครั้งจะบรรทุกสินค้าไปประมาณ 40,000 บาท

3. การผลิต เดิมวัสดุที่ใช้ซึ่งจากในเมือง ต่อมาจึงซื้อจากกรุงเทพฯ เพราะมีราคาถูกกว่า (ร้านขายวัสดุให้เครดิตในวงเงิน 100,000 บาท) ในหมู่บ้านประกอบด้วยสมาชิก 72 กลุ่ม (แต่ละกลุ่มประกอบด้วย 4 ครัวเรือน) โดยกลุ่มสมาชิกจะมารับวัสดุไปก่อนครั้งละ 10,000 - 20,000 บาท (เป็นเวลาประมาณ 1 สัปดาห์) สมาชิกได้รับกำไรประมาณ 800-1,000 บาทต่อคนต่อครั้งที่ออกไปปรับติดตั้ง (ประมาณ 1 สัปดาห์)

4. แหล่งที่มาของเงินลงทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนที่ใช้ได้จากการร่วมหุ้นซื้อรถกระบะ และวัสดุต่างๆ ได้แก่ ฝาพลาสติก เชือก รอก หัวยาง เหล็กแกน ต่อมาได้รับเงินกู้และเงินช่วยเหลือจาก ต่างชาติอีก 300,000 บาท สำหรับเงินทุนหมุนเวียนนั้นประมาณ 500,000 - 2,000,000 บาท

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงด้านวัตถุดิบมีค่อนข้างน้อยเพราะสามารถจัดหาวัตถุดิบได้อย่างสม่ำเสมอ สำหรับความเสี่ยงทางการตลาดนั้นก็น้อยเพราะสามารถขยายตลาดสินค้าไปได้ตามเส้นทางที่เดินทางไปขาย

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจการนี้เป็นกิจการที่มีรายได้ดีคือประมาณ 1,000 บาทต่อสัปดาห์ ทำให้ชาวบ้านสนใจที่จะประกอบอาชีพนี้มากขึ้น สำหรับชาวบ้านที่ต้องการหัดทำก็จะไปเป็นผู้ช่วยก่อนในระยะแรก เมื่อทำเป็นแล้วก็จะเข้าไปร่วมหุ้นหรือตั้งคณะขึ้นใหม่

14. บัณฑิต อ. หางดง จ. เชียงใหม่

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณศรีสว่างเริ่มปั้นหม้อมาประมาณ 26 ปีแล้ว (ตั้งแต่อายุ 12 ปี) และในหมู่บ้านนี้มีครอบครัวที่ปั้นหม้อ ประมาณ 300 ครอบครัว (แต่ละครอบครัวจะมีผู้ปั้นหม้อประมาณ 2 คน)

2. การตลาดและขนาดตลาด ในหมู่บ้านมีพ่อค้า 3-4 ราย มาสั่งแบบตลอดจนขนาดและจำนวนที่ต้องการเพื่อรับซื้อไปขายที่เชียงราย (ในช่วงที่ไม่มีใครสั่งคุณศรีสว่างก็จะปั้นเก็บไว้)

3. การผลิต ในแต่ละวันคุณศรีสว่างจะปั้นหม้อขนาดใหญ่ได้ประมาณ 15 ใบ หรือหม้อขนาดเล็กได้ 30 ใบ ดินที่ใช้เป็นดินเหนียวกลางทุ่ง โดยจะซื้อดินครั้งละ 300 บาท ปั้นได้ 10 กว่าวัน (ดินที่ซื้อจะเป็นก้อน แข็งราคาก่อนละ 30 บาท เวลาปั้นจึงนำดินมาบดและผสมน้ำ) ซื้อทรายมาผสมครั้งละ 180 บาท (ใช้ได้ 2-3 เดือน) สำหรับเชื้อเพลิงที่ใช้ในการเผาคือฟืนและฟาง โดยซื้อฟืนครั้งละ 300 บาท (ใช้เผาได้ 10 ครั้ง) และเก็บฟางจากนาข้าวของผู้ปั้น (ถ้าซื้อฟางจะต้องซื้อประมาณ 75 บาทต่อการเผา 1 ครั้ง) ในการเผาแต่ละครั้งจะเผาได้ 100 ใบสำหรับหม้อขนาดเล็ก หรือ 50 ใบสำหรับหม้อขนาดใหญ่ในการเผาแต่ละครั้งได้เงินประมาณ 300 กว่าบาท

4. แหล่งที่มาของเงินลงทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินทุนหมุนเวียนส่วนใหญ่ใช้ไปในการซื้อวัตถุดิบ คือ ดินเหนียวเป็นหลัก โดยเงินทุนหมุนเวียนนั้นได้มาจากการขายพืชอื่น หรือเอาเงินจากคนซื้อมาก่อนก็ได้ หรือเอาดินมาปั้นก่อนก็ได้

5 ความเสี่ยงของกิจการ ในอนาคตกิจการอาจมีความเสี่ยงจากการขาดแคลนวัตถุดิบ (แต่ในปัจจุบันยังไม่ประสบปัญหานี้) สำหรับความเสี่ยงด้านการตลาดนั้นเกิดขึ้นได้เพราะต้องขายส่งให้พ่อค้าในหมู่บ้าน (กิจการไม่มีรถจึงไม่สามารถนำไปขายได้โดยตรง) โดยพ่อค้าที่รับซื้อมีเพียง 3-4 ราย ในขณะที่จำนวนผู้บ้านในหมู่บ้านมีมาก

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีอาชีพให้เลือกมากขึ้น โดยอาชีพรับจ้างทั่วไปมีรายได้วันละ 70-80 บาท แต่ถ้าบ้านหม้อจะมีรายได้วันละ 70-110 บาท

15. ผลิตและติดตั้ง มุ้งลวด เหล็กดัด อ.แม่จัน จ.เชียงราย

1 การศึกษาและประสบการณ์ เมื่อคุณดึกเรียนจบชั้นประถมปีที่ 6 (อายุ 12 ปี) ได้ไปฝึกงานที่ร้านเครื่องเหล็ก (ได้รับค่าจ้างเดือนละ 100 กว่าบาท แต่ต้องซื้ออาหารรับประทานเอง) ต่อมาแยกมาเปิดกิจการเอง ได้ประมาณ 2 ปีแล้ว

2 การผลิตและขนาดตลาด การผลิตจะทำตามแบบและขนาดที่ลูกค้าสั่ง ลูกค้ามีทั้งที่เป็นคนในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน บางครั้งจะออกไปหางานเองโดยจะวัดขนาดและตกลงราคาให้เรียบร้อยแล้วจึงไปซื้อเหล็ก

3 การผลิต เมื่อรับงานแล้วจะได้รับเงินมัดจำประมาณ 50% ของราคาที่ตกลงไว้ นำเงินมัดจำไปซื้อเหล็กเพื่อนำมาดัดเป็นลวดลายที่ต้องการ สำหรับวัสดุอื่น คุณดึกสามารถซื้อเชื่อได้จากร้านที่เคยเป็นลูกน้องอยู่ เมื่อผลิตเสร็จแล้วก็จะจ้างรถมาขนไปที่บ้านของผู้ว่าจ้างเพื่อทำการติดตั้ง ช่วงที่มีงานมากคือหลังเกี่ยวข้าวทำให้ต้องจ้างคนมาช่วยทำบ้างเป็นครั้งคราว

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน การลงทุนจะซื้อเครื่องตัดเหล็กก่อน และถ้าซื้อเครื่องมือครบจะต้องใช้เงินลงทุนประมาณ 20,000 กว่าบาท โดยได้รับรายได้สุทธิประมาณ 4,000-5,000 บาทต่อเดือน

5 ความเสี่ยงของกิจการ กิจการไม่มีความเสี่ยงด้านวัตถุดิบ แต่มีความเสี่ยงด้านการตลาดบ้าง เพราะในปัจจุบันมีกิจการประเภทเดียวกันเกิดขึ้นอีกหลายรายทำให้คุณดึกต้องออกหางานด้วย

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านนิยมใช้มุ้งลวด เหล็กดัดมากขึ้น ทำให้เกิดกิจการประเภทนี้ขึ้นอีกหลายราย

16. เคาะ ฟันสิรถยนต์ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

1 การศึกษาและประสบการณ์ คุณสุศักดิ์เริ่มซ่อมรถจักรยานยนต์ตั้งแต่อายุ 13 ปี และได้เปิดร้านซ่อมจักรยานยนต์เมื่ออายุ 19 ปี (เปิดร้านมาประมาณ 3-4 ปีแล้ว) สำหรับกิจการเคาะและฟันสิรถยนต์นั้นเริ่มทำมาประมาณ 3 ปี

2 การตลาดและขนาดตลาด คุณสุศักดิ์เป็นผู้ให้บริการเพียงรายเดียวในหมู่บ้าน

3 การผลิต บริการเคาะ และฟันสิรถยนต์

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนครั้งแรกโดยใช้เงินทุนของตนเอง เงินทุนหมุนเวียนจะใช้ในการซื้อสี กระดาษทราย จ้ายค่าแรง (ช่วงที่มีงานมากคุณสุรศักดิ์ก็จะจ้างคนมาช่วย)

5 ความเสี่ยงของกิจการ กิจการมีความเสี่ยงด้านการผลิตคือการพ่นสีใช้วิธีตากแดด อย่างไรก็ตามก็
ตามกิจการจะสร้างห้องอบโดยใช้ spot light ซึ่งใช้เงินลงทุน 10,000 กว่าบาท

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน ผลกระทบค่อนข้างน้อยเพราะกิจการจะจ้างคนงานมาช่วยเฉพาะเวลาที่มี
งานมากเท่านั้น โดยคนงานที่จ้างมาจะเป็นผู้มีความรู้ทางด้านเคอะ และพ่นสีรถยนต์อยู่แล้ว

สรุปกรณีศึกษากิจกรรมนอกการเกษตร : ผู้ประกอบการรายใหญ่

1. กลุ่มจักสานบ้านเขาสมอแครง อ.วังทอง จ.พิษณุโลก

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณวิไลพรเล่าว่าบริเวณนั้นเดิมมีคนแก่ 2 คนสานแข่งส่งไปขายที่สุโขทัย หล่มสัก อุดรดิตต์ เมื่อคนแก่ 2 คนเลิกสานแข่ง คุณวิไลพรซึ่งเดิมมีอาชีพขายของชำจึงชักชวนให้ชาวบ้านมาจักสานแข่ง ในปัจจุบันคุณวิไลพรมีลูกจ้าง 50 ครอบครัว

2. การตลาดและขนาดตลาด แข่งที่สานได้จะส่งไปขายที่สุโขทัย หล่มสัก อุดรดิตต์

3. การผลิต กิจกรรมซื้อไม้ไผ่จากจังหวัดพะเยาโดยซื้อประมาณ 2-3 คันรถบรรทุกต่อเดือน สมาชิกจะเอาไม้ไผ่และเงินจำนวนหนึ่งไปก่อน เมื่อนำเขามาส่งจะได้รับค่าจ้างใบละ 10 บาทสำหรับแข่งใหญ่ (ผู้มีฝีมือดีจะได้รับค่าจ้างใบละ 15 บาท) และใบละ 3 บาทสำหรับแข่งเล็ก แต่ละครอบครัวจะได้รับค่าจ้างเฉลี่ยวันละ 100-200 บาท กิจกรรมควบคุมขนาดโดยใช้แบบพิมพ์แข่ง สำหรับการควบคุมคุณภาพนั้นทำได้โดยการตรวจสอบตามบ้าน ดังนั้นกิจกรรมจึงเป็นลักษณะของการจ้างผลิต โดยกิจกรรมจะให้วัตถุดิบและเงินส่วนหนึ่งไปก่อน การให้วัตถุดิบไปก่อนทำให้กิจกรรมต้องควบคุมให้ได้ว่าลูกจ้างใช้วัตถุดิบไปอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า ต่างจากกรณีผู้ประกอบการที่เป็นคู่แข่งซึ่งจะขายวัตถุดิบให้กับชาวบ้านที่รับสานและรับซื้อแข่งจากชาวบ้านผู้นั้น สำหรับการตั้งชื่อว่าเป็นกลุ่มจักสานก็เพื่อผลประโยชน์ในการหลีกเลี่ยงภาษีเท่านั้น

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กิจกรรมลงทุนครั้งแรกด้วยเงิน 500 บาท (ในปี 2533) โดยนำไปซื้อไม้ไผ่ 100 ลำ แล้วชักชวนให้สมาชิกไปสานแข่งที่บ้าน เมื่อขายแข่งได้เงินก็นำไปขยายกิจการ สาเหตุที่ดำเนินการผลิตในหมู่บ้านเพราะชาวบ้านบริเวณนั้นจักสานเป็นมาก่อน เพราะอพยพมาจากราชบุรี บ้านโป่ง โพนาราม และบางคนเคยไปรับจ้างจักสานที่หล่มสัก แต่ค่าจ้างไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายจึงย้ายกลับมาที่พิษณุโลก

5. ความเสี่ยงของกิจการ กลุ่มมีความเสี่ยงด้านการจัดหาวัตถุดิบเพราะตัดไม้ไผ่จากป่าได้น้อยลง ดังนั้นกิจกรรมจึงเริ่มปลูกไม้ไผ่ขึ้นใช้เอง

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้านถึง 50 ครอบครัว และดึงดูดให้มีผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาบ้าง แต่ดำเนินการได้ไม่ถึงปีก็ล้มไป ในปัจจุบันกิจกรรมมีคู่แข่งเพียง 1 ราย ทำให้สามารถตกลงราคาและจัดสรรผู้รับจ้างกันได้

2. การถนอมอาหาร กล้วยตาก อ.บางกระทุ่ม จ.พิษณุโลก

1. การศึกษาและประสบการณ์ ปู่และย่าของก้านอพยพมาจากแปดริ้ว มีอาชีพทำปลาแห้งและขายกล้วยสด (นำพันธุ์จากแปดริ้วมาปลูกที่บางกระทุ่ม) โดยมีพ่อค้าลงเรือมาซื้อปลาแห้งและกล้วยสด กล้วยจำนวนหนึ่งเป็นกล้วยดินเต่า (กล้วยลูกเล็ก) ซึ่งขายเป็นกล้วยสดไม่ได้ราคาจึงได้นำมาทำเป็นกล้วยตาก โดยตากบนแผงตากปลา และพบว่ากล้วยตากมีราคาดีกว่ากล้วยสด ในปี 2527 นายอำเภอเสนอให้

นำกล้วยเข้าประกวด ซึ่งได้รับรางวัลทั้งกล้วยสดและกล้วยตากทำให้กล้วยของอำเภอบางกระทุ่มเริ่มมีชื่อเสียงและตั้งเป็นกลุ่มได้ประมาณ 4-5 ปี

2. การตลาดและขนาดตลาด การขายมีทั้งขายปลีกและส่ง สำหรับการขายส่งนั้นจะรวมกันเป็นกลุ่มช่วยให้สมาชิกมีอำนาจต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง เมื่อสมาชิกนำกล้วยตากมาขายให้กลุ่ม กลุ่มจะคิดราคาให้สมาชิกในราคา กิโลกรัมละ 19 บาทสำหรับกล้วยตากคุณภาพดี และ กิโลกรัมละ 3 บาทสำหรับกล้วยตากคุณภาพไม่ดี กล้วยตากคุณภาพไม่ดีนั้นทางกลุ่มจะขายให้พ่อค้าคนกลาง

3. การผลิต การผลิตจะผลิตรวมกันเป็นกลุ่ม โดยคุณภาพของกล้วยตากจะขึ้นอยู่กับพันธุ์กล้วยมากกว่ากรรมวิธีการผลิต คือต้องใช้กล้วยที่ไม่มีเมล็ดและเนื้อไม่หยาบ เมื่อกล้วยเริ่มขาดแคลนก็มีผู้มาติดต่อขอพันธุ์ไปปลูก (ปี 2532) กลุ่มจึงแนะนำให้หาพันธุ์ของแปดริ้วหรือนครปฐมไปปลูก และในปี 2535 กลุ่มจึงเริ่มซื้อกล้วยจากกาญจนบุรี เมื่อกล้วยตากเริ่มมีชื่อเสียงก็กระทบกับการอบรมการแปรรูปอาหารของกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งเสนอให้ตากกล้วยในตูบสองชั้นพบว่ากล้วยที่ตากในตูบจะเหนียวและหวานกว่าการตากแดดในที่โล่งแจ้ง (ภายหลังได้ปรับปรุงเป็นตูบชั้นเดียว) ต่อมาได้งบประมาณ (1,600,000 บาท) มาสร้างโรงอบ 4 โรง และตูบ 200 ตู้ ในฤดูฝนจะใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงในการอบ อุณหภูมิที่เหมาะสมในการอบคือ 50°C (ถ้าอุณหภูมิสูงกว่านั้นจะทำให้กล้วยมีสีแดง)

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน การนำกล้วยตากมีมาตั้งแต่สมัยปู่ย่า เพราะมีสวนกล้วยของตนเอง เมื่อมีการรวมกลุ่มจึงร่วมหุ้นกัน ในปัจจุบันมีสมาชิก 60 ครอบครัว

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการอาจมีปัญหาการขาดแคลนกล้วยสด เพราะเป็นอำเภอที่ผลิตกล้วยตากกันมาก และต้องใช้กล้วยเฉพาะพันธุ์ดังกล่าว

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้สมาชิกมีโอกาสในการเลือกอาชีพมากขึ้น สำหรับสมาชิกที่มีรายได้น้อย (ประมาณ 10 ครอบครัว) ทางกลุ่มก็จะจ่ายค่าจ้างให้

3. รองเท้า อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ คุณเกษมเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เริ่มหัดทำรองเท้าเมื่ออายุ 16 ปี และมีความสามารถทางงานฝีมือ นอกจากนั้นยังเคยทำงานในบริษัทที่ผลิตรองเท้าเพื่อส่งออกด้วย

2. การตลาดและขนาดตลาด ความสามารถทางงานฝีมือรวมทั้งการทำงานอยู่ในวงการรองเท้ามานานทำให้มีผู้แนะนำตลาดให้ ในปัจจุบันมีตลาดรองรับสินค้าทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด

3. การผลิต กิจการผลิตรองเท้าได้เดือนละประมาณ 1,000 คู่

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน คุณเกษมเริ่มตั้งร้านครั้งแรกเมื่ออายุ 23 ปี โดยเช่าตึกที่ซอยจรัญสนิทวงศ์ 35 มีลูกน้อง 3-4 คน ใช้เงินลงทุนครั้งแรกประมาณ 30,000 - 40,000 บาท โดยได้อุปกรณ์มาจากบริษัทที่เคยเป็นลูกจ้างอยู่ การขยายกิจการเป็นโรงงานขนาดใหญ่ขึ้นทำให้ต้องการที่ดินมากขึ้นจึงต้องย้ายโรงงานมาที่หมู่บ้านนี้และชาวบ้านส่วนหนึ่งมีความสามารถในการเย็บรองเท้า

อยู่แล้ว สำหรับเงินทุนหมุนเวียนส่วนใหญ่ใช้ไปในการซื้อหนัง โดยการผลิตเดือนละ 1,000 คู่ ต้องใช้หนังประมาณ 2,000 ตารางฟุต ราคาตารางฟุตละ 50 บาท กิจการได้รับเครดิตการค้าเป็นเวลาประมาณ 1-2 เดือน ในวงเงิน 30,000 - 40,000 บาท (ดอกเบี้ยร้อยละ 0.50 บาทต่อเดือน)

5 ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงมีน้อยมากเพราะสามารถจัดหาวัตถุดิบได้สม่ำเสมอ นอกจากนั้นกิจการยังมีตลาดใหญ่ที่กรุงเทพฯ และมีตลาดเล็กซึ่งทำตามแบบที่ลูกค้าต่างจังหวัดมาสั่งตัด

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจการนี้ก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้านและชาวบ้านมีความรู้ความชำนาญในการเย็บรองเท้ามากขึ้น (ซึ่งอาจขยายเป็นเย็บเครื่องหนังประเภทอื่นได้)

4. หมวกกันน็อค อ.โพธาราม จ. ราชบุรี

1 การศึกษาและประสบการณ์ คุณสังเวียนเคยฝึกงานอยู่ที่ร้านผลิตหมวกกันน็อคในกรุงเทพฯ

2 การตลาดและขนาดตลาด หมวกที่ผลิตได้จะส่งขายให้บริษัทของเพื่อนซึ่งอยู่ที่กรุงเทพฯ

3 การผลิต การผลิตเริ่มจากการวางใยแก้วลงไปแบบ เอะเรซินปะใยแก้วนั้น ทั้งไว้จนแห้งแล้วแกะออกมาพ่นสี เมื่อแห้งแล้วก็จะบุฟองน้ำและเย็บขอบ ดังนั้นลูกน้องทั้ง 6 คนจึงแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ โดย 3 คนจะเป็นฝ่ายหล่อ อีก 1 คนเจียรขอบและบุฟองน้ำ 2 คน ในวันหนึ่งจะผลิตได้ประมาณ 30-50 ใบ

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กิจการใช้เงินลงทุนครั้งแรก 400,000 บาท (เครดิตธนาคารกรุงไทย) ในการสร้างโรงเรือน ชื่อ block แม่พิมพ์ทำโครงหมวกและส่วนหู (ค่า block ประมาณ 40,000 บาท โดย block เหล่านี้จะนำไปทำโฟมเป็นก้นตันรูปหมวกและเสียดำจางในการทำแบบโฟมขึ้นละ 5 บาท) และซื้อเครื่องตัดโฟมสำหรับบุข้างแก้มอีก 20,000 บาท สำหรับเงินหมุนเวียนนั้นจะใช้ในการซื้อวัตถุดิบเป็นหลัก โดยซื้อเรซินถังละ 10,000 กว่าบาท (ใช้ผลิตหมวกได้ 500 ใบ) ใยแก้วม้วนละ 3,000 กว่าบาท (ใช้ผลิตหมวกได้ 100 กว่าใบ) สำหรับน้ำยาเจือจางนั้นจะใช้น้อยมาก

5 ความเสี่ยงของกิจการ กิจการไม่มีความเสี่ยงเรื่องการจัดหาวัตถุดิบ แต่เป็นไปได้ว่าตลาดหมวกกันน็อคนั้นมีโอกาสอิ่มตัวได้ เมื่อพิจารณาจากการก่อตั้งกิจการมาเป็นเวลา 3 ปี โดยตอนแรกขายส่งได้ในราคาใบละ 400-500 บาท (ผลิต 1 ปี ก็สามารถคืนทุนได้) แต่ในปัจจุบันเมื่อกฎหมายกำหนดให้สวมหมวกกันน็อค ทำให้เกิดผู้ผลิตขึ้นอีกหลายราย ราคาขายส่งลดลงเหลือใบละ 350 บาท

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจการนี้ก่อให้เกิดการจ้างงานไม่มากนักคือ เพียง 6 คนแต่ก็ช่วยสร้างคนมีความรู้ในการทำหมวกกันน็อคมากขึ้น

5. ตัดเย็บเสื้อโหล เชื้อนเพชร อ.ท่ายาง จ. เพชรบุรี

1 การศึกษาและประสบการณ์ เมื่อคุณพร้อมพรรณเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็ไปเรียนตัดเย็บเสื้อผ้าที่กาลวินเป็นเวลา 1 ปี 4 เดือน เสียค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นประมาณ 25,000 บาท (ค่าเล่าเรียนตลอดหลักสูตรเท่ากับ 8,000 บาท ค่าที่พัก 150 บาทต่อเดือน และค่าอาหารประมาณ 900 บาทต่อเดือน)

2 การตลาดและขนาดตลาด คุณพร้อมพรรณเริ่มจากการตัดเย็บเสื้อผ้า หลังจากนั้นจึงเย็บเสื้อโหลเพราะให้ผลตอบแทนดีกว่า โดยมีร้านค้าประจำที่กรุงเทพฯ ส่งมาให้เย็บเดือนละประมาณ 10,000 ตัว กิจการอาจไปรับชุดจากร้านอื่นๆ มาเย็บได้แต่ต้องจ่ายเงินมัดจำค่าชุด และต้องมอบหลักฐานทะเบียนบ้าน และบัตรประชาชน

3 การผลิต ผ้าที่ตัดมาเป็นชิ้นซึ่งส่งมาจากกรุงเทพฯ จะถูกนำมาแจกจ่ายให้แก่ช่างเย็บทั้ง 40 คน (แต่ละคนเย็บได้ประมาณ 20 ตัวต่อวัน) โดยช่างเย็บบางคนจะเย็บเป็นชุด บางคนติดกระเป๋่า บางคนเย็บรังดุม ช่างแต่ละคนจะได้รับค่าจ้างประมาณ 60 - 100 กว่าบาทต่อวัน เสื้อผ้าส่วนใหญ่เป็นชุดเด็กและส่งไปขายประเทศซาอุดีอาระเบีย

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินทุนส่วนใหญ่ได้จากการออมและส่วนหนึ่งกู้จากธนาคารเพื่อซื้อจักรเพิ่ม สำหรับที่ตั้งของกิจการจะย้ายไปตามหัวหน้าครอบครัวของเจ้าของกิจการ

5 ความเสี่ยงของกิจการ เมื่อกิจการรับผ้ามาเย็บแต่เย็บไม่เสร็จตามกำหนดเวลา กิจการจะถูกปรับโดยบังคับให้ซื้อทั้ง lot ในราคาชุดละ 60 บาท และกิจการนำไปขายได้ในราคาเพียงชุดละ 40 บาท

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจการก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้าน นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจจะเย็บผ้ามาหัดเย็บผ้าได้ โดยในช่วง 2 เดือนแรกจะไม่ได้รับค่าจ้าง

6. ตัดเย็บเสื้อผ้าโหล อ. เข้าย้อย จ.เพชรบุรี

1 การศึกษาและประสบการณ์ คุณฤทัยมีความรู้ระดับอาชีวศึกษา แต่ไม่ได้เย็บผ้าเป็นอาชีพหลัก (อาชีพหลักคือ การทำนา)

2 การตลาดและขนาดตลาด คุณฤทัยเริ่มเย็บเสื้อผ้าเป็นเวลาประมาณ 5 ปี โดยรับเสื้อผ้าโหลของร้านที่เป็นญาติสามีมาเย็บ ในกรณีที่เย็บเพื่อส่งออก(ส่วนใหญ่ส่งไปยุโรป ซาอุดีอาระเบีย)เป็นงานเร่งมาก สำหรับการเย็บเพื่อขายในประเทศนั้นจะส่งไปขายที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3 การผลิต กิจการไปรับเสื้อผ้าจากร้านในกรุงเทพฯ (ร้านของญาติและร้านอื่นๆ) แล้วมาแบ่งให้ชาวบ้านเย็บ โดยผู้รับจ้างจะได้ค่าจ้าง 200 บาทสำหรับการเย็บเสื้อ 5 โหล (ผู้รับจ้างซื้อด้ายเอง) ผู้รับจ้างส่วนใหญ่มีจักรเย็บผ้าเป็นของตัวเอง (โดยใช้เงินจากการขายข้าว) สำหรับผู้ที่ไม่มีจักรก็สามารถขอยืมจักรของกิจการไปเย็บที่บ้านได้ สำหรับการเย็บเพื่อส่งออกนั้นมีรายได้ค่าจ้างทันที

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน การลงทุนครั้งแรกใช้เงินออมและยืมญาติ โดยซื้อจักรใหญ่ 3 หลัง จักรเล็ก 5 หลังและจักรพัง 2 หลัง ใช้เงินทุนหมุนเวียนประมาณ 4,000 - 10,000 บาทต่อเดือน ในปัจจุบันเจ้าของกิจการยังคงทำนาอยู่ในหมู่บ้านด้วย

5 ความเสี่ยงของกิจการ กิจการไม่มีความเสี่ยงเพราะกิจการมีเสื้อผ้าให้เย็บอยู่เสมอ แต่ในปัจจุบันกิจการได้รับกำไรน้อยลง

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้าน กล่าวคือกิจกรรมมีผู้รับจ้างประมาณ 5-6 คน และชาวบ้านส่วนหนึ่งมีฝีมือในการเย็บผ้าจนสามารถเข้าไปรับจ้างเย็บผ้าในเมืองได้

7. ค้าขายผลิตภัณฑ์ไม้ตาล อ.เขาย้อย จ. เพชรบุรี

1 การศึกษาและประสบการณ์ พ่อแม่ของคุณสุจินต์มีอาชีพค้าขายข้าว มีทีมนำให้เขาและปล่อยเงินกู้ สำหรับคุณสุจินต์นั้นเมื่อเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 2 ก็ลองเรือไปซื้อข้าวตามบ้านและนำข้าวไปขายที่จังหวัดสมุทรสงคราม

2 การตลาดและขนาดตลาด การเกิดในครอบครัวค้าขายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คุณสุจินต์มีความเชี่ยวชาญทางการค้า ดังนั้นเมื่อลองเรือไปค้าข้าวที่จังหวัดสมุทรสงครามเป็นเวลาประมาณ 5 ปี พบว่าจังหวัดสมุทรสงครามมีการเคียวตาลกันมาก ทำให้มีความต้องการใช้พืชมาก จึงเริ่มค้าพืชมซึ่งมีรายได้ดีกว่าค้าข้าว หลังจากนั้นได้เปลี่ยนไปค้าขายไม้เถดในช่วงปี 2508-2514 โดยซื้อไม้เถดจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุมพร เพื่อนำไปขายให้โรงกลึงที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยบรรทุกรถสิบล้อไปขายครั้งละ 7 คิว (ขายคิวละ 800 บาท ซื้อคิวละ 300-400 บาท ค่าบรรทุกคิวละ 100 กว่าบาท) ในปีหนึ่งจะบรรทุกไปขายประมาณ 15 คันรถ กิจกรรมค้าไม้เถดสิ้นสุดลงในปี 2514 เมื่อรัฐบาลมีนโยบายห้ามตัดไม้ หลังจากนั้นคุณสุจินต์ได้รู้จักกับผู้ที่ทำกระถางตาลขาย จึงได้เริ่มค้าขายและผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ตาลในปี 2518 ในปัจจุบันตลาดผลิตภัณฑ์ไม้ตาลกว้างขวางเพราะมีพ่อค้าประจำรับซื้อ โดยเฉพาะตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

3 การผลิต ส่วนใหญ่คุณสุจินต์จะซื้อผลิตภัณฑ์มาขายมากกว่าที่จะผลิตขายเอง โดยจะซื้อผลิตภัณฑ์ไม้ตาลจากชาวบ้าน นำมาทาลาแลคเกอร์ ขัดเสี้ยน ชักเงา แล้วนำไปส่งที่วัดไผ่โรงวัว บางไทร เพชรบุรี หัวหินและเชียงใหม่

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินทุนเบื้องต้นมาจากการออมเนื่องจากทำการค้าขายสินค้าอื่นมาก่อนเป็นเวลานาน สำหรับเงินลงทุนในการซื้ออุปกรณ์นั้นค่อนข้างต่ำคือเพียง 2 000 บาท ขณะที่เงินทุนหมุนเวียนนั้นจะสูงและใช้ไปในการซื้อวัตถุดิบคือไม้ตาลและผลิตภัณฑ์ไม้ตาล คุณสุจินต์เพิ่งย้ายกิจการมาที่เพชรบุรีประมาณ 4-5 ปี เพราะชาวบ้านมีความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาล รวมทั้งในสมัยก่อนเพชรบุรีมีไม้ตาลมาก

5 ความเสี่ยงของกิจการ กิจกรรมมีความเสี่ยงเพราะขึ้นอยู่กับวัตถุดิบเป็นหลัก ดังนั้นเมื่อไม้ตาลหมดไปก็จะมีปัญหา อย่างไรก็ตามกิจการอาจแก้ปัญหาโดยใช้ไม้มะพร้าวทดแทนไม้ตาลได้

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้านมากขึ้น เพราะสามารถทำได้นอกฤดูทำนา นอกจากนั้นการที่ชาวบ้านนิยมผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ตาลกันมาก ทำให้ตำบลหนองปรัง (หมู่ 2) มีลักษณะเป็นศูนย์อุตสาหกรรมมากขึ้น และเกิดกิจการในลักษณะสังคมเมืองคือ การขายอาหารสำเร็จรูปต่างๆ

8. ตักดา หมอน ที่นอน (กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกำแพงพัฒนา) อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

1. การศึกษาและประสบการณ์ อาชีพเดิมของคุณขวัญคือทำไร่ และเลี้ยงโคนม ต่อมาญาติแนะนำ ให้เย็บหมอน (ประมาณ 20 ปีมาแล้ว) การเย็บหมอนทำให้ต้องไปซื้อวัสดุต่างๆ และเมื่อเห็นตักดาที่สำเพ็ง จึงมีความคิดที่จะเย็บตักดาขึ้น

2. การผลิตและขนาดตลาด คุณขวัญเริ่มหาตลาดโดยการฝากขายตามบ้านญาติ ปัจจุบันมี ตลาด 2 ส่วน คือตลาดในเมืองและตลาดต่างจังหวัด โดยคุณภาพของสินค้าที่ส่งให้ตลาดทั้ง 2 แห่งจะต่างกันที่วัสดุข้างใน โดยตลาดแรกวัสดุข้างในจะใช้โพลีเอสเตอร์ ขณะที่ตลาดที่สองจะใช้ใยสังเคราะห์ยัดไส้ข้างใน คุณภาพของสินค้าสามารถส่งออกได้ และได้ส่งออกไปมาเลเซีย ไปแลนด์ สิงคโปร์

3. การผลิต ลูกค้าจะบอกแบบที่ต้องการให้เย็บ คุณขวัญจะเขียนแบบเอง และให้ช่างตัดผ้าตามรูปแบบนั้น (มีช่างตัดผ้า 3 คน) นำผ้าที่ตัดแล้วพร้อมวัสดุทุกอย่างไปจ้างเย็บ (ลูกจ้างออกค่าด้วยเอง) โดยมี ลูกจ้างเย็บนับร้อยคน สำหรับช่างฝีมือจะยืมจักรไปเย็บที่บ้านก็ได้ ค่าจ้างเย็บประมาณ 100 - 200 บาท ต่อวัน จากลักษณะของการผลิตดังกล่าวจึงเป็นกิจการที่จ้างผลิต และทางราชการเอื้อกลุ่มมาตั้งให้ในปีนี้ เพื่อให้เป็นผลงานของราชการและกิจการได้ประโยชน์ด้านการหลักเลี้ยงภาษี

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน คุณขวัญใช้เงินออมซื้อรถกระบะ จักรเย็บผ้าและวัสดุต่างๆ สาเหตุที่มาตั้งโรงงานที่โพธารามเพราะเป็นภูมิลำเนา และการตั้งโรงงานต้องใช้พื้นที่

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงค่อนข้างน้อยเพราะสามารถจัดหาวัสดุได้ง่าย ในปัจจุบัน กิจการซื้อวัสดุจากกรุงเทพฯและไต้หวัน นอกจากนั้นยังไม่ต้องกลัวว่าจะขาดแคลนคนเย็บ เพราะเป็น กิจการที่จ่ายค่าแรงสูงเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการประเภทอื่น

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นกิจการขนาดใหญ่จึงก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้านเป็น จำนวนมากคือนับร้อยคน และการที่กิจการดำเนินไปได้ด้วยดีทำให้มีการแข่งขันโดยมีผู้ประกอบการใน ลักษณะเดียวกัน (มีร้านค้าและโรงงาน) อีก 1 ราย นอกจากนั้นยังมีผู้ประกอบการที่เย็บส่งอย่างเดียวอีก 10 กว่าราย

9. ทองประดับผ้าฝ้าย อ.เมือง จ.อุดรธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมแม่กว้างขายของชำ ต่อมาปี 2526 จึงเริ่มดำเนินกิจการผ้าฝ้าย

2. การตลาดและขนาดตลาด ผ้าที่ขายมีทั้งผ้าผืนหรือตัดเป็นชุดสำเร็จรูปขาย

3. การผลิต กิจการจะซื้อด้ายมาจ้างทอเป็นผ้าผืน ผ้าลายธรรมชาติจะจ่ายค่าทอผืนละ 200-300 บาท (ใช้เวลาทอ 7 วัน) สำหรับผ้าลายขิดจะจ่ายค่าทอ 5,000 บาท (คนทอ 3 คนใช้เวลา 15 วัน) ผ้าที่ทอแล้วอาจ นำมาขายเป็นผ้าผืนหรือตัดเป็นชุดสำเร็จรูปขาย)

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กิจการลงทุนด้วยเงินทุนของตนเอง สำหรับเงินทุนหมุนเวียนนั้นประมาณ 200,000-300,000 บาท ถ้ารวมถึงเงินทุนที่ต้องใช้สำรองสินค้าจะต้องใช้

เงินทุนหมุนเวียนประมาณ 400,000 - 500,000 บาท (เพราะชาวบ้านมีอาชีพหลักคือการทำนา กิจกรรมจึงจำเป็นต้องสำรองสินค้า)

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการมีความเสี่ยงค่อนข้างน้อยเพราะที่ตั้งกิจการอยู่ในบริเวณที่นักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อสินค้าอยู่เสมอ

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีอาชีพเสริมที่มั่นคงคือ รับจ้างทอผ้าผืนหรือตัดเย็บชุดสำเร็จรูป เนื่องจากชาวบ้านมีความสามารถในการทอและเย็บผ้าอยู่แล้ว

10. ประกายใหม่ไทย อ.หนองหาน จ.อุดรธานี

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมคุณประกายมีอาชีพรับราชการครู สำหรับกิจการค้าขายผ้าและเครื่องปั้นดินเผาทำมาประมาณ 12 ปีแล้ว

2. การตลาดและขนาดตลาด เดิมกิจการขายแต่มื้อ โดยมีพ่อค้าจากเชียงใหม่และกรุงเทพมหานครสั่งซื้อ ต่อมาเมื่อตั้งพิพิธภัณฑสถานบ้านเชียงทำให้เย็บผ้ามากขึ้น

3. การผลิต เครื่องปั้นบ้านเชียงนั้นมีลวดลายสวยงามแต่ไม่คงทน จึงเหมาะสำหรับประดับบ้านมากกว่าจะใช้ในครัวเรือน ชาวบ้านที่ปั้นเป็นอาชีพมีประมาณ 50-60 ครอบครัวและเขียนลายเป็นอาชีพมีประมาณ 3 ครอบครัว

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กิจการใช้เงินลงทุนโดยกู้จากสหกรณ์ ในปัจจุบันกิจการใช้เงินทุนหมุนเวียนประมาณ 2,000,000-3,000,000 บาท

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวคือพิพิธภัณฑสถานบ้านเชียง ดังนั้นในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมากก็จะขายได้มาก แต่ในช่วงที่เกิดความไม่สงบทางการเมืองจะมีนักท่องเที่ยวน้อยทำให้ขายได้น้อยด้วย

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจการก่อให้เกิดการจ้างงานในหมู่บ้านมากขึ้น เพราะกิจการมีช่างฝีมือเป็นผู้เย็บผ้าให้ประมาณ 20-30 ราย โดยแต่ละรายจะมีผู้ช่วยซึ่งทำให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น

11. ทอเสื่อ อ.พระยืน จ.ขอนแก่น

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมคุณอวนรับจ้างขนส่งเส้นกกและเสื่อทอด้วยพลาสติก ต่อมารับจ้างโรงงานขนส่งพลาสติก และเริ่มเข้ามาประกอบกิจการค้าเสื่อในปี 2524

2. การตลาดและขนาดตลาด การขายส่วนใหญ่จะขายส่งให้ลูกค้าประจำ(ปัจจุบันมีอยู่ 5 ราย) โดยลูกค้าประจำหรือผู้รับซื้อต่อนายทุน จะซื้อเสื่อประมาณ 200,000 บาท ไซรด์ 4 ล้อหรือ 6 ล้อ รถแต่ละคันจะมีลูกน้องประมาณ 15-20 คน เมื่อรถไปจอดที่ใดลูกน้องก็จะหาบเสื่อไปเร่ขาย (ประมาณ 7-15 วัน) โดยเจ้าของรถจะออกค่าอาหาร ค่าน้ำมัน และค่าใช้จ่ายอื่นๆให้และตั้งราคาขายไว้สูงกว่าราคาที่ซื้อมาประมาณ 5 บาท (เช่นซื้อมา 50 บาท ตั้งราคาไว้ที่ 55 บาท และอนุญาตให้ลูกน้องตั้งราคาขายปลีกเอง เมื่อลูกน้องขายได้ราคาใดก็ได้กำไรในส่วนที่สูงกว่า 5 บาทนั้น

3 การผลิต ชาวบ้านจะซื้อกกจากโรงงานที่ปากช่องหรือซื้อเส้นพลาสติกจากอ้อมน้อยมาทอเสื่อเพื่อขายให้นายทุน หรือรับจ้างทอเสื่อโดยได้รับค่าจ้างทอผืนละ 10 บาทและค่าจ้างเย็บริมผืนละ 1.50 บาท (นายทุนจะออกค่าผ้าและค่าด้ายให้)

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน กิจกรรมใช้เงินทุนหมุนเวียนประมาณ 500,000 บาท ในการรับซื้อและจ้างชาวบ้านทอเสื่อ

5 ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงมีค่อนข้างน้อยเพราะกิจการจะทำหน้าที่ขายส่งเสื่อโดยซื้อจากโรงงาน และชาวบ้านทั่วไป

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นโดยชาวบ้านส่วนหนึ่งจะรับจ้างทอเสื่อ เย็บริมเสื่อ และชาวบ้านส่วนหนึ่งมีอาชีพเร่ขายเสื่อ

12. ผลิตภัณฑ์ชุมชน อ.เมือง จ.เชียงใหม่

1 การศึกษาและประสบการณ์ คุณอนันต์เล่าว่าเริ่มผลิตตั้งแต่สมัยพ่อแม่ (ทำนาด้วย) รวมเวลาประมาณ 30 กว่าปีแล้ว ในปัจจุบันหมู่บ้านนี้มีผู้ผลิตอิฐมอญประมาณ 5-6 ราย (ถ้ารวมทั้งตำบลจะมีประมาณ 40 กว่าราย)

2 การตลาดและขนาดตลาด การขายจะขายส่งให้พ่อค้าประจำในราคาร้อยละ 30 บาท พ่อค้าจะขายในราคาร้อยละ 40 กว่าบาท ในปัจจุบันกิจการมีกำไรจากการขายอิฐก้อนละ 6-7 สตางค์

3 การผลิต กิจการจะซื้อดินเหนียวจากอำเภอหางดงมาผสมกับแกลบแล้วจ้างคนปั้นโดยจ่ายค่าจ้างปั้นร้อยละ 8 บาท โดยในแต่ละวันลูกจ้าง 1 คน จะปั้นได้ประมาณ 800-1,000 ก้อนก่อน ในเดือนหนึ่งๆ กิจการมีกำไรประมาณ 4,000-5,000 บาท (รวมค่าแรงของคุณอนันต์)

4 แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เดิมการลงทุนใช้เงินจากร้านที่คุณอนันต์ได้ขายอิฐให้ แต่ในปัจจุบันได้กู้เงินของ ธกส. ในโครงการอุดหนุนกรรมครัวเรือนจำนวน 30,000 บาท ระยะเวลา 15 ปี อัตราดอกเบี้ย 12.5% กิจการพบว่าการกู้เงินจากธกส. ทำให้กำไรราคาขายได้

5 ความเสี่ยงของกิจการ กิจการมีความเสี่ยงด้านการผลิตเพราะต้องใช้ดินเหนียวจากหางดง กิจการจะหยุดชั่วคราวในช่วงทำนา เพราะชาวบ้านไม่นิยมทำเนื่องจากเป็นงานหนักทำให้มีผลผลิตไม่สม่ำเสมอ

6 ผลกระทบในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ให้รายได้ดีกว่า กล่าวคือถ้าราคาข้าวเหนียวละ 3,000 กว่าบาท จะให้ผลตอบแทนต่ำกว่าการปั้นอิฐ นอกจากนั้นยังเป็นอาชีพเสริมสำหรับผู้ที่มีารับจ้างปั้นด้วย

13. กลุ่มผลิตกระดาษสา อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

1 การศึกษาและประสบการณ์ การผลิตกระดาษสาเริ่มทำตั้งแต่สมัยแม่ของคุณพองคำประมาณ 10 ปีก่อน สำหรับการตั้งกลุ่มนั้นเพิ่งจะตั้งมาประมาณ 3-4 ปี โดยมีสมาชิก 20 กว่าคน

2. การตลาดและขนาดตลาด การขายมีทั้งขายส่งและปลีก นอกจากนั้นยังส่งออกปาสวิสเซอร์แลนด์ สิงคโปร์ เยอรมัน ญี่ปุ่น และ เบลเยียมอยู่เสมอ สำหรับการส่งออกนั้น เดิมชาวต่างชาติจะมาดูสินค้าแล้วจะตกลงค้าขายกันโดยต่างชาติจะติดต่อเรื่องการขนส่งเอง ในปัจจุบันชาวต่างชาติจะส่งคำสั่งซื้อมาทางโทรสาร (FAX) และโอนเงินมาให้ก่อนที่จะส่งสินค้าไป ลูกค้าบางรายจะนำตัวอย่างมาให้ดูแล้วจึงสั่งผลิต

3. การผลิต ในแต่ละปีกิจการจะต้องเก็บปอสาไว้ให้มีพอใช้ตลอดปีเพราะไม่สามารถลอกปอสาในฤดูร้อนได้ (ปีละประมาณ 5-7 แสนบาท) การผลิตเริ่มจากการแช่ ต้ม หมัก ไม่ สลัด และร่อนเป็นแผ่น สมาชิกจะมาช่วยกันทำโดยนำวัตถุดิบของส่วนรวมไปผลิต (สมาชิกจะผลิตโดยใช้สถานที่และอุปกรณ์ร่วมกัน) เมื่อผลิตเสร็จแล้วจะนำมาส่งโดยได้รับผลตอบแทนเป็นค่าจ้างและส่วนแบ่งกำไร (เข้าใจว่าจะเป็นการจ้างผลิตมากกว่าร่วมกันผลิตเพราะคุณฟองคำไม่สามารถตอบข้อซักถามในเรื่องการแบ่งกำไรได้)

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนมาจากการร่วมหุ้นของสมาชิกเพราะต้องซื้ออุปกรณ์หลายอย่างที่มีราคาสูง เช่น เครื่องไม้ และเครื่องสลัด เป็นต้น

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการไม่มีความเสี่ยงด้านวัตถุดิบและด้านตลาดเพราะกิจการสามารถจัดหา วัตถุดิบได้โดยซื้อและปลุกปอสา ในปัจจุบันกิจการซื้อปอสาจากชาวบ้านในราคา กิโลกรัมละ 16-17 บาท

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้ทำให้สมาชิกมีความรู้ในการผลิตกระดาษสา และเกิดการจ้างงานในกลุ่มสมาชิก 20 กว่าคน

14. ผลิตกระดาษสา อ.เมือง จ.เชียงราย

1. การศึกษาและประสบการณ์ บ้าของคุณคำนวณลสอนให้คุณคำนวณผลิตกระดาษสาตั้งแต่เป็นรุ่นสาว ในสมัยนั้นทำได้วันละ 25 แผ่น (ไม่ได้ซื้อปอ) สำหรับการขยายกิจการนั้นเพิ่งเริ่มได้ประมาณ 6-7 ปี หลังจากที่ได้มีโอกาสไปอบรมที่กล้วยน้ำไท และนครนายก

2. การตลาดและขนาดตลาด การขายส่วนใหญ่จะเป็นการขายส่ง สำหรับการขายปลีกนั้นจะขายเมื่อไปออกงานนิทรรศการต่างๆ

3. การผลิต กิจการมีลูกจ้างช่วยผลิต 4 คน โดยทำการผลิตตลอดปี สำหรับวัตถุดิบที่ใช้คือ ปอสา คลอรีน และโซดาไฟ ในแต่ละปีจะซื้อปอสา 8,000 กิโลกรัม (กิโลกรัมละ 14-15 บาท) เชื้อเพลิงที่ใช้ในการผลิตคือไม้พิน (ซื้อ 3,000 บาทใช้ได้ตลอดปี)

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เดิมกิจการกู้เงินมาลงทุน แต่ในปัจจุบันไม่ได้กู้แล้ว

5. ความเสี่ยงของกิจการ ความเสี่ยงมีค่อนข้างน้อยเพราะสามารถเก็บวัตถุดิบไว้ผลิตได้ตลอดปี รวมทั้งมีตลาดรองรับสินค้าแน่นอน

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจกรรมนี้เป็นการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตกระดาษสา รวมทั้งก่อให้เกิดอาชีพเสริมอีกด้วย

15. ผลิตไม้กวาดญี่ปุ่นเพื่อส่งออก อ.แม่จัน จ.เชียงราย

1. การศึกษาและประสบการณ์ เดิมคุณณรงค์มีอาชีพเย็บผ้า ต่อมาค้าขายพืชผลเกษตร เช่น กระเทียม หลังจากนั้นก็เริ่มค้าขายหญ้าไม้กวาด และมีคนติดต่อให้ผลิตไม้กวาดญี่ปุ่น ดังนั้นจึงเริ่มปลูกหญ้าฟางญี่ปุ่นบนเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ ปัจจุบันกิจการดำเนินการมาเป็นเวลาประมาณ 4 ปี (ปัจจุบันมีเนื้อที่ปลูกข้าวฟางญี่ปุ่น 4,000 ไร่ ผลผลิตทั้งหมด 400,000 กิโลกรัม และมีลูกไร่ 1,000 ครอบครัวย)

2. การตลาดและขนาดตลาด การผลิตในปัจจุบันเป็นการผลิตเพื่อส่งออกทั้งสิ้น คือ ส่งไปญี่ปุ่น เกาหลี และได้หวัน สินค้าที่ส่งไปญี่ปุ่นจะมีคุณภาพสูงกว่าที่ส่งไปขายประเทศอื่น กิจการสามารถขยายตลาดได้แต่เกรงว่าจะผลิตได้ไม่ทันคำสั่งซื้อ

3. การผลิต การผลิตเริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ที่จะปลูกหญ้าฟาง ซึ่งต้องเป็นที่ดินที่น้ำท่วมผ่าน เช่น ที่ปลูกใบยา และมีอากาศที่ไม่หนาวและไม่แล้ง (ปลูกในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน จะให้ผลผลิตดี) ในอดีตที่แม่จันก็มีการปลูกหญ้าฟางกันมาก แต่ในปัจจุบันปลูกที่เชียงคำ (เพราะมีการขายที่ดินที่แม่จันกันมาก) การปลูกหญ้าฟางใช้เวลาเพียง 45 วันก็เก็บเกี่ยวได้ กิจการมีพื้นที่ปลูกหญ้าฟาง 4,000 ไร่ (ลูกไร่ 1,000 ครอบครัวย) การเพาะปลูกจะเริ่มโดยกิจการให้เงิน เมล็ดพันธุ์ และปุ๋ยแก่ลูกไร่ และลูกไร่จะนำผลผลิตมาขายให้กิจการซึ่งโดยทั่วไปการเพาะปลูกหญ้าฟาง 1 ไร่ จะให้ผลตอบแทนประมาณ 2,000-2,500 บาท กิจการจะใช้น้ำฟางในขณะที่เมล็ดยังอ่อน (เก็บเกี่ยว 45 วัน) การผลิตเริ่มจากตัดกอหญ้าฟางออกไป ตากแห้ง 4 วัน เริ่มคัดเกรด ซื่อเข้าโรงงาน ฟอก ทำสีธรรมชาติ แยกเกรด อบ แขน้ำ ถักด้วยมือ และอบอีกครั้ง

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้การลงทุนในหมู่บ้าน ในปัจจุบันกิจการสามารถขอสินเชื่อของ ธกส. และสามารถกู้สินเชื่อเกษตรกรของธนาคารพาณิชย์ได้ในอัตราดอกเบี้ย 11.5%

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการไม่มีปัญหาเรื่องวัตถุดิบและการตลาด เพราะมีเกษตรกรที่เป็นลูกไร่จำนวนมากเนื่องจากหญ้าฟางเป็นพืชไร่และใช้เวลาปลูกเพียง 45 วันก็เก็บเกี่ยวได้ ทั้งยังให้ผลตอบแทนสูง อย่างไรก็ตามกิจการจะต้องเลือกพื้นที่เพาะปลูกซึ่งจะมีผลกับคุณภาพของหญ้าฟาง ในปัจจุบันกิจการยังไม่มีปัญหาเรื่องตลาดเพราะสามารถควบคุมสินค้าให้เป็นไปตามมาตรฐานของประเทศผู้นำเข้าโดยเฉพาะญี่ปุ่น ได้เป็นอย่างดี

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นกิจการขนาดใหญ่จึงก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก คือ ลูกจ้างในโรงงาน ประมาณ 200 คน และลูกไร่ที่เพาะปลูกหญ้าฟางอีก 1,000 ครอบครัวย

16. ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราช

1. การศึกษาและประสบการณ์ เมื่อคุณยงยุทธเรียนจบรัฐศาสตร์ก็มาเป็นเซลส์แมนและพบเห็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวที่สุราษฎร์ธานี จึงปรึกษาคณสุรเชษฐ์ มาศดิศ หลังจากนั้นกรมส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามาช่วยในเรื่องรูปแบบและให้เงินทุน 10,000 บาท หลังจากนั้นคุณยงยุทธได้กู้เงินจากอุตสาหกรรมจังหวัดอีก 30,000 บาท (ชำระหนี้หมดแล้ว) กิจการเริ่มผลิตได้ประมาณ 2 ปีมาแล้ว

2. การตลาดและขนาดตลาด เมื่อกิจการรับคำสั่งซื้อจากพ่อค้าแล้วก็จะผลิตตามคำสั่งซื้อนั้น สินค้าส่วนใหญ่จะส่งไปที่เกาะสมุย ภูเก็ต และสุราษฎร์ธานี โดยพ่อค้าที่รับซื้อก็อาจส่งไปขายต่างประเทศด้วย

3. การผลิต การผลิตเริ่มจากการไปซื้อมะพร้าวที่มีขนาดและรูปร่างเหมาะสมกับภาชนะที่จะผลิต โดยทั่วไปจะซื้อที่ตลาดหวดทอง ตลาดภูขวาง และตลาดที่มีคนแกะมะพร้าวขาย มะพร้าวที่ซื้อมาเป็นลูกจะซื้อในราคาแพงกว่าปกติประมาณลูกละ 50 สตางค์ เพราะต้องเลือกรูปร่าง และนำมาแกะเนื้อขายได้ กิโลกรัมละ 7 บาท การผลิตเริ่มจากการนำมะพร้าวมาลอกและขัดเปลือกให้เกลี้ยงแล้วนำมาขึ้นรูปเป็นภาชนะตามที่ต้องการ นำมาขัดหยาบ ขัดเนียน แล้วทาแลคเกอร์เคลือบ

4. แหล่งที่มาของเงินทุนและปัจจัยที่ทำให้มาลงทุนในหมู่บ้าน เงินลงทุนครั้งแรกประมาณ 9,000 บาท โดยใช้ซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ประมาณ 4,000 บาท (มอเตอร์ 2 เครื่อง ๆ ละ 950 บาท ตะไบ กระดาษทราย หยาบกระดาษทรายละเอียด และฉ้อน ซื้อวัตถุดิบอีกประมาณ 5,000 บาท สาเหตุที่คุณยงยุทธมาลงทุนในหมู่บ้านคือ เป็นบ้านเกิดและได้ชักชวนน้องชาย (คุณปิยะพงศ์) ซึ่งเรียนจบ ปวช. สาขาช่างยนต์ (เดิมทำงานอยู่ที่ Unocal ประมาณ 9 ปี) ให้มาช่วยดูแลเครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งชาวบ้านมีพื้นฐานมาก่อน ในปัจจุบันกิจการใช้เงินทุนหมุนเวียนประมาณ 50,000 บาท และขายสินค้าได้เดือนละ 80,000 บาท

5. ความเสี่ยงของกิจการ กิจการไม่มีความเสี่ยงเรื่องวัตถุดิบเพราะมีข้อมูลว่ามะพร้าวที่ตลาดใดมีรูปร่างแบบใด ในปัจจุบันกิจการมีตลาดสินค้ากว้างขวาง จนเกรงว่าจะผลิตได้ไม่ทันกับคำสั่งซื้อ กิจการประสบปัญหาเล็กน้อยจากการที่รับคนเข้าไปหัดผลิตและเมื่อผลิตเป็นแล้วก็ออกไปผลิตขายเองในราคาถูก นอกจากนั้นกิจการยังหาลูกค้าเพิ่มได้ยาก เพราะชาวบ้านนิยมรับจ้างตัดยาง

6. ผลกระทบในหมู่บ้าน กิจการมีการจ้างงาน 10 คน โดยจ่ายเงินเดือน ๆ ละ 2,500 บาท และถ้าทำงานในช่วง 16.00-19.00 จะได้เงินค่าล่วงเวลาวันละ 50 บาท (วันอาทิตย์ให้ 2 เท่า) และจ่ายปันผลตอนสิ้นปี สำหรับเด็กที่เข้ามาหัดงานนั้นจะให้เริ่มโดยการขัดหยาบ ขัดเนียน ประมาณ 2 เดือน (ได้เงินเดือน ๆ ละ 1,400 บาท) หลังจากนั้นจึงให้ขึ้นรูปภาชนะ จึงนับว่าเป็นกิจการที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีความรู้ในการผลิตผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว

ภาคผนวกที่ 3.1

หลักเกณฑ์การให้กู้ของ ธกส.

หลักเกณฑ์ของ ธกส. ในการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลางสำหรับการเกษตร

1. ประเภทของกิจกรรม

เงินกู้ระยะสั้น ได้แก่ เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานในการเกษตรสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่งๆ เช่น

- (ก) ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ย ยากำจัดศัตรูและโรคพืช อาหารสัตว์ วัสดุการเกษตรอย่างอื่น
- ค่าเครื่องมือ ค่าซ่อมแซม ค่าซื้อปลุสัตว์หรือสัตว์ปีกหรือสัตว์น้ำเพื่อเลี้ยงขายและค่าจ้างเกี่ยวกับการเกษตร
- (ข) ค่าใช้จ่ายในการเตรียมเพื่อขาย แปรรูป และขายผลผลิตผลการเกษตรซึ่งผู้ผลิตขึ้น
- (ค) ค่าเช่าเกี่ยวกับการเกษตรเฉพาะที่ต้องชำระด้วยเงินสด
- (ง) ค่าภาษีอากรเกี่ยวกับการเกษตร
- (จ) ค่าบริการต่างๆ เกี่ยวกับการเกษตร
- (ฉ) ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามที่จำเป็น

เงินกู้ระยะปานกลาง ได้แก่ เงินกู้เพื่อการลงทุนในสินทรัพย์การเกษตรซึ่งโดยปกติใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่งๆ เช่น

- (ก) บุกเบิกหรือจัดทำที่ดินใช้ในการเกษตรได้ หรือซื้อที่ดินการเกษตร
- (ข) สร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำ คัน คูน้ำ ประตูกักน้ำ และงานปรับปรุงที่ดินอย่างอื่น
- (ค) ทำสวน
- (ง) วางรูปประกอบการเกษตรขึ้นใหม่เพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น
- (จ) ซื้อสัตว์ใช้งาน หรือซื้อหรือสร้างหรือปรับปรุงเครื่องมือขนาดใหญ่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องจักรกล อุปกรณ์การขนส่ง และอุปกรณ์อื่นๆ เกี่ยวกับการเกษตร
- (ฉ) ซื้อหรือสร้างหรือปรับปรุงบ้าน โรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ เกี่ยวกับการเกษตร
- (ช) ลงทุนในการเลี้ยงปลุสัตว์ สัตว์ปีก หรือสัตว์น้ำ
- (ซ) ชำระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตร

2. จำนวนของเงินกู้แต่ละรายและจำนวนขั้นสูงของเงินกู้

จำนวนเงินกู้ระยะสั้นแต่ละรายนั้น ให้ผู้อนุมัติเงินกู้พิจารณากำหนดที่เห็นสมควรโดยคำนึงถึงความต้องการเงินกู้ตามแผนงานผลิต และการชำระหนี้เงินกู้อย่างก่อนๆ ของผู้กู้ แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 60 แห่งราคาประเมินของผลิตผลเฉพาะส่วนเพื่อขายซึ่งผลิตด้วยเงินกู้นั้น ในกรณีที่ผู้กู้มีเงินกู้ระยะสั้นรายก่อนค้างชำระอยู่ โดยได้รับผ่อนเวลาชำระหนี้ จำนวนของเงินกู้อย่างใหม่เมื่อบวกด้วยส่วนที่ค้างชำระของเงินกู้อย่างก่อนต้องไม่เกินอัตราร้อยละ 60 ดังกล่าว

ในกรณีที่มีเหตุพิเศษและผู้จัดการธนาคารพิจารณาเห็นสมควร ผู้จัดการธนาคารจะขยายอัตรา ไม่เกินร้อยละ 60 เป็นไม่เกินร้อยละ 80 สำหรับสาขาหนึ่งสาขาใดหรือหลายสาขาก็ได้

จำนวนเงินกู้ระยะปานกลางแต่ละรายนั้น ให้ผู้อนุมัติเงินกู้พิจารณากำหนดตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความต้องการเงินกู้ตามแผนงานผลิต รายได้ ความสามารถชำระหนี้ และการชำระหนี้เงินกู้รายก่อนๆ ของผู้กู้

ยอดจำนวนเงินกู้ทั้งระยะสั้นและระยะปานกลางทั้งหมดของผู้กู้คนหนึ่งๆ ในเวลาใดเวลาหนึ่งจะเกิน 5 ล้านบาทไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุพิเศษที่ผู้จัดการธนาคารเห็นควรผ่อนผันให้ผู้กู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลางได้เกินกว่า 5 ล้านบาท ให้ผู้จัดการธนาคารเสนอขอความเห็นชอบของคณะกรรมการธนาคาร

ในกรณีที่ให้กู้โดยทำเป็นสัญญากู้เงินเครดิตเงินสด วงเงินกู้ในเวลาใดเวลาหนึ่งจะเกินห้าล้านบาทไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่ให้กู้เกินกว่าห้าล้านบาทต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการธนาคาร

ในกรณีที่เกษตรกรลูกค้าประจำสาขาตามข้อบังคับนี้ขอู้เงินเพื่อการผลิตตามโครงการเฉพาะเรื่องร่วมกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือ สถาบัน หรือ นิติบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งธนาคารเห็นว่าโครงการดังกล่าวจะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกร และคณะกรรมการธนาคารได้พิจารณาอนุมัติโครงการนั้นแล้ว ให้ผู้อนุมัติเงินกู้พิจารณากำหนดเงินกู้ตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินวงเงินกู้ที่คณะกรรมการ ธนาคาร กำหนดตามวรรคสองโดยคำนึงถึงความต้องการเงินกู้ รายได้ และความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้

ให้คณะกรรมการธนาคารกำหนดวงเงินกู้ตามวรรคหนึ่ง และให้ถือเป็นวงเงินกู้ส่วนหนึ่งต่างหากจากจำนวนเงินกู้ระยะสั้นและระยะปานกลาง ตามวรรคสี่

การกู้เงินระยะปานกลางเพื่อชำระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตร ให้กู้ได้ไม่เกิน 20,000 บาท

3. ระยะเวลาของการชำระหนี้เงินกู้

เงินกู้ระยะสั้นนั้นให้ผู้อนุมัติเงินกู้พิจารณากำหนดให้ผู้กู้ชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยให้เสร็จ ภายในเวลาที่ขายผลิตผลซึ่งผลิตด้วยเงินกู้นั้นได้เป็นจำนวนมาก โดยปกติต้องไม่เกินสิบสองเดือน เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษให้กำหนดได้ไม่เกิน 18 เดือน ทั้งนี้นับแต่วันกู้

เงินกู้ระยะปานกลางนั้น ให้ผู้อนุมัติเงินกู้พิจารณากำหนดให้ผู้กู้ชำระคืนเงินต้น และดอกเบี้ยเป็นรายงวด โดยคำนึงถึงอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ที่ใช้เงินกู้ จำนวนของเงินกู้ รายได้ และความสามารถชำระหนี้สินของผู้กู้ โดยปกติให้ชำระคืนเสร็จภายในสามปี เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษ ผู้อนุมัติเงินกู้จะกำหนดให้ชำระคืนเสร็จภายในเวลาไม่เกิน 5 ปีก็ได้ ทั้งนี้ นับแต่วันกู้

การให้กู้เงินโดยทำเป็นสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดต้องทำตามแบบที่ผู้จัดการธนาคารกำหนด และจะต้องกำหนดวงเงินกู้เป็นรายปี การทำสัญญาให้กู้เงินตามวรรคนี้แต่ละคราวต้องมีระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี

ผู้กู้มีสิทธิชำระคืนเงินกู้หรือเงินรายงวดก่อนถึงกำหนด ไม่ว่าจะชำระเต็มจำนวนหรือบางส่วน และธนาคารย่อมไม่คิดดอกเบี้ยสำหรับจำนวนต้นเงินที่ได้รับคืนนั้นต่อไปอีก

4. อัตราดอกเบี้ย

อัตราดอกเบี้ยมี 4 อัตรา แบ่งประเภทตามวงเงินกู้ดังนี้

- (1) วงเงินกู้ไม่เกินหกหมื่นบาท อัตราดอกเบี้ย 11.5% ต่อปี
- (2) วงเงินกู้เกินกว่าหกหมื่นบาทแต่ไม่เกินหนึ่งล้านบาท อัตราดอกเบี้ย 12.5% ต่อปี
- (3) วงเงินกู้เกินกว่า 1 ล้านบาทขึ้นไป อัตราดอกเบี้ย 14.5% ต่อปี
- (4) เงินกู้ตามโครงการที่ได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการธนาคารหรือเงินกู้ที่มี

สัญญาหรือมีพันธะกำหนดเรื่องดอกเบี้ยไว้เป็นอย่างอื่น ให้เรียกดอกเบี้ยในอัตราตามโครงการ หรือ สัญญา หรือ พันธะดังกล่าวได้กำหนดไว้ แล้วแต่กรณี

วงเงินกู้ตาม (1) (2) และ (3) ให้คิดจากวงเงินกู้ของทุกสัญญาตามข้อบังคับฉบับที่ 7 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลางสำหรับการเกษตร) ข้อบังคับฉบับที่ 16 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม) ข้อบังคับฉบับที่ 18 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล) และข้อบังคับฉบับที่ 25 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะยาวเพื่อการเกษตร) รวมกัน ยกเว้นวงเงินกู้ของสัญญากู้เงินตามโครงการรับจำนำผลิตผลการเกษตรตามนโยบายหรือมาตรการของรัฐบาลตามข้อบังคับฉบับที่ 18 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล) หรือวงเงินกู้ตามสัญญากู้เงินที่คณะกรรมการธนาคารเห็นชอบไม่ให้นำมารวมเพื่อคิดวงเงินกู้

การคำนวณดอกเบี้ยเงินกู้ตามวรรคหนึ่ง ให้คำนวณตามต้นเงินที่เป็นหนี้เป็นรายวันและไม่ทบต้น ในการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ ถึงกำหนดพร้อมกับการชำระคืนเงินกู้หรือเงินรายงวด

5. หลักประกันเงินกู้

การกู้เงินให้มีหลักประกันตามที่ผู้อนุมัติเงินกู้พิจารณากำหนด แต่อย่างน้อยต้องมีหลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) มีอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้จำนองต่อเจ้าหนี้อื่น จำนองเป็นประกันโดยผู้อนุมัติเงินกู้ได้สอบสวนและพิจารณาเป็นที่พอใจว่าอสังหาริมทรัพย์นั้นมีราคาตลาดตามที่ผู้อนุมัติเงินกู้ประเมินไม่น้อยกว่าสองเท่าของจำนวนเงินกู้ส่วนที่ไม่มีหลักประกันตาม (2) (3) (4) หรือ (5)

การจำนองนั้น ให้ระบุจำนวนเงินขั้นสูงของราคาประเมินอสังหาริมทรัพย์นั้นได้ตามที่ผู้จัดการธนาคารเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าจำนวนเงินกู้ การจำนองดังกล่าวใช้เป็นการประกันหนี้เงินกู้ทั้งหลายของลูกค้า ซึ่งมีอยู่หรือจะพึงมีขึ้นในอนาคตต่อธนาคาร

การถอนจำนวนจะกระทำได้อีกเมื่อลูกค้าได้ชำระหนี้เงินกู้ทุกรายของตนต่อธนาคารเสร็จแล้ว หรือเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

(2) มีหลักทรัพย์รัฐบาลไทยหรือเงินฝากตามส่วนเงินกู้ หรือเงินฝากในธนาคารนี้เป็นประกันโดยจำนวนเงินกู้ส่วนที่ไม่มีหลักประกันตาม (1), (3), (4) หรือ (5) นั้นต้องไม่เกินร้อยละแปดสิบแห่งค่าของหลักทรัพย์หรือเงินฝากที่เป็นประกัน

ในกรณีใช้เงินฝากในธนาคารนี้เป็นหลักประกันเงินกู้ ผู้ฝากต้องชำระหนี้เงินกู้ให้เสร็จก่อนจึงจะถอนเงินฝากได้

(3) สำหรับเงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลัก ซึ่งจะทำให้ผู้กู้แต่ละคนเป็นหนี้เงินกู้เช่นนั้นต่อธนาคารโดยจำนวนเงินต้นไม่เกินที่ผู้จัดการธนาคารกำหนด ซึ่งต้องไม่สูงกว่าห้าหมื่นบาท ถ้าผู้กู้ไม่มีหลักประกันตาม (1) (2) หรือ (5) ให้ลูกค้าในกลุ่มเดียวกันทุกคนซึ่งกู้เงินดังกล่าวในฤดูกาลผลิตหนึ่งๆ ทำหนังสือรับรองต่อธนาคารตามแบบที่กำหนดไว้ ผูกพันตนร่วมกันว่าเมื่อผู้กู้คนใดในบรรดาผู้ทำหนังสือรับรองร่วมกันนั้นไม่ชำระหนี้เงินกู้ระยะสั้นเพื่อผลิตผลหลักประจำฤดูกาลผลิตนั้นให้เสร็จตามกำหนด บรรดาผู้ทำหนังสือรับรองร่วมกันมีความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมเพื่อชำระหนี้ดังกล่าวต่อธนาคารจนเสร็จสิ้น ธนาคารจะเรียกชำระหนี้จากผู้กู้คนใดในบรรดาผู้ทำหนังสือรับรองร่วมกันนั้นโดยสิ้นเชิง หรือบางส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก บรรดาผู้ทำหนังสือรับรองร่วมกันยังคงผูกพันอยู่จนกว่าจะได้ชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าวเสร็จสิ้น

(4) สำหรับเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการอื่นนอกจากผลิตผลหลัก และหรือเงินกู้ระยะปานกลางซึ่งจะทำให้ผู้กู้เป็นหนี้เงินกู้เช่นนั้นต่อธนาคาร โดยจำนวนต้นเงินรวมกันทั้งสิ้นไม่เกินจำนวนที่ผู้จัดการธนาคารกำหนด ซึ่งต้องไม่สูงกว่า 5 หมื่นบาท ถ้าไม่มีหลักประกันตาม (1) (2) และ (5) ผู้กู้จะต้องจัดให้มีลูกค้าประจำสาขาซึ่งผู้อนุมัติเงินกู้ได้สอบสวนพิจารณาเห็นสมควรแล้วเป็นผู้ค้ำประกันอย่างน้อยสองคน

ผู้ค้ำประกันต้องทำหนังสือค้ำประกันหรือหลักฐานการค้ำประกันให้ไว้แก่ธนาคารตามแบบที่กำหนด ลูกค้าคนหนึ่งจะเป็นผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้สำหรับผู้กู้มากกว่า 2 คนในเวลาเดียวกันไม่ได้

การที่ผู้ค้ำประกันพ้นจากการเป็นลูกค้าประจำสาขาไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ ไม่เป็นเหตุให้ ผู้นั้นหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในการค้ำประกัน ทั้งนี้จนกว่าผู้กู้ได้จัดให้ลูกค้าประจำสาขาผู้อื่น ซึ่งผู้อนุมัติเงินกู้ได้สอบสวนพิจารณาเห็นสมควรแล้วเข้าเป็นผู้ค้ำประกันแทน

(5) มีหลักประกันอื่นตามที่ผู้จัดการธนาคารกำหนดเป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้ส่วนที่ไม่มีหลักประกันตาม (1) (2) (3) หรือ (4) ให้ผู้จัดการธนาคารเสนอขอความเห็นชอบของคณะกรรมการธนาคาร

สำหรับการกู้เงินเพื่อการผลิตตามโครงการเฉพาะเรื่องร่วมกับกระทรวง ทบวง กรม และคณะกรรมการธนาคารได้อนุมัติโครงการนั้นแล้ว ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องมีหลักประกันเงินกู้ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้

เมื่อผู้จัดการธนาคารหรือพนักงานผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้จัดการธนาคารเห็นว่าเหตุอันทำให้หลักประกันเสื่อมลง ผู้กู้ต้องจัดการแก้ไขหรือเพิ่มเติมหลักประกันตามคำสั่งของผู้จัดการธนาคารหรือพนักงานผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้จัดการธนาคารให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง

6. การชำระหนี้เงินกู้

ผู้กู้ต้องชำระหนี้เงินกู้แก่ธนาคาร ณ สำนักงานสาขาที่ตนกู้เงิน

เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้จัดการธนาคาร ผู้จัดการสาขาจะจัดให้มีบริการรับชำระหนี้เงินกู้ในท้องที่ก็ได้ โดยประกาศไว้ ณ สำนักงานเป็นคราว ๆ

ในกรณีที่ผู้กู้มีหนี้เงินกู้หลายราย ให้จัดสรรจำนวนเงินกู้ที่ผู้กู้ชำระหนี้เงินกู้ให้เป็นไปตามกำหนดชำระหนี้เงินกู้ทุกรายของผู้กู้ แต่ถ้าผู้กู้ไม่มีเงินเพียงพอที่จะชำระให้เป็นไปตามกำหนดได้ทุกราย หนี้เงินกู้รายใดถึงกำหนดชำระเสร็จก่อน ก็ให้ชำระหนี้เงินกู้รายนั้นให้เป็นไปตามกำหนดก่อนที่จะชำระหนี้เงินกู้รายอื่น

การชำระหนี้เงินกู้ตามสัญญาเงินกู้เงินเครดิตเงินสด ให้เป็นไปตามที่ผู้อนุมัติเป็นผู้กำหนด

ในการชำระหนี้เงินกู้แต่ละราย หลังจากจัดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแล้ว ให้ชำระดอกเบี้ยก่อนแล้วจึงชำระต้นเงิน

หลักเกณฑ์ของ ธกส. ในการให้เกษตรกรกู้เงินระยะยาวเพื่อการเกษตร

1. ประเภทของกิจกรรม

การให้เกษตรกรกู้เงินตามข้อบังคับนี้มีวัตถุประสงค์ให้ลงทุนระยะยาวเพื่อสาระสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(1) การปรับปรุงทรัพยากรการเกษตรซึ่งต้องใช้เวลาอันกว่าจะได้ผลคุ้มค่าการลงทุน เช่น การปรับปรุงที่ดินเพื่อการผลิตการเกษตรตลอดจนเพื่อเพิ่มผลผลิตหรือลดต้นทุนการผลิต การบุกเบิกหรือจัดทำให้ที่ดินใช้ในการเกษตรได้ การปรับระดับพื้นที่ดิน การทำรั้ว การสร้าง หรือปรับปรุงแหล่งน้ำ บ่อน้ำ การจัดให้มีเครื่องสูบน้ำ การจัดระบบส่งน้ำ การระบายน้ำ ตลอดจนคัน คูน้ำ ประตูกักน้ำ เป็นต้น

(2) การผลิตการเกษตรซึ่งใช้ระยะเวลากว่า 3 ปี จึงจะได้ผลคุ้มค่าการลงทุน เช่น การทำสวนไม้ยืนต้น การเลี้ยงไหมและสาวไหม การเพาะเลี้ยงกุ้งหรือสัตว์น้ำอื่นๆ การเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการจัดให้มีหรือการปรับปรุงทุ่งหญ้าถาวร หรือระบบน้ำสำหรับสัตว์ เป็นต้น

(3) การวางรูปแบบประกอบการเกษตรขึ้นใหม่เพื่อมีรายได้เพิ่มขึ้น

(4) การซื้อ การสร้าง หรือการปรับปรุงปัจจัยการประกอบการเกษตรของผู้กู้ ซึ่งต้องใช้เงินทุนมาก และมีอายุการใช้ประโยชน์นาน เช่น เครื่องจักรหรือบริภัณฑ์เกี่ยวกับการเกษตร เรือ ประมงรวมทั้งอุปกรณ์ เป็นต้น

(5) การซื้อ การสร้าง หรือการปรับปรุงสินทรัพย์ประจำสำหรับการเก็บรักษา การแปรรูป การขาย หรือการขนส่งผลผลิตผลการเกษตรซึ่งผู้กู้ผลิตขึ้น

(6) การซื้อ การสร้าง หรือการปรับปรุงสินทรัพย์ประจำสำหรับการผลิตวัสดุหรือบริการการเกษตรเพื่อการประกอบการเกษตรของผู้กู้

(7) การซื้อที่ดินการเกษตรเพิ่มเติมเพื่อมีรายได้เพียงพอแก่การครองชีพของครัวเรือน ตามมาตรฐานอันสมควร หรือเพื่อเพียงพอแก่การดำเนินโครงการ

ในการกู้เงินระยะยาวเพื่อการเกษตร ลูกค้ายกเงินเพื่อค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัด จ้างนองสหกรณ์ทรัพย์แก่ธนาคารด้วยก็ได้

2. จำนวนขั้นสูงของเงินกู้

ภายใต้ข้อบังคับแห่งข้อ 16 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม) ให้ผู้อนุมัติเงินกู้พิจารณากำหนดจำนวนเงินกู้ในหนังสือกู้เงินหรือหนังสือสัญญากู้เงินตามข้อบังคับนี้ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความต้องการเงินกู้ระยะยาวตามโครงการที่ผู้กู้เสนอ รายได้ และความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้ แต่จำนวนเงินกู้ดังกล่าวสำหรับผู้กู้แต่ละคนในเวลาใดเวลาหนึ่งจะต้องไม่เกิน 5 ล้านบาท

ในกรณีมีเหตุพิเศษที่ผู้จัดการเห็นควรผ่อนผันให้ผู้กู้คนใดกู้เงินตามข้อบังคับนี้ได้เกินกว่า 5 ล้านบาท ให้ผู้จัดการเสนอขอความเห็นชอบของคณะกรรมการ

เงินกู้ตามข้อบังคับนี้แต่ละรายต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท ในกรณีที่ผู้จัดการหรือพนักงานธนาคารผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้จัดการเห็นเป็นการจำเป็นให้ผู้กู้รายใดกู้เงินน้อยกว่า 1 หมื่นบาท ให้ผู้จัดการหรือพนักงานธนาคารผู้ได้รับมอบอำนาจผู้จัดการอนุมัติให้กู้ได้

3. ระยะเวลาของการชำระเงินกู้

ให้ผู้้อนุมัติเงินกู้พิจารณากำหนดให้ผู้กู้ชำระเงินต้นและดอกเบี้ยเป็นรายงวดตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ที่ใช้เงินกู้ จำนวนของเงินกู้ รายได้และความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้ โดยปกติให้ชำระเสร็จไม่เกิน 15 ปีนับแต่วันกู้ หรือในกรณีที่มีเหตุพิเศษไม่เกิน 20 ปีนับแต่วันกู้ ทั้งนี้ผู้อนุมัติเงินกู้จะกำหนดให้มีระยะเวลาที่ผู้กู้ยังไม่ต้องชำระต้นเงินกู้หรือดอกเบี้ยก็ได้ตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 5 ปีแรก

4. อัตราดอกเบี้ย

อัตราดอกเบี้ยมี 4 อัตรา แบ่งประเภทตามวงเงินกู้ดังนี้

- (1) วงเงินกู้ไม่เกิน 60,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 10.5% ต่อปี
- (2) วงเงินกู้เกินกว่า 60,000 บาท แต่ไม่เกิน 1,000,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 11.5% ต่อปี
- (3) วงเงินกู้เกินกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป อัตราดอกเบี้ย 13.5% ต่อปี
- (4) เงินกู้ตามโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ หรือเงินกู้ที่มีสัญญาหรือมีพันธะกำหนดเรื่องดอกเบี้ยไว้เป็นอย่างอื่น ให้เรียกดอกเบี้ยในอัตราตามโครงการหรือสัญญาหรือพันธะดังกล่าวได้กำหนดไว้ แล้วแต่กรณี

วงเงินกู้ตาม (1) (2) และ (3) ให้คิดจากวงเงินกู้ของทุกสัญญาตามข้อบังคับฉบับที่ 7 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลางสำหรับการเกษตร) ข้อบังคับฉบับที่ 16 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม) ข้อบังคับฉบับที่ 18 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระหว่างรอการขายผลิตผล) และข้อบังคับฉบับที่ 25 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะยาวเพื่อการเกษตร) รวมกัน ยกเว้นวงเงินกู้ของสัญญากู้เงินตามโครงการรับจำนำผลิตผลการเกษตรตามนโยบายหรือมาตรการของรัฐบาลตามข้อบังคับฉบับที่ 18 หรือวงเงินกู้ตามสัญญากู้เงินที่คณะกรรมการเห็นชอบไม่ให้นำมารวมเพื่อคิดวงเงินกู้

การคำนวณดอกเบี้ยเงินกู้ตามวรรคหนึ่ง ให้คำนวณตามต้นเงินที่เป็นหนี้เป็นรายวันและไม่ทบต้น การชำระดอกเบี้ยเงินกู้ให้ชำระเป็นงวดๆ ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

5. หลักประกันเงินกู้

การกู้เงินให้มีหลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) มีอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้จำนองต่อเจ้าหนี้อื่นจำนองเป็นประกัน โดยผู้อนุมัติเงินกู้ได้สอบสวนและพิจารณาเป็นที่พอใจว่าอสังหาริมทรัพย์นั้นมีราคาตลาดตามที่ผู้อนุมัติเงินกู้ประเมินไม่น้อยกว่าสองเท่าของจำนวนเงินกู้ แต่ในกรณีที่มีเหตุพิเศษซึ่งธนาคารเห็นสมควรผ่อนผันให้ผู้กู้คนใดกู้เงินโดยมีอสังหาริมทรัพย์ที่มีราคาตลาดน้อยกว่าสองเท่าของจำนวนเงินกู้จำนองเป็นประกัน ให้ผู้จัดการเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

การจำนองนั้นให้ระบุจำนวนเงินขั้นสูงของราคาประเมินอสังหาริมทรัพย์นั้นได้ตามที่ผู้จัดการเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าจำนวนเงินกู้ การจำนองดังกล่าวใช้เป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้ทั้งหลายของผู้กู้ซึ่งมีอยู่หรือจะพึงมีขึ้น

การถอนจำนองจะกระทำได้ต่อเมื่อผู้กู้ได้ชำระหนี้เงินกู้ทุกรายของตนต่อธนาคารเสร็จแล้ว หรือเมื่อได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

นอกจากการจ้างอสังหาริมทรัพย์ ผู้อนุมัติเงินกู้จะเรียกให้ผู้กู้จัดให้ลูกค้ำประจำสาขาตามข้อบ่งชี้หรือข้อบังคับฉบับที่ 7 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้น และระยะปานกลางสำหรับการเกษตร) ซึ่งผู้อนุมัติเงินกู้สอบสวนพิจารณาเห็นสมควรเป็นผู้ค้ำประกันด้วยหนึ่งคนหรือมากกว่าหนึ่งคนก็ได้

การกู้เงินไม่เกิน 50,000 บาท และผู้กู้ได้จัดให้มีลูกค้ำประจำสาขาหรือบุคคลอื่นซึ่งผู้อนุมัติเงินกู้สอบสวนพิจารณาแล้วเห็นสมควรเป็นผู้ค้ำประกันก็ให้กระทำได้

ผู้ค้ำประกันต้องทำหนังสือค้ำประกันให้ไว้ต่อธนาคารตามแบบที่ธนาคารกำหนด

ลูกค้ำคนหนึ่งจะเป็นผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้ใดๆ ของผู้กู้มากกว่าสองคนในเวลาเดียวกันไม่ได้

การที่ผู้ค้ำประกันพ้นจากการเป็นลูกค้ำประจำสาขาตามข้อบ่งชี้หรือตามข้อบังคับฉบับที่ 7 (ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลางสำหรับการเกษตร) ไม่ว่าเพราะเหตุใดๆ ไม่เป็นเหตุให้ผู้พ้นจากความรับผิดชอบในการค้ำประกันทั้งนี้จนกว่าผู้กู้ได้จัดให้ลูกค้ำประจำสาขาคนอื่นซึ่งผู้อนุมัติเงินกู้สอบสวนพิจารณาเห็นสมควรแล้วเข้าเป็นผู้ค้ำประกันแทน

(2) มีหลักทรัพย์รัฐบาลไทยหรือเงินฝากในธนาคารนี้เป็นประกันโดยจำนวนเงินกู้ส่วนที่ไม่มีหลักประกันตาม (1) นั้น ต้องไม่เกินร้อยละ 80 แห่งค่าของหลักทรัพย์หรือเงินฝากที่เป็นประกัน

กรณีใช้เงินฝากในธนาคารนี้เป็นประกัน ให้ใช้ได้เฉพาะการให้กู้เงินที่มีระยะเวลาชำระหนี้เงินกู้เสร็จไม่เกิน 5 ปี นับแต่วันกู้ ทั้งนี้การถอนเงินฝากที่ใช้เป็นประกันจะกระทำต่อเมื่อมีการชำระหนี้เงินกู้ที่ใช้เงินฝากเป็นหลักประกันเสร็จแล้ว

ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันควรผ่อนผัน ผู้จัดการอาจผ่อนผันให้ใช้เงินฝากในธนาคารนี้เป็นประกันการให้กู้เงินที่มีระยะเวลาชำระหนี้เงินกู้เสร็จเกินกว่า 5 ปี นับแต่วันกู้ได้ตามที่เห็นสมควร

(3) ในกรณีที่มีเหตุพิเศษที่ผู้จัดการเห็นควรผ่อนผันให้ผู้กู้คนใดไม่ต้องใช้หลักประกันตามที่กล่าวใน (1) หรือ (2) ให้ผู้จัดการเสนอขอความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ในกรณีที่เป็นการตามข้อ 12 ตริ ให้มีหลักประกันเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในโครงการซึ่งคณะกรรมการได้อนุมัติไปแล้ว

เมื่อผู้จัดการหรือพนักงานธนาคารผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้จัดการเห็นว่าเหตุอันทำให้หลักประกันนั้นเสื่อมลง ผู้กู้ต้องจัดการแก้ไขหรือเพิ่มเติมหลักประกันตามคำสั่งของผู้จัดการหรือพนักงานธนาคารผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้จัดการให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง

ผู้จัดการหรือพนักงานธนาคารผู้ได้รับมอบอำนาจจากผู้จัดการมีอำนาจเรียกให้ผู้กู้จ้างหรือจ่านาทรัพย์สินอื่นๆ แก่ธนาคารเป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้จากธนาคารด้วย ตลอดจนเรียกให้ผู้กู้เอาประกันภัยทรัพย์สินได้ตามที่เห็นสมควร

6. การชำระหนี้เงินกู้

ผู้กู้ต้องชำระหนี้เงินกู้แก่ธนาคาร ณ สำนักงานสาขาซึ่งตนขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำ

ในการชำระหนี้เงินกู้ หลังจากจัดใช้ค่าฤชาธรรมเนียม (ถ้ามี) แล้ว ให้ชำระดอกเบี้ยก่อนแล้วจึงชำระ

ต้นเงิน

ผู้กู้มีสิทธิชำระหนี้เงินกู้ตามข้อบังคับนี้ทั้งหมดหรือบางส่วนก่อนถึงกำหนดได้เสมอ

ภาคผนวกที่ 3.2

แสดงการเปรียบเทียบ ลักษณะและเงื่อนไข การให้สินเชื่อแก่ธุรกิจที่มีใช้การเกษตรของหน่วยงานต่างๆ

1. เงินทุนหมุนเวียน พัฒนาการชุมชน การพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2521)

ก) ประเภทของกิจกรรม มี 2 ประเภท

- เงินกู้ระยะสั้น ด้านการเกษตรหรือสำหรับผลผลิตทางอุตสาหกรรมในครอบครัว
- ระยะปานกลาง เพื่อการลงทุนในทรัพย์สินการเกษตร และอุตสาหกรรมในครอบครัวที่เกินฤดูกาลผลิตทางการเกษตรหรืออุตสาหกรรมในครอบครัว

ข) วงเงินกู้

- ไม่เกิน 20,000 บาท
- ไม่เกิน 100,000 บาท

ง) ระยะเวลากู้

- คืนภายใน 1 ปี
- คืนภายใน 5 ปี

จ) อัตราดอกเบี้ย

- ในพื้นที่ตามแผนฟื้นฟูระยะ 9
- ในพื้นที่ปกติใช้อัตราที่ ธกส. กำหนด

ฉ) เงื่อนไขการค้ำประกัน

- กลุ่มอาชีพยืม ให้กรรมการบริหารและสมาชิก อย่างน้อย 5 คน หรือใช้ทรัพย์สินของกลุ่มค้ำ (ต้องปลอดการติดพัน)
- กลุ่มออมทรัพย์ยืม ใช้เงินสัจจะของกลุ่มหรือทรัพย์สินของกลุ่มค้ำ (ต้องปลอดการติดพัน)
- นิติบุคคลยืม ใช้ทรัพย์สินของนิติบุคคลค้ำ (ต้องปลอดการติดพัน)

ช) เงื่อนไขการชำระคืน

- คืนภายใน 1 ปี
- คืนภายใน 5 ปี

2. เงินทุนหมุนเวียน อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมไทย กระทรวงอุตสาหกรรม

ก) ประเภทของกิจกรรม

- นักประกอบอาชีพอุตสาหกรรมครัวเรือนและหัตถกรรมไทย
- การขยายการผลิต อุตสาหกรรมครัวเรือนและหัตถกรรมไทย
- ประกอบการในลักษณะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนแก่กุลอุตสาหกรรมและรับซื้อผลิตภัณฑ์ไปขาย

ข) วงเงินกู้

- ไม่เกิน 50,000 บาทขยายปี 2536 ได้รับอนุมัติ วงเงินไม่เกิน 100,000 บาท

ค) ระยะเวลากู้

- คืนภายใน 2 ปี (ปลอดหนี้ 4 เดือน)
- คืนภายใน 1 ปี (ปลอดหนี้ 2 เดือน) ระยะเวลานับแต่วันรับเงินกู้

ง) อัตราดอกเบี้ย

- ร้อยละ 10
- ร้อยละ 10

จ) เงื่อนไขการค้ำประกัน

- อสังหาริมทรัพย์ที่ปลอดจำนอง โดยจำนวนเงินกู้ 75% ของมูลค่าหลักทรัพย์ ตามราคาประเมินของทางการ
- ใช้นุคคลค้ำประกัน
 - วงเงินไม่เกิน 30,000 - 50,000 บาท ใช้ข้าราชการ ซึ่งมีเงินเดือนไม่ต่ำกว่า 60,000 บาท หรือนุคคลที่เชื่อถือได้ มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า เดือนละ 12,000 บาท ไม่น้อยกว่า 2 คน และผู้ค้ำประกันในวงเงิน ไม่เกิน 50,000 บาท
 - วงเงินไม่เกิน 30,000 บาท ใช้ข้าราชการลูกจ้างหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีเงินเดือนไม่ต่ำกว่า 5000 บาท หรือนุคคลที่เชื่อถือได้ มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าเดือนละ 10,000 บาท ค้ำประกันเพียงรายเดียว
 - กลุ่มอาชีพที่ตั้งขึ้นเพื่อประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวหรือหัตถกรรมไทย อาจให้กรรมการบริหารกลุ่มอาชีพหรือสมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คนเป็นผู้ค้ำ

ข) เงื่อนไขการชำระคืน

- ถ้าใช้เงินกู้ไม่ตรงตามสัญญา ให้อธิบดีเรียกเงินกู้ หรือดำเนินการให้เรียก เงินกู้ทั้งหมดจากผู้กู้แม้ยังไม่หมด เวลาชำระคืน การติดตามเร่งรัดการชำระเงินกู้ ให้หัวหน้าปฏิบัติงานเน้นผู้ติดตามเร่งรัดให้ผู้กู้และผู้ค้ำประกันให้เป็นไปตามสัญญา หากไม่สามารถดำเนินการได้ ภายในระยะเวลา 5 เดือนให้หน่วยปฏิบัติ รายงานที่ประชุม เพื่อพิจารณา ดำเนินตามความเหมาะสมต่อไป

3. กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ก) ประเภทของกิจกรรม

- ให้กู้แก่ สหกรณ์การเกษตรเพื่อโครงการทางการเกษตร เช่น ซื้อผลผลิต หรือดำเนิน
กิจการ

ข) วงเงินกู้

- ไม่จำกัด วงเงินแต่มีงบประมาณ ให้กู้เพียง 100 ล้านบาท

ค) อัตราดอกเบี้ย

- เหมือน ธกส.

บรรณานุกรม

คณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตรแห่งชาติ (2536) เอกสารการประชุมคณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตร
แห่งชาติ ครั้งที่ 4/2536 วันที่ 19 พฤศจิกายน 2536

คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ (2535) การศึกษาเพื่อพิจารณาการให้สินเชื่อแก่กิจการนอกการเกษตร
ของ ธกส. กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เดชรัตน์ สุขกำเนิด (2535) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการประหยัดแรงงาน : กรณีศึกษาการใช้เครื่องเกี่ยวข้าว
ของชาวนาในจังหวัดสุพรรณบุรี การเพาะปลูกข้าวนาปี ปีการเพาะปลูก 2535/36 กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2526) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2526 - 31 มีนาคม 2527

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2527) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2527 - 31 มีนาคม 2528

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2528) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2528 - 31 มีนาคม 2529

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2529) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2529 - 31 มีนาคม 2530

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2530) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2530 - 31 มีนาคม 2531

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2531) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2531 - 31 มีนาคม 2532

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2532) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2532 - 31 มีนาคม 2533

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2533) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2533 - 31 มีนาคม 2534

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2534) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2534 - 31 มีนาคม 2535

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2535) รายงานกิจการ งบดุล งบกำไรขาดทุน รอบปีบัญชี
1 เมษายน 2535 - 31 มีนาคม 2536

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2535) * ข้อบังคับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร ฉบับที่ 7 ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลางสำหรับการเกษตร *

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2535) * ข้อบังคับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร ฉบับที่ 25 ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงินระยะสั้นและระยะปานกลางสำหรับการเกษตร *

นิพนธ์ พัวพงศกร (2532) 'ตลาดสินค้าเกษตรในระบบในชนบทไทย : การศึกษาเรื่องสัญญาเช่า โครงสร้างตลาด
พฤติกรรม และ อัตราดอกเบี้ย' ใน สินเชื่อในชนบทประเทศไทย น. 188-272 อัมมาร สยามวาลา
บรรณาธิการ เอกสารวิชาการเลขที่ ARD 12 กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

นิพนธ์ พัวพงศกร และ ปัทมาวดี ชูชุกิ (2535) รายงานการวิจัยเพื่อเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานสู่
ภาวะขาดแคลนแรงงาน กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เพลินพิศ สัตย์สงวน (2530) บทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการให้สินเชื่อเกษตร เอกสารวิชาการเลขที่ 4
กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

เยาวเรศ ทับพันธุ (2530) ปัจจัยกำหนดแหล่งเงินทุนและระดับการกู้ยืมของครัวเรือนชนบท เอกสารวิชาการ
เลขที่ 6 กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2536) รายงานเบื้องต้นโครงการวิจัยเรื่อง อนาคตอุตสาหกรรม
อ้อยและน้ำตาลไทย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2535) สถิติการเกษตรของประเทศไทยปีเพาะปลูก 2534/35 กรุงเทพฯ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2531) รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2531
กรุงเทพฯ สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2533) เทปการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมปี 2533
กรุงเทพฯ สำนักนายกรัฐมนตรี

ข. ภาษาอังกฤษ

Hossain, Mahabub. (1988) Credit for Alleviation of Rural Poverty : The Grameen Bank in Bangladesh Research Report 65 International Food Policy Research Institute

Siamwalla, Ammar and others. (1990) The Thai Rural Credit System : A Description Bangkok, Thailand Development Research Institute.

Siamwalla, Ammar and Netayarak, Prayong. (1991) Estimating the Cost of Subsidies for Agricultural Credit Bangkok, Thailand Development Research Institute.

Siamwalla, Ammar. (1991) Land-Abundant Agricultural Growth and Some of Its Consequences : The Case of Thailand. Thailand Development Research Institute.

Yaron, Jacob. (1992) Successful Rural Finance Institutions. World Bank Discussion Papers No. 150 Washington D.C.

Yaron, Jacob. (1992) Assessing Development Finance Institutions : A Public Interest Analysis. World Bank Discussion Papers No. 174 Washington D.C.